

דוח על הסיכונים:
גילוי בהתאם לנדבך 3
ומידע נוסף על הסיכונים
ליום 31 בדצמבר 2023

הדוח על הסיכונים ומידע פיקוחי נוסף בדבר הון פיקוחי על פי הוראות באזל III הכולל תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחיים שהונפקו על ידי הבנק נכללים באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: <https://www.bankjerusalem.co.il> כמו כן, הדוח על הסיכונים של הבנק נמצא באתר מגנ"א של רשות ניירות ערך www.magna.isa.gov.il

עמוד	
4	חלק 1 מידע כללי
4	דוח על הסיכונים
5	מטרה ועקרון הגילוי
6	מידע צופה פני עתיד
6	מסגרת הוראות רגולטוריות
7	חלק 2 יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון
7	יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)
8	גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA)
11	מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו שאינו נכלל בדרישות הגילוי של נדבך 3
13	הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר
25	סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)
26	קשרים בין הדוחות הנכסיים לבין חשיפות פיקוחיות
26	מידע נוסף על נכסים משוקללים בסיכון
28	חלק 3 הרכב ההון
28	הרכב ההון הפיקוחי (cc1)
29	הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי
30	מידע נוסף על ההון והלימות ההון
37	חלק 4 יחס המינוף
39	חלק 5 סיכון אשראי
39	מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)
49	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)
50	שינויים במלאי החובות הלא צוברים ובמלאי החובות הבעייתיים שאורגנו מחדש (CR2)
50	גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי (CRB)
59	הפחתת סיכון אשראי
59	שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)
60	שיטות להפחתת סיכון אשראי – סקירה (CR3)
61	שימוש בדירוגי אשראי בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי (CRD)
62	הגישה הסטנדרטית – חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)
63	הגישה הסטנדרטית – חשיפה לפי סוגי נכסים ומשקולות סיכון (CR5)
65	חלק 5א סיכוני סליקה וסיכון צד נגדי (CCRA)
66	ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
67	הגישה הסטנדרטית – חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקולות סיכון (CCR3)
68	הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)
69	חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)
70	חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8)
72	חלק 5ב הקצאת הון בגין התאמת שיערוך לסיכון אשראי (CVA)
72	גילוי איכותי על התאמת שיערוך לסיכון אשראי CVA (CVA)
72	גילוי איכותי על התאמת שיערוך לסיכון אשראי CVA (CVAB)
72	הגישה הסטנדרטית (SA-CVA) (CVA3)
73	דוחות תזרים נכסי סיכון משוקללים (RWA) בגין סיכוני חשיפות התאמת שיערוך לסיכון אשראי (CVA) לפי הגישה הסטנדרטית (SA-CVA)
74	חלק 6 סיכון שוק
74	גילוי איכותי כללי הנוגע לסיכון שוק (MRA)
81	סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)

עמוד	
81	מידע נוסף על סיכון שוק
86	חלק 6א סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר
86	מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי
88	מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר
91	מידע כמותי נוסף על חשיפת התאגיד הבנקאי לסיכון ריבית
94	חלק 6ב מניות
94	פוזיציות במניות בתיק הבנקאי
96	חלק 7 סיכון נזילות
96	יחס כיסוי הנזילות – טבלת גילויים עיקריים (LIQ1)
99	גילויים נוספים בגין יחס כיסוי נזילות (LIQA)
101	יחס מימון יציב נטו (LIQ2)
105	מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון
108	חלק 8 סיכון סביבתי וסיכון אקלים
109	חלק 9 סיכון תפעולי
116	חלק 10 מידע בדבר סיכונים אחרים
118	חלק 11 תגמול
121	תוספת א קשרים בין הדוחות הכספיים לבין חשיפות פיקוחיות
121	הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (LI1)
123	הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי
125	המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (LI2)
126	תוספת ב איגוח
127	נספחים – מילון מונחים

חלק 1 – מידע כללי

דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש דוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2023 (להלן: "דוח על הסיכונים").

מלחמת "חרבות ברזל" העלתה את הפוטנציאל לשינוי בפרופיל הסיכון של הבנק. לתרחיש המלחמה שהוא התרחיש המורכב מבין תרחישי הייחוס של בנק ישראל ושל הבנק, השפעה על פרופיל הסיכון של הבנק, בין היתר, בגין העלייה ברמת אי הוודאות. רמת אי הוודאות עלתה שכן לא ברור כיצד תתפתח המלחמה, כמה זמן תארך ומה תהיה השפעתה על המצב הפוליטי, הביטחוני והכלכלי במדינה במהלך הקרבות, וכאשר תסתיים. כחמישה חודשים לאחר פרוץ המלחמה, הערכתנו אי כי אי הוודאות עדיין גבוהה והיא ממשיכה ליצור מגוון רב של אפשרויות ותרחישים, שקשה בשלב זה לאמוד את מידת השפעתם.

הדוח על הסיכונים ערוך בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו בדבר דרישות הגילוי המפורטות בנדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים. בגין פרוץ המלחמה ניתנו הנחיות של המפקח על הבנקים ושל הרשות לניירות ערך למתכונת הדיווח הנדרש בדוח זה. הדוח ערוך בהתאם להנחיות אלה.

דוח על הסיכונים זה כולל מידע נלווה ומשלים לדוחות הכספיים המאוחדים של בנק ירושלים בע"מ, ראו [פרק 3 לדוח הדירקטוריון וההנהלה בדוח כספי ליום 31 בדצמבר 2023](#).

הדוח נועד לאפשר לקוראי הדוחות של הבנק להעריך מידע משמעותי שכלול בהם לגבי יישום מסגרת העבודה של ועדת באזל ובנק ישראל, ההון, הנזילות, התהליכים, הכלים והמערכות למדידת הסיכון, הבקרה עליו ומזעורו, הערכת פרופיל ותאבון הסיכונים המהותיים לפעילות הבנק ומסגרת ניהול ובקרת הסיכונים של הבנק.

בעז ליבוביץ

סמנכ"ל, מנהל סיכונים ראשי

יאיר קפלן

מנהל כללי

זאב נהרי

יושב ראש הדירקטוריון

תאריך אישור הדוח: 21.3.2024

דוח על סיכונים זה הינו חלק מהדוח הכספי ויש לקרוא את הדוח יחד עם הדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2023.

המידע שנכלל בדוח זה כולל את דרישות הגילוי שנקבעו בהוראת הדיווח לציבור 651 "דרישות הגילוי המפורטות בדב"כ 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים" של בנק ישראל שמבוססת על פרסומים של וועידת באזל (להלן: נדב"כ 3) ודרישות הגילוי על הסיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות הגילוי שפורסמו על ידי הפורום ליציבות פיננסית (ה-FSF) וכן, דרישות הגילוי שפורסמו על ידי צוות משימה (ה-EDTF) שהוקם על ידי המוסד ליציבות פיננסית (ה-FSB) לשיפור פרקטיקות הגילוי על סיכונים בתאגידים בנקאיים (להלן: EDTF). כמו כן, נכללו דרישות הגילוי הנוספות בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל והנחיותיו (להלן: מידע אחר). לאור זאת, הדוח כולל, בין היתר, את דרישות הגילוי הבאות, ככל שרלוונטי:

- גילוי מפורט על הסיכונים והחשיפות אליהם חשוף הבנק ואופן ניהולם, כולל מעת פרוץ המלחמה;
- גילויים כמותיים על דרישות ההון ועל נכסי הסיכון בגין חשיפות אשראי, שוק ותפעולי;
- גילוי על חשיפות לסיכונים המהותיים האחרים אליהם חשוף הבנק מעצם טבען של הפעילויות העסקיות שלו, בשגרה ובחירום (ובפרט, מעת פרוץ המלחמה), כגון: סיכון נזילות, סיכון מודל, סיכון משפטי, סיכון אבטחת מידע וסייבר, מניעת מעילות והונאות, סיכון ציות, הוגנות, איסור הלבנת הון, איסור מימון טרור, סיכון רגולטורי, תכנית ההמשכיות העסקית, סיכון סביבתי, סיכון אקלים ו-ESG;
- מידע כמותי ואיכותי בדבר שינויים משמעותיים שחלו בחשיפות הבנק לסיכונים אלה ואחרים ואופן ניהולן, ובפרט, לאור אי הוודאות הכלכלית, הפוליטית והביטחונית במדינה, שגברה מעת פרוץ המלחמה;
- גילויים מכוח המלצות של EDTF ומקורות אחרים כפי שאומצו על ידי המפקח על הבנקים ושינויים מהותיים במידע איכותי שנדרש מכוח ההמלצות כאמור.

הדוח נערך בהתאם לעקרונות המפורטים להלן:

- לגבי נתונים כמותיים שנכללו בגילויים קודמים במסגרת דרישות הגילוי של נדב"כ 3 או במסגרת דרישות גילוי נוספות כאמור לעיל, הוצגו נתונים השוואתיים לתקופות המקבילות בשנת הדיווח הקודמת כנדרש בהוראות.
- המידע מבוסס בחלקו על מידע פיננסי שמוצג בדוחות הכספיים של הבנק אשר משמשים בסיס לחישובים של יחסים רגולטוריים בהתאמות הנדרשות, ובחלקו על הערכות פנימיות ומודלים פנימיים. לאור זאת, חלק מהמידע הינו בגדר אומדן לא מבוקר ו/או מייצג מידע שהינו בגדר מידע צופה פני עתיד.
- מידע רלוונטי נוסף בדבר חשיפה לסיכונים מסוימים והיבטים נוספים שהגילוי לגביהם נדרש בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים, ניתן למצוא בפרק "סקירת הסיכונים" בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

חלק מהמידע המפורט בדוח הדירקטוריון, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות מהווה מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו, במידה ונכללו, במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, הנובעים מאי הוודאות הרבה השורה בסביבת העבודה של הבנק ופוטנציאל השפעתה על פרופיל הסיכון של הבנק מעת פרוץ מלחמת "חרבות ברזל". אי הוודאות המתמשכת לגבי תוצאות המלחמה, וכן, על מה שיקרה עם סיומה היא רבה ופורשת מגוון רב של אפשרויות בכל ההיבטים הרלוונטיים לפעילות הבנק, ביניהם, מצב המאקרו, השפעתה על הרגולציה והוראות חקיקה, המצב הפוליטי, הביטחוני ועוד. אלה יכולים לשנות את התנהגות הציבור הן מההיבט של היקף לקיחת האשראי, פירעונו המוקדם, מיחזרו או קשיים בפירעונו השוטף בכל מגזרי הפעילות של הבנק והן מההיבט של יכולת גיוס המקורות.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", "צפוי", "עשוי", "עלול", "הערכה" וביטויים דומים להם. המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא עובדות עבר.

ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר כוללים בין היתר:

1. מיזוגים ורכישות במערכת הבנקאית והשפעתם על מבנה התחרות בענף.
2. השפעת שינויים בהוראות רגולטוריות על טעמי הלקוחות ו/או על היקף הפעילות במערכת הבנקאית ומבנה התחרות בה ו/או על רווחיות הבנק.
3. יכולת התממשות של תכניות הבנק על פי היעדים שנקבעו בהתאם לאסטרטגיה שלו.
4. תגובות לא חזויות של גורמים נוספים (לקוחות, מתחרים ועוד) הפועלים בסביבה העסקית של הבנק.
5. התממשות בעתיד של תחזיות ענפיות ושל תחזיות מאקרו כלכליות בהתאם להערכות מוקדמות של הבנק, לרבות בשל מצב המלחמה.
6. תוצאות אפשריות של הליכים משפטיים.
7. שינוי בטעמי הצרכנים ו/או בהתנהגותם.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על הערכות מקצועיות של הבנק, על תחזיות מאקרו כלכליות של חזאים בדבר מצב המשק והסביבה העסקית, על פרסומים והערכות של גורמים בענף ועל ניתוחים כמותיים ואיכותיים שעורך הבנק לגבי פרופיל הסיכון שלו התנהגות לקוחותיו. האמור משקף את נקודת המבט של הבנק והחברות הבנות שלו במועד עריכת הדוחות הכספיים בנוגע לאירועים עתידיים, המבוססת על הערכות שאינן ודאיות. מנתונים והערכות אלה נגזרות הערכות הבנק והחברות הבנות שלו והתכניות העסקיות שלהם. כאמור לעיל, התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי ולהשליך על התממשות התכניות העסקיות או להביא לשינוי בתכניות אלה. הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה.

מסגרת הוראות רגולטוריות –

בנק ירושלים בע"מ מפוקח על ידי בנק ישראל (להלן: "הפיקוח על הבנקים"), אשר מקבל מידע על הלימות ההון של הבנק וקובע את דרישות ההון הפיקוחיות המינימאליות בישראל, וכן, קובע מסגרת הוראות רגולטוריות לניהול בנקאי תקין ולדיווח, המהווים את הבסיס ההכרחי למסגרת ניהול ובקרת הסיכונים של הבנק. הוראות חוק ורגולציה מהותיות אשר חלות על הבנק ואשר התקבלו עד למועד פרסום הדוח השנתי של הבנק לשנת 2023 תוארו בדוח השנתי של הבנק לשנת 2023. לפרטים נוספים ראו **ביאור 37 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023**.

לפרטים נוספים אודות שינויים והקלות רגולטוריות, כולל מידע בדבר מתווה ההקלות וההקפאות של בנק ישראל שנקבע עקב המלחמה, ראו **ביאור 37 הוראות פיקוח ויוזמות חקיקה, בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023**.

חלק 2 - יחסים פיקוחיים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון

יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)

טבלה מספר 1 – יחסים פיקוחיים עיקריים:

31/12/2022	31/03/2023	30/06/2023	30/09/2023	31/12/2023	
הון זמין (במיליוני ש"ח)					
1,255.7	1,280.6	1,313.8	1,330.1	1,366.1	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
1,602.8	1,632.4	1,672.9	1,694.5	1,731.9	סך הכל הון כולל
נכסי סיכון משוקללים (RWA) (במיליוני ש"ח)					
11,993.5	12,338.9	12,779.6	13,120.3	13,034.6	סך הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA)
יחסי הלימות הון (באחוזים), לפי הוראות המפקח על הבנקים					
10.5%	10.4%	10.3%	10.1%	10.5%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.4%	13.2%	13.1%	12.9%	13.3%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.5%	9.5%	9.5%	9.5%	9.5%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ע"י המפקח על הבנקים ⁽¹⁾
1.0%	0.9%	0.8%	0.6%	1.0%	יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש ע"י המפקח על הבנקים ⁽²⁾
יחס המימון, לפי הוראות המפקח על הבנקים					
19,780.9	20,963.4	20,824.2	21,891.2	22,633.0	סך החשיפות (במיליוני ש"ח)
6.3%	6.1%	6.3%	6.1%	6.0%	יחס המימון (באחוזים)
יחס כיסוי סילות, לפי הוראות המפקח על הבנקים					
2,898.9	3,597.5	3,347.0	3,945.9	4,450.6	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
1,435.7	1,657.3	1,617.2	1,766.4	2,251.6	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
202%	218%	208%	225%	199%	יחס כיסוי סילות (באחוזים)
יחס מימון יציב נטו, לפי הוראות המפקח על הבנקים					
14,954.1	16,165.1	16,682.8	16,980.5	16,942.9	סך הכל מימון יציב זמין
11,512.4	11,853.1	12,446.2	12,963.7	12,856.1	סך הכל מימון יציב נדרש
130%	136%	134%	131%	132%	יחס מימון יציב נטו (באחוזים)

(1) נתונים ליום 31 בדצמבר 2022 כוללים התאמות בגין השפעת יישום לראשונה של כללי החשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים.

(2) על בסיס תהליכי קביעת יעדי ההון הפנימיים של הבנק ותוצאות הדיונים שהתקיימו עם הפיקוח על הבנקים הגדיר הדירקטוריון יעד פנימי של יחס הון עצמי רובד 1. יעד יחס הלימות ההון, החל מיום 31 בדצמבר 2022, ליחס הון עצמי רובד 1 שקבע הדירקטוריון 10.0%. מעל יחס זה קבע הדירקטוריון שולי ביטחון בשיעור של 0.1% ושולי ביטחון של ההנהלה בשיעור של 0.15%. יעד ההון הכולל נקבע על 12.5% ושולי הביטחון ליעד זה 0.25%.

טבלה מספר 1 לעיל מלמדת כי הבנק מסיים את שנת 2023, למרות אי הוודאות הרבה במהלכה והשפעתה על פעילות הבנק, ביחס הון רובד 1 הגבוה מיעדי ההון שקבע הדירקטוריון. יחס המימון של הבנק ממשיך להיות גבוה ובמרחק רב מיעד המימון שקבע הדירקטוריון (מעל ליחס המזערי הרגולטורי), ובאופן דומה, רמת הנזילות של הבנק כפי שהיא מתבטאת במדדי סיכון הנזילות השונים ממשיכה להיות גבוהה מאוד. הבנק ממשיך לנטר מדדים ויעדים אלה באופן רציף לאור מצב הקיצון המתמשך שאנו חווים מאוקטובר 2023, נוקט משנה זהירות בפעילותו כמתחייב מאי הוודאות הצפויה להימשך, ושומר על מסגרת נאותה של ניהול ובקרת הסיכונים שלו ופרופיל סיכונים התואם את המצב הנוכחי ואת תאבון הסיכון שנקבע. הבנק מבצע הערכות מצב שוטפות של ההנהלה ודירקטוריון הבנק, כפי שעולה מפרקי דוח זה. נדגיש כי פרופיל הסיכונים של הבנק ממשיך לשמור על יציבות, כולל רמת הון ונזילות מספקים ובבבולות תאבון הסיכון גם ברבעון הראשון של 2024, עד למועד פרסום דוח זה. למידע על התפתחות פרופיל הסיכון של הבנק מפרוץ המלחמה, ראו להלן פרק הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר.

לפירוט ההתפתחות ברווח והפסד, ראו **דוח הדירקטוריון וההנהלה בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023**.

גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA)

שנת 2023 התאפיינה בעלייה משמעותית ברמת אי הוודאות במשק, שהתעצמה עוד יותר עם פרוץ המלחמה בשבעה באוקטובר 2023. לאי הוודאות פוטנציאל השפעה גבוה מאוד על פעילות הבנק, יכולת העמידה שלו ביעדים העסקיים והאסטרטגיים שלו ובפרופיל הסיכון שלו. מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים של הבנק שבנייה על שלושה מצבי טבע: שגרה, התרעה וקיצון, פועלת החל מהרבעון הרביעי של השנה במתכונת קיצון. תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים הותאמו למצב המלחמה ואי הוודאות שייצרה, על ידי הפעלה של מגוון כלים, תהליכים ושיטות שנועדו להבטיח עמידת הבנק ביעדי העסקיים, תוך שמירה על פרופיל הסיכון של הבנק בגבולות תאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון, מעקב הדוק אחר גורמי הסיכון המהותיים לפעילות הבנק, ונקיטת זהירות ושמרנות הנדרשת לאור אי הוודאות הרבה השורה בסביבת העבודה של הבנק, כפי שיתואר בדוח זה. במהלך שנת 2023 ונכון לרבעון הראשון של שנת 2024, עד למועד פרסום דוח זה, השכיל הבנק לעמוד ביעדי העסקיים, והמשיך ליישם בהצלחה את התכנית האסטרטגית הרב שנתית, תוך שהוא שומר על פרופיל סיכונים יציב המתבטא ברמת הון מספקת, רמת נזילות גבוהה, יחס מינוף גבוה כאשר כל גורמי הסיכון המהותיים לפעילותו שומרים על רמה דומה למצבם טרום המלחמה ועומדים כאמור לעיל, בתאבון הסיכון שנקבע.

התכנית האסטרטגית הרב שנתית שמה לה למטרה לשכר את רווחיות הבנק ולייצר ערך לבעלי המניות, והיא אושרה שוב ב-2023 עבור השנים 2023-2026. התכנית האסטרטגית ממקדת את פעילות הבנק בשלושה נתיבים מרכזיים: המשך פיתוח פעילויות הליבה בקווי העסקים הלוואות לדיר, אשראי צרכני נדל"ן ונכסי לקוחות, הרחבת המודל העסקי באמצעות מתן שירותים (BAAS) ובאמצעות שיתופי פעולה עסקיים ואסטרטגיים עם גופים עסקיים ומוסדיים שפעילותם משלימה את זו של הבנק, ושיפור התשתית הפיננסית והיעילות ההונית.

במרכז האסטרטגיה פיתוח וחיזוק ערוצי ההפצה, צמיחה קמעונאית מבוקרת במיקוד על פעילות מתמחה בהלוואות לדיר, והמשך פיתוח פעילות האשראי הצרכני בשיתוף גוף חוץ בנקאי. בלב האסטרטגיה של הבנק עומדים פיתוח וחיזוק ערוצי ההפצה שלו, צמיחה קמעונאית מבוקרת הממוקדת בפעילות מתמחה בהלוואות לדיר, הרחבת פעילות ליווי בניה בתחומי הפעילות הנוכחיים, המשך פיתוח פעילות האשראי הצרכני, ופיתוח פעילות אשראי לעסקים קטנים ובינוניים.

כדי לאפשר את יישום האסטרטגיה פועל הבנק להתאמה ושיפור של נכסיו הטכנולוגיים, והוא מיישם תכנית רב שנתית בתחומי הדיגיטל והדאטה תוך שיפור תהליכים והתייעלות. הבנק גם פועל להרחיב את שיתופי הפעולה שלו מול גופים מוסדיים ואחרים, במטרה להרחיב את יכולות ההפצה שלו, ובה בעת לייעל את אופן הפעלת ההון שלו ולמטב את התשואה על ההון. כל אלה מתבצעים תוך שיפור רמת רווחיות בהתאמה לאופי הפעילות ופרופיל הסיכון הנמוך המתבטא בתמהיל הפעילות, ביחסי הלימות הון, בנזילות, מינוף ומימון יציב גבוהים מהיחס הרגולטורי המינימלי הנדרש ורמה גבוהה של אבטחת מידע וסייבר.

התכנית האסטרטגית של הבנק נשענת על שלושה נדבכים:

(א) בעלי המניות - השאת ערך לבעלי המניות, מדיניות חלוקת דיבידנדים בשיעור של 30% מהרווח בכפוף לעמידה במבחני החלוקה וביתר התנאים הקבועים

בהוראות הדיר, תוך שימור רווחיות נאותה ויציבה, ופרופיל סיכון נמוך.

(ב) לקוחות - מיקוד בפעילות קמעונאית מתמחה במשכנתאות והמשך פיתוח האשראי הצרכני תוך השאת ערך ללקוחות, בין היתר, באמצעות הצעת פתרונות

משלימים ללקוחות כל הבנקים.

(ג) עובדים - טיפוח וקידום ההון האנושי, מנהלים ועובדים, כמשאב חשוב ומהותי להצלחת הבנק.

אופי ותמהיל פעילויות הבנק משקפים מיקוד בביסוס יכולת תחרותית יציבה וארוכת טווח באמצעות התרחבות דיגיטלית ומוקדית מבוססת מוצרים וחדשנות בערוצי הפצה. כל אלה, לצד מתן שירות אישי ומקצועי, יעיל ומהיר במגוון מוצרים בנקאיים מתקדמים ואיכותיים, מובילים למצינות בשירות ולהשאת ערך ללקוחות הבנק, ערכים שבנק ירושלים חרט על דגלו.

יעדים ומגמות לשנה הקרובה

בשנת 2024 מתעתד הבנק להמשיך ביישום האסטרטגיה, שעודכנה בהתחשב בהתפתחויות הכלכליות והגיאופוליטיות, ועיקרה העמדת הלוואות לדיר ואשראי צרכני, תוך המשך טיפוח מחויבות עמוקה למגזר משקי הבית גם בתקופה מאתגרת זו, בד בבד עם חדשנות מוצרית - שירותית ויצירת שיתופי פעולה לבניית הצעות ערך ללקוחות. בנוסף, מתכוון הבנק להרחיב את בסיס לקוחותיו ולהעמיד לרשותם שירותים בנקאיים נוספים. גם השנה ימשיך הבנק להשקיע בחדשנות ובטרנספורמציה דיגיטלית לרבות במערכות הליבה, לשיפור וייעול השירות ללקוחות. כל אלה יתרמו להשאת ערך ללקוחות.

יעדי הצמיחה בתיק האשראי לשנת 2024 נקבעו בהלימה להתפתחויות במשק ולמדיניות תיאבון הסיכון של הבנק. הבנק מושפע משינויים בסביבה הפיננסית המקומית (ישראל) והגלובלית, ובפרט מלחמת "חרבות ברזל" ועליית הריבית אשר פגעו בשוק הנדל"ן - שוק יעד עיקרי של הבנק. כמענה לאי ודאות הרבה ומתוך הנחה שהפעילות הכלכלית בישראל תיפגע בטווח הקצר והבינוני, התאים הבנק את תכניות העבודה שלו לאתגרים הצפויים ונערך עם תכניות מגירה לתרחישים בעלי השפעה עמוקה ארוכת טווח.

בין היעדים המרכזיים שהגדיר הבנק לשנת 2024 נמנים שימור יחסי הלימות הון נאותים, תוך עמידה ביחס הלימות הון רובד 1 כולל שלא יפחת מ-10% כפי שקבע

הדירקטוריון, ובתוספת שולי ביטחון וכן שימור יחס מינוף נאות בערך הנע סביב 6.1%, יחס מימון יציב 115% ויחסי נזילות איתנים. גם יעדים אלה יותאמו ויעודכנו בהתאם לשינויים.

בשנת 2024 מתעתד הבנק לקדם שינויים מבניים במודל העסקי ושינופי פעולה עסקיים ואסטרטגיים עם גופים חוץ בנקאיים ביניהם: פיתוח פעילות מתן שירותים בנקאיים לאחרים (BaaS), גיוון תיק האשראי על ידי פיתוח האשראי העסקי, הנחת תשתית איתנה לשיפור היעילות ההונית דרך מהלכים לפיתוח ערוצים למכר ואיגוח אשראי, בחינת פעילויות תומכות הצפת ערך ומיטוב פורטפוליו הנכסים דרך מכירת פעילויות לא סינגטיות לפעילויות הליבה. הבנק ימשיך בצעדי התייעלות והרחבת השירותים הדיגיטליים ובכלל זה, עידוד הלקוחות לשימוש באמצעים טכנולוגיים לתקשורת עם הבנק באמצעות ערוצי האינטרנט והדיגיטל, במטרה לצמצם את תלות הלקוחות בסניפים, לייעל את הפעילות ולשפר את השירות.

בעקבות גל ההתייקרות במשק ועליית הריבית, שחלה בשנת 2023 נקט הבנק מספר צעדים במטרה לסייע ללקוחות הבנק ובמסגרתם פרסם הודעה לציבור בו הזמין את נוטלי המשכנתאות במסלולי הריבית השקלית המשתנה לפנות אל מומחי המשכנתאות של הבנק לתכנון מחדש של המשכנתא ופריסת התשלומים במסלולי ריבית שקלית משתנה (פריים ועוגן מק"מ), ללא שינוי בגובה הריבית, כך שההחזר החודשי יפחת ויקל תזרימית על הלקוחות. ברבעון הרביעי של השנה הפעיל הבנק את מתווה ההקלות שנקבע על ידי בנק ישראל עקב מלחמת "חרבות ברזל". ראו פירוט בהמשך דוח זה **ובדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2023**.

לאור אי הוודאות השורה בסביבת העבודה של הבנק וההערכה כי היא צפויה להימשך גם בשנת 2024 או בחלקה, התאים הבנק את מסגרת העבודה שלו למצב המלחמה. תכנית העבודה של שנת 2024 אושרה לאחר שאושרה בצורה נרחבת על ידי יחידות הקו הראשון וחטיבת ניהול סיכונים, במטרה להעריך את השפעת אי הוודאות, בפרט, ברמת המאקרו, על יעדי התכנית. להלן, נציג את מסגרת העבודה של הבנק לניהול ובקרת סיכונים בשני חלקים: תחילה, נציג את העקרונות שנקבעו בה לכל מצב טבע. לאחר מכן, נציג בפרק הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר את אופן פעילות מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים ואת התפתחות פרופיל הסיכון של הבנק החל מפרוץ המלחמה ועד למועד פרסום דוח זה.

הבנק מנהל את עסקיו ואת סיכוייו בהתאם למסגרת שקבע לניהול ובקרת הסיכונים המהותיים אליהם הוא נחשף כחלק מפעילותו העסקית, המתבססת על עקרונות וסטנדרטים בינלאומיים מקובלים המותווים ע"י הרגולטור. מסגרת זו קובעת את העקרונות לניהול ולבקרת הסיכונים של הבנק בכל מצב טבע: שגרה, התרעה וקיצון. אחד ממרכיביה המרכזיים של מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים של הבנק הוא תאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון, ומעוגן במסמכי המדיניות השונים של הבנק ובמסמך מדיניות ייעודי הכולל את הצהרת תאבון הסיכון של הבנק, את המגבלות הכמותיות והאיכותיות הקובעות את תקרות החשיפה ואת העקרונות לקביעה, ניטור וניהול תאבון הסיכון לנוכח התפתחות פרופיל הסיכון של הבנק. מסמך מדיניות תאבון הסיכון עודכן בשנת 2023 והוא הולם את דרישות בנק ישראל בנוהל בנקאי תקין מספר 310 (ניהול סיכונים) והוראות וועדת באזל.

מדיניות תיאבון הסיכון המאושרת על ידי הדירקטוריון בתדירות שלא תפחת מתדירות שנתית מביא את גישת הבנק ליישום וניטור מתמשך של פרופיל הסיכון לנוכח המגבלות הכמותיות והאיכותיות שנקבעו בהצהרת תאבון הסיכון של הבנק. הנהלת הבנק אחראית, בין היתר, באמצעות קווי ההגנה שנקבעו בבנק לניהול ובקרת הסיכונים השונים, ליישום העקרונות שנקבעו לניהול הסיכונים, ולעמידה בעקרונות תיאבון הסיכון ע"י הגדרת ואכיפת מגבלות סיכון המתאימות לפעילויות הבנק וזאת, בהתאם לתיאבון הסיכון שנקבע. מגבלות אלה נקבעות בשגרה ובחירום, כדי לתמוך בעמידת הבנק ביעדיו העסקיים, ולהבטיח כי היעדים העסקיים מושגים תוך עמידה בפועל בפרופיל סיכון התואם את תאבון הסיכון הנדרש, כפי שקבע הדירקטוריון. מסמכי המדיניות של הבנק לשנת 2024 עודכנו כדי לבטא את השפעת אי הוודאות הנוכחית על תאבון הסיכון ואופן ניהול ובקרת הסיכון בשנה זו.

תיאבון הסיכון מוגדר ע"י דירקטוריון הבנק והוא קובע את תקרות החשיפה המותרות בפעילות הבנק. הוא מקיף את מכלול הסיכונים המהותיים לבנק, סיכונים פיננסיים, סיכון תפעולי וסיכונים בקרה פינמית נוספים, כדוגמת סיכון סייבר, הגנת פרטיות והמשכיות עסקית, ציות, הוגנות, איסור הלבנת הון ומימון טרור ועוד, והולם את דרישות הרגולציה וכל מחזיקי העניין. כאחד מהמרכיבים והכלים המרכזיים במסגרת ניהול ובקרת הסיכונים של הבנק, פועל הבנק לקשר בין התכנית העסקית ויעדיה, לבין פרופיל סיכון המבטיח עמידה בכל היעדים העסקיים, התפעוליים, הרגולציה והציות, תכנית התגמול של הבנק והמוניטין שלו. תכנית התגמול של הבנק קובעת בין היתר, כי אי עמידה בתאבון הסיכון, תמנע מתן תגמול מלא לעובד או יחידה, גם אם עמדו ביעדים העסקיים שלהם.

הבנק פועל כך שתהליכי ניהול ובקרת הסיכונים יתקיימו בכל יחידות הבנק, כשהן נתמכים על ידי שלושת קווי ההגנה שנקבעו בבנק האחראים ליישום, בקרה וביקורת, להבטחת עמידת הבנק בתאבון הסיכון שנקבע, ולשמירה על פרופיל סיכון בכל מצב טבע – שגרה, התרעה (פוטנציאל להתממשות סיכון) וקיצון. עקרונות הטיפול הנדרשים לניהול ובקרת הסיכונים מעוגנים במסמכי מדיניות ייעודיים לגבי כל סיכון מהותי. סיכון מהותי מוגדר ככזה שיש לו פוטנציאל פגיעה ביעדי הבנק כשהספק

נקבע במונחי הון רובד 1 לפי סף מהותיות המאושר על ידי דירקטוריון הבנק בכל שנה, וזאת, כחלק ממכלול דיוני תכנית העבודה ומסגרת ניהול ובקרת הסיכונים של הבנק. לגבי כל סיכון מהותי נקבעו הדרכים, השיטות והמערכות המאפשרות זיהוי, מדידה, הערכה, בקרה, הפחתה, ניטור ודיווח כולל קביעת תאבון הסיכון ומגבלות הסיכון של הדירקטוריון ושל ההנהלה. לבנק תהליך מוסדר לקביעת הסיכונים המהותיים לפעילותו העולה לאישור הדירקטוריון בכל שנה. העקרונות לניהול הסיכונים קובעים גם את שרשרת הדיווחים בין היחידות השונות בבנק, ההנהלה והדירקטוריון, במטרה לחזק את ניטור פרופיל הסיכון, ולהבטיח זיהוי מהיר של גורמים היכולים להשפיע עליו, בוודאי בעת אירוע קיצון.

רמת תחכום תשתיות ניהול הסיכונים, לרבות מערכות המידע, מותאמות להתפתחויות שונות בבנק, כדוגמת: גידול במאזן ובהכנסות, עלייה במורכבות הפעילות או במבנה התפעולי שלו, התרחבות גיאוגרפית, מכירות ורכישות תיקי אשראי, הצפות ערך, השקת מוצרים חדשים או קווי פעילות חדשים, עמידה מלאה בהוראות הרגולציה ומערך בקרה פנימית איתן. במסגרת התכנון העסקי האסטרטגי מובאים בחשבון היקפן של התפתחויות אלו וצרכי ניהול הסיכונים והמשאב האנושי הנדרשים כדי לתמוך בתכנון. כפי שצינו לעיל, בסוף שנת 2022 אישר דירקטוריון הבנק את תכנית המחשוב, הדיגיטל והדאטה של הבנק, הקובעת את העקרונות הנדרשים לשם תמיכה באסטרטגיה העסקית של הבנק. התכנית כוללת תהליך מודרניזציה, המתבסס על מערכות הליבה הנכונות של הבנק, ובונה מעליהן שכבה ותהליכים טכנולוגיים שתאפשר לו לספק את צרכי הדיגיטל והדאטה כפי שעולים מהאסטרטגיה העסקית. התכנית קובעת גם את הדרכים לניטור התקדמות התכנית, כולל דיווחים סדירים להנהלה ולדירקטוריון. תכנית זו, כמו התכנית העסקית, אותגרה על ידי חטיבת ניהול סיכונים של הבנק. האתגר העלה כי התכנית והדרכים שנקבעו לבקרה על יישומה, תואמים את צרכי הבנק ויעדי העסקיים. בשנת 2023 ביצע הבנק התקדמות משמעותית ביישום תכנית המחשוב של הבנק, וזאת, על אף האיומים השונים בסביבה הרגולטורית והכלכלית של הבנק בשלושת הרבעונים הראשונים של השנה, השפעת המלחמה על פעילות המחשוב, כולל השפעתה על כח האדם המגויס, ברבעון הרביעי של השנה וברבעון הראשון של שנת 2024, וכן, העלייה המשמעותית ברגולציה הנדרשת מהבנק המשפיעה על תכנית העבודה של המחשוב והיחידות העסקיות.

תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים מתייחסים למכלול הסיכונים המהותיים לפעילות הבנק כך שלצד הסיכונים בפעילויות העסקיות, כגון אשראי, שוק, ריבית ונזילות, קובעים תהליכי ניהול הסיכונים גם את מסגרת ועקרונות הטיפול בסיכונים אחרים ובכללם: סיכונים תפעוליים, המשכיות עסקית, סיכון מעילות והונאות, סיכונים מערכות מידע, סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכון משפטי, סיכון ציות, סיכון הלבנת הון, סיכון מימון טרור, סיכון התנהגות (Conduct), סיכון הגנת פרטיות, סיכון מוניטין וסיכון אסטרטגי, וחשיפות חוץ מאזניות (ערבויות, קווי נזילות). למרבית מהסיכונים שאינם עסקיים שצינו לעיל, סיכונים הבקרה הפנימית, יש השלכה על חוסנו ואיתנו של הבנק ומשכן, על יכולתו לעמוד ביעדי העסקיים. הבנק קבע מסגרת טיפול סדורה לטיפול בהם והוא ממשיך לחזק אותה כתהליך מתמשך. המסגרת מתבססת על תהליכי הערכה שוטפים הנוקטים מגוון כלים להערכת הסיכון, על מנגנון דיווחים הנדרש בין יחידות הארגון, וכן, על תהליכי בקרה וניטור אנומליות המשמשים כהתראה לפוטנציאל להתממשות הסיכון. בבסיסה של הערכת סיכונים הבקרה הפנימית עומדת מפת סיכונים כוללת, המפרטת את הליקויים המהותיים, ככל שנמצאו, בתהליכים העסקיים המרכזיים של הבנק. מסגרת עבודה זו אותגרה עם פרוץ המלחמה והבנק השכיל להפעיל את המסגרת, עם ההתאמות הנדרשות עקב אופי פוטנציאל האיומים שהשתנה עם פרוץ המלחמה, בעיקר, בכל הקשור לפעילות מול גורמים עוינים, פעילות עמותות והמעבר להיערכות בחירום.

דיווח תקופתי על התפתחות פרופיל הסיכון והעמידה בתאבון הסיכון מוגש לדירקטוריון ולוועדת ניהול הסיכונים במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני שבאחריות מנהל הסיכונים הראשי של הבנק. בנוסף, דירקטוריון הבנק מקבל דיווח רבעוני על ההתפתחויות המהותיות בקווי העסקים המהותיים ועל התפתחות התכנית העסקית לנוכח תאבון הסיכון, במסגרת דוח מנכ"ל ועל ידי חברי ההנהלה האחראים לקוי הפעילות. האירועים ופוטנציאל האיומים שהתגברו בשנה האחרונה, העלו את תדירות ביצוע תהליכי ההערכה והסקירה של דירקטוריון והנהלת הבנק, תוך בחינה של טבלת גורמי הסיכון הרלוונטית לפעילות הבנק ופרופיל הסיכונים שלו, במטרה לזהות באופן מהיר אפשרות לשינוי בפרופיל הסיכון, דרכים למזער את הסיכון של הבנק או של לקוחותיו, ובנוסף, בחינה האם נדרש לבצע שינוי בתיאבון הסיכון וביעדי העסקיים והאסטרטגיים שלו. לשם המעקב אחר התפתחות פרופיל הסיכונים בסביבת אי הוודאות עם פרוץ המלחמה, הגביר הבנק באופן משמעותי את תדירות הבקרה שהוא מבצע על תיקי האשראי שלו, הפיקדונות, הנזילות, ההשקעות ועל גורמי הסיכון השונים. כפי שצינו לעיל, וכחלק מהגברת הבקרה, גדל השימוש במבחני קיצון, כולל ביצוע מבחני קיצון חדשים המותאמים לפוטנציאל האיומים השונים. הבנק ימשיך לנקוט פעולות אלה ככל שידרש גם בשנת 2024.

משפחת מבחני הקיצון היא מגוונת וכוללת שיטות שונות לביצוע. מבחני הקיצון יכולים להתבצע על גורם סיכון בודד או על מספר גורמים בו זמנית. לפיכך, הם מהווים חלק אינטגרלי במסגרת שנקבעה לניהול ובקרת הסיכונים של הבנק והשימושיות בהם היא כלי חשוב לניהול סיכונים, שכן הם מהווים כלי המתירע בפני הנהלת הבנק על פוטנציאל הפגיעה של הסיכונים המהותיים ביעדי העסקים, התפעוליים, המוניטין שלו, יעדי ההון ומצב הנזילות במצבים שאינם בשגרה, כפי חווים בשנה האחרונה ובפרט, עם פרוץ המלחמה. החל מאוקטובר 2023 נוקט הבנק שימוש נרחב יותר במבחני קיצון, זאת, לנוכח העובדה שקשת האפשרויות שיצרה אי הוודאות פגמה באיכות המודלים המשמשים את הבנק כהלכה בעת שגרה. הבנק משתמש במבחני קיצון צופי פני עתיד ככלי משלים לגישות ניהול סיכונים המבוססות על מודלים

כמותיים (שיש להם הנחות ומגבלות), ורואה חשיבות מרובה בשימושיות בהם, ולבחינה של צעדי הנהלה למזעור פוטנציאל הנזק גם בעת אירוע טבע או אירוע בטחוני - כחלק מפעילות ההמשכיות העסקית, הבנק נמצא בתהליך שוטף לחזק ולתרגל את תכניות החירום (תכניות המגירה) שלו לאירועים שכאלה, כולל הערכת המצב של הצוותים שנקבעו בבנק לטפל באירוע כזה, בין היתר, לפי תרחישי הייחוס שנקבעו על ידי בנק ישראל. בשנה האחרונה השלים הבנק ניתוח של תרחיש מלחמה ושל תרחיש רעידת אדמה, הן במובן פוטנציאל השפעתם על הבנק והן, לבחינת הצורך להמשיך ולחזק את תכנית ההמשכיות העסקית של הבנק. פעילות זו של הבנק נועדה להבטיח כי גם בעת אירוע קיצון, תוצאת אירוע שאיננו בהכרח בשליטת הבנק, הוא משכיל למזער את פוטנציאל הנזק, ולהבטיח עמידה בתכנית העסקית בצורה מיטבית. תרגילים נוספים נערכים לפי תכנית סדורה והם מתבצעים באופן שיטתי בכל הקשור לאירועי סייבר (כגון, אירוע כופרה) וכן, בתחום הנזילות. הבנק מבטח את עצמו כנגד נזקים היכולים להתרחש מאירועי המשכיות עסקית, אולם בשום מצב, אין פוליסת הביטוח מהווה תחליף לצעדים ופעולות שהבנק נוקט על מנת להיערך לאירועים שכאלה. עם פרוץ הקרבות, הפעיל הבנק בהצלחה את תכנית ההמשכיות העסקית שלו על כל מרכיביה באופן מיידי.

הבנק קבע מדיניות תרחישי (מבחני) קיצון שמטרתה לקבוע את קווי הסמכות והאחריות ואת עקרונות הטיפול בנושא תרחישי הקיצון, וכן, להגדיר את תכנית מבחני הקיצון הכוללת מגוון שיטות לביצוע מבחני קיצון על סיכון ספציפי או על פרופיל הסיכונים הכולל של הבנק ואת השימושיות בהם לצרכי הבנק. המדיניות קובעת גם את המדדים, גורמי הסיכון והיעדים שמבחני הקיצון נודעו לבחון ולאגרג.

ניטור ודיווח על הסיכונים מתבסס, ככל הניתן, על מערכות מידע ניהולי ממוכנות שתספקנה לדירקטוריון ולהנהלה הבכירה מידע ברור, מדויק, רלוונטי ובמועד בנעו לפרופיל הסיכון של הבנק, אופן התפתחותו ברבעונים שקדמו למועד הדיווח, וההשפעה שיכולה להיות לאירועי מאקרו או אירועים אחרים, במיוחד, אירועי קיצון, על אופן התפתחותו של פרופיל הסיכונים בעתיד. למערכות המידע הניהולי תפקיד חשוב ביכולת הבנק לנהל את עסקיו, תוך אמידת פרופיל הסיכונים ותמיכה בעמידה ביעדי התכנית העסקית ובהתאם לאסטרטגיית המחשוב, הדאטה והדיגיטל של הבנק. זה בוודאי נדרש בעת אי הוודאות הנוכחית שהעלתה את הצורך בהערכות סיכונים תכופות, בחינה שוטפת של פרופיל הסיכונים של הבנק ואופן התפתחותו, ושימוש נרחב בדוחות שהופקו ממערכות המידע של הבנק לטובת ניטור אנומליות, בחינת מדדי וגורמי הסיכון וקבלת התרעות ממוקדי סיכון שמופו עם תחילת המלחמה.

מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו שאיננו נכלל בדרישות הגילוי של נדבך 3

ממשל התאגידי לניהול הסיכונים

הממשל התאגידי התומך בניהול הסיכונים וההון בבנק נחלק לשתי רמות: ברמה הראשונה נמצא הדירקטוריון אשר מחזיק באחריות לניהול הסיכונים וההון, כולל העקרונות לניהול ובקרת הסיכונים השונים, קביעת תאבון הסיכון ותקורות החשיפה המותרות וקווי ההגנה השונים שנקבעו בבנק לניהול ובקרת הסיכונים. ברמה השנייה נמצאת הנהלת הבנק הבכירה, אשר אחראית ליישם את מדיניות ניהול ובקרת הסיכונים שאישר הדירקטוריון, תוך עמידה ביעדי ההון והנזילות שנקבעו ותאבון הסיכון שעוגן במסמכי המדיניות של הבנק.

הממשל התאגידי לניהול הסיכונים כולל את משתתפי מערך ניהול הסיכונים וכולל הגדרת האחריות והתפקידים של כל אחד מהם. מסגרת זו מתבססת על ארבעה נדבכים: מעגל הפיקוח ושלושה קווי הגנה.

הדירקטוריון נושא באחריות לעסקי הבנק ולאיתנותו הפיננסית, לרבות אישור אסטרטגיית הבנק, ולפיקוח על יישום היעדים האסטרטגיים (קצרי וארוכי הטווח) של הבנק, קביעת התיאבון לסיכון, מדיניות הסיכונים הכוללת של הבנק (לרבות החשיפה של הבנק לסיכון בשגרה ובקיצון, ויכולת הבנק לנהל ולנטר סיכונים בצורה אפקטיבית), הממשל התאגידי, פיקוח על ההנהלה הבכירה, קביעת ערכי הבנק ומתן תגובה במועד לשינויים בעסקי הבנק, ברגולציה, בתנאי המאקרו ובסביבה החיצונית, וכן, ניהול במצב שאיננו בשגרה, עקב התממשות או פוטנציאל להתממשות אירוע קיצון, בכדי להגן על חוסן הבנק, נכסיו, לרבות המוניטין שלו, ולהבטיח עמידה ביעדי תכנית העבודה. בידי הדירקטוריון יש מספר כלים המסופקים על ידי ההנהלה המאפשרים לו לוודא עמידה בתאבון הסיכון ולעקוב אחר פרופיל הסיכונים של הבנק, ביניהם: דו"ח מנכ"ל, מסמך הסיכונים הרבעוני, דוח ה- ICAAP ודיווחים שוטפים של מנהלים בכירים בבנק, מסמכי המדיניות, נהלים, מערך הבקורות של הבנק, הערכות סיכונים ותוצאות מבחני קיצון.

להגברת היעילות ובכדי לאפשר התעמקות ממוקדת בנושאים שונים, ממנה הדירקטוריון ועדות דירקטוריוניות, את יושבי הראש שלהן ואת חברי הוועדות. בהתאם לרגולציה המחייבת, ובפרט, נוהל בנקאי תקין 301. הדירקטוריון מינה, בין היתר, את הוועדה לניהול סיכונים (להלן: "הוועדה"). יו"ר הוועדה הנו יו"ר הדירקטוריון של הבנק. כל חברי הוועדה הנם בעלי ניסיון בניהול סיכונים.

על פי נוהל עבודת הדירקטוריון, הוועדה תאשר, תמליץ, תדון, ותפקח בנושאים המוגדרים בנוהל, הוראות ניהול בנקאי תקין והוראות הדיון. כמו כן, על הוועדה לקיים קשר רציף ולפקח על מנהל הסיכונים הראשי (לרבות, בהתייחס לפרופיל הסיכון העדכני והתפתחותו, ועמידת הבנק בתאבון הסיכון). בהתאם להוראות נוהל עבודת הדירקטוריון, הוועדה תפעל על פי נוהל בנקאי תקין 310 וסמכויותיה יכללו, בין היתר, את הנושאים הבאים: (א) תדון ותגבש את פרופיל הסיכון ותיאבון הסיכון של הבנק, ותקבע מגבלות חשיפה לסיכונים השונים, לרבות בתרחישי קיצון; (ב) תדון ותגבש המלצות לדירקטוריון בנוגע לתהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP); (ג) תקיים קשר שוטף עם מנהל הסיכונים הראשי ועם פונקציות ביקורת ובקרה אחרות על מנת להתעדכן בפרופיל הסיכון העדכני והתפתחותו, עמידה בתיאבון הסיכון, מגבלות וחריגה מהן ותוכניות למזעור סיכונים, כולל תכניות חירום; (ד) תקיים ממשק עבודה עם ועדת הביקורת של הדירקטוריון בנושאים מהותיים רלוונטיים לתחומי אחריות; (ה) תוודא כי סיכונים חדשים או מתפתחים מנהלים כנדרש ושהנהלת הבנק הקצתה משאבים נאותים לניהול וניטור שלהם.

הוועדה מתכנסת לשיבה רבעונית שוטפת לדיון במסמך הסיכונים הרבעוני שהבנק רואה בו כלי עיקרי לדיווח על התפתחות הטיפול בסיכונים המהותיים ולניטור פרופיל הסיכון לנוכח תאבון הסיכון שנקבע. כמו כן, מתכנסת הוועדה לדיון והמלצה לדירקטוריון לאישור תהליך הערכת נאותות ההון (ICAAP), למסמך תיאבון הסיכון של הבנק וכן, לאישור מסמך המדיניות לניהול ובקרת הסיכונים שעקרונותיו נקבעו לפי נוהל בנקאי תקין 310. בנוסף, דנה הוועדה וממליצה לדירקטוריון לאשר מסמכי המדיניות לניהול הסיכונים המהותיים של הבנק, לרבות, בין היתר, מדיניות אשראי, מדיניות ניהול סיכונים פיננסיים ונדלונות, מדיניות סיכון תפעולי, מדיניות למניעת מעילות והונאות ומדיניות ציות, הוגנות ומניעת הלבנת הון ואיסור מימון טרור של הבנק. סיכונים ציות, מניעת הלבנת הון ומימון טרור נדונים גם בוועדת ביקורת. סיכונים מערכות מידע ואבטחת מידע וסייבר נדונים בוועדה משאבים, טכנולוגיות מידע וחדשנות טכנולוגיות. עוד מתכנסת הוועדה, מעת לעת, כדי לדון באישור ו/או המלצה למוצרים חדשים בהתאם למסמך מדיניות הבנק הקובע תהליך מוסדר לאישור וטיפול במוצר חדש, פעילות חדשה או כזו שעודכנה באופן מהותי. סך הכול מתכנסת הוועדה בין 6-9 פעמים בשנה. יו"ר הדירקטוריון מקיים קשר שוטף עם מנהל הסיכונים הראשי (ישיבות תקופתיות).

הבנק קבע שלושה קווי הגנה האחראים לניהול, בקרה וביקורת בשגרה ובקיצון, על מנת לוודא כי מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים של הבנק פועלת בהתאם לעקרונות שקבע הדירקטוריון במסמכי המדיניות שלו. הקו הראשון כולל את מנהלי קו העסקים שהם נוטלי הסיכונים, אך מחויבים לביצוע בקרה על פעילותם. הקו השני כולל את פונקציית ניהול הסיכונים בחטיבת ניהול סיכונים וגורמי בקרה נוספים שאינם נוטלי סיכון, ובהם אגף הייעוץ המשפטי. בתחילת שנת 2022 בוצע שינוי ארגוני כאשר יחידת הציות ואיסור הלבנת הון ומימון טרור, בראשות קצינת הציות של הבנק, הועברה לאחריות חטיבת ניהול סיכונים. גורמי הבקרה בקו השני אחראים לאתגר את פעילות הקו הראשון, להשלים את פעילותו ככל שיש צורך, בין היתר, באמצעות ביצוע בקרות בלתי תלויות בבקורות הקו הראשון, ולהבטיח כי עקרונות המסגרת לניהול ובקרת הסיכונים בבנק נקבעו, תוקשרו ופועלים כהלכה. הקו השלישי הוא הביקורת הפנימית שהינה בלתי תלויה ואחראית באמצעות תכנית עבודה מבוססת סיכונים לוודא כי פעילות הקו הראשון והקו השני תואמים את העקרונות שנקבעו וכן, לבחון את אפקטיביות הבקרה הפנימית בבנק.

תרבות ניהול הסיכונים בבנק

הבנק הטמיע תרבות ארגונית המבוססת על ניהול סיכונים איתן אשר תומכת בהתנהגות מקצועית ואחראית, ומספקת נורמות ותמריצים נאותים. לצורך השגת מטרה זו, נקבע שהדירקטוריון והנהלה הבכירה:

- יחזיקו בידע ומומחיות מספקים על כל קווי הפעילות המשמעותיים על מנת להבטיח את יעילות המדיניות, הבקורות, הערכות הסיכונים ומערכות ניטור וניהול הסיכונים בגין אותן פעילויות. בנוסף, הם יוודאו שלפונקציית ניהול הסיכון השונות יש את הידע המקצועי, המומחיות, מידת שמרנות ההולמת את תיאבון הסיכון של הבנק וכלים לביצוע תפקידם, כולל גישה למידע ותהליכים להעשרת ידע.
- יעודדו זיהוי והעלאת סוגיות סיכון על ידי כלל העובדים בבנק, מבלי להסתמך לצורך כך על פונקציות ניהול הסיכונים או הביקורת הפנימית (קווי ההגנה השני והשלישי). מטרה זו תושג בין היתר, באמצעות קיום דיונים פתוחים וכנים ותהליכי הפקת לקחים ולמידה מאירועים שהוטמעו בבנק בתהליך סדור בשיתוף פעולה בין משאבי אנוש לניהול סיכונים, המעודדים הצפה של חולשות וסוגיות טעונות, לטובת חיזוק מתמשך של מערך הבקרה הפנימית של הבנק.
- יוודאו הסדרת ערוצי דיווח דיסקרטיים כדי לעודד דיווח על כל אירוע שיש חשש כי הוא מפר נורמות של הבנק, ללא חשש מחשיפה אישית.
- יפעלו לקידום מערך הבקרה הפנימית של הבנק - יוודאו הגדרה ברורה של סמכויות ואחריות דיווחית (Accountability) כך שעובדי הבנק בקווי ההגנה השונים יבינו את תפקידם ואחריותם לסיכון, כמו גם את סמכותם לפעול בקשר לכך. קרי, כל אחד נדרש להבין את אחריותו לא רק לפעילות העסקית, אלא גם לעקרונות ותהליכי ניהול ובקרת הסיכונים הנובעים מהפעילות ואת פרופיל הסיכון שלה לנוכח תאבון הסיכון שנקבע עבורה. המגבלות הכמותיות והאיכותיות שיקבעו על ידי הדירקטוריון (בעת אישור התיאבון לסיכון במסמכי המדיניות הייעודיים) יוטמעו ביחידות הבנק כך שכל אחד מהעובדים יידע אילו סיכונים מותר לו לקחת

במסגרת קבלת ההחלטות השוטפות שבתחום אחריותו, תוך הקפדה על עמידה בדרישות הציות והרגולציה ומחויבות לערכי שקיפות והוגנות במתן שירותים בנקאיים ללקוחות. בפרט, יאשר הדירקטוריון בתדירות שנתית מדיניות לטיפול במוצר חדש/פעילות חדשה או שעודכנה באופן מהותי, ויודא כי העקרונות שנקבעו במדיניות זו מיושמים על ידי הנהלת הבנק בעת אישור מוצר או פעילות חדשה וכי בוצעה לו הערכת סיכונים מקיפה, טרום השקתו.

- יפעלו לוודא כי יחידות הבנק מחויבות ליישום עקרונות לשמירה על הוגנות בפעילות עם לקוחות הבנק, לקיימת סביבתית, אחריות חברתית וממשל תאגידי (ESG), מתוך ראייה כי הצלחה עסקית של הבנק צריך שתהיה משולבת עם שיקולים חברתיים-סביבתיים. כחלק מראייה זו, יודא הדירקטוריון כי הבנק נוקט באמצעים לטיפול בסיכון הסביבתי ובסיכון האקלים, בהתאם להנחיות בנק ישראל.
- יודא כי שיקולי ניהול הסיכונים מהווים מרכיב מרכזי בהחלטות אסטרטגיות ושוטפות ובעת דיוני תכנית העבודה. הדירקטוריון והנהלה, בסיועו של מנהל הסיכונים הראשי, שיהיה נוכח בפורומים המשמעותיים, יאתגרו את ההצעות המועלות להחלטה, ולצד בחינתם מהיבטים עסקיים יבחנו אותן גם מהיבטי סיכון, ובפרט, בכל הקשור לעמידה בתאבון הסיכון. כמו כן, יפעלו לניטור השפעת התרחישים ומבחני הקיצון בשיטות השונות בהן נוקט הבנק לבחינת פרופיל הסיכון ועמידתו ביעדי הבנק, ובהתאם למדיניות ותכנית מבחני הקיצון של הבנק, וכי ננקטות פעולות למזעור הסיכונים ולשמירה על פרופיל סיכון נמוך.
- יעודדו שיתוף מידע ותקשורת פנים-ארגונית, הן אופקי לרוחב הארגון והן אנכי במעלה שרשרת הניהול, באופן המסייע לקבלת החלטות אפקטיביות ושיפור בתהליך שהוא מתמשך להבטחת אפקטיביות מערך הבקרה הפנימית, למשל, באמצעות שרשרת דיווחים בשגרה ובחירום, ועדות ופורומים שונים המשתפים מגוון גורמים מיחידות ארגוניות שונות ומקווי ההגנה שנקבעו בבנק, ותהליכי הערכת סיכונים והפקת לקחים.
- יודא שקיימות שיטות מדידה אפקטיביות ומקובלות למעקב אחר הביצועים, למעקב וניטור החשיפות והיעדים העסקיים, ולניתוח המידע, בין היתר, באמצעות הגדרת מדדי ביצועים (KPI) ומדדי סיכון לניטורם (KRI).
- יודא שמתבצע תהליך של הפקת לקחים בעקבות כשלים או פוטנציאל לכשלי אשראי, תפעול, סייבר ואבטחת מידע, מערכות מידע וסיכונים נוספים, וכן בעקבות אירועים מהותיים. כחלק מראייה זו, הבנק התניע בשנת העבודה הנוכחית תהליך ארגוני להקניית כלים ליחידות הבנק לתהליכי למידה והפקת לקחים.
- יודא התאמה של מדיניות התגמול לתיאבון הסיכון, כפי שעוגן במדיניות תאבון הסיכון של הבנק, יעדים אסטרטגיים ארוכי טווח, יעדים פיננסיים ואיתנות הכוללת של התאגיד הבנקאי, תוך איזון הולם בין סיכון לתגמול. מדיניות תגמול נאותה תקושר לשימור הון ואיתנות פיננסית של התאגיד הבנקאי בטווח הארוך ולעמידה בתאבון הסיכון.

הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר

זיהוי גורמי סיכון מובילים ומתפתחים

פרוץ המלחמה ב-7 באוקטובר העלתה את הפוטנציאל לשינוי בפרופיל הסיכון של הבנק. תרחיש מלחמה הוא תרחיש הייחוס המורכב מבין תרחישי הייחוס שנקבעו. מידת אי הוודאות שאנו רואים הלכה למעשה, כחמישה חודשים לאחר תחילת המערכה, היא גבוהה מאוד ורמת הסיכון של המשק גדלה. אי הוודאות כרוכה במצב הבטחוני – אין לדעת כיצד תתפתח המלחמה, אילו זירות נוספות יכנסו לקרב (בעיקר, זירת החיזבאללה בצפון), ומה תהיה השפעתה על המדינה, המשק, תנאי המאקרו, הרגולציה וכמעט כל גורמי הסיכון הרלבנטיים לפעילות הבנק. נכון למועד כתיבת דוח זה, קיימת אי וודאות רבה בנוגע ל – "יום שאחרי המלחמה" בכל הקשור למצב הפוליטי, הבטחוני והרגולטורי עם סיומה. נדגיש כי שנת 2023 התאפיינה, עוד טרום המלחמה, בשורה של איומים ואירועים, ביניהם, המשך העלייה המהירה בריבית במשק, שהשפיעו על פרופיל הסיכון של הבנק, ובפרט, סיכון האשראי שלו, שחלה בו עלייה במהלך השנה (פיגורים, כשלים ומחיקות), כפי שהצגנו בדוחות הרבעוניים של השנה ונראה גם בדוח זה. פרוץ המלחמה ברבעון הרביעי, אי הוודאות שיצרה והעובדה כי המשק והלקוחות נכנסו אליה בפרופיל סיכון אשראי גבוה יותר יחסית לתחילת שנת 2023, הגבירה את הפוטנציאל לעלייה בפרופיל הסיכון של הבנק. בפועל, נכון לרבעון הראשון של שנת 2024, הערכת הסיכונים הנרחבת של הבנק מראה כי לא חל שינוי בפרופיל הסיכון של הבנק, יחסית למועד פרוץ המלחמה. הבנק ממשיך להיות יציב ואיתן. למרות האיומים הרבים המלווים את פעילות המשק והבנק החל מפרוץ הקרבות, נדגיש כבר בשלב זה של הדוח כי לא חל שינוי מהותי בפרופיל הסיכונים המהותיים לפעילות הבנק, יחסית למצב טרום תחילת הקרבות. מפרוץ המלחמה ועד למועד פרסום דוח זה, הבנק עומד בכל מגבלות תאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון. תאבון הסיכון של הבנק נמצא תחת ניטור שוטף, שהוגבר עקב מצב המלחמה ואי הוודאות הרבה שיש לה פוטנציאל השפעה על גורמי סיכון הרלוונטיים לפעילות הבנק. זהו המוטיב העיקרי שנציג בהמשך פרקי דוח זה. אי הוודאות באה לידי ביטוי במספר שינויים שהשפיעו על פרופיל הסיכון של הבנק, ביניהם, העלייה באי הוודאות בגלל המלחמה, כפי שצינו לעיל, שיעור הריבית הגבוה במשק, שהייתה לו השפעה על איכות תיק האשראי עוד טרום פרצה המלחמה, מיתון בפעילות המשק, מתווה ההקפאות ודחיית תשלומים, והעלייה בשיעור הכשל והפיגורים עוד טרום פרוץ המלחמה. אי הוודאות באה לידי ביטוי גם במספר שינויים שלא השפיעו על הבנק – עלייה בתנודתיות שער השקל/דולר ותשואות אגרות החוב הממשלתיות מפרוץ המלחמה. הורדת דירוג ואופק הדירוג של המדינה על ידי מודי'ס ביום 9 בפברואר, 2024, וכן, הורדת הדירוג ואופק הדירוג של חמשת

הבנקים הגדולים במערכת ביום 11 בפברואר, 2024. להורדות דירוג אלו אין אמנם השפעה ישירה על הבנק, אך יש להן פוטנציאל השפעה על המשק הישראלי וסביבת העבודה של הבנק, בין היתר, על תשואות אגרות החוב של המדינה וגורמי מאקרו נוספים.

בחודש ינואר 2024, ירדה ריבית בנק ישראל ב- 0.25% אולם לא ברור עדיין מה יהיה קצב השינוי בריבית במהלך השנה. מדד המחירים לצרכן עלה ב- 3% בשנת 2023 בגבול העליון שנקבע, מדד חודש ינואר 2024 עמד על 0% ולאחר מדד חודש פברואר עומד קצב האינפלציה השנתי על 2.5%, כאשר יש אינדיקציות לכך שהירידה המתונה במחירי הנדל"ן בתקופה האחרונה נבלמה. למחירי הנדל"ן יש השפעה על פרופיל סיכון האשראי של הבנק, שכן, מרבית התיק מגובה בנדל"ן, בעיקר, דירות למגורים. מליאת הכנסת אישרה באמצע חודש מרץ את הצעת החוק לתשלום מיוחד לשם השגת יעדי התקציב (הוראת שעה – חרבות ברזל), התשפ"ד – 2024, כאשר בנק ירושלים הוחרג מהצעת חוק זו. תכנית העבודה של הבנק לשנת 2024 שאושרה על ידי הדירקטוריון, התחשבה בהשפעת כל הגורמים הרלוונטיים ואי הוודאות השוררת בסביבת העבודה של הבנק על פעילות ויעדי הבנק.

אי הוודאות קיימת גם לגבי השפעת פעולות המדינה לסיוע לציבור, שבשלב זה, טרם ברור אפקטיביות השפעתן על התקציב והגרעון הממשלתי ועל פרופיל סיכון האשראי של הלקוחות ושל הבנק. בשלב זה, פועל הבנק לפי מתווה הדחיה של התשלומים והקפאת תשלומים שגובש על ידי בנק ישראל, וחודש בימים אלו בפעם השלישית. מספר הדחיות גדל מעת הפעלתו אך הקצב ירד במהלך הרבעון הראשון של השנה. נכון למועד פרסום דוח זה, לא ברור עדיין מה תהיה השפעת מתווה ההקפאות על פרופיל הסיכונים של הבנק, בפרט, עם סיום המתווה. סך כל ההטבות בניצול מלא מוערכות בכ- 18 מיליון שקלים במשך מספר שנים. לכירוס על מצב ההקפאות, ראו **הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023**.

אי וודאות שונה מהגדרת סיכון. במצב של אי וודאות, אין לדעת איזה תרחיש יתממש, בעוד, שבמצב של סיכון, התרחשים זהו, אך לא ברור מה הסיכוי שהם יתממשו. לפיכך, אי הוודאות המרובה יוצרת מצב לפיו קיים פוטנציאל לשינוי בפרופיל הסיכון של חלק מהסיכונים המהותיים של הבנק. השינוי יכול להיות מהיר ודינאמי. אי הוודאות יצרה קשת רחבה של אפשרויות לשינוי בפרופיל הסיכונים, המחייבת את הבנק להיערך למצב החדש. כדי להתמודד עם אי הוודאות מבצע הבנק הערכות סיכון שוטפות, וכחלק מהערכות סיכון אלה, הוא החליף או מגב, ברוב המקרים, הערכות מודלים בהערכות מומחה, בהתאם להתפתחויות בפועל ותוצאות הניטורים והערכות פרופיל הסיכונים המתבצעים באופן שוטף. בנוסף, והיות ועצמת אי הוודאות היא רבה ולא ברורה עוצמה או כיוון השתנות גורמי המאקרו, מפעיל הבנק תרחישי קיצון (תרחישים חמורים, כולל תרחישים הפוכים היוצרים מתווים שאינם בהכרח כלכליים וחותרים למטרה או יעדים של הבנק, על מנת לנתח את סבירות התממשותם), במטרה לבחון את "רגישות" יעדי ההון, מדדי סיכון השוק והריבית, יחס כיסוי הנזילות ומדדים נוספים לאי הוודאות הקיימת. ניתוחים אלה מתבצעים בתדירות גבוהה יותר ובמגוון רחב יותר. הבנק פועל בראיה זו מתחילת המלחמה.

כחלק מראיה זו, וכפי שציינו לעיל, תכנית העבודה של הבנק לשנת 2024 אותגרה במגוון ניתוחי רגישות, מבחינת קיצון בעצמות שונות ובשיטות מגוונות על מנת להעריך את השפעת אי הוודאות על יעדי הבנק. מרבית הניתוחים מלמדים באופן דומה לתוצאות התרחיש האחד של הבנק (תרחיש קיצון, שבו תנאי המאקרו נקבעים על ידי בנק ישראל) כי הבנק ישאר יציב ואיתן, ומידת הפגיעה ביעדיו היא מצומצמת יחסית לעצמת התרחישים. עובדה זו נובעת בעיקרה מרמת הסיכון הנמוכה של תיק האשראי של הבנק, שרובו מורכב מנכסים מגובי בטוחות, בעיקר, משכנתאות על דירות מגורים, ומהעובדה כי פעילות הבנק באשראי לעסקים היא מצומצמת באופן משמעותי יחסית לבנקים אחרים, דבר התורם לציביות התיק גפרט, בעידן הנוכחי.

מיד עם פרוץ הקרבות הפעיל הבנק את תכנית ההמשכיות העסקית שלו בהתאם למתווה תרחיש המלחמה שקבע הבנק בעבר, ובהתאם להנחיות בנק ישראל. מתחילת המערכה ועד למועד פרסום דוח זה, פועלים כל התהליכים העסקיים של הבנק באופן מלא. מערכות המחשוב של הבנק עובדות כנדרש.

עובדי הבנק פועלים ממשדרי הבנק ומהבית. תכנית ההמשכיות העסקית הופעלה באמצעות חמ"ל ייעודי, המבצע הערכות מצב שוטפות ופועל בהתאם להנחיות בנק ישראל ור"ל (רשות החירום הלאומית). דוחות ייעודיים על מצב ההמשכיות העסקית – זמני מענה לציבור, מצב המזומנים במכשירים האוטומטיים, כח האדם המגויס, ועוד מגוון פרמטרים ומדדים, דווחו באופן שוטף לבנק ישראל ולהנהלת הבנק. הנהלת הבנק ביצעה הערכות מצב שוטפות, ו"ר הדירקטוריון דווח באופן שוטף והדירקטוריון מעודכן והתכנס להערכת מצב כפי שגובשה על ידי הנהלת הבנק. מנהל הסיכונים של הבנק מנהל שיחות עם בנק ישראל לצורך עדכון התפתחות פרופיל הסיכונים של הבנק. התוכנית כוללת תשומת לב למשאב האנושי – מעקב אחר כח האדם המגויס, במטרה לזהות יחידות שבהם יש עלייה משמעותית במספר המגויסים היכולה להשפיע על תפקוד היחידה, וכן, מתבצעות פעולות שנועדו לחזק את חוסן העובדים לאור האירועים הקשים שאנו חווים החל מהשבעה באוקטובר. בסוף הרבעון הרביעי של 2023 וכן, מתחילת שנת 2024, נכנס הבנק למצב של "שגרת" מלחמה, כאשר הוא עוקב אחר התפתחות הגורמים שצוינו לעיל כחלק מהפעילות השוטפת. הבנק נערך למצב שבו תהיה הסלמה בזירה הצפונית, בין היתר לפי תרחיש ה"עלטה".

הון הבנק – התנועות בתשואות האג"ח בארץ ובחו"ל גרמו לתנודתיות ביחס הון רובד 1 של הבנק, והביאה לכניסה זמנית וקצרה של יחס הון רובד 1 לתוך שולי הביטחון שנקבעו ליחס הון רובד 1. יחס הון רובד 1 של הבנק נע במהלך הרבעון הרביעי, מעת פרוץ הקרבות, בין 10.22% ל- 10.30%, כפונקציה של התנודתיות בשיעורי תשואות האג"ח. נדגיש כי יעד יחס הון רובד 1 של הבנק נקבע על ידי הדירקטוריון על 10%, ונוספו לו שולי ביטחון (של הדירקטוריון ושל הנהלה) בשיעור של 0.25% ובסך הכל 10.25%. שולי הביטחון נקבעו ככרית למצבים כגון האירוע הנוכחי – אירוע חריג. בגין התנודתיות הרבה, אישור הדירקטוריון להנהלה לפעול בתוך שולי הביטחון עד ליחס הון של 10%. שולי הביטחון אותגרו פעם נוספת, שכן בגין אי הוודאות הרבה, ובהתאם לדרישת בנק ישראל, הגדיל הבנק ברבעון השלישי

של השנה את ההפרשות שלו אשר נמדדות בשיטת CECL בכ- 25 מ' ש"ח. הבנק סיים את הרבעון השלישי ביחס הון רובד 1 הגבוה מ- 10% וניצל חלק מהכרית, העומד על 10.14%. בסוף השנה היחס היה 10.5% מעל ליעד ולכרית. הפרשות הבנק, שיש להן השפעה על יחס ההון, בוצעו תוך שימוש במתודולוגיה מוסדרת שאותגרה על ידי חטיבת ניהול סיכונים, המבטיחה שיש לבנק יחס כיסוי מספק כנגד פוטנציאל הסיכונים באירוע בכל אחד מהענפים – אשראי לדיו, צרכני ומסחרי. ההפרשות בגין מצב המלחמה ("כרית המלחמה") גדלו בכל אחד מענפים אלו והסתכמו בסוף השנה בכ- 35.0 מיליוני שקלים, יחס יחס הכיסוי של הבנק (סך ההפרשה חלקי סך האשראי) גדל מ- 1.20% ל- 1.41%. לפירוט ראו **ביאור 29 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023**.

מבחינת הקיצוץ שערך הבנק (גם בעבר וגם בשל מצב המלחמה), שכללו תרחישים קיצוניים מאוד אך גם תרחישים שהם חמורים אך סבירים לאור אי הוודאות הרבה, מלמדים כי בכל אחד מהם, הבנק ימשיך לפעול מעל יחס ההון הרגולטורי שנקבע לו, תוך שהוא מקטין בתרחישים אלה את הביצועים המתוכננים, יחסית לתכנית העבודה שלו. לבקשת בנק ישראל, הועברו אליו (בדומה לכל הבנקים במערכת) שני תרחישים – תרחיש בסיס ותרחיש חמור אך סביר. בעקבות חוסר הוודאות שנוצרה כתוצאה מתחילת המלחמה והשלכותיה העיקריות, פרסם המפקח על הבנקים ביום 12 בנובמבר, 2023 הנחיה בדבר תכנוני הון ומדיניות חלוקת רווחים. על פי הדרישה, על הבנקים לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיבידנדים לאור תוצאות המלחמה ואי הוודאות. בהתחשב במצב הלימות ההון ויעדיו וכן בתכנית להתפתחות העסקית הצפויה, החליט הדירקטוריון ביום 28 בנובמבר, 2023 שאין מקום בשלב זה לשינוי במדיניות השמרנית של הבנק. מועדי החלוקה ושיעורי החלוקה יותאמו להתפתחות ולעמידה ביעד הלימות ההון. ביום 5 במרץ 2024 שלח המפקח על הבנקים מכתב לתאגידים הבנקאיים ובו ביקש כי הבנקים ישובו ויבחנו את מדיניות חלוקת הדיבידנדים וביצוע רכישות עצמיות של מניות לתקופה הקרובה, על רקע הימשכות המלחמה והיקף השפעתה על המשק לאור האמור לעיל החליט הדירקטוריון ב- 21 למרץ 2024 להמליץ על חלוקת דיבידנד בשיעור של 20% בגין רווחי המחצית השנייה של שנת 2023.

יחס המינוף של הבנק גבוה מאוד והוא נמצא בצורה מובהקת בכל אחד מהרבעונים האחרונים, וגם, נכון למועד דוח זה, מעל היחס שנקבע על ידי הדירקטוריון ושולי הביטחון שהגדיר גם ליחס זה. הבנת הבנק היא כי רמת הון רובד 1 שהוא שומר כוללת כריות הון עודפות מעבר לנדרש בגין פרופיל הסיכון שלו, בעיקר, בגין העובדה שעיקר פעולתו היא בתחום המשכנתאות, שהוא נכס האשראי הבטוח ביותר ושיעור המחיקות בו לאורך זמן הוא אפסי, בעוד שהוראת בנק ישראל קובעת הקצאת נכסי סיכון גבוהה למשכנתאות, הרבה מעבר למקובל אצל הרגולטורים ברחבי העולם ובאופן שאינו תואם את איכות תיק המשכנתאות של הבנק. בנוסף, הבנק נוקט שמרנות רבה בהפרשות שלו בשיטת ה- CECL, שנועדו לכסות על פי הגדרת ה- CECL הפרשות היכולות להתהוות בעתיד לאורך משך החיים הממוצע של התיק, פעילות הנוסטרו של הבנק שמרנית כך שפוטנציאל ההפסדים מהתיק הוא מצומצם יחסית ובשל סיבות נוספות הקשורות לפרופיל הסיכון של הבנק, ביניהם תוצאות מבחינת הקיצוץ והתרחיש האחד של הבנק, כפי שפרטנו לעיל.

נזילות – הבנק נכנס למצב המלחמה כאשר רמת הנזילות שלו גבוהה מאוד. זהו פרופיל סיכון הנזילות של הבנק באופן מתמשך. מצב מדדי הסיכון מתחילת המלחמה ועד עתה ממשיכים ללמד כי הבנק שומר על רמת נזילות זו. יחס ה- LCR (יחס כיסוי הנזילות) עומד על ממוצע הנע סביב ערך של כ- 200%, גבוה מהיחס המזערי שקבע בנק ישראל וכן מעל מגבלת הדירקטוריון ושולי הביטחון שקבע (140%) וכל מדדי הנזילות הנוספים ממשיכים להימצא ברמה גבוהה. כחלק מבחינת פרופיל סיכון הנזילות ביצע הבנק תרחיש קיצוץ ליחס ה- LCR שהועבר לבנק ישראל בסוף חודש אוקטובר לבקשתם (התרחיש מניח משיכת פיקדונות בקצב הגבוה משמעותית ממצב השגרה, כפי שהם מחושבים ב- LCR). גם בתרחיש קיצוץ זה, ממשיך הבנק לפעול מעל היחס הרגולטורי שנקבע ל- LCR. במהלך השנה הגדיל הבנק את אחוז הפיקדונות מהלקוחות הפרטיים על חשבון הפיקדונות מתאגידים, תוך שהוא משכיל להציע הצעות ערך טובות ללקוחות הפרטיים ובכך, גם להגדיל את המונוטיות שלו. אכן, מתחילת המלחמה, אנו עדים להמשך נגמנת הצבירה מהציבור והמשך כניסת "כסף חדש" לבנק. נעיר כי בפועל יחס ה- LCR של הבנק גבוה מהיחס שצויין לעיל כפי שהוא מדווח בדוחות הכספיים. הדבר נובע מפעילות הבנק בפיקדונות קצרים ממוסדיים. בתרחיש קיצוץ, היות ויש לבנק או ללקוחות יכולת למשוך פיקדונות אלה בפרק זמן קצר יחסית ליחס הנזילות ישתפר. למרות הרמה הגבוהה של הנזילות, ובשל מגוון התרחישים האפשריים שיוצרת אי הוודאות הנוכחית, העלה הבנק ברבעון השלישי את רמת דירוג סיכון הנזילות בטבלת דירוג גורמי הסיכון מדירוג נמוך לדירוג נמוך בינוני. הבנק ממשיך לעקוב אחר התפתחות פרופיל הנזילות שלו ברמה יומית ותוך – יומית. לאור יציבות פרופיל סיכון הנזילות של הבנק ברבעון הרביעי של השנה ובתחילת שנת 2024, ולאחר הערכת הסיכון שביצע הבנק ברבעון הראשון של 2024, נותר דירוג הסיכון ללא שינוי.

שוק וריבית – ניהול הנכסים וההתחייבויות מתבצע תחת מגבלות הדקות, שנקבעו ברובן במונחי הון רובד 1 באחוזים נמוכים יחסית. מרבית ההשקעות בתיק ההשקעות של הבנק הן בנכסים ברמת סיכון נמוכה, אולם עדיין יכולה להיות תנודתיות כפי שאירע במהלך הרבעון הרביעי של השנה. ההשקעות הן באג"ח מדינה בארץ ובחו"ל, והאחזקה במניות מהווה אחוזים נמוכים מאוד מהתיק. עם זאת, אי הוודאות שיצרה המלחמה, הגדילה את פוטנציאל הסיכון ואת מרחב התרחישים האפשריים, כתוצאה מתנודות בגורמי הסיכון הרלבנטיים לסיכון השוק והריבית של הבנק, ובהם גורמי המאקרו, שעל פי הפערים בהערכות שיש בין התחזיות השונות קיימת אי וודאות לגבי ערכיהם ומסלול התפתחותם לאורך השנה. כאמור, הבנק בחן את פוטנציאל השפעת גורמי המאקרו ובפרט, את שיעור הריבית, בעת דיוני תכנית העבודה לשנת 2024, על מנת לבחון השפעת פערים אלה בעת הערכת הסיכונים. הפעילות השוטפת של הבנק בנכסים והתחייבויות טרום המלחמה הגדילה את סיכון הריבית בתיק הבנקאי שלו, המהווה את עיקר תיק הבנק, בהינתן תיק קטן יחסית של השקעות. העלייה ברמת הסיכון השפיעה על מדדי סיכון הריבית במונחי שווי כלכלי (והשפעתו על הון רובד 1 של הבנק, והשפעתה נמוכה יותר על המדדים האומדים את השפעת שינויים בריבית על ההכנסות של הבנק. למרות עלייה זו נדגיש כי הבנק

פועל לאורך כל תקופת המלחמה במרחק סביר מתאבון הסיכון שנקבע לסיכונים השוק והריבית, שנקבע באופן שמרני באחוזים נמוכים יחסית מהון רובד 1 של הבנק והוא רחוק מאוד מסף הדיווח שנקבע על ידי בנק ישראל בנוהל בנקאי תקין 333 (סיכון הריבית בתיק הבנקאי). מתחילת הקרבות, התנדויות בתשואות האגחים בארץ ובחו"ל השפיעה על שווי של תיק ההשקעות של הבנק ועל קרן ההון, כפי שציינו לעיל. בנוסף, תנאי המלחמה, וכן מתווה ההקפאות הגדילו את אי הוודאות בנוגע לשיעור הפרעונות המוקדמים בתיק המשכנתאות. לשיעור זה השפעה בין היתר, על מבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק. מתחילת השנה, אנו חוזים בעלייה בשיעור זה, אך במצב הנוכחי, כפי שאנו צופים בפועל בשבועות האחרונים, חלה ירידה בשיעור הפרעונות המוקדמים. הבנק סיים בימים אלה פיתוח ראשוני של שני מודלים לחיזוי הפרעונות המוקדמים בתיק המשכנתאות ובהתאם לצרכי. לאור התנדויות בשיעור הפרעונות המוקדמים, הבנק עוקב אחר התפתחותם בתיק המשכנתאות ובהתאם לצרכי באמצעות מגוון כלים, האומדים את השפעת הגורמים השונים על ערכם ובהם: שיעור הריבית במשק, תמהיל התיקים, פרופיל האשראי של הלווים ועוד. מבנה הנכסים וההתחייבויות, כמו גם יחס הון רובד 1 של הבנק, מושפעים גם ממכירת תיקי משכנתאות ומכלים נוספים לפינוי הון אותם מבצע הבנק כחלק מהאסטרטגיה העסקית ומתכנון ההון של הבנק. בשל אי הוודאות במצב המלחמה העלה הבנק ברבעון השלישי של 2023 את רמת דירוג סיכון השוק והריבית בטבלת גורמי הסיכון מדירוג נמוך לדירוג נמוך בינוני. הבנק ממשיך לעקוב אחר התפתחות פרופיל סיכון השוק והריבית ברמה יומית. לאור יציבות פרופיל סיכון השוק והריבית של הבנק ברבעון הרביעי של השנה ובתחילת שנת 2024, נותר דירוג הפנימי של הבנק לסיכון ללא שינוי.

סייבר – במהלך השנים האחרונות פעל הבנק לשדרוג משמעותי ביכולותיו לטיפול בסיכון הסייבר, שהפך להיות הסיכון ה – "מטריד" ביותר (על פי סקר שביצע בנק ישראל בקרב בכירים במערכת הפיננסית, וכן, בסקרים דומים בעולם). בשנה האחרונה חלה עלייה בתקיפות הסייבר על מדינת ישראל והמערכת הבנקאית, המובלות על ידי גורמים עוינים, בהם, כפי שדווח ברבעונים הקודמים, התקפות עומס על הבנקים ובהם, גם על הבנק. אגף הסייבר התמודד איתן בהצלחה. עם פרוץ המלחמה, ומתוך הבנה כי המלחמה איננה רק בשדה הקרב אלא גם במרחב הסייבר, הגביר אגף הסייבר את הניטור תוך שהוא משתמש במגוון הכלים המתקדמים העומדים לרשותו, מפעיל את יחידות מודיעין הסייבר, ומקיים קשר ישיר לשם הערכת האיומים עם יחידת הסייבר בבנק ישראל, מערך הסייבר הלאומי ויחידת ה – CERT הפיננסי (צוות חירום לטיפול באירועי מחשב, Computer Emergency Response Team). מנהל אגף הסייבר מדווח באופן שוטף למנכ"ל הבנק, למנהלת חטיבת המשאבים ולמנהל הסיכונים הראשי, על התפתחות האיומים והטיפול בסיכון הסייבר. לבנק ברור כי אי הוודאות עקב המצב איננה רק פיננסית, והוא נערך להתמודד עם תרחישי ואיומי סייבר נוספים, לו יתממשו. בנוסף, מפיץ אגף הסייבר באופן תדיר שורה של הנחיות לעובדי הבנק, להגברת המודעות לאירועי סייבר בפעילותם השוטפת, שפוטנציאל התממשותם בעת הנוכחית גבוה.

מעילות והונאות – לאגף הסייבר תפקיד משמעותי גם בכל הקשור לניטור הונאות. במהלך השנה הוכנסה לייצור מערכת לניטור אנומליות שפותחה על ידי אגף הסייבר בשיתוף חטיבת ניהול סיכונים והגורמים העסקיים. מערכת זו יוצרת התרעות לפי ספים שנקבעו, KRI, למוקד טיפול במעילות והונאות שהוקם במחלקת סיכונים תפעוליים בחטיבת ניהול סיכונים. החל מתחילת המלחמה ועקב העלייה בפוטנציאל סיכון ההונאות של גורמים המבקשים לנצל את המצב הנוכחי, הוצב בקר ייעודי במחלקת סיכונים תפעוליים העוקב אחר כל התרעה (אנומליה) המגיעה ממערכת הניטור. המערכת מנטרת גם את פעילות הכרטיסים הנטענים של הבנק כדי למנוע שימושים לרעה בהם של אירוגני הטרור מתוך רצועת עזה.

איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור – עלייה בפוטנציאל סיכונים אלה עקב מצב המלחמה. מחלקת הציות הוסיפה בקורות יעודיות לשימושים בכרטיסים הנטענים והיא עורכת באופן שוטף בקורות מקיפות לשימושים בכרטיסים אלה בשיתוף מנהל המוצר, לאור פגיעה משמעותית בכמה עשרות לקוחות הבנק בעלי כרטיסים נטענים אשר עבדו בעוטף עזה וניזוקו במתקפה של השבועה באוקטובר. נוספו בקורות יעודיות לפעילויות עמותות, בדגש על עמותות שעשויות להיות בסיכון גבוה יותר לפעילות עברו ו/או מול תושבים פלסטינאים.

סיכון רגולציה, ציות והגנות – הבנק מטפל במתווה ההקלות שקבע בנק ישראל (נב"ת 251) שנועדו להקל על הפעילות עקב המלחמה, ובפרט, מתווה ההקפאות. הבנק פועל בהתאם להנחיות בנק ישראל, תוך מתן חוות דעת של היועצת המשפטית של הבנק, ובליווי של יחידת הציות של הבנק הבוחנת את עמידת הבנק במתווים שנקבעו. מתווה ההקפאות הופעל בבנק בהתאם להנחיות בנק ישראל על כלל הלקוחות. הבנק מקפיד לנהוג בהגנות עם לקוחותיו, בפרט, בתהליכי הגבייה. בקורות קו ראשון וקו שני מבוצעות על מנת לוודא כי הבנק נוקט הפעולות הנדרשות כדי להבטיח טיפול הוגן בלקוחותיו בעידן רגיש זה.

סיכון אשראי וריכוזיות אשראי – סיכון האשראי הוא הסיכון המהותי לפעילות הבנק, שכן השפעתו על היעדים העסקיים ויעדי ההון של הבנק משמעותית. הסיכון תלוי בגורמי סיכון רבים ומגוונים, ביניהם: שיעור הריבית במשק, האינפלציה, האבטלה, שיעור הפרעונות המוקדמים ועוד. בשל העלייה באי הוודאות, גדל פוטנציאל השינוי בפרופיל סיכון האשראי וריכוזיות האשראי. כפי שציינו לעיל, ניהול תיק האשראי של הבנק (PORTFOLIO MANAGEMENT) מבוסס על אחוז גבוה מאוד של אשראי הניתן בפיזור גדול בגיבוי בטוחות. רמת הסיכון של הפעילות העסקית היא נמוכה יחסית בשגרה, כאשר הבנק כמעט אינו נותן אשראי לעסקים קטנים ובינוניים (להוציא, הקרן לעסקים בערבות המדינה, כולל במסלול "חברות ברזל"). זאת נקודת חוזקה משמעותית של הבנק, בשגרה ובוודאי בקיצון, וכפי שציינו לעיל, יש לה השפעה גם על רמת ההון רובד 1 של הבנק, שלהערכת הבנק איננה תואמת את פרופיל הסיכון בפועל. כתוצאה מתמהיל זה עולה שמידת הפגיעה בתיק בעת אירוע קיצון, קיימת, אך היא נמוכה יחסית לממוצע המערכת הבנקאית כפי שבא לידי ביטוי בתוצאות התרחיש האחד שביצע בנק ישראל (לתוצאות הבנקים, ראו סקירת המפקח לשנת 2022). עם פרוץ המלחמה, גברו האיומים – הכנסתם של הלווים הפרטיים נפגעה, חלקם בחל"ת וחלק מהם טרם הצליחו להפעיל מחדש באופן מלא

את העסקים שעזבו בשל שירותם הצבאי ברור בשלב זה מה תהיה השפעת מתווה ההקפאות על הכשלים בתיק, בפרט, כאשר ייצאו מהמתווה. קיים חשש באי הוודאות הנוכחית להתפתחות אבטלה, שתעמיק את הפגיעה בלקוחות שנכנסו לאירוע, שיחס ההחזר שלהם הורע עוד קודם לכן, יחסית לאפריל 2022, מועד התחלת העלייה בשיעור הריבית במשק. מצב המלחמה השפיע גם על סיכון העסקים במשק (שגם כך עלה בתקופה האחרונה, עקב עלייה בנטל החוב שלהם) ולפיכך, על פוטנציאל הסיכון במשק בענף העסקים הקטנים והבינוניים, אולם פעילות הבנק בענף זה אינה מהותית.

כפי שצינו לעיל, עוד טרם פרוץ המלחמה, חלה הרעה באיכות תיק האשראי של הבנק. שיעור הפיגורים והכשלים במשכנתאות עלה מתחילת שנת 2023, בשל הפגיעה ביכולת ההחזר של הלקוחות, תוצאת העלייה בשיעור הריבית במשק. למרות עלייה זו, שיעור הכשלים במשכנתאות עדיין נמוך יחסית, ובאותו אופן, שיעור המחיקות נמוך מאוד (ולמעשה, אפסי לאורך זמן) בגין העובדה שהבטוחה מהווה חלק מהאשראי. מתחילת המלחמה לא חל שינוי מהותי בפרופיל סיכון תיק המשכנתאות של הבנק. מדדי התיק, כמו שיעור ה- LTV (שיעור ההלוואה מערך הדירה) ושיעור ה- PTI (יחס ההחזר של הלווה) עומדים במגבלות שנקבעו והם דומים לשיעורים במערכת. לפירוש מדדי הסיכון של תיק המשכנתאות, כולל ה- LTV וה- PTI, ראו בהמשך דוח זה וכן, בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2023. פעילות הבנק בחברה הערבית והחרדית יכולה להחשב כמסוכנת יותר, יחסית לשאר הבנקים. אולם, פוטנציאל סיכון זה מתומחר על ידי המרווח שקבע הבנק לפעילות זו, לבנק ניסיון ומומחיות בפעילות במגזרים אלה המסייעת לו לשמור על רמת כשלים ומחיקות נמוכה גם במגזרים אלה, היא מפוזרת היטב (ומכאן, נטת להקטין את רמת ריכוזיות האשראי בתיק), ובנוסף, נאמר שוב, שהפעילות בתיק המשכנתאות גם אם היא כביכול מסוכנת יותר, היא בודאי ברמת סיכון נמוכה יותר מפעילות במגזר העסקים וזאת, בהיבט פרופיל הסיכון של תיק האשראי הכולל של הבנק.

ברבעון הרביעי של השנה, חלה ירידה בשיעור הפיגורים ושיעור הכשל, בעיקר, כתוצאה מהמתווה של בנק ישראל והבנקים שהביא להקפאות של לקוחות שנמצאו בפיגור. ירידה זו נמשכה בתחילת שנת 2024 ושיעור הכשל ירד לשיעור דומה לזה של התקופה טרם החל תהליך עליית הריבית במשק.

רמת הכשלים באשראי הצרכני סולו שחלקו בתמהיל האשראי הכולל נמוך יחסית, כ-10%, עלתה בצורה משמעותית מתחילת השנה בגין הפגיעה ביכולת ההחזר של הלקוחות, והעובדה שהלקוחות ברובם, אינם לקוחות העו"ש של הבנק והבנק איננו הבנק הראשי או אפילו המשני לפעילותם. שיעור החדל"פים (חדלי פירעון) בתיק הצרכני עלה מתחילת שנת 2023 באופן משמעותי, ויש לו השפעה דומיננטית על שיעור הכשלים והמחיקות. מפרוץ המלחמה פרופיל סיכון תיק האשראי הצרכני נשמר על רמה הקרובה לזו של הרבעון השלישי, הבנק הקשיח את מדיניות החיתום שלו ולקראת סוף הרבעון הרביעי חלה ירידה בשיעור הפיגורים והכשלים, באופן דומה לתיק המשכנתאות ומסיבה דומה. הירידה בשיעור הכשלים נמשך גם בתחילת שנת 2024. בהתחשב בעליה בסיכון, הגדיל הבנק את ההפרשה הקבוצתית בגין אשראי זה כבר ברבעון השלישי והמשיך להגדילה בגין אי הוודאות גם ברבעון הרביעי של השנה, פרטים נוספים ראו ב**יאר 36 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2023**.

הבנק הפעיל במחצית השנייה של השנה מהלך לשיפור פרופיל סיכון תיק האשראי הצרכני שלו, תוך שיפור מודל החיתום הצרכני באמצעות מידע נוסף ושדרוג תהליכי הגביה. האשראי העסקי של הבנק מתבצע באמצעות הקרן בערבות המדינה במסלול "חרבות ברזל" ברמת סיכון נמוכה ובאמצעות מתן אשראי לחברות מימון בהיקפים שהוגבלו על ידי דירקטוריון הבנק. הבנק מקיים קשר שוטף עם חברות המימון ופעילותם מפרוץ המלחמה המתבצעת ללא הרעה באיכות האשראי שלהם. עיקר האשראי ניתן לענף הנדל"ן והוא מתבצע בשנים האחרונות ברמת סיכון נמוכה יחסית. אשראי זה מתנהל תחת מדיניות שמרנית של הבנק, ובפרט, מדיניות החיתום. מדדי התיק השונים מעידים על רמה נמוכה של סיכון, הכשלים והמחיקות אפסיים והסיכון נחלק עם חברות הביטוח השותפות למתן האשראי. הלווים ברובם הם לוויים ותיקים ובעלי יכולת מוכחת. אי הוודאות עקב מצב המלחמה העלתה את פוטנציאל הסיכון באשראי לנדל"ן בשל פוטנציאל השפעתה על מצב הענף ועל הלווים של הבנק בנדל"ן. כתוצאה, הגדיל הבנק ברבעון השלישי באופן משמעותי את ההפרשות שלו לענף זה. הבנק ביצע מספר סריקות של מצב הלווים הללו, עם דגש על לוויים שקיבלו אשראי למימון קרקעות. נכון למועד פרסום דוח זה, לא נמצאו ממצאים מהותיים לגבי יציבות הלקוחות. דוח עשרת הלווים הגדולים של הבנק מלמד כי לוויים אלה איתנים גם בתקופה הנוכחית, ולא חלה הרעה באיכות האשראי שלהם כמו גם בדירוג האשראי שלהם. הבנק ממשיך לנקוט מספר צעדים כדי לנטר את פרופיל סיכון האשראי שלו – מעבר לניטור יומי של תיק המשכנתאות (מעקב אחר פיגורים, כשלים והשפעת ההקפאות), הידוק החיתום על האשראי הצרכני, והוא ממשיך לסרוק את לקוחות האשראי העסקי בצורה שיטתית וסדירה.

בשל המצב, והצורך להפנות משאבים להפעלת תכנית ההמשכיות העסקית של הבנק, תוך התחשבות בצרכי היחידות באגף מערכות מידע של הבנק בהינתן כח האדם המגויס, הוקפאו מספר פרויקטי מחשוב לתקופה של רבעון. הקפאתם תואמה בתיאום בין אגף מערכות מידע לבין היחידות העסקיות. תכנית המחשוב לשנת 2024 קבעה את הפרויקטים שיש לקדם, תוך תעדופם משיקולים עסקיים ובהתאם לדרישות הרגולציה. נכון למועד זה, חודש הטיפול בפרויקטים אלו. במהלך השנה המשיך הבנק בפעולות שביצע לחיזוק הטיפול המתמשך שלו בסיכון התפעולי ובסיכונים הבקרה הפנימית השונים. חיזוק הטיפול כלל שיטות הערכה חדשות ומעודכנות להערכת הסיכון, פיתוח בקורת נוספות, והתאמת פעילות קווי ההגנה השותפים לטיפול בסיכונים אלה. בחלק מהמקרים, פעולות הבקרה, ובפרט, השימוש במערך ניטור האנומליות ופיתוח בקורת ובסיסי מידע לטיפול באיסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור, הופעלו מפרוץ המלחמה כדי לסייע בהערכת ומזעור סיכונים אלה, שיכלו להתעורר עקב הנסיבות. בהתאם להערכת הסיכונים של הבנק הורחב השימוש בהם על ידי הגדרת דוחות וחוקי ניטור חדשים.

לבנק מערך לטיפול בסיכונים הבקרה הפנימית המבוסס על ראייה אחידה של צורת הטיפול בהם, ככל הניתן. לכל אחד מסיכונים הבקרה הפנימית, נקבע מסמך מדיניות הקובע את העקרונות לניהול ובקרת הסיכון, תאבון הסיכון הכמותי והאיכותי, קווי ההגנה שנקבעו לטיפול בסיכון, אמצעי המדידה, הערכת הסיכונים והמזעור, וכן,

שרשרת הדיווחים הנדרשת להנהלה ולדירקטוריון הבנק, שנועדה להבטיח כי המידע לגבי התקדמות הטיפול, וכן, אירועים שאינם בשגרה מדווח כהלכה, בין היתר, באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני העולה לדיון ואישור ההנהלה, הוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון והדירקטוריון.

עם פרוץ המלחמה, עקב הפוטנציאל כי השפעת אי הוודאות תפגום באיכות המודלים המשמשים את הבנק, ובהתאם למכתב בנק ישראל בנושא, עבר הבנק להשתמש בהערכות מומחה המתבססות על הערכות הסיכונים של יחידות הבנק חלק הערכות המודלים. לכן, התווספו כפי שנכתב לעיל שורה של ניתוחי רגישות ומבחני קיצון המאפשרים לבנק להתאים את הערכות הסיכון לאי הוודאות שנוצרה. למידע נוסף אודות הסיכונים ואופן ניהולם ראו גם את [דוחות כספיים ליום 31 בדצמבר, 2023](#) ומידע נוסף על הסיכונים המפורסם באתר האינטרנט של הבנק.

הבנק נדרש, כמו יתר התאגידים הבנקאיים, לכלול טבלת גורמי סיכון בכל אחת מהקטגוריות המפורטות להלן, ולהעריך את השפעתו של כל גורם סיכון על עסקיו. במסגרת הערכות אלו יש לאמוד הן את פוטנציאל החשיפה או הנזק כתוצאה מהתרחשות של אירוע מסוים ואת השפעתו על פרופיל הסיכון של הבנק. כמו כן, להלימות הבקרה לסביבת הסיכון, כמו ליתר הפעולות שעושה הבנק לצורך ניהול, מזעור ובקרת הסיכון, יש השפעה על רמת החשיפה לסיכון. לפיכך, הערכת הסיכונים המפורטת בטבלה להלן הינה הערכה סובייקטיבית של הבנק של פרופיל הסיכון של הבנק (היכול להיות מושפע בגין התפתחויות חיצוניות, כגון, שינויי מאקרו, אי הוודאות מתמשכת, וכן, מהפעילות העסקית של הבנק, חדשה או קיימת), לטווח אפקטיביות הבקורות, קרי, את השפעת הסיכון השיווי על עסקיו. כאמור בפרק זה לעיל, מבצע הבנק מגוון תרחישי קיצון, כולל בשיטת התרחיש האחד, וכן, ניתוחי רגישות, שנועדו לאתגר את פרופיל הסיכונים של הבנק ואת גורמי הסיכון. הערכת הסיכון של הבנק מתבצעת ברמה רבעונית, ונתונה לאישור הנהלת הבנק, הוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ומליאת הדירקטוריון.

הטבלה הבאה מציגה את גורמי הסיכון של הבנק, נכון לסוף שנת 2023, לעומת סוף 2022. לאחר שדירקטוריון ונהלת הבנק בחנו את פרופיל הסיכון הנוכחי של הבנק, הוחלט להשאיר את טבלת גורמי הסיכון ללא שינוי, יחסית לערכם בסוף הרבעון השלישי של השנה. . במהלך שנת 2023 בוצעו חמישה שינויים בטבלת גורמי הסיכון לאור מצב המלחמה, יחסית לשנת 2022. הטבלה מציגה את רמת גורמי הסיכון ואת השינויים. העמודה השנייה בטבלה מתארת את גורם הסיכון, כפי שהוזכר בדוח זה. העמודה השלישית בטבלה מציגה את דירוג גורם הסיכון ליום 31.12.2023 והעמודה האחרונה, את דירוג גורם הסיכון לסוף השנה הקודמת. שינויים שבוצעו בגורמי הסיכון במהלך שנת 2023 סומנו בטבלה בכוכבית, ובתחתית הטבלה ניתן הסבר קצר על מהות השינוי כפי שתארונו בדוח זה. נכון למועד פרסום דוח זה, אי הוודאות עדיין גבוהה והסיכוי כי תתעצם עוד יותר, אינו מבוטל. לפיכך, ממשיך הבנק לעקוב באופן שוטף אחר התפתחות גורמי הסיכון שלו.

	גורם הסיכון	השפעת הסיכון ליום 31.12.2023	השפעת הסיכון ליום 31.12.2022
1	השפעה כוללת של סיכונים אשראי סיכון הנובע מכך שהלווה לא יעמוד בהתחייבויותיו לבנק על פי הסכם. הרעה ביציבותם של הלווים השונים ו/או ביכולתם לפרוע את האשראי עלולה להשפיע לרעה על שווי נכסי הבנק ועל רווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות מדיניות האשראי בבנק ומגבלות חשיפה לגבי סוגי לוויים שונים במגזרי הפעילות השונים.	בינונית	בינונית
1.1	סיכון בגין איכות לוויים וביטחונות סיכון הנובע מהרעה באיכות הלוויים ו/או בשווי הביטחונות שהועמדו כבטוחה לאשראי לבנק, העלולים להשפיע לרעה על סיכויי גביית האשראי, ולפיכך על שווי נכסי הבנק ורווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות הגדרה ברורה של מדיניות האשראי, הקפדה על תהליך חיתום, והגבלת פעילות לסוגי לוויים ספציפיים במגזרי הפעילות והמוצרים השונים.	בינונית	בינונית
1.2	סיכון בגין ריכוזיות ענפית סיכון הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללוויים המשותפים לענף משק מסוים ביחס לתיק האשראי. הרעה בתוצאות הפעילות העסקית של אותו ענף משק, יכולה להביא לפגיעה ביכולת ההחזר ו/או בשווי הביטחונות שניתנו על-ידי חלק מהלוויים המשותפים לענף זה כתוצאה מכך להשפיע לרעה על שווי נכסי הבנק ורווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות מגבלות של בנק ישראל לעניין זה ואלו של הדירקטוריון באשר להיקף חשיפה מקסימאלי לענפי המשק השונים. הבנק עומד במגבלות האמורות.	בינונית	בינונית

	גורם הסיכון	השפעת הסיכון ליום 31.12.2023	השפעת הסיכון ליום 31.12.2022
13	סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים סיכון הנובע מהרעה במצבו של לווה גדול או של קבוצת לווים גדולה (יחסית לתיק האשראי) שכתוצאה מכך עלולה להשפיע לרעה על סיכויי גביית האשראי, ועל שווי נכסי הבנק ורווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות המגבלות של בנק ישראל ושל הדירקטוריון על היקף חשיפה מקסימאלי ללווה ולקבוצת לווים. כן מתקיימת בקרה שוטפת על עמידה במגבלות אלו. הבנק עומד בכל המגבלות.	נמוכה	נמוכה
2	השפעה כוללת של סיכויי שוק סיכון הנובע משינויים של מחירים או שערים בשווקים הפיננסיים או של פרמטרים כלכליים אחרים, המשפיעים על שווי הנכסים או ההתחייבויות של הבנק, ועלולים להביא לשחיקת ההון שלו או לפגוע ברווחיותו. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע לגבי כל סיכון בנפרד כמפורט לעיל, וכן במרוכז באמצעות מודל ה- VaR ותרחישי קיצון.	נמוכה-בינונית*	נמוכה
2.1	סיכון ריבית סיכון הנובע מההבדל שבין רגישות שווי הנכסים לשינויים לא צפויים בשיעורי הריבית לבין רגישות זו של ההתחייבויות ומרמת הריבית - שינויים העלולים להביא לשחיקת ההון של הבנק. כתוצאה מהחשיפה לריבית בבסיסי ההצמדה השונים עלולה להיגרם ירידה עתידית (לאורך חיי הנכסים או ההתחייבויות) בהכנסות המימון. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, בהתאם להערכות לגבי משתני השוק ובכפוף למגבלות על רגישות מהתזרים הפיננסי הנקי המהווה של הבנק לתרחיש של שינוי בעקומי הריבית השקלית והריבית הצמודה למדד. מגבלות החשיפה מבוקרות באופן שוטף.	נמוכה-בינונית*	נמוכה
2.2	סיכון אינפלציה סיכון הנובע משינויים בקצב האינפלציה העלולים לגרום להפסד בשווי של ההפרש הכלכלי בין הנכסים לבין ההתחייבויות (ההון הפיננסי הפעיל) במגזר הצמוד למדד. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, בכפוף למגבלות על גובה ההון הפיננסי הפעיל, תוך התחשבות בשינויים החלים בנתונים כלכליים רלוונטיים בהתאם לתנאי השוק. מגבלות החשיפה מבוקרות באופן שוטף.	נמוכה-בינונית*	נמוכה
2.3	סיכון שערי חליפין סיכון הנובע משינויים בקצב האינפלציה העלולים לגרום להפסד בשווי של ההפרש הכלכלי בין הנכסים לבין ההתחייבויות (ההון הפיננסי הפעיל) במגזרי המט"ח והצמוד למט"ח. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, בכפוף למגבלות על גובה ההון הפיננסי הפעיל, תוך התחשבות בשינויים החלים בנתונים כלכליים רלוונטיים בהתאם לתנאי השוק. מדיניות הבנק היא להימנע ככל האפשר מחשיפה לסיכויי שער החליפין בין מטבעות החוץ השונים. מגבלות החשיפה מבוקרות באופן שוטף.	נמוכה	נמוכה
2.4	סיכון מחירי מניות ואג"ח סיכון הנובע מירידת ערך של המניות והאג"ח שהבנק מחזיק. לבנק תיק ניירות ערך שמרביתו אג"ח ממשלתי ומיעוטו אג"ח קונצרני. מדיניות הבנק אינה מאפשרת פעילות משמעותית במניות (בין לצרכי מסחר לבין צרכי השקעה). שיעור ההחזקה (לרבות החזקה עקיפה) של הבנק במניות ובמדדי מניות הינו זניח. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע באמצעות מגבלות על סכום ההשקעות, אופיין, סחירותן, מח"מ התיק וגובה ההפסד הצפוי מהשקעות אלו. המגבלות מתנהלות הן באמצעות מודל ה-VaR והן באמצעות תרחישי קיצון.	נמוכה-בינונית*	נמוכה
3	סיכון סילות סיכון הנובע מאי-הוודאות לגבי זמינות המקורות והיכולת לגייסם (בלי להשפיע השפעה חריגה על המחירים) ולגבי היכולת לממש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. במצבי ביקוש והיצע חריגים בשווקים הפיננסיים עלולה להיווצר עלות בלתי מתוכננת של גיוס המקורות העלולה להשפיע על הכנסות המימון. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות הרחבת בסיס המפקידים והקטנת ההישענות על מפקידים גדולים, הארכת מח"מ המקורות ושמירה על רמת נזילות גבוהה. לבנק מערכת בקרה המבוססת על מודל פינני הבוחן מספר תרחישים. כמו כן בוחן הבנק, לאורך זמן, את התנהגות לקוחותיו אשר עשוי להיות לה השפעה על החשיפה לסיכון זה.	נמוכה-בינונית*	נמוכה

	גורם הסיכון	השפעת הסיכון ליום 31.12.2023	השפעת הסיכון ליום 31.12.2022
4	סיכון תפעולי סיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות, או אירועים חיצוניים. הגדרת הבנק כוללת גם את סיכון המשאב האנושי שהתבטא במהלך התקופה האחרונה בקושי בגיוס עובדים, בעיקר, בפעילות הטכנולוגיה וסיכונים בקרה פנימית נוספים, כפי שצוינו לעיל, ובהם: המשכיות עסקית, מעילות והונאות ומיקור חוץ. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות סקר סיכונים תפעוליים, הערכת חומרת הסיכונים, כתיבת נהלים, יישום בקורות והטמעת מערכות בנושאים להם השפעה על החשיפה לסיכון כגון משאבי אנוש, אבטחת מידע, תהליכים וכדומה. בבנק קיים תהליך סדור לאישור טרם הפעלת כל מוצר/פעילות/תהליך חדשים, הכולל בחינת הסיכונים ויישום בקורות הולמות. הבנק מקיים מעקב אחר אירועי הפסד וכמעט הפסד תפעוליים לצורך הפקת לקחים ושיפור הבקרה. דירוג הסיכון כולל התייחסות גם להיבטים שעלו מתוך משבר הקורונה כמתואר בפרק זה ובתוכנם עשייה בפורטנצ'אל סיכון מעילות והונאות, השפעת האירוע על סיכון המודלים שבשימוש הבנק, הפעלת תכנית ההמשכיות העסקית וכן היבטים נרחבים יותר של ניהול המשאב האנושי, עקב התפשטות המגיפה, הסגרים ומדיניות העבודה מהבית.	בינונית-גבוהה	בינונית-גבוהה
5	סיכון מודל סיכון הנובע מכשל או שימוש לא נאות בתוצאות מודל של הבנק, היכול לגרום לנזק משמעותי לבנק	בינונית**	-
6	סיכונים טכנולוגיים המידע סיכון הנובע מכשל בפעילותם השוטפת של מערכות המידע של הבנק המורכבות מתהליכי העבודה המתבצעים ביחידות המחשוב השונות או מפעילות שוטפת של מערכת ו/או רכיב תשתית של חומרה או תוכנה. לרבות, סיכונים אבטחת מידע וסיכונים בנקאות בתקשורת, אשר עלולים להשפיע על תהליכים עסקיים ו/או תפעוליים בבנק.	בינונית	בינונית
7	סיכונים אבטחת מידע וסייבר והגנת הפרטיות סיכון לפגיעה בנכס מהותי של הבנק באמצעות התקפה דרך מרחב הסייבר, כולל חשיפת מידע (זליגה), זמינות המידע (השבתה), מהימנות ושלימות המידע (שיבוש). ניהול סיכונים אבטחת מידע בבנק תומך במענה לאיומים ולסיכונים ובשמירה על נכסי המידע ומערכות טכנולוגיות המידע של הבנק.	בינונית-גבוהה	בינונית-גבוהה
8	סיכון משפטי סיכון הנובע מאירועים בלתי צפויים כגון תביעות משפטיות, לרבות תביעות ייצוגיות, חוסר יכולת לאכוף חוזים, או פסיקות של ערכאות משפטיות לרעת הבנק העלולים לגרום לפגיעה ברווחיות הבנק. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות בקורות משפטיות ומערך ייעוץ משפטי פנימי וחיצוני. ניסיון העבר מלמד שאירועים כאמור לא חשפו את הבנק להפסדים משמעותיים.	נמוכה	נמוכה
9	סיכון רגולטורי סיכון רגולטורי הינו סיכון קיים או עתידי להכנסות והון הבנק העלול להיווצר משינויים ברגולציה או בחקיקה שיש בהם להשפיע באופן מהותי על פעילות הבנק והחובות המוטלות עליו. הבנק, כתאגיד בנקאי וכחברה ציבורית כפוף להוראות רגולטוריות רבות הבאות לידי ביטוי בחקיקה, חקיקת משנה, ומדיניות והוראות ביצוע של רשויות וגופי פיקוח שונים. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות קיום מעקב שוטף אחר הצעות ותזכירי חוק, הוראות חוק, וטיוטות והוראות של הרגולטורים השונים (הפיקוח על הבנקים, רשות ני"ע, הרשות לאיסור הלבנת הון, רשם החברות, וכד'). כמו כן, מתבצע מעקב אחר פסיקה חדשה של ערכאות המשפט השונות בישראל. בכדי לוודא שלמות ההוראות לגביהן מבוצע המעקב, מנייה המחלקה המשפטית על פרסומים מקצועיים שוטפים של מספר משרדי עו"ד מובילים בישראל בתחומי הבנקאות, שוק ההון, מקרקעים, דיני עבודה, וכד'.	בינונית	בינונית
10	סיכון מוניטין סיכון הנובע מפגיעה בדימוי הבנק כמוסד פיננסי יציב ואמין בעקבות פרסומים, נכונים או שגויים, בעיני לקוחותיו, משקיעים, וגופי רגולציה שונים. הפגיעה במוניטין עלולה להביא להסטה של פעילות הלקוחות לספקי שירותים פיננסיים אחרים, תוך הרעה בפעילות וברווחיות הבנק (בעיקר מחשיפה לסיכון מרווח). ניהול החשיפה מתחלק לשניים: מניעת הסיכון, וניהול הסיכון לאחר התממשות אירוע או אינדיקציות להתממשות אירוע.	בינונית	בינונית

השפעת הסיכון ליום 31.12.2022	השפעת הסיכון ליום 31.12.2023	גורם הסיכון	
בינונית	בינונית	סיכון אסטרטגיה סיכון האסטרטגיה נובע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים ומהחלטות שגויות בשל הערכות מאקרו שלא מתגשמות. הסיכון נובע גם בין היתר, מכניסה לתחומים חדשים, הרחבת שירותים קיימים והגדלת השקעות בתשתיות לשם מימוש האסטרטגיה העסקית. סיכון זה הינו פונקציה של התאמה בין היעדים האסטרטגיים של הבנק, התכניות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום. ניהול החשיפה לסיכון מתבצע, בין היתר, באמצעות בניית תהליך אסטרטגי סדור, קבלת יעוץ חיצוני ממומחים בתחום ופעולות נוספות להפחתת הסיכון.	11
בינונית	בינונית	סיכון ציות ואכיפה פנימית סיכון הציות נובע מכישלון הבנק לציית להוראות צרכניות, הוראות חוק, הוראות המפקח על הבנקים והוראות רגולציה רלוונטיות אחרות. החובות החלות על הבנק הינן חוצות ארגון הנוגעות למגוון רחב של פעילויות, תהליכים ומוצרים. סיכון אכיפה פנימית הינו סיכון להטלת עיצומים כספיים משמעותיים ו/או עיצומים על הגבלת עיסוק על מי מבין עובדי הבנק, בגין חוסר ציות לדיני ניירות ערך. הבנק נערך להקטנת הסיכון דרך גיבוש תכנית אכיפה פנימית על פי העקרונות שנקבעו על ידי רשות ניירות ערך, עריכת סקר למיפוי פערים בתחום וטיפול בהשלמת הפערים, ביצוע פעילות הדרכה והטמעה, וטיפול שוטף באירועים העלולים להיחשב כהפרות לרבות הפקת לקחים מתאימה.	12
בינונית	בינונית	סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור הינו סיכון להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרום התממשות של סיכון המוניטין.	13

* ברבעון השלישי של שנת 2023 עדכן הבנק את טבלת גורמי הסיכון בגין מצב המלחמה ואי הוודאות שהיא יצרה בחמישה גורמי סיכון. סיכון השוק (כולל: סיכון ריבית, סיכון אינפלציה, סיכון מניות ושערי אג"ח) עלה מדירוג נמוך לדירוג נמוך – בינוני. בנוסף, סיכון הנזילות עלה מדירוג נמוך לדירוג נמוך בינוני. עלייה זו נבעה מאי הוודאות הרבה בשווקים, על אף איכות ניהול הסיכון הטובה של סיכונים אלה.

** במהלך שנת 2023 הופרך "סיכון מודל" מהסיכון התפעולי והתווסף לטבלת גורמי הסיכון.

להלן טבלה המרכזת את הסיכונים המתפתחים של הבנק שפרופיל הסיכונים של מרביתם, יכולים להשתנות עקב המצב, ולפיכך, על אף פרופיל הסיכון הנמוך יחסית של הבנק, הזהירות והמשך הניטור מחייבים.

הסיכון	תיאור הסיכון
סיכון מקר-כלכלי וסיכון גאופוליטי	תרחיש מלחמה הוא תרחיש האיום המורכב ביותר שכן הוא משפיע על כל הסיכונים המהותיים לפרופיל הסיכון של הבנק. אי הוודאות גדלה באופן משמעותי מאז פרוץ המלחמה ב-7 באוקטובר, 2023. נכון למועד פרסום דוח זה, קיימת אי וודאות רבה לגבי אופן התפתחות המלחמה, כמה זמן היא תימשך, ומה תהייה השפעתה על גורמי המאקרו וגורמי הסיכון הרלוונטיים לפעילות הבנק. אי הוודאות גדולה גם לנוכח מה יהיה המצב הפוליטי, הרגולטורי, הבטחוני והכלכלי ביום שלאחר סיום המלחמה. הבנק מניח שאי הוודאות תשפיע על פרופיל הסיכונים של הבנק ועל התכנית העסקית שלו, גם בשנת 2024. אי הוודאות מלווה בהערכות שונות של החזאים וכן, של בנק ישראל, כפי שפורסמו במהלך התקופה האחרונה, בנוגע להתפתחות גורמי המאקרו של הכלכלה הישראלית. בנוסף, בשלב זה טרם ברור כיצד יצליחו פעולות הסיוע לאוכלוסיות והעסקים שנפגעו ושחלקם אינם פעילים, וכיצד תשפיע אי הוודאות על פעילות המשק בענפים מסוימים, ובפרט, ענף הנדל"ן. עם פרוץ הקרבות נערך הבנק בהצלחה לכי תכנית ההמשכיות העסקית שלו, המלווה בהערכות מצב, והערכה של מצב פרופיל הסיכונים של הבנק לאור המלחמה. הבנק נערך להתמודד עם ה"תנודתיות" והדינאמיות של גורמי המאקרו ושל הסביבה הגיאופוליטית, בעת המלחמה ולאחר סיומה. מספר אירועים כבר התרחשו בתחילת המלחמה, שיש להם השפעה או פוטנציאל השפעה על פרופיל הסיכונים של הבנק וסביבת העבודה שלו, שהעיקריים בהם הם כדלקמן:
	א. שער הדולר עלה באופן משמעותי (וירד באופן משמעותי בסוף חודש אוקטובר ותחילת נובמבר) – לבנק חשיפה נמוכה לשער הדולר, ההשפעה הישירה של עלייתו היא נמוכה. עם זאת, לעלייתו יש השפעה על שיעור האינפלציה במשק, והבנק נמצא בניטור גורמי סיכון אלה. שערן של הדולר יכול להיות תנודתי בתקופה הזו, בין היתר, כפונקציה של התפתחות המלחמה לזירות נוספות. מתחילת השנה ונכון ליום הדוח השקל מתחזק.
	ב. עלייה בשיעור תשואות אגרות החוב – עלייה זו הביאה לירידה שלילית בקרן ההון של הבנק, והשפיעה על יחס ההון של הבנק, כפי שנפרט בהמשך. באופן דומה לשער הדולר, בתחילת חודש נובמבר החלה ירידה בשיעור התשואות, וגם במקרה זה, תיתכן תנודתיות בשיעור התשואות, כפונקציה של התפתחות המלחמה לזירות נוספות והתפתחות הגרעון התקציבי.
	ג. לאי הוודאות תרמה הורדת דירוג המדינה ואופק הדירוג של המדינה על ידי מודי'ס ביום 9 בפברואר, 2024, וזאת, בפעם הראשונה בתולדות המדינה. להורדת דירוג זו אין השפעה ישירה על הבנק, כיוון שהבנק משתמש בדירוגי חברת S&P. גם להורדת דירוג של S&P, לו תתרחש, השפעה ישירה נמוכה על הבנק, כפי שציינו בדוחות הקודמים. עם זאת, אין ספק שלהורדת הדירוג של מודי'ס קיים פוטנציאל השפעה על המשק הישראלי וסביבת העבודה של הבנק, בין היתר, על תשואות אגרות החוב של המדינה וגורמי מאקרו נוספים והיא בוודאי תורמת לעלייה באי הוודאות במשק.
	ד. באופן דומה, להורדת הדירוג ואופק הדירוג לבנקים הגדולים במערכת, למרות שלא השפיעה על פרופיל הסיכון של הבנק, תיתכן השפעה על פעילות המשק ומערכת הבנקאות.
	ה. שני אירועים התרחשו בתחילת 2024 שיש להם השפעה על מצב המאקרו. בחודש ינואר 2024 ירד שיעור הריבית במשק בשיעור של 0.25%. מדד המחירים לצרכן ירד בחודש דצמבר ונשאר ללא שינוי בחודש ינואר 2024. בשלב זה, לאור אי הוודאות, קשה לדעת מה יהיה מתווה הריבית במשק במהלך השנה ומה תהיה השפעת אי הוודאות על שיעור האינפלציה במשק. בנוסף, נציין כי מחירי הדירוג חזרו לעלות מתחילת השנה, וזאת, לאחר תקופה קצרה יחסית שבה חלה בהם ירידה מתונה. גם במקרה זה, קשה להעריך את השפעת אי הוודאות על מחירי הנדל"ן. למחירים השפעה על פעילות הבנק שרוב פעילות האשראי שלו מוטת בטחונות נדל"ן.
	לאי הוודאות פוטנציאל השפעה על שיעור האבטלה במשק, ומכאן, על שיעור הכשלים בתיקי האשראי של הבנק. פוטנציאל השפעתם יכול לקטון, עקב הפעלת מתווה ההקפאות, בהתאם למתווה בנק ישראל, ותכנית הסיוע של המדינה לציבור ולמגזרים השונים, שנכון למועד כתיבת דוח זה, מידת האפקטיביות שלה אינה ברורה במלואה. בשלב זה, קשה להעריך את השפעת האירועים הללו על פרופיל סיכון האשראי העתידי של הבנק.

סיכון אשראי

סיכון האשראי הוא הסיכון המהותי ביותר לפעילות הבנק, וככזה, השפעת אי הוודאות של תוצאת המלחמה על כרופיל סיכון האשראי יכולה להיות גבוהה. רמת הכשל במשכנתאות ממשיכה להיות נמוכה בשל נקודת הפתיחה הנמוכה של שיעור הכשלים. ברבעון הרביעי של שנת 2023, חלה ירידה בשיעורי הכשל במשכנתאות ובהלוואות לכל מטרה. הביצועים בתיק קטנו בתחילת המלחמה אך חזרו לרמה רגילה בסוף הרבעון. מדדי תיק המשכנתאות, יחס ההחזר ושיעור ה-LTV הממוצע כולל מחזורים שומרים על יציבות ונמצאים במרחק סביר מתאבון הסיכון של הבנק. הבנק עוקב ברמה יומית אחר התפתחות הפיגורים, הכשלים והפרענות המוקדמים בתיק המשכנתאות כדי להעריך את השפעת אי הוודאות עליהם. אי הוודאות נובעת ממספר גורמים: התנהגות גורמי המאקרו ובהם: הריבית, האינפלציה, האבטלה ומחירי הדיו, פעולות הסיוע של הממשלה שטרם גובשו במלואן, והשפעת מתווה ההקפאות ודחיית ההלוואות. על כרופיל סיכון האשראי של הלווים והבנק, עם סיומן. הבנק הגדיל את הפרשות הקבוצתיות בשיטת ה-CECL בגין מצב המלחמה בתהליך מוסדר, ובכך, הגדיל את יחס הכיסוי שלו לאור ההפרשה המצטברת לתיק האשראי, במטרה להבטיח הפרשה שמרנית בעידן של אי וודאות רבה. מצב האשראי הצרכני דומה: הביצועים נמוכים מאוד, שיעור הכשל החל לרדת, בעיקר, תוצאה של ההקפאות ורמת הביצועים נמוכה בעיקר, בשל שינויים שביצע הבנק במערך החיתום שלו כתוצאה מאי הוודאות. גם האשראי הצרכני נתון לניטור שוטף כדי לבחון את השפעת הגורמים שצוינו לעיל על התפתחות הכשלים, הפיגורים וההפרשות. רמת סיכון התיק העסקי ובפרט, תיק הנדל"ן היא נמוכה בשגרה, כפי שמתבטא בשיעור כשלים, מחיקות והפרשות נמוכים מאוד. אולם, בגין האימוץ תוצאת המלחמה, כאשר קיימת אי וודאות לגבי השפעת התפתחות האירועים על ענף הנדל"ן, עלה להערכתנו הפוטנציאל להרעה במצב הלווים. הבנק סוקר את הלווים באשראי העסקי, עם דגש על לוויים שניתן להם אשראי לרכישת קרקע. סקירות אלה מבוצעות באופן שוטף, עד שתפוג אי הוודאות. בשלב זה, לא אותרו קשיים מהותיים בקרב לקוחות אלה. בתחילת שנת 2024 חלה ירידה משמעותית בשיעורי הכשל במשכנתאות ובאשראי הצרכני, כאשר חלק מירידה זו נובעת מהשפעת ההקפאות על רמת הפיגורים והכשלים. סיכון התיק העסקי המשיך להיות נמוך, ללא אירועים מהותיים וללא שינוי בכרופיל הסיכון של פעילות זו. הבנק העלה ברבעון הרביעי של השנה את ההפרשה בשיטת ה-CECL בהתאם לשינוי שחלו במספר גורמים כמותיים ואיכותיים המרכיבים את שיטת החישוב, וכן, באומדן הפרענות המוקדמים ופוטנציאל השפעת גורמי המאקרו על כרופיל סיכון האשראי.

תוצאת מבחן קיצון על תיק המשכנתאות (המניח עלייה משמעותית בשיעורי הכשל, ירידה במחירי הדיו ויחס החזר מעודכן של הלקוחות לאחר עליית הריבית) עודכנה ושיעורי הכשל בתרחיש הועלו משמעותית, שימשה לאתגור ההפרשות שביצע הבנק בשיטת ה-CECL, כדי להבטיח כי יחס הכיסוי של תיק הבנק והסגנונים בו, הן נאותות ושמרניות לאור אי הוודאות השורה במדינה. הבנק ממשיך לבצע ניתוחי רגישות ותרחישי קיצון ברמות חומרה משתנות כדי לאתגר את כרופיל הסיכון שלו מול תאבון הסיכון ויעדיו העסקיים. מגוון רב של תרחישים ומבחיני קיצון בוצעו כחלק מתכנית העבודה של הבנק לשנת 2024 והוצגו לדירקטוריון הבנק מבעת אישורה. תרחישים ומבחינים אלה בוצעו על מנת לבחון את השפעתם של גורמי הסיכון שצוינו לעיל על תכנית האשראי של הבנק, לטווח אי הוודאות הרבה.

עם תחילת המערכה, הפעיל הבנק בהצלחה את תכנית ההמשכיות העסקית שלו. כל התהליכים העסקיים המהותיים פועלים כנדרש ומערכות הבנק פועלות בצורה תקינה. נכון למועד זה, כל הסניפים פועלים ברצף. נבנו דוחות ייעודים לעקוב אחר מספר המגויסים (במטרה לזהות ולטפל בייחודות שבהם אחוז המגויסים גבוה), זמני המענה (שהם טובים), סטאטוס המערכות, מצב המזומנים במכשירים האוטומטיים ופרמטרים נוספים. עובדי הבנק עובדים באופן היברידי מהבית ובין כחלי הבנק. מחשבים ניידים נוספים חולקו לעובדי המוקד והסניפים, כדי לאפשר עבודה מהבית במקרה של הסלמה נוספת במערכה. בנוסף, מדווח הבנק לבנק ישראל בהתאם לדרישתם על מצב ההמשכיות העסקית. פעילות ההמשכיות העסקית של הבנק מתבצעת לפי מתווה תרחיש מלחמה, ובהתאם לדרישות בנק ישראל ובהתאם לתרחישים נוספים המפורסמים על ידם. התכנית מופעלת בראשות מנהלת חטיבת המשאבים של הבנק, עם דיווחים שוטפים למנכ"ל ולנהלה. יו"ר הדירקטוריון מדווח על מצב ההמשכיות העסקית, ודירקטוריון הבנק מקבל דיווחים שוטפים מהמנכ"ל וחברי הנהלה על כרופיל הסיכון של הבנק. הבנק נערך בימים אלה לתרחיש ה"עלטה" היכול להתרחש ככל שתהיה הסלמה בצורה הצפונית. תרחיש זה הועבר לבנקים על ידי בנק ישראל, בהתבסס על תרחיש רח"ל (רשות החירום הלאומית). עם תחילת המלחמה עלה פוטנציאל סיכון ההונאות, בשל החשש כי גורמים עוינים ינצלו את אי הוודאות לביצוע הונאות. אגף הסייבר מנטר סיכון זה באופן דומה למצב שגרה באופן רציף. בנוסף, מבצעת מחלקת סיכונים תפעוליים בחטיבת ניהול סיכונים (באמצעות בקר ייעודי) מעקב שוטף אחר ההתרעות המגיעות ממערכת ניטור האנומליות של הבנק, במטרה לנתח כל אירוע שאינו בשגרה ויכול להעיד על ניסיון הונאה. מתחילת המלחמה ועד למועד זה, לא חל שינוי מהותי בכרופיל הסיכונים התפעוליים של הבנק, והבנק ממשיך לפעול בהתאם לתכנית העבודה שלו לטיפול בסיכון.

עלייה במצב התקיפות של גורמים עוינים עקב המלחמה, בעיקר, באמצעות מתקפות DDOS. אגף הסייבר נמצא בניטור שוטף של איומים, ומבצע הערכות מצב שוטפות. כל כלי הניטור ואמצעי מודיעין הסייבר הופעלו. הוגבר שיתוף הפעולה עם יחידת הסייבר בבנק ישראל, מערך הסייבר הלאומי וה-Computer Emergency Response Team (הפיננסי). דיווחים שוטפים של מנהל אגף הסייבר למנכ"ל הבנק, מנהלת חטיבת המשאבים ומנהל הסיכונים. אגף הסייבר מפיץ בצורה שוטפת הנחיות לעובדי הבנק שנועדו להגביר מודעות לאירועי סייבר אפשריים.

המלחמה השפיעה באופן מהותי על אי הוודאות הכלכלית והפוליטית. איומים חדשים התפתחו ויש להם פוטנציאל לשינוי בתוכניות הבנק. הבנק נמצא במעקב שוטף אחר ההתפתחויות העסקיות (רמת הביצועים, המרווחים, מכירת תיקים וכדומה), ועדכן את תכנית העבודה של שנת 2024, מתוך הכרה כי מלחמה ואי הוודאות שיצרה תהיה השפעה על התכנית העסקית של הבנק גם בשנה הבאה. חלק מפרויקטי המחשוב הוקפאו לתקופה קצרה, כדי לאפשר התמקדות בתפעול ההמשכיות העסקית של הבנק. פעילותם חודשה ברבעון הראשון של שנת 2024.

סיכונים תפעוליים (כולל סיכון מעילות והונאות) וסיכון המשאב האנושי בפעילות הטכנולוגיה

סיכון סייבר

סיכון עסקי ואסטרטגי

סיכון רגולטורי, סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור, אכיפה פנימית, הוגנות וציות	הבנק הגביר את הבקרה באמצעות דוחות ייעודים, מנגנון ניטור האנומליות ואמצעים נוספים למניעת מימון טרור וכן, בגין סיכון איסור הלבנת הון. פעולות הבקרה התמקדו בפעילות עמותות המבקשות להעביר כספים החשודים בהעברת כספים לרצועת עזה, וכן, במניעת שימוש בכרטיסי חיוב שנלקחו מעובדים זרים בעוטף עזה ב-7 באוקטובר. הנחיות ספציפיות הועברו לסניפים ולקו הראשון להגברת תשומת הלב ל"אורות אדומים" ופעולות שאינן בשגרה. בנוסף, ממשיכה מחלקת הציות לבצע בקרה כנדרש בקשר עם מלחמת רוסיה ואוקראינה. כל אירוע חריג מדווח לרשות לאיסור הלבנת הון. יחידות הבנק בליווי היועצת המשפטית של הבנק מעודכנים בשוטף ומיישמים הקלות והנחיות שפורסמו לאור המלחמה ע"י רגולטורים שונים, ובמיוחד ע"י בנק ישראל, כולל מתווה ההקלות ומתווה ההקפאות שהוסכמו בין בנק ישראל והבנקים. התהליכים המעודכנים שנקבעו בגין ההקפאות וההקלות מלווים על ידי בקרה של מחלקת הציות לוודא עמידה בדרישות הרגולציה, תוך שמירה על הוגנות והעקרונות שנקבעו במדיניות הבנק. הבנק בוחן את ההתפתחויות הרגולטוריות האחרונות, ובפרט, את הכוונה להטיל על הבנקים מיסוי רווחי הון, שלא הוחלה על הבנק.
סיכון מודל	מצב המלחמה הגדיל את אי הוודאות ביכולת המודלים של הבנק הפועלים היטב בשגרה, להעריך את רמת הסיכונים בעת המלחמה. הבנק בחן את המודלים ומיפה את אלה הרגישים יותר למצב אי הוודאות שנוצר. הבנק המיר חלק מהמודלים או גיבה אותם בחישובים המתבססים על הערכות מומחה, ובמבחני קיצון וניתוחי רגישות שאינם מסתמכים בהכרח על נתוני העבר, שיכולים להשתנות עקב אי הוודאות הנוכחית. תוצאות הניתוח ופעולות הבנק בקשר עם המודלים, דווחו לבנק ישראל, לבקשתם. הבנק ממשיך להפעיל את המודלים שפיתח לצורך הערכת הסיכונים שלו. לאור אי הוודאות משתמש הבנק בתוצאותיהן, יותר מאשר במצב שגרה, כדי לתמוך בהערכות מומחה ולא כמדד יחידי להערכה וקבלת החלטה.
ESG וסיכון אקלים	עקב המצב, הגדיל הבנק את התרומות שלו לתמיכה בחיילים ובישובים שנפגעו. עובדי הבנק שולבו בעבודות התנדבות, כדי לסייע, בעיקר לחקלאים הסובלים מחוסר כח אדם. תשומת לב ניתנה גם לחיזוק המשאב האנושי של הבנק, כולל תמיכה לשמירת חוסן העובדים. הבנק הפעיל את מתווה בנק ישראל להקפאות, על מנת להקל על הלווים.

סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)

מידת החשיפות לסיכונים השונים מבוססת על יתרות בספרי הבנק כפי שנערכו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים החלים על הבנק ובהתאם להנחיות החישוב הספציפיות שנקבעו בהוראות 203-209. המדידה עשויה להשתנות בהתאם לשינויים בכללים ובהוראות אלו וכן שינויים נוספים כגון: שינויים בגודל ותמהיל התיק, שינוי באיכות התיק ונתונים כלכליים, וכן שינויים בשיטות החישוב לרבות שיטות להפחתת סיכון (CRM). חשיפות הסיכון המוצגות להלן מבוססות על הכללים שהוגדרו לצורך חישוב ההון הפיקוחי הדרוש במסגרת נדבך 1 על מנת לתמוך בסיכונים אלו.

נכסי סיכון האשראי של הבנק גדלו מתחילת השנה (בכ- 8.4%), יחסית לסוף 2022, כתוצאה מעלייה בביצועי האשראי בכל הסגמנטים של תיק האשראי. נכסי הסיכון התפעולי עלו, תוצאה של העלייה בהכנסות הבנק. נכסי סיכון השוק של הבנק (המוקצים בגין התיק הסחיר של הבנק, כאשר הקצאת ההון בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי מתבצעת בנדבך 2) ממשיכים להיות נמוכים ונכסי הסיכון בגין חשיפתו לצדדים נגדים ובגין סיכון סילוק (סליקה) הם זניחים, ראו טבלה מספר 2 וכן, טבלה מספר 4 להלן. טבלה מספר 5 להלן מלמדת על הרכב ההון של הבנק ועל יחסי ההון של הבנק. כאמור, הבנק פועל בהתאם לתכנון ההון שלו ושומר על יעדי ההון שנקבעו על ידי הדירקטוריון כולל שולי הביטחון. כפי שציינו לעיל, בסוף שנת 2022 עדכן דירקטוריון הבנק את יחס ההון רובד 1 ואת יחס ההון רובד 2, בהמשך להודעת בנק ישראל על החלטתו להוריד את יחס ההון רובד 1 הנדרש מהבנק.

טבלה מספר 2 – סקירת נכסי סיכון משוקללים:

דרישות הון מזעריות ^{א)}	נכסי סיכון משוקללים ^{א)}		
	31/12/2023	31/12/2022	
	במיליוני ש"ח		
סיכון אשראי (גישה סטנדרטית) ²⁾	924.8	10,703.7	11,559.5
סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)	0.3	3.0	3.3
התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)	0.7	12.7	8.8
סיכון סילוק (Settlement risk)	-	-	-
סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקלי סיכון 250%)	13.7	113.8	170.8
סך הכל סיכון אשראי	939.4	10,833.2	11,742.4
סיכון שוק (גישה סטנדרטית)	1.2	31.9	15.4
סיכון תפעולי	102.1	1,128.4	1,276.8
סך הכל	1,042.8	11,993.5	13,034.6

(1) סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

(2) מחושב בהתאם לגישה הסטנדרטית עפ"י ההקלות בניהול בנקאי תקין מס' 201.

קשרים בין הדוחות הכספיים לבין חשיפות פיקוחיות

לפרטים נוספים בנוגע לקשרים בין הדוחות הכספיים לבין חשיפות פיקוחיות, ראו טבלאות LI1 ו-LI2 בתוספת א' להלן.

מידע נוסף על נכסים משוקללים בסיכון

פעילויות עסקיות של הבנק כפי שתוארו לעיל יוצרות לבנק חשיפות בעלות אופי שונה ומחייבות הקצאת הון שונה. הניתוח הכמותי שלהלן מאפשר להבין את התפלגות נכסי הסיכון לפי סוג נכס סיכון, בין קווי הפעילות השונים. לצורך הצגת הקשר שבין פעילויות עסקיות של הבנק כפי שבאות לידי ביטוי בדוח הכספי לבין דרישות ההון של הבנק, הגילוי של נכסי הסיכון לפי חלוקה לפעילויות העסקיות השונות של הבנק בוצע בהתאם למגזרי הפעילות של הבנק כפי שהוצגו **בביאור 28 בדבר מגזרי פעילות פיקוחיים בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023**.

טבלה מספר 3 - נכסי סיכון לפי חלוקה לפעילויות עסקיות:

יתרה ליום 31 בדצמבר 2023							
במיליוני ש"ח							
	עסקים קטנים		עסקים בינוניים		בנקאות פרטית	משקי בית	סך הכל
	זעירים	וגדולים	גופים מוסדיים	ניהול פיננסי ואחר			
סיכון אשראי	2,889.4	931.0	-	731.6	11.2	7,179.3	11,742.5
סיכונים שוק	-	-	-	15.4	-	-	15.4
סיכון תפעולי	295.4	63.9	7.8	281.0	33.1	595.6	1,276.8
סך הכל	3,184.8	994.9	7.8	1,028.0	44.2	7,774.9	13,034.6

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022							
במיליוני ש"ח							
	עסקים קטנים		עסקים בינוניים		בנקאות פרטית	משקי בית	סך הכל
	זעירים	וגדולים	גופים מוסדיים	ניהול פיננסי ואחר			
סיכון אשראי	2,645.3	473.4	-	676.9	14.3	7,023.3	10,833.2
סיכונים שוק	-	-	-	31.9	-	-	31.9
סיכון תפעולי	177.0	39.7	0.1	420.7	16.3	474.5	1,128.4
סך הכל	2,822.3	513.1	0.1	1,129.5	30.6	7,497.9	11,993.5

הטבלה שלהלן מציגה שינויים שחלו בנכסי סיכון של הבנק במהלך התקופה המדווחת לפי סוג נכס סיכון. הטבלה מלמדת על השינוי בנכסי הסיכון בשנה הנוכחית יחסית לסוף שנת 2022, כפי שהראינו גם לעיל: עלייה בנכסי סיכון אשראי בגין העלייה בביצועים, עלייה בסיכון התפעולי בגין העלייה בהכנסות הבנק וירידה בסיכון שוק, בכל אחד מסעיפיו, הנובעת בעיקר, מפעולות יזומות של הבנק לצמצום החשיפות עקב האירועים בשווקים.

טבלה מספר 4 - תנועה בנכסי סיכון משוקללים:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2022	2023	
במיליוני ש"ח		
		שינוי חשיפות סיכון אשראי
9,393.4	10,833.2	יתרת פתיחה ליום 1 בינואר
1,533.6	882.9	אשראי
(5.5)	53.1	ניירות ערך
2.9	0.3	נגזרים
(146.4)	(58.6)	חוץ מאזני
55.2	31.5	אחר
10,833.2	11,742.4	יתרת סגירה ליום 31 בדצמבר
		סיכון תפעולי
987.3	1,128.4	יתרת פתיחה ליום 1 בינואר
141.1	148.4	שינוי בהכנסה גולמית ממוצעת
1,128.4	1,276.8	יתרת סגירה ליום 31 בדצמבר
		סיכונים שוק
85.1	31.9	יתרת פתיחה ליום 1 בינואר
(31.3)	(13.3)	סיכונים ריבית
(31.3)	1.6	סיכונים מניות
9.4	(4.8)	סיכונים מט"ח
31.9	15.4	יתרת סגירה ליום 31 בדצמבר

חלק 3 - הרכב ההון

הרכב ההון הפיקוחי (cc1)

טבלה מספר 5 - הרכב ההון הפיקוחי (CC1):

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022			יתרה ליום 31 בדצמבר 2023		
הפניות למאזן הפיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	
במיליוני ש"ח					
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים					
1+2	-	261.3	-	260.5	הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
3	-	994.8	-	1,093.9	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
4	-	(34.9)	-	(25.2)	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
5	-	34.8	-	37.7	מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג (זכויות מיעוט)
	-	1,256.0	-	1,366.9	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים					
-	-	-	-	-	מיסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי
9	-	(0.3)	-	(0.8)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
	-	(0.3)	-	(0.8)	סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
	-	1,255.7	-	1,366.1	סך הכל הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
הון רובד 2: מכשירים והפרשות					
18A	-	202.1	-	208.8	מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
	-	145.0	-	157.0	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפי השפעת המס המתייחס
	-	347.1	-	365.8	הון רובד 2 לפני ניכויים
	-	347.1	-	365.8	הון רובד 2
	-	1,602.8	-	1,731.9	סך ההון
	-	11,993.5	-	13,034.6	סך נכסי סיכון משוקללים

טבלה מספר 5 - הרכב ההון הפיקוחי (המשך) (CC1):

ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 31 בדצמבר 2023	
יחסי הון וכריות לשימור הון		
10.5%	10.5%	הון עצמי רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
10.5%	10.5%	הון רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
13.4%	13.3%	ההון הכולל (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים		
9.5%	9.5%	יחס הון עצמי רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
9.5%	9.5%	יחס הון רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
12.5%	12.5%	יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)		
56.4	68.3	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהם מתחת לסף ההפחתה
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2		
145.0	157.0	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
145.0	157.0	התקרה להכללה הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי

לגילוי על הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2), ראו תוספת א' לדוח זה (קשרים בין הדוחות הכספיים לבין חשיפות פיקוחיות).

מבנה ההון הרגולטורי

ההון הרגולטורי הוא הבסיס לחישוב יחס הלימות ההון שמחושב כיחס בין סך ההון הרגולטורי הכשיר לבין נכסים משוקללים בסיכון. מדידת ההון הרגולטורי מבוססת על חלוקת ההון להון עצמי רובד 1 ולהון רובד 2.

ההתאמות הפיקוחיות והניכויים העיקריים מהון עצמי רובד 1 הינם מסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי, נכסים בלתי מוחשיים ורווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההון של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי (DVA). הניכוי בפועל בבנק הוא מיסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי (ראו טבלה מספר 6 להלן).

הון רובד 2 כולל מכשירי הון וכתבי התחייבות נדחים מסוג COCO (CONTINGENT CONVERTIBLES) הכוללים גם מנגנון לספיגת הפסדים באמצעות מחיקת קרן, מכשירי ההון וכתבי ההתחייבות אשר אינם כשירים להכרה בהון הפיקוחי לפי הוראות באזל III ולכן מופחתים בהדרגה לפי הוראות המעבר (בסכום זניח) והפרשה קבוצתית להפסדי אשראי. לפרטים נוספים אודות הרכב ההון הפיקוחי ראו [פרק 2 לדוח הדירקטוריון וההנהלה לדוח כספי לשנת 2023](#).

מגבלות על מבנה ההון

כדי להבטיח כי עיקר ההון הרגולטורי של הבנק הוא ברמת איכות גבוהה, נקבעו בהוראות מגבלות על מבנה ההון. בפרט, בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 נקבעו המגבלות הבאות:

- הון רובד 2 לא יעלה על 100% מהון רובד 1, לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.
- מכשירי הון הכשירים להיכלל בהון רובד 2 לא יעלו על 50% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה. מגבלה זו אינה כוללת את מכשירי ההון שנכללו קודם לתחילת הוראה זו בהון רובד 2 עליון, וזאת בגובה יתרת אותם מכשירים ליום 31 בדצמבר 2013 ובהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299.

הדוח הבא (המופיע בטבלה מספר 6) נועד לספק מידע בדבר התנועות שחלו במהלך תקופת הדיווח ברכיבי ההון הפיקוחי. הדוח מבוסס על יתרות שנכללו במסגרת הדוח הכספי ומוצג בהתאם ליתרות רכיבי ההון המשמשות לחישוב ההון הפיקוחי בכפוף להסדרי הוראות מעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 299.

טבלה מספר 6 - דוח תנועות ברכיבי ההון הפיקוחי:

ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח		
הון עצמי רובד 1		
		יתרת פתיחה לתחילת תקופה
1,126.7	1,256.0	הון מניות רגילות שהונפק על-ידי התאגיד הבנקאי
3.6	-	רווח השנה המיוחס לבעלי מניות האם
163.4	134.6	דיבידנד שחולק
(43.1)	(35.5)	דיבידנד שהוכרז וטרם שולם
(35.1)	-	תנועה ברווח כולל אחר
(28.8)	9.7	מזה: הפרשי תרגום
-	-	מזה: זמין למכירה
(56.5)	18.8	מזה: התאמות בגין הטבות עובדים
12.8	0.5	מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים אחרים
-	-	מיסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מסים נדחים לקבל
-	-	הנבעים מהפרשי עיתוי
-	-	השקעה עצמית במניות רגילות, המוחזקות באופן ישיר או עקיף
-	0.9	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי המפקח על הבנקים
34.5	0.9	קרן הון בגין עיסקאות עם זכויות שאינן מקנות שליטה
34.8	2.1	זכויות שאינן מקנות שליטה
1,256.0	1,366.9	יתרת סגירה
הון רובד 1 נוסף		
-	-	יתרת פתיחה
-	-	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על-ידי התאגיד הבנקאי, הכשירים להכללה בהון
-	-	הפיקוחי בתקופת המעבר
-	-	השקעה עצמית במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף, המוחזקת באופן ישיר או עקיף
0.3	0.8	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי המפקח על הבנקים
0.3	0.8	יתרת סגירה
1,255.7	1,366.1	סך הכל הון רובד 1
הון רובד 2		
		יתרת פתיחה לתחילת תקופה
363.2	347.1	ירידה במכשירי הון רובד 2 שהונפקו על-ידי התאגיד הבנקאי, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר*
(51.0)	6.7	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על-ידי התאגיד, הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
34.9	12.0	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
-	-	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי המפקח על הבנקים
347.1	365.8	יתרת סגירה לתום התקופה
1,602.8	1,731.9	סך הכל הון כולל

* מוצג בהתאם להוראות המעבר ליישום הוראות באדל III כפי שנכללו בהוראת ניהול בנקאי תקין 299.

הלימות ההון

בהתאם להוראות בנק ישראל נדרשים הבנקים ליישם את מסגרת העבודה של ועדת באזל בנושא הלימות ההון כפי שמתעדכנת מעת לעת והכל בהתאם להוראות והנחיות של בנק ישראל ובהתאם להוראות מעבר שנקבעו על ידי לצורך היישום. הבנק מיישם את הוראות מדידה והלימות הון המבוססות על הוראות באזל III כפי שפורסמו על-ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211 וכן, במסגרת קובץ שאלות ותשובות. הוראות אלו מיושמות בהתאם להסדרי מעבר שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 299.

הוראות באזל III, בדומה להוראות באזל II שקדמו להן, מתבססות על שלושה נדבכים:

- נדבך ראשון - דרישות הון מזעריות הנדרשות בגין סיכון אשראי, סיכונים שוק (בתיק הסחיר) וסיכון תפעולי.
- נדבך שני - בקרה על מכלול גורמי הסיכון על ידי תהליך ה-ICAAP ותהליך סקירת הפיקוח (SREP) והדיאלוג בין בנק ישראל לבנק בנוגע ליחס ההון הנדרש ממנו.
- נדבך שלישי - משמעת שוק - גילוי לציבור.

הנדבך הראשון מאפשר, לצורך חישוב דרישות ההון, שימוש במספר גישות למדידת רכיבי סיכון בגין סיכון אשראי, סיכונים שוק וסיכונים תפעוליים: הגישה הסטנדרטית (Standardized Approach) הקובעת משקולות סיכון קבועות בהתאם לגורמי הסיכון השונים שנועדו לכסות הפסד בלתי צפוי לבנק. הוראות באזל מאפשרות שימוש לצורך הקצאת הון, בגישות מתקדמות יותר, המבוססות על מודלים פנימיים לאמידת סיכון השוק בתיק הסחיר (מודלים כמו VAR, ראו להלן), מודלים המתבססים על דירוג של כל לקוח (במונחי הסיכונים לכלל וההפסד בהיתן כשל מעסקת אשראי של כל לקוח) שלא ניתן להם אישור לשימוש על ידי המפקח על הבנקים לצורך חישוב דרישות ההון, והם משמשים את הבנק רק לצורך הערכת סיכונים פנימית.

פירוט לגבי הגישות הנהוגות בבנק לגבי קטגוריות הסיכון המרכזיות, לצורך חישוב ההון הפיקוחי:

קטגוריה	גישת הבנק לחישוב ההון
סיכון אשראי	גישה סטנדרטית
סיכונים שוק	גישה סטנדרטית
סיכון תפעולי	גישה סטנדרטית
סיכון אשראי צד נגדי	גישת החשיפה הנוכחית

הנדבך השני שם דגש על ניהול סיכונים אינטגרטיבי בשגרה ובקיצון. במסגרת זו נדרשים הבנקים לקבוע מתודולוגיות, תהליכים ונהלים אשר נועדו להבטיח את הלימות ההון בטווח הארוך, תוך בחינת כל הסיכונים המהותיים להם חשוף הבנק, כולל במצבי קיצון חמורים. בפרט, נדרש הבנק לבחון הקצאת הון נוספת מעל לנדבך הראשון של באזל בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי וסיכון ריכוזיות האשראי ששניהם אינם מהווים חלק מהקצאת ההון המתבצעת בנדבך הראשון. מכאן, ליבת הנדבך היא תהליך תכנון ההון שמבצע הבנק לאופק תכנון של שלוש שנים הבוחן את יעדי ההון שקבע הבנק במצבי קיצון מגוונים בדרגות חומרה גבוהות, תוך התייחסות למכלול הסיכונים המהותיים לפעילותו ולתכנית העסקית שלו. הבנקים נדרשים להוכיח את יישום המתודולוגיות הנדרשות להבטחת הלימות ההון. הפיקוח על הבנקים מבצע תהליך להערכת תהליכים אלו, תהליך ה-SREP, וקובע אמצעי פיקוח בהתאם לצורך ולתוצאות ההערכה. לנדבך השני קיים מרכיב שלישי והוא הדיאלוג בין הפיקוח על הבנקים לבנק, בדבר תוצאות ה-SREP.

הנדבך השלישי מתייחס לרמת שקיפות ודרישות גילוי שתיושמה בדיווח לציבור של תאגידים בנקאיים, כחלק משלים לנדבך השני. דרישות אלו נועדו לסייע למשתמשים בדוחות הכספיים להעריך את הלימות ההון של הבנק ואת המידע הנוסף הכלול בדוחות אלו לגבי ההון של הבנק, החשיפה לסיכונים השונים ותהליכי הערכתם. בנוסף, מיישם הבנק דרישות הגילוי שנקבעו על ידי ועדת EOTF כפי שאומצו בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים.

ההון המוחשי (Tangible Common Equity) והלימות הון ביישום מלא של הוראות באזל III

ההון המוחשי מייצג סך הון המניות של הבנק בניכוי נכסים בלתי מוחשיים, מוניטין ומניות בכורה ככל שקיימות. יחס ההון המוחשי הינו השיעור של ההון המוחשי מתוך הנכסים המוחשיים של הבנק (סך הנכסים של הבנק בניכוי נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין). הון הבנק, רובו ככולו, מהווה הון מוחשי לתאריך הדיווח. נציין כי לבנק תמהיל פעילות לא מורכב יחסית ליתר הבנקים במערכת, ולאור זאת, הבנק נמנע שאינו מושפע מהוראות המעבר שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין 299 בנוגע ליישום הוראות באזל III.

בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים, לפני הקלות מיום 31 במרץ 2020, נדרש הבנק לעמוד ביחס הון רובד 1 מזערי של 9% ועל יחס הון כולל מזערי של 12.5%. ליחס הון רובד 1 התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור במועד הדיווח.

הבנק מיישם את הוראות ניהול בנקאי תקין 201-211 בנושא מדידה והלימות הון כפי שפורסמו על ידי הפיקוח על הבנקים וכפי שעודכנו על מנת להתאימן להוראות באזל.

קביעת יעדי ההון מהווה שלב התחלתי ומהותי בתהליך תכנון ההון כאשר יתר השלבים נגזרים ממנו שכן יעד ההון המזערי שקבע בנק ישראל מהווה, למעשה, מגבלת תכנון, והבנק נדרש לוודא כי הוא עומד ביעדים אלה. יעדי ההון נקבעו תוך התחשבות בסביבה הרגולטורית, העסקית והארגונית של הבנק ובהתאם לפרופיל הסיכון שלו. לאור אי הוודאות הכלכלית הגבוהה והסיכונים הנלווים המחייבים תכנון הון זהיר ושמרני, אישר הדירקטוריון בישיבתו מיום 26 באוקטובר 2021, מדיניות חלוקת דיבידנד מעודכנת וקבע שיעד הון רובד 1 החל מיום 31 בדצמבר 2021 יהיה 10.25%, ובישיבתו מיום 16 בנובמבר 2021 קבע שיעד ההון הכולל החל מיום 31 בדצמבר 2021 יהיה 12.5%. בחודש אפריל 2022 אישר דירקטוריון הבנק תוספת שולי ביטחון ליעדים אלה, בשיעור 0.2%.

בהמשך לתהליך ההערכה שביצע בנק ישראל לבנק במהלך שנת 2022 והחלטתו, במהלך חודש דצמבר 2022, להפחית מדרישות יחס הון רובד 1 של הבנק, קבע הדירקטוריון בישיבתו מיום 24 בינואר 2023 כי יחס ההון רובד 1 הנדרש החל מיום 31 בדצמבר 2022 יעמוד על 10.0%, תוך העלאת שולי הביטחון לשיעור של 0.25%. יעד ההון הכולל נקבע על 12.5%. שולי הביטחון עודכנו גם לגבי יעד זה ל-0.25%. מדיניות ניהול ההון של הבנק עודכנה, והיא קובעת את דרכי הפעולה והדיווחים הנדרשים, ככל שיחסי ההון יהיו בתוך שולי הביטחון שנקבעו.

תהליך הערכת הלימות ההון (ICAAP) ותכנון ההון הינו חלק מרכזי בניהול התכנית העסקית האסטרטגית וניהול הסיכונים של הבנק בראייה צופת פני עתיד. במסגרת תהליך תכנון ההון נבחנת השפעת היעדים האסטרטגיים והעסקיים על פרופיל הסיכון ועל ההון הנדרש על ידי הבנק. יעדי ההון השמרניים שנקבעו מסכמים את הערכת הדירקטוריון על נאותות ההון של הבנק בהתייחס לתכנית העסקית לאופק תכנון של שלוש שנים, הסיכון שהוגדר, פרופיל הסיכונים, הממשל התאגידי, והמצב הכספי של הבנק. ממועד ביצוע ה- ICAAP האחרון של הבנק ביצע הבנק מספר תרחישים אחידים, המתבססים על תנאי המאקרו שקובע בנק ישראל לכל המערכת, ואומדן הבנק להשפעת השינויים שקבע בנק ישראל בתרחיש שלו על פעילות ויעדי התכנית העסקית. בשל אי הוודאות הנכחית, כפי שכתבנו לעיל, הגביר הבנק את השימוש שלו במבחני קיצון מגוונים, כולל בעת אתגורה של תכנית העבודה. תוצאת התרחיש האחרון של הבנק לימדה כי הפגיעה ביחס הון רובד 1 של הבנק היא נמוכה יחסית, ובהסתמך על התוצאות שפרסם בנק ישראל בסקירה השנתית שלו לשנת 2022 על המערכת הבנקאית, תוצאת הבנק נמצאת לערך באמצע טווח התוצאות של הבנקים. זאת, על אף השמרנות הרבה שנקט הבנק בחישוב הפסדי האשראי על תיק המשכנתאות שלו שעל סמך התוצאות שפרסם בנק ישראל בסקירה השנתית גבוהות מממוצע המערכת (ומפוצות על ידי מרווח התואם את הסיכון). יתר על כן, חישובי הבנק נערכו ללא הכרה בתיקים הנמכרים בשנים הבאות, הנכללים בתכנית האסטרטגית של הבנק. בהתחשב במכירות תיקים אלה, תוצאת הבנק היא מהנמוכות במערכת, עדות לפרופיל סיכון אשראי בתיק שרובו מבוסס בטחונות ומדיניות השקעות שמרנית. כפי שצינו לעיל, הבנק הגביר את ביצוע מבחני הקיצון עקב האירועים האחרונים, וכן, כחלק מרענון התכנית האסטרטגית ואיתגור תכנית העבודה לשנת 2024. כל החישובים לימדו על הערכת סיכון דומה - פגיעה מתונה יחסית בהון רובד 1 של הבנק. כפי שצינו לעיל, תוצאות אלה, כמו גם רמת הנזילות הגבוהה של הבנק וכן, רמת ההפרשות השמרנית שהבנק נוקט בה ויחס המינוף הגבוה, מעידה על חוסנו ואיתנותו של הבנק גם בעת הנכחית. כפי שצינו לעיל, הערכת הבנק היא כי רמת הון רובד 1 שלו גבוהה מרמת ההון הנדרשת לפי פרופיל הסיכון שלו.

למטרת קביעת משקלי הסיכון, משתמש הבנק בדירוגי חברת הדירוג – Standard and Poor's Rating Group. לפיכך, להורדת דירוג המדינה על ידי חברת מודי'ס לא הייתה השפעה על הבנק. להורדת דירוג אפשרית של חברת S&P השפעה ישירה נמוכה על הבנק.

יתרת כתבי התחייבויות נדחים שהונפקו לציבור ופיקדונות נדחים שגויסו ממשקי בית ומלקוחות מוסדיים, הנכללת בהון רובד 2 לאחר ניכויים לצורך חישוב יחס ההון לרכיבי הסיכון, הסתכמה ב-31 בדצמבר 2023 ב-208.8 מיליוני ש"ח, בהשוואה ל-202.1 מיליוני ש"ח בתום שנת 2022.

ביום 9 ביוני 2016 הנפיקה ירושלים מימון והנפקות (2005) בע"מ, חברת בת בשליטה ובבעלות מלאה של הבנק (להלן: "חברת הבת"), 128.4 מיליוני ש"ח כתבי התחייבות נדחים מותנים, סדרה 11 מסוג COCO (Contingent Convertibles) הכוללים גם מנגנון לספיגת הפסדים באמצעות מחיקת קרן.

כתבי ההתחייבות הנדחים עומדים לפירעון בתשלום אחד ביום 7 ביוני, 2026 עם אופציה אשר הינה בידי חברת הבת לפירעון מוקדם, לא לפני 7 ביוני, 2021 ולא לאחר 7 ביולי, 2021, צמודים למדד אפריל 2016, נושאים ריבית שנתית קבועה בשיעור של 3.2% לשנה, עד למועד הפירעון המוקדם. ביום 24 ביוני, 2021 החליטה חברת הבת כי תפדה את כתבי התחייבות נדחים (סדרה 11) בפירעון מוקדם מלא בהמשך לדיווח המידי של החברה מיום 20 במאי, 2021 בדבר התמלאות התנאים לביצוע הפדיון המוקדם.

ביום 11 בדצמבר 2017 הנפיקה ירושלים מימון והנפקות (2005) בע"מ 105.9 מיליוני ש"ח, כתבי התחייבות נדחים מותנים (סדרה 12) מסוג COCO (contingent convertibles) הכוללים גם מנגנון לספיגת הפסדים באמצעות מחיקת קרן. כתבי ההתחייבות הנדחים עומדים לפירעון בתשלום אחד ביום 11 בדצמבר 2027 עם אופציה אשר הינה בידי חברת הבת לפירעון מוקדם, לא לפני 11 בדצמבר 2022 ולא לאחר 11 בינואר 2023, צמודים למדד נובמבר 2017, נושאים ריבית שנתית קבועה בשיעור של 1.9% לשנה המשולמת כל חצי שנה, עד למועד הפירעון המוקדם. ביום 18 בדצמבר, 2022 דיווחה חברת הבת כי ביום 22 בדצמבר, 2022 תפדה את כתבי ההתחייבות הנדחה (סדרה 12) בפירעון מוקדם מלא בהמשך לדיווח המידי של החברה מיום 6 בדצמבר, 2022 בדבר התמלאות התנאים לביצוע הפדיון המוקדם.

ביום 7 ביוני, 2021 הנפיקה חברת הבת 142,500,000 ש"ח ערך נקוב סדרה 17 (COCO) ובתמורה כוללת (ברוטו) 142,500,000 ש"ח. לפי תנאי האג"ח על החברה לשלם ריבית בסך 1.22% כל 30 במאי החל משנת 2022, קרן האג"ח תיפרע בתשלום אחד בשנת 2032 כאשר לחברה עומדת אפשרות לבצע פירעון מוקדם החל משנת 2026, בהודעה מוקדמת בכפוף לתנאי האג"ח כפי שפורטו בהצעת המדף. אפשרות לפירעון מידי, לאחר המועד האמור, קיימת אחת לרבעון, לשיקול דעתה של החברה. ביום 20 במאי, 2021 דיווחה חברת הבת, ירושלים מימון והנפקות (2005) בע"מ כי בהתאם לדוח הצעת מדף שפרסמה חברת הבת. ביום 7 ביוני, 2016 ("דוח הצעת מדף") החליט דירקטוריון חברת הבת, כי תפדה ביוזמתה בפדיון מוקדם מלא את כתבי ההתחייבות הנדחים (סדרה 11) בכפוף לעמידה בתנאי אישור המפקח על הבנקים. המפקח על הבנקים אישר את ביצוע הפדיון המוקדם, בכפוף להנפקת סדרה חדשה של כתבי התחייבות נדחים טרם ייפרעו כתבי ההתחייבות הנדחים של סדרה 11. חברת הבת, אכן הנפיקה ביום 7 ביוני, 2021 סדרה של כתבי התחייבות נדחים (סדרה 17) בסך 142,500,000 ש"ח ערך נקוב. ופרעה בפירעון מוקדם את סדרה 11 בסך 128,400,000 ש"ח ערך נקוב ביום 24 ביוני, 2021.

ביום 5 בדצמבר, 2022 ביצעה חברת הבת הנפקה פרטית מול משקיע מוסדי בסך של 50.0 מיליון ש"ח ע.נ ובתמורה כוללת (ברוטו) של 50.0 מיליון ש"ח. לפי תנאי האג"ח על חברת הבת לשלם ריבית צמודה למדד המחירים לצרכן, בסך של 5.13% כל 31 במאי החל משנת 2023, קרן האג"ח תיפרע בתשלום אחד בשנת 2032 כאשר לחברת הבת עומדת אפשרות לבצע פירעון מוקדם החל משנת 2027, בהודעה מוקדמת בכפוף לתנאי האג"ח כפי שפורטו בהצעת המדף. אפשרות לפירעון מידי, לאחר המועד האמור, קיימת אחת לרבעון, לשיקול דעתה של חברת הבת.

בהתקיים נסיבות לאירוע מכונן, כמוגדר להלן, תבצע החברה מחיקה של קרן כתבי התחייבות.

אירוע מכונן יקרה במידה ויחס ההון העצמי של בנק ירושלים בע"מ ירד מ-5% או כמוקדם מבין:

- (1) הודעת המפקח על הבנקים כי מחיקה הכרחית על מנת לא להגיע לנקודת אי קיימות, או,
 - (2) החלטת המפקח על הבנקים לבצע הזרמת הון מהמגזר הציבורי, או תמיכה שוות ערך, שבלעדיה יגיע הבנק לנקודת אי קיימות, כפי שקבע המפקח על הבנקים.
- כתבי ההתחייבות עומדים בתנאי הוראות נוהל בנקאי תקין מספר 202 ומוכרים על-ידי המפקח על הבנקים כהון רובד 2.

ההון רובד 2 כלל ב-31 בדצמבר 2023 בנוסף 157.0 מ' ש"ח הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת מס.

טבלה מספר 7 - חישוב יחס ההון:

דרישות ההון מחושבות בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201-209 ובכפוף להוראות המעבר כפי שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299.

ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח		
הון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים		
1,255.7	1,366.1	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים ^{(2) (4)}
-	-	הון רובד 1 נוסף, לאחר הניכויים
347.1	365.8	הון רובד 2, לאחר הניכויים
1,602.8	1,731.9	סך הכל הון כולל
יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽⁴⁾		
10,833.2	11,742.4	סיכון אשראי
31.9	15.4	סיכונים שוק
1,128.4	1,276.8	סיכון תפעולי
11,993.5	13,034.6	סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון
באחוזים		
יחס ההון לרכיבי סיכון ⁽³⁾		
10.5	10.5	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.4	13.3	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.5	9.5	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ⁽¹⁾
12.5	12.5	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ⁽¹⁾

(1) ביום 27 בדצמבר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא עדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250 בנושא התאמות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה. במסגרת החוזר הובהר כי לאור הניסיון שנצבר והלקחים שהופקו מהתמודדות המערכת הבנקאית עם השפעות משבר הקורונה, עלה הצורך לעדכן את הוראת השעה. החל מיום 1 בינואר 2023 תוקף הוראת השעה כג למעט הוראות ספציפיות להן נקבע בהוראת השעה תוקף מאוחר יותר.

(2) נתונים ליום 31 בדצמבר 2022 כוללים התאמות בבין השפעת יישום לראשונה של כללי החשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים.

(3) על בסיס תהליכי קביעת יעדי ההון הפנימיים של הבנק ותוצאות הדיונים שהתקיימו עם הפיקוח על הבנקים הגדיר הדירקטוריון יעד פנימי של יחס הון עצמי רובד 1. יעד יחס הלימות ההון, החל מיום 31 בדצמבר 2022, ליחס הון עצמי רובד 1 שקבע הדירקטוריון 10.0%. מעל יחס זה קבע הדירקטוריון שולי ביטחון בשיעור של 0.1% ושולי ביטחון של ההנהלה בשיעור של 0.15%. יעד ההון הכולל נקבע על 12.5% ושולי הביטחון ליעד זה 0.25%. לפרטים נוספים ראו פרק 3 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023.

(4) הגידול בנכסי הסיכון מתחילת השנה נובע בעיקר מאשראי לפעילות בינוי ונדל"ן.

טבלה מספר 8 - ניתוח השפעת השינויים על יחס הון עצמי רובד 1:

ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 31 בדצמבר 2023	
השפעת השינוי +/-	השפעת השינוי +/-	השפעת השינוי +/-
1 מיליארד ש"ח בסך נכסי	1 מיליארד ש"ח בסך נכסי	100-100 מיליוני ש"ח בהון עצמי
הסיכון	הסיכון	רובד 1
בנקודות האחוז		
0.9	0.8	0.9
(0.8)	(0.7)	0.8

ההשפעה על יחס הון עצמי רובד 1

בשנת 2023 גדל ההון עצמי רובד 1 בשיעור דומה לנכסי סיכון משוקללים. כתוצאה מכך יחס הון עצמי רובד 1 נשאר ללא שינוי ליום 31 דצמבר 2023.

ניטור ההון

הבקרה והפיקוח על תהליך תכנון ההון, ניטור ומעקב אחר הגידול ביתרות נכסי הסיכון והגידול בהון הפנימי הנדרש, בהתאמה, אל מול תחזיות השינוי בהון והעמידה ביחס הלימות ההון, מתבצעים באופן שוטף. באגף הכספים מתבצע מעקב שוטף אחר יחסי הלימות ההון והשינויים בו הנובעים מקצב התממשות היעדים העסקיים מחד ומההתפתחות בהון מאידך. דיווחים שוטפים מתבצעים להנהלה ולדירקטוריון, בין היתר, באמצעות דוח מנכ"ל.

הבקרה והפיקוח על תהליך תכנון ההון וההתפתחות בפועל אל מול התחזית מתבצעת באופן שוטף כחלק מניהול ההון והסיכונים של הבנק והמעקב אחר התפתחות הפעילות העסקית של הבנק. בבנק פועל פורום לניהול ההון בראשות המנכ"ל, הבוחן את יעדי ההון לנוכח הביצועים בפועל והתכנית העסקית, כולל יכולת של הבנק להגדיל את הונ, תוצאה של מכירת תיקי אשראי המהווים חלק מאסטרטגיית הבנק ושימוש בכלים נוספים. במהלך השנה עדכן הבנק את מדיניות ניהול ההון שלו, תוך שהוא קובע בין היתר, את הכלים העומדים לרשותו לחיזוק יחס ההון, ככל שהוא מתקרב לשולי הביטחון או נמצא בתחומיהם. תכנון ההון מתבצע לאופק תכנון של שלוש שנים, כאשר בכל אחת מהן, נמצא הבנק מעל יחסי ההון שקבע הבנק, כולל שולי הביטחון. תכנון הון של הבנק נתון לפעילות תיקוף, על ידי יחידת התיקוף של הבנק הפועלת בחטיבת ניהול סיכונים.

חלוקת דיבידנד

בעקבות חוסר הוודאות שנוצרה כתוצאה מתחילת המלחמה והשלכותיה העיקריות, פרסם המפקח על הבנקים ביום 12 בנובמבר, 2023 הנחייה בדבר תכנון הון ומדיניות חלוקת רווחים. על פי הדרישה, על הבנקים לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיבידנדים על רקע תוצאות המלחמה ואי הוודאות לגבי הימשכות המלחמה והיקף השפעתה על המשק.

בהתחשב במצב הלימות ההון ויעדיו וכן בתכנית להתפתחות העסקית הצפויה, החליט הדירקטוריון ביום 28 בנובמבר, 2023 שאין מקום בשלב זה לשינוי במדיניות השמרנית של הבנק. מועדי החלוקה יותאמו להתפתחות ולעמידה ביעד הלימות ההון.

על רקע אי הוודאות באשר לתנאים הכלכליים במשק אשר נובעים ממלחמת "חרבות ברזל" והמצב הביטחוני ובהמשך למכתב המפקח על הבנקים מיום 12 בנובמבר, 2023 פרסם המפקח על הבנקים ביום 5 במרץ, 2024 לאחר תאריך המאזן, הנחייה לשוב ולבחון את מדיניות חלוקת הדיבידנדים לתקופה הקרובה תוך נקיטת המשך משנה זהירות במדיניות כאמור. בהתחשב באמור לעיל, החליט הדירקטוריון ביום 21 במרץ, 2024 על חלוקת דיבידנד בשיעור של 20% בגין רווחי המחצית השנייה של שנת 2023.

לפירוט בדבר מדיניות ומגבלות בחלוקת הדיבידנדים, ראו [ביאור 24א לדוחות הכספיים לשנת 2023](#).

חלק 4 – יחס המינוף

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 של הפיקוח על הבנקים בנושא יחס מינוף. ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט, שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה לדרישות ההון מבוססות הסיכון. היחס מהווה אחד מלקחי המשבר הפיננסי של 2008, ועוגן בהוראת באזל 3. יחס המינוף נועד להגביל את רמת המינוף בתאגיד הבנקאי בכדי למנוע מצב שבו רמת המינוף תפגע במערכת הפיננסית ובכלכלה, מצב שעלול להתרחש בעיקר, בעת ירידה בערך הנכסים, שכן, ככל שרמת המינוף גבוהה יותר (וההון המושקע נמוך יותר), השפעת הירידה בערך הנכסים על התשואה להון שלילית יותר.

בהתאם להוראה, תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. בהתאם לאמור לעיל, יחס המינוף המזערי שנדרש מהבנק הוא 5%.

ביום 1 בנובמבר 2020 לנוכח התמשכות משבר הקורונה, והמשך ההתמודדות של משקי הבית והעסקים עם הקשיים התזרימים בעקבות השלכות המשבר, עלה הצורך להבטיח כי הדרישה מהמערכת הבנקאית לעמוד ביחס מינוף מזערי, המותאמת לימי שגרה, לא תהווה חסם להעמדת אשראי בתקופת המשבר. בשל כך, הוחלט כהוראת שעה להפחית את הדרישה ל-4.5% בבנקים הבינוניים והקטנים (לעומת 5% טרם השעה). עם תום תוקף הוראת השעה, ביום 31 בדצמבר 2022, המשיכה ההקלה לחול עוד 24 חודשים, ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המינוף במועד תום תוקף ההוראה או יחס המינוף המינימאלי שחל על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מבניהם. הבנק לא ניצל הקלה זו.

ניתוח נתוני הטבלה למלד כינדרש שינוי מהותי בהון רובד 1 (מונה יחס המינוף) שהוא איננו אפשרי (שכן, הוא יגרום לירידה ביחס הון רובד 1 מתחת ליעד ההון של הבנק), או שינוי מהותי בחשיפה (מכנה יחס המינוף). נכון לסוף שנת 2023, השינוי בחשיפה שיביא את יחס המינוף לערכו הרגולטורי, 5%, עומד על כ- 4.7 מיליארד שקלים.

טבלה מספר 9 - השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LRI):

ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח		
18,907.2	21,825.5	סך הנכסים בהתאם לדוחות כספיים מאוחדים
		ההתאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים
-	-	חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
		התאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת
-	-	החשיפה של יחס המינוף
13.1	7.1	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
		התאמות בגין עסקאות מימון ניירות ערך (לדוגמא: עסקאות רכש חוזר והלוואות מובטחות דומות
-	-	אחרות)
715.9	644.2	התאמות בגין פריטים חוץ מאזניים (המרה של החשיפות החוץ מאזניות לסכומים שווי ערך אשראי)
144.7	156.2	התאמות אחרות
19,780.9	22,633.0	חשיפה לצורך יחס המינוף

טבלה מספר 10 - יחס המינוף (LR2):

ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 31 בדצמבר 2023	
במיליוני ש"ח		
חשיפות מאזניות		
19,046.1	21,981.2	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות בטחונות)
(0.3)	(0.8)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
19,045.8	21,980.4	סך החשיפות המאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)
חשיפות בגין נגזרים		
5.6	1.6	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
13.6	6.8	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
-	-	גילום (gross-up) בטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מנכסים במאזן בהתאם להוראות דיווח לציבור
-	-	(ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזמן שניתן בעסקאות בנגזרים)
-	-	(רזל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על ידי הלקוח)
-	-	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	(קיצוץים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכויי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו)
19.2	8.4	סך החשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך		
-	-	נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיצוץים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמטופלות
-	-	כמכירה חשבונאית
-	-	(סכומים שקודדו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך)
-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי בגין נכסי מימון ניירות ערך
-	-	חשיפות בגין עסקאות כסוכן
-	-	סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
חשיפות חוץ מאזניות אחרות		
2,285.7	2,030.2	חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
(1,569.8)	(1,386.0)	(התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי)
715.9	644.2	פריטים חוץ מאזניים
הון וסך החשיפות		
1,255.7	1,366.1	הון רובד 1
19,780.9	22,633.0	סך החשיפות
יחס המינוף		
באחוזים		
6.3%	6.0%	יחס המינוף בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 218
4.5%	4.5%	יחס המינוף המזערי הנדרש ע"י המפקח על הבנקים

בשנת 2023 גדל ההון עצמי רובד 1 של הבנק (בכ - 8.8%) בשיעור נמוך מעליית סך החשיפות (שעלו בכ - 14.4%). כתוצאה מכך יחס המינוף ירד במקצת, והוא עומד על 6.0% ביום 31 בדצמבר 2023. למרות ירידה זו, יחס המינוף של הבנק בשנים האחרונות גבוה באופן משמעותי מיחס המינוף המזערי הנדרש ממנו, והוא שומר על יציבות לאורך תקופה, כשהוא עומד על ערכים הגבוהים מ - 6%, גבוה משמעותית מיעד המינוף שקבע דירקטוריון הבנק בתוספת שולי הביטחון.

חלק 5 - סיכון אשראי

מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)

סיכון האשראי הוא הסיכון שנובע מההסתברות שלווה או שקבוצת לווים לא יעמדו בהתחייבויותיהם לבנק, מה שיתבטא באי-תשלום הקרן ו/או הריבית ועקב כך יישחקו רווחיו הצפויים של הבנק. סיכון האשראי הוא הסיכון המהותי ביותר בפרופיל הסיכון של הבנק.

פעילות האשראי לציבור מנוהלת במספר מגזרים עיקריים הנבדלים ביניהם במאפייני הלקוחות והשירותים הבנקאיים הנדרשים להם, וכן, ביחידה הארגונית האחראית לטיפול בכל אחד מסוגי הלקוחות:

מגזר משקי הבית, לקוחות בפעילות בינלאומית ולקוחות מסחריים נמצאים באחריות החטיבה הקמעונאית. החטיבה הקמעונאית אחראית גם לטיפול בלקוחות הקרן בערבות מדינה (עוסקים מורשים) במסלול "חרבות ברזל".

מגזר עסקי וליווי פרויקטים בנדל"ן (הנמצאת באחריות מחלקת סקטור הנדל"ן) כפופים לחטיבה העסקית. החטיבה אחראית גם לטיפול בלקוחות הקרן בערבות מדינה (עוסקים) במסלול "חרבות ברזל". מגזר מוסדיים וניהול פיננסי - כפופים לחטיבת אסטרטגיה וניהול פיננסי.

הבנק המשיך להשתמש בכלים, במודלים, בתהליכים ובמערכות שתוארו לעיל על מנת לבחון את פרופיל הסיכון שלו, החל מהשבעה באוקטובר. היטור השוטף באמצעות דוחות ייעודים הוגבר כדי לבחון כל התפתחות בסיכון תיק המשכנתאות וסיכון התיק הצרכני ברמה יומית. הבנק בוחן את מצב הפיגורים, הכשלים, ההפרשה הצפויה והמחיקות בתיקים אלה, וכן את השפעת מתווה ההקפאות והפרעונות המוקדמים על פרופיל סיכון האשראי של הבנק. במהלך שלושת הרבעונים הראשונים של שנת 2023 חלה עלייה ברמת הסיכון בתיק המשכנתאות ובעיקר, בתיק הצרכני המיוחסת ברובה לעלייה המהירה בריבית במשק. רמת הביצועים במשכנתאות שירדה במעט עם פרוץ המלחמה עלתה לקראת סוף הרבעון, וחלה ירידה יזומה של הבנק באופן משמעותי יותר באשראי הצרכני. שיעורי הכשל מפרוץ המלחמה ירדו כתוצאה, בעיקר, של מתווה ההקפאות, ומדדי הסיכון של תיקים אלה הם כמעט ללא שינוי. החטיבה העסקית מקיימת קשר שוטף עם לקוחותיה בכל מגוון פעילותה, בוחנת את מצב האשראי שלהם, ובמקרה הצורך, מסייעת תוך התאמת מסגרות, מתן הקפאות לפי מתווה בנק ישראל ועוד. לקוחות התיק העסקי של הבנק נסרקים באופן סדיר על מנת לבחון שינוי בפרופיל הסיכון שלהם. נכון למועד זה, לא חל שינוי מהותי באיכות האשראי של לקוחות החטיבה. פעילות הבנק בקרן בערבות מדינה במסלול "חרבות ברזל" גדלה באופן משמעותי ברבעון הרביעי. פעילות זו מגדילה את שיעור הנכסים המגובים בביטחון בכלל תיק האשראי של הבנק.

הבנק הגדיל ברבעון השלישי והרביעי של 2023 את ההפרשות שלו בשיטת ה- **CECL** בכל אחד מענפי הפעילות שלו, עקב מצב המלחמה ("כרית המלחמה"). סך הפרשות הבנק לסוף שנת 2023 עלו בגין כרית המלחמה העומדת על כ- 35 מיליון שקלים, וכן, בגין ההרעה באיכות האשראי במהלך שנת 2023, עקב עליית הריבית. יחסי הכיסוי בכל אחד מענפי הבנק גדלו יחסית לסוף שנת 2022. יחס הכיסוי בענף אשראי לדיור עלה מ- 0.50% בשנת 2022 ל- 0.59%, בענף הצרכני עלה יחס הכיסוי מ- 6.08% ל- 8.45% ובענף המסחרי עלה יחס הכיסוי מ- 0.66% ל- 0.71%. יחס הכיסוי הכולל של הבנק עלה מ- 1.14% בסוף שנת 2022 ל- 1.41% בסוף שנת 2023. "כרית המלחמה" חושבה בהתאם למתודולוגיה הקיימת, אך על בסיס הנחה כי קיים סיכוי גבוה יותר לתרחיש הפסימי המניח שינוי משמעותי בגורמי המאקרו (במיוחד, באבטלה), יחסית למצב שגרה. יחס הכיסוי בגין תיק הנדל"ן של הבנק עלה באופן משמעותי יחסית ליחס הנמוך שהיה נהוג בשגרה (שנבע משיעור הכשלים והמחיקות האפסי בפעילות זו), לאור אי הוודאות היכולה להשפיע על פוטנציאל הסיכון של פעילות זו. מתודולוגיה זו אותגרה בשיטות אלטרנטיביות, ביניהן ההפרשה הצפויה. כמו כן, עודכן מבחן הקיצון של הבנק לתיק המשכנתאות - שיעור הכשל במבחן הקיצון זה עודכן עקב מצב המלחמה לשיעורים הגבוהים פי שלושה לערך מהשיעור שלהם בשגרה ושיעור הגבייה בתיק הוקטן באופן משמעותי יחסית למצבו בשגרה, בשל הנחת התרחיש שקבעה ירידה משמעותית במחירי הדיור. הבנק השתמש בתוצאות תרחיש מחמיר זה, כדי לוודא כי הפרשת ה- **CECL** בתנאי אי הוודאות של המלחמה, קרובה בצורה מספקת לתוצאת מבחן הקיצון, לאור אי הוודאות הגבוהה.

ברבעון הרביעי, המשיך הבנק לעקוב אחר השפעת אי הוודאות על פרופיל סיכון האשראי של הבנק, ובפרט, על הגורמים המשפיעים על תוצאת ה- **CECL** שלו, כדי להבטיח כי אכן ההפרשה שמרנית ומשקפת את אי הוודאות שעדיין שורה בסביבת העבודה של הבנק. תוצאת החישוב גדלה למרות הירידה בשיעור הכשלים באשראי למשכנתאות והיציבות בפרופיל סיכון התיק העסקי והצרכני. עיקר העלייה נבעה מהעלייה במח"מ התיק הצרכני, תוצאת המודל המעודכן של הבנק, שינויים במקדמים הכמותיים והאיכותיים ואתגור משוואת המאקרו של הבנק המשמשת לחישוב השפעת תרחיש המאקרו על שיעור ההפרשה.

תיק המשכנתאות של הבנק המהווה חלק עיקרי בהרכב תיק האשראי של הבנק הוא נכס האשראי הבטוח ביותר, בשגרה, וכפי שעולה מניתוח פרופיל התיק מפרוץ המלחמה, גם במצב הנוכחי. בשנים האחרונות, למרות אירועים שאינם בשגרה כמו תקופת הקורונה, העלייה המשמעותית בריבית, וכאמור, תקופת המלחמה, רמת המחיקות בתיק היא נמוכה מאוד. עם זאת, הקצאת ההון הנהוגה בישראל ותוספת כרית ההון בגין ביצועי משכנתאות, יוצרת כריות הון בגין תיק המשכנתאות, ומגדילה את יחס הון רובד 1 של הבנק באופן שאיננו הולם את פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות של הבנק לאורך תקופה ארוכה, קרי, למרות שהמשכנתאות הוא נכס האשראי הבטוח ביותר, כריות ההון הנדרשות ממנו (בהקצאת ההון לפי השיטה הסטנדרטית, בתוספת הון רובד 1 בגין ביצועי המשכנתאות, וכן, בהפרשות בהתאם למח"מ התיק לפי ה- CECL) הן גבוהות מאוד ולהערכתנו, חרגו מגבול השמרנות, יכולות ברמה תאורטית לעודד לקיחת סיכון, ובוודאי, שאינן הולמות את הפער ברמת הסיכון של תיק המשכנתאות יחסית לנכסי אשראי אחרים, כפי שאנחנו רואים בפועל. להלן, נציג נתונים לגבי מדדי הסיכון של תיק המשכנתאות של הבנק, נכון לתחילת שנת 2024. המדדים מתייחסים למלאי התיק לדירור ולכל מטרה, כולל מחזורים. למבט על המדדים של התיק ללא מחזורים, ראו [פרק 3 לדוח הכספי של הבנק ליום 31 בדצמבר 2023](#).

במהלך השנה וחצי האחרונות, מעת שהחל מהלך עליית הריבית שהביא לפגיעה ביכולת ההחזר של הלקוחות, שיעור המחיקות של התיק כמעט שלא השתנה והוא קרוב לאפס. זה נובע בעיקר, בשל העובדה שיכולת מימוש הביטחון היא גבוהה, שכן ערך ה- LTV (בעת החיתום) הממוצע של הבנק הוא כ- 53% (וזאת, מבלי לקחת בחשבון את השפעת העלייה במחירי הדירור בשנים האחרונות, המביאה לשיעור LTV בפועל נמוך משמעותית מערכו בחיתום), כשהפעילות ב- LTV גבוה (מעל 70%) היא נמוכה ואף שיעור ה- LTV הגדול מ- 60% עומד על כ- 39%. נדגיש כי ניתוחי הבנק שבוצעו בשיטות סטטיסטיות מתקדמות ממשיכים להראות כי לשיעור ה- LTV השפעה נמוכה על שיעור הכשל של התיק, וכן, על שיעור המחיקות בו. זה רק מדגיש את הפער לאורך זמן בין הקצאת ההון בתיק המשכנתאות הנהוגה בישראל, שעל פי המודל הסטנדרטי מתבססת על ערך ה- LTV של ההלוואה בעת חיתום (ואף בוצעה החמרה על ידי בנק ישראל יחסית לבאזל ולרגולטורים אחרים), בעוד שאיכותו של התיק על פי שיעור המחיקות בפועל וגורמי הסיכון הנוספים של התיק, גבוהה. שיעור ה- LTV בחברה החרדית (כ- 57%) ובמגזר הכללי (כ- 55%) גבוה במעט מערכו הממוצע של ה- LTV, ואילו בחברה הערבית (כ- 48%) הוא נמוך מהממוצע שלו בכל התיק. לפיכך, גם אם נניח ירידה משמעותית בשיעור מחירי הדירור בעתיד, לא צפויה פגיעה משמעותית ביכולת הגבייה/המימוש של הבנק. שיעור הכשל במשכנתאות הוא נמוך יחסית, אם כי עלה במהלך הרבעונים האחרונים, תוצאת השפעת עליית הריבית על יחס ההחזר של הלקוחות, PTI. כאמור, שיעור הכשל ירד ברבעון הרביעי ובתחילת שנת 2024, בעיקר, עקב מתווה ההקפאות. נכון למועד פרסום דוח זה, ירד שיעור הכשל במשכנתאות לערכו טרום התחלת העלייה בריבית, ובאופן דומה, שיעור המחיקות שגם כך היה נמוך מאוד, ממשיך לרדת. הבנק עוקב אחר הסיכוי להתפתחות אבטלה העלול לנבוע מאי הוודאות ומצב המלחמה. התפתחות אבטלה בתיק המשכנתאות (וכן, בתיק הצרכני), עלולה לפגוע ביכולת ההחזר של הלקוחות, בסגמנטים השונים בתיק, בהתאם למגזרים בהם פועל הבנק או באזורים גאוגרפיים שונים, ולהגדיל את שיעור הכשל בתיק. באופן דומה, תיתכן פגיעה נוספת בלקוחות האשראי הצרכני. מאידך, במתווה ההקפאות של הבנק, יש כדי להקל על הלקוחות, מתווה ההקפאות פועל כדי לעכב כניסה של חלק מהם לפיגורים או לכשל, ובכך, צומצם שיעור הלקוחות הנכנסים לכשל במשכנתאות ובצרכני. לפיכך, מעת הפעלת מתווה ההקפאות עוקב הבנק אחר מספר ההקפאות, סכומם והשפעתם על שיעור הכשל בשני תיקים אלה. לפירוט על מצב ההקפאות בתיקי האשראי של הבנק, ראו [טבלה מספר 25 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2023](#).

שיעור ה- PTI (יחס ההחזר) הממוצע של התיק עומד על כ- 29%. זו עלייה קלה יחסית לסוף השנה הקודמת. עלייה זו נובעת מעליית הריבית שהגדילה את ההחזר החדשי של הלקוחות. יחס ההחזר הוא גורם מרכזי המסביר כשל. לפיכך, הטיל דירקטוריון הבנק מגבלות על מתן הלוואות לדירור מעל יחס החזר הנחשב מסוכן (40%) ומלאי התיק של הבנק, נכון לנובמבר 2023, כולל שיעור נמוך מאוד של הלוואות כאלה. גם במקרה של יחס ההחזר, ה- PTI הוא במקור (בעת חיתום), כך שהעלייה בשיעור הריבית במשך במהלך 2022 הגדילה את שיעור ה- PTI של ההלוואות שהיו במלאי וניתנו בריבית נמוכה וביחס החזר נמוך יותר. הבנק בחן את השפעת עליית הריבית על יחס ההחזר ברמת לווה באמצעות מבחני קיצון. תוצאות מבחני הקיצון (שעדכנו את יחס ההחזר לפי שיעור עליית הריבית מאז חיתום ההלוואה, ללא עדכון ההכנסה, קרי, ניתוח שמרני), העלתה כי היקף ההלוואות עם יחס החזר מעודכן הגבוה מ- 45% הוא מצומצם יחסית, כך שהשפעתו על התוצאות הייתה מתונה. עם תחילת מהלך עליית הריבית אפשר הבנק ללקוחותיו להאריך את הלוואותיהם לתקופה של 30 שנה בהתאם למקסימום תקופת ההלוואה המותר על פי הוראות בנק ישראל. כתוצאה, גדל ממוצע תקופת ההלוואה במקור ל- 25 שנים, לעומת 22 שנים לערך, טרום תחילת מהלך עליית הריבית. הארכת תקופת ההלוואה סייעה בידי הלקוחות להקטין את יחס ההחזר בהלוואה, ובכך, להקטין את הסיכוי לכשל של הלווה. ירידת הריבית הצפויה במהלך השנה, עתידה להקטין את יחס ההחזר של לקוחות הבנק. שילוב ערכים גבוהים של שני המדדים, PTI ו- LTV, גם אם לדעתנו איננו מבטא בהכרח את רמת הסיכון בתיק, מעיד על איכותו של התיק – שיעור ההלוואות בתיק עם LTV הגבוה מ- 60% ו- PTI הגבוה מ- 40%, נע סביב 2%.

כאמור לעיל, השפעת יחס ההחזר על הכשל ושיעור ה- LTV על הגבייה ושיעור המחיקה נאמדים בצורה נוספת, ההפרשה הצפויה. הכפלת שיעור הכשל בתיק, PD, בשיעור ה- LGD מביאה לשיעור הפרשה צפויה נמוכה מהתיק, כ- 0.02%, הדומה לשיעור המחיקה החשבונאית של הבנק.

תיק ההלוואות לדירור של הבנק מפוזר בין שלושה מגזרים: החרדי המהווה כ- 24% ממלאי התיק, הערבי, המהווים כ- 34% מהתיק (24% ערבים, 10% דרוזים) והיתר, ניתן למגזר הכללי. אחוז ההלוואות המשכנתא לנכס מסחרי עלה בשנה האחרונה בהתאם למדיניות הבנק והגיע לשיעור של 16% מהמלאי. אחוז ההלוואות הניתנות

לכל מטרה הוא 23%, מעט נמוך יותר יחסית לשיעור מתחילת השנה. בביצועים של שנת 2023 (כולל מחזורים), כ- 50% מהביצועים ניתן להלוואות משכנתא לדירור, 19% להלוואות לכל מטרה, 30% לנכס מסחרי ו- 1% להלוואות לכל מטרה. תיק הלוואות של הדירור הוא מפוזר בכל ההיבטים. שיעור הכשלים בתיק החברה הערבית מעט גבוה מממוצע התיק. עם זאת, הבטוחה והגבייה מבטיחים כי שיעור המחיקה ממשיך להיות נמוך מאוד. רמת הסיכון הגבוהה יותר במגזר זה מפיצה על ידי מרווח התואם את רמת הסיכון של הלקוחות. נסיף עוד כי הבנק מבצע כחלק מהאסטרטגיה שלו מכירות תיקים. הבנק מנטר את מדדי התיק לפני ואחרי כל מכירה. הנתונים שבידינו מלמדים כי איכות התיק איננה משתנה עקב המכירה ומדדי הסיכון של התיק נשארים דומים גם במבט שנתי, גם אם לא מתחשבים בביצועים של הבנק במהלך השנה. עובדה היא, כמו שצינו לעיל, שהשוואה בין מדדי הסיכון של התיק בסוף שנת 2023 למדדים בסוף שנת 2022 מלמדת על ערכים יציבים, על פי מדיניות החיתום של הבנק.

מפרוץ המלחמה הגביר הבנק את ניטור התיק. הניטור הפך להיות יומי והוא מתבצע (כמו בשגרה) על כלל התיק ועל תתי התיקים שבו. הבנק עוקב גם אחר השפעת מתווה ההקפאות ודחיית התשלומים על שיעור הכשלים בכל אחד מתתי התיקים וברמת התיקים. החל מפרוץ המלחמה, קטנו ביצועי הבנק במגזר הכללי ובחברה החרדית. בחברה הערבית נשמרה רמה דומה למצב השגרה, והקטנת סך הביצועים, הגדלת שיעור הביצוע במגזר הערבי.

החל מתחילת השנה גדל שיעור הכשל באשראי הצרכני בעיקר, בשל עלייה במספר חדלי הפירעון והשפעת עליית הריבית על יכולת ההחזר של הלקוחות. חלק לא מבוטל מהכשלים נובע מלקוחות וותיקים יותר של הבנק שהם יוצאי "מתווה הקורונה". הבנק עוקב אחר השפעת מתווה ההקפאות ודחיית התשלומים על שיעור הכשלים בתיק האשראי הצרכני. נכון לאמצע חודש נובמבר החלה ירידה ברמת הפיגורים של התיק הצרכני. הבנק הקשיח את מדיניות החיתום שלו, נמצא במהלך להטמעת עדכונים ושיפורים למערך החיתום שלו, נוקט פעולות לטיפול בפיגורים והוא מנטר ברמה יומית את התפתחות הסיכון בתיק, ובפרט, את התפתחות מספר חדלי הפירעון. תיקי האשראי מאתגרים באמצעות מבחני קיצון, כולל התרחיש האחד של בנק ישראל, על מנת להעריך מבעוד מועד השפעת שינוי המאקרו במשק על איכותם. הפרשת "כרית המלחמה" הגדילה את יחס הכיסוי של התיק הצרכני, בגין רמת הסיכון שלו והשפעת אי הוודאות הנוכחית על שיעור הכשלים הצפוי בעתיד. ברבעון הנוכחי עלה שיעור ההפרשה בתיק הצרכני, כתוצאה בעיקר, מעלייה במח"מ התיק. גם במקרה של תיק האשראי הצרכני מהווים שיעור הריבית (המגדיל את יחס ההחזר של הלווים) והאבטלה גורמי סיכון מרכזיים המשפיעים על איכות האשראי של הלווה. השפעת שינוי ברמת האבטלה על שיעור ההפרשות של הבנק גבוהה מזו של תיק הלוואות לדירור. ראו, **טבלה מספר 30 בפרק 3 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023**. זה נובע מהעובדה שהאשראי ניתן ללא בטחונות, כך ששיעור ההפסד בהינתן כשל, גבוה משמעותית מזה של התיק לדירור. למרות העלייה המתמשכת בשיעור הכשל והמחיקות נדגיש כי התיק הצרכני של הבנק מהווה כ- 10% מסך תיק האשראי, ולפיכך, השפעתו על איתנות סך תיק האשראי של הבנק היא נמוכה יחסית. רמת הסיכון של לקוחות האשראי הצרכני שרובם אינם לקוחות הבנק גבוהה יחסית למערכת, וסיכון זה מפיצה בריבית גבוהה יותר להלוואות. אנחנו מתייחסים לשינוי ברמת הכשל בגין מתווה ההקפאות בזהירות רבה. השפעתו עדיין לא ברורה באופן מלא, בשל אי הוודאות רבה, היכולה להשפיע על איכות האשראי של הלווים וגם כך, הבנק נכנס למלחמה כאשר רמת הסיכון של התיק הצרכני היא גבוהה. בצד הזהירות המחויבת, נדגיש שוב כי חלקו של האשראי הצרכני בסך תיק האשראי של הבנק הוא נמוך, כך שהשפעתו על יציבות תיק האשראי הכולל של הבנק היא נמוכה יחסית לפוטנציאל השפעת המלחמה על איכותו, כאשר היא נבחנת רק לגבי. הבנק ממשיך לעקוב אחר התפתחות פרופיל וגורמי הסיכון בתיק זה.

פרופיל הסיכון של תיק הנדל"ן של הבנק נמצא בשגרה ברמת סיכון נמוכה, אולם נדגיש, כי אי הוודאות עקב מצב המלחמה מהווה איום משמעותי לפעילות זו. תיק האשראי של הבנק מפוזר ולבנק תלות נמוכה יחסית בלקוח בודד או בקבוצת לוויים. הבנק מממן את הפריקטים החל משלב רכישת הקרקע, דרך שלבי הבנייה השונים. ככלל, האשראי למימון קרקעות ניתן עבור קרקעות הזמינות לבנייה עד 24 חודש מיום מימון הקרקע. נכון ליום 31 בדצמבר 2023, האשראי שניתן לפריקטים שנמצאים בשלב קרקע מהווה כ- 28% במונחי חבות מתיק הנדל"ן של הבנק. החשיפה לקרקעות בשיעור מימון של מעל 80% היא מזערית. האשראי שניתן לפריקטים בבניה פעילה באזור מרכז הארץ מהווה 47% במונחי היקפי אשראי מתיק הנדל"ן של הבנק, 18% בירושלים רבתי והיתר בשאר הארץ. פרוץ המלחמה ואי הוודאות העלתה את הפוטנציאל להרעה במצב הלקוחות העסקיים של הבנק, ובפרט, בפעילות הנדל"ן. לקוחות אלה, שפעילותם הוטלה בשנה האחרונה עקב העלאת הריבית יכולים להיפגע מאי הוודאות הנוכחית, עקב הירידה בהכנסותיהם, לעומת הוצאות שאינן יורדות באותו קצב, מחסור בעובדים, האטה במשק וגורמים נוספים. הבנק מקיים קשר רציף עם הלקוחות מתחילת המלחמה. הועברו הנחיות ודגשים למפקחי הפריקטים המלווים בתיק בקשר עם השפעות המלחמה על הפעילות, בעיקר, בהיבטי הביצוע באתרים, ההשפעות על לוחות הזמנים והתקציב, נוכחות פועלים באתר, והועברה דרישה להתייחסות מורחבת בדוחות הפיקוח הקרובים. נכון לרבעון הראשון של 2024, הבנק מזהה כי יותר פריקטים מחדשים את העבודה באתרים, לרוב, בקצב ביצוע חלקי. כלל הלוואות הקרקע מנטרות באופן שוטף במטרה לבחון האם יש צורך בהפרשה או לאפשר דחייה של תשלום הריבית הקרוב. מספר הבקשות לדחייה שהתקבלו מתחילת המלחמה נמוך (וגם הם, בשיעור מימון הנמוך מ- 80%). בנוסף, לאור הקושי במכירת דירות (עוד לפני פרוץ המלחמה) בוחן הבנק, בשיתוף הלקוחות, את הצורך בהגדלת מסגרות האשראי למימון פריקטים. כל בקשה כזו מובאת לדיון פרטי בוועדת האשראי של הבנק. סקטור נדל"ן של הבנק מקיים דיוני עומק עם דגש על מספר אוכלוסיות: פריקטים באזור הדרום, הלוואות קרקע, פריקטים אחרים וחברות ציבוריות. חלק מהסקירות מבוצעות בתיאום ובשיתוף חטיבת ניהול סיכונים וחטיבת הכספים. הסריקות לא העלו סממנים שליליים מיוחדים עד עתה. לאור הנסיבות, נוקט הבנק משנה זהירות וממשיך לנתח ולעקוב אחר תזרימים הלקוחות ותקינות הפעילות. הפעילות העסקית של הבנק מתבצעת גם מול חברות מימון.

התקיימו שיחות סטטוטוס עם כל החברות, נבדק פרופיל האשראי שמימנו, והוגבר הניטור באמצעות דוחות על הפעילות. כל ההלוואות של חברות המימון מתנהלות כסדרן ולא התקבלו מהן פניות העלויות להעיד על הרעה באיכות האשראי שלהם. הבנק פעיל בקרן בערבות המדינה. בהתאם לחוזר החשב הכללי ניתנה אפשרות לחברות הקטנות והבינוניות להן ניתן אשראי בערבות מדינה לדחיית תשלומי ההלוואות בהתאם למתווה שנקבע בנק ישראל תוך מתן אפשרות להתאמת הבטוחות. נכון לחודש נובמבר, התקבל מספר נמוך מאוד של בקשות כאלה אך נדגיש כי לא חלף זמן מספק ממועד החלת המתווה. הבנק נערך להשקת המסלול הייעודי בקרן שנקבע בגין מצב המלחמה – מסלול ההלוואות בתקופת המלחמה קבע תנאים משופרים לעסקים, תוך מתן ערבות מדינה מורחבת לנותני האשראי. החטיבה העסקית ממשיכה לעקוב ולנטר באופן שוטף את פרופיל הסיכון של לקוחותיה.

טבלה מספר 12 להלן מציגה את ההרעה באיכות האשראי של חשיפות האשראי של הבנק בשנת 2023 יחסית לשנת 2022. חלה עליה בהיקף יתרות הברוטו של החובות שלא צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר, יחסית לסוף שנת 2022. סך העלייה מתחילת השנה ביתרות אלה עומד על כ- 24 מיליון שקלים. יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ולירידת ערך עלתה בכ- 53 מיליון שקלים והיא מורכבת מעלייה (בסך של כ- 20 מיליון שקלים) בגין הרבעון השלישי של השנה, עקב הרעה באיכות האשראי ברבעון זה (הנובעת בעיקרה מתיק האשראי הצרכני של הבנק) ומתוספת "כרית המלחמה" בסכום של 25 מיליון שקלים. ברבעון הרביעי של שנת 2023 גדלו הפרשות הבנק בגין מצב המלחמה בכ- 10 מיליון שקלים נוספים. ראו פרק 3 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023. לסיכון האשראי של הבנק לפי ענפי משק, ראו טבלה מספר 14 בהמשך דוח זה, וכן, טבלאות מספר 26 - 30 בפרק 3 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023.

מדיניות האשראי קובעת את קווי ההגנה האחראים לניהול, בקרה וביקורת על סיכון זה, את עקרונות ומגבלות ניהול הסיכון, הכלים להפחתת הסיכון וכלי בקרה לניהול הסיכון. כמו כן, מתואר בה תהליך קביעת הסמכויות, תהליך הדיווח הסדור, דרכי הניטור של פרופיל הסיכון לנוכח תאבון הסיכון שנקבע, המודלים והמערכות המשמשות לניהול ובקרת הסיכונים והעקרונות לניהול הסיכון בעת קיצון, המתבססים גם על מדיניות ותכנית מבחני הקיצון של הבנק.

עקרונות המדיניות מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים והן ברמת ענפי המשק וקווי העסקים, כאשר תיק האשראי למשכנתאות מפולח לפי המגזרים העיקריים הפועלים בו שיש להם השפעה על פרופיל סיכון התיק הכולל (החברה הערבית, החרדים והמגזר הכללי) ומתייחסת לפיכך, להיבטי ריכוזיות האשראי. השפעת היבטים אלה על הפעילות הקמעונאית של הבנק נבחנים גם לאור שינויים ברמת המאקרו כמו שיעור הריבית והאינפלציה. להערכת הבנק, העובדה שתיק האשראי שלו מורכב בעיקר מפעילות קמעונאית בסכומים נמוכים יחסית, והיא מגובה ברובה בביטחונות מקטינה את פוטנציאל השפעת סיכון ריכוזיות תיק הבנק.

בתהליך מתן האשראי נבחנים נתוני העסקה בהתאם לקריטריונים שנקבעו בנהלי הבנק. מנגנון חיתום ואישור האשראי הינו היררכי, מרמת הסניף ועד לרמת ההנהלה הבכירה, על פי מדרג סמכויות שאושר על-ידי הדירקטוריון.

הבנק פועל במספר מישורים כדי לעקוב ולמזער את סיכון האשראי ככל שניתן, החל בשלב חיתום האשראי, אישורו, הביטחונות הנדרשים בהתאם למדיניות האשראי ותהליך הגבייה והנהלים הרלוונטיים למעקב ולבקורות השוטפות המבוצעות ביחידות העסקיות המהוות את קו ההגנה הראשון וביחידות הבקרה הייעודיות, כולל פעילות הבקרה המתבצעת על ידי הקו השני, פונקציית ניהול הסיכונים. הבנק משקיע מאמצים רבים לשיפור המקצועיות והמומחיות של העוסקים במתן אשראי וניהולו וכן לפיתוח כלים ממוחשבים, מודלים לדירוג וחיטום אשראי ודוחות בקרה שסייעו בניהולו היעיל של התיק וסגמנטים שלו. כמו כן, הוכנסו שיפורים בתהליכי הגבייה והוטמע מנגנון לגבייה דיגיטלית. ברבעון השני של שנת 2022, עם הטמעת מערך חיתום צרכני חדש, המבוסס על טכנולוגיה מתקדמת ומודלים לחיתום מבוססי שיטות סטטיסטיות מתקדמות עדכן הבנק את תהליך החיתום, קבע ריבית דיפרנציאלית לפי דירוג הלקוח, ובכך, הוא מאפשר מתן הצעות ערך טובות יותר ללקוחות בתהליך מהיר יותר וניתוח רמת הסיכון בתיק הצרכני ובתתי התיקים שלו. במערך החיתום החדש עודכנו הבקורות על מנת לעקוב באופן שוטף אחר התפתחות פרופיל הסיכון של הביצועים החדשים וביצועי מודל החיתום (תהליך בדיקה בדיעבד, BACKTESTING). לכניסת מודל החיתום החדש יש משמעות גם מהיבטי הוגנות ואיסור אפליה שכן הדירוג מתבצע ברוב המקרים על ידי "מכונה" כאשר סכום ההלוואה וכן הריבית, נקבעים על ידי טבלת החלטה המאושרת בהנהלת הבנק (בהתאם לתאבון הסיכון שקובע הדירקטוריון), ובכך, פוטנציאל האפליה קטן באופן משמעותי. כפי שצינו לעיל, התניע הבנק במהלך השנה תהליך לשדרוג מודל החיתום על ידי הוספת נתונים נוספים ממאגרי המידע של לשכת האשראי.

העקרונות המשמשים להגדרת המדיניות ותאבון הסיכון לניהול סיכון האשראי הם כדלהלן:

- ניהול הסיכון בראיה כוללת של התיק (Portfolio Management) בשגרה ובקיצון, בהתאם להשפעת גורמי הסיכון על פרופיל סיכון האשראי של הבנק.
- קביעת שווקי יעד.
- התמקדות באשראי קמעונאי, בעיקר אשראי לדירוג לתושבי ישראל ולתושבי חוץ ואשראי צרכני למשקי בית.
- קביעת מגבלות על LTV ו- PTI ומדדי סיכון נוספים בתחום המשכנתאות.

- קביעת מגבלות המתבססות על מודל דירוג האשראי הצרכני.
- הטלת מגבלות על השימוש במנגנוני הגמישות בעת מתן האשראי, ופעולה כדי לצמצם ככל הניתן.
- משכנתאות למימון נכסים מסחריים.
- אשראי למימון פרויקטים בנדל"ן בעיקר במודל "אופרטור" (שיתוף גורמים מוסדיים).
- עקרונות למכירת ורכישת תיקים, פעילות המתבצעת לפי האסטרטגיה העסקית של הבנק.
- ניהול הסיכון על פי מחשבוני תשואה (תמחור מותאם סיכון).
- קביעת מגבלות לפיזור גיאוגרפי.
- קביעת מגבלות על ריכוזיות (אשראי, בטחונות, לווים).
- שימוש במערכת דירוג של לקוחות, ופיתוח מתמשך של יכולות לשיפור יכולת דירוג הלקוחות של האשראי.
- שימוש ב-CRM (Credit Risk Mitigation) למזעור סיכון האשראי.
- סיכון מדינה.

מערכות מדידה וניטור

לצורך ניהול ובקרה של סיכון האשראי, הבנק עושה שימוש במספר מערכות ממוחשבות. מערכות המחשב מספקות כלי בקרה לקו ההגנה הראשון וכן לקו השני והשלישי, לאיתור ובקרת סיכונים אשראי. בנוסף, הגביר הבנק את יכולות הבקרה וניהול תיקי האשראי שלו באמצעות פיתוח מגוון דוחות המנטרים את פרופיל הסיכון של התיק, לנוכח היעדים העסקיים ותאבון הסיכון שנקבע במדיניות האשראי. חלק לא מבוטל מדוחות אלה מופק בתדירות יומית, ומאפשר ניהול דינאמי של התיק, ובנוסף, מאפשר ניטור זה זיהוי מהיר של שינויים בפרופיל הסיכון של תיקי האשראי לו יתרחשו בסביבת אי הוודאות הנכחית שצפויה להתמשך. עמדת הבנק היא כי הגברת תדירות הבקרה על פרופיל הסיכון, והעשרת דוחות הבקרה לגורמי ומדדי סיכון נוספים הם כלים חשובים יותר לניהול הסיכון בשגרה ובטח שבמצב קיצון. רכישת תיקי אשראי צרכני אותם מבצע הבנק לפי האסטרטגיה שלו מעוגנת במדיניות האשראי של הבנק והיא מתבצעת בתהליך מוסדר, הבוחן את כל היבטי ההלוואות בצ'ק ליסט בהתאם למדיניות הבנק לטיפול במוצר חדש/פעילות חדשה או שעודכנה באופן מהותי, כולל בחינה קפדנית של איכות התיק. הערכת הסיכונים הכרוכים בפעילות והצ'ק ליסט המלווה אותה הנתונים לאישור הנהלת ודירקטוריון הבנק. הבנק השלים הסדרה בנהלים ובמדיניות ייעודית את כל היבטי הטיפול במכירות תיקי משכנתאות, המתבצעים בהתאם להנחיות בנק ישראל.

בין המערכות העיקריות המשמשות את תהליכי ניהול ובקרת סיכונים האשראי ניתן למנות את מערכת האשראי הקמעונאי והמסחרי, מערכת ניהול המשכנתאות, מערכות תומכות לקבלת החלטות אשראי קמעונאי ומערכות לדירוג פנימי של תיק האשראי.

לבנק מספר מערכות פנימיות לדירוג לווים התומכות בקבלת החלטות אשראי: בתחום ליווי הפרויקטים משלבת המערכת פרמטרים מדוחות החשיפה של הפרויקטים, כגון בחינת קצב ההתקדמות, מצב הנזילות, שחיקת הרווחיות, שווי המלאי ועוד. באשראי הקמעונאי מדורג הלקוח בהתאם למודלי דרוג המתבססים על מאפייני הלקוח בעת בקשת האשראי, בשילוב עם מידע המגיע מלשכת האשראי עמה עובד הבנק במסגרת חוק נתוני האשראי. המודלים מתוקפים ומנטרים בהתאם למדיניות הבנק לתיקוף מודלים (סיכון מודל) והנחיות בנק ישראל לתיקוף מודלי אשראי. כאמור לעיל, המהלך לעדכון המודלים באשראי הצרכני המתבסס על שיטות סטטיסטיות מתקדמות מהווה חלק מראיית דירקטוריון והנהלת הבנק לשכלל את כלי המדידה, הדיווח והבקרה, לשם קבלת מידע מקיף יותר המסייע בניהול סיכון האשראי והתאמת ריבית העסקה לסיכון הלקוח, ובכך, לתת ערך עסקי גבוה ככל שניתן והצעות ערך טובות יותר ללקוחות הבנק. תכנית העבודה של הבנק כוללת מספר משימות בתחום זה באשראי הצרכני ובאשראי למשכנתאות שנבחרו בקפידה על מנת לאפשר מתן ערך עסקי ולשדרג עוד יותר את יכולת ניהול הסיכונים של הבנק ואת יכולת החיזוי, בפרט, כאשר נתוני המאקרו כמו שיעור הריבית והאינפלציה משתנים באופן מהיר יחסית למה שחויינו בשנים האחרונות והקשרים בין גורמי הסיכון אינם בהכרח מונוטוניים כך שהשפעתם על הסגמנטים השונים בתיק איננה בהכרח אחידה. כחלק מזה, השלים הבנק בסוף שנת 2023 פיתוח ראשוני של מודלים לחיזוי פרעונות מוקדמים באשראי למשכנתאות ומודל לחיזוי פרעונות מוקדמים באשראי הצרכני. המודלים נמצאים בתהליכי בדיקה בליווי היחידות העסקיות, ובשלב זה, הם משמשים את הבנק לתמיכה בהחלטות מומחה, לאור אי הוודאות הנכחית שיש לה פוטנציאל להשפיע על איכות המודלים המשמשים את הבנק בשגרה.

לשם מזעור סיכון האשראי ההנהלה שמה דגש על תהליכים שוטפים לניתוח הנתונים ולשיפור המדידה והבנק המשיך במהלך השנה לפתח דוחות ייעודים המאפשרים ניתוח פרופיל הסיכון של תיק האשראי וסגמנטים שלו בהתאם לגורמי הסיכון המשפיעים על פרופיל הסיכון. הבנק דורש שיעבוד בטחונות עבור סוגי אשראי מסוימים בהתאם למדיניות האשראי שאושרה. הבטוחה המרכזית הניתנת לבנק היא שיעבוד נדל"ן, כאשר מקדמי הביטחון שנקבעו לערכו של השעבוד יחסית להלוואה נקבעו בהתאם להנחיות בנק ישראל ומידת השמרנות של הנהלת ודירקטוריון הבנק, מה שממזער באופן משמעותי את פוטנציאל הסיכון ככל שמחירי הדיור ירדו. כמו כן, מתקבלים לבנק בטחונות נוספים: שעבוד רכב, פיקדונות וני"ע, ערבויות בנקאיות מצדדים שלישיים, ערבויות אישיות של ערבים לחוב ועוד. במדיניות הבנק נקבעו כללי הישענות על כל אחד מסוגי הבטוחות, בהתאם לאופי הבטוחה, סחירותה, מהירות המימוש והמעמד המשפטי של הבטוחה. הביטחונות מותאמים לנסיבות ההלוואה ולאיתנותו הפיננסית של הלווה. בנהלי הבנק נקבעו כללים לניהול הביטחונות ולעדכון ערכם.

הלימות ההון בגין סיכון אשראי

בחישוב הלימות ההון, פועל הבנק בהתאם להוראות 201-211 להוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים בדבר מדידה והלימות ההון, ומקדז מהאשראי לציבור בטחונות המותרים בניכוי על פי הוראות אלו.

בחישוב זה, על פי הוראה 203, מתייחס הבנק לשלושה מכשירי CRM (הפחתת סיכון אשראי, CREDIT RISK MITIGATION) מרכזיים, על פי הנחיות באזל, הבהרות בנק ישראל ובהתאם לחוות דעת משפטית. הראשון הוא פיקדונות וחשכונות המופקדים בבנק, השני הוא ערבויות צד ג' אשר מבטיחות חשיפות של לקוחות הבנק והשלישי הוא ניירות ערך סחירים המדורגים גבוה.

הפיקדונות והחשכונות אשר יכולים לשמש כמכחיטי סיכון אשראי הינם פיקדונות אשר רשומים במערכת הבנק כמשועבדים כאשר בעל הפיקדון הוא גם בעל החשיפה, וכן, פיקדונות אשר רשומים במערכת הבנק ושועבדו לטובת הבנק, כאשר בנוסף, השעבוד נרשם ברשם המשכונות או רשם החברות, לפי העניין. קיזוז הפיקדונות והחשכונות מסך האשראי לציבור נעשה בהתאם לעמידת הבטוחה בהוראות האמורות.

דיווח ביחס לסיכון האשראי

תהליכי דיווח הינם בסיס מרכזי לניהול סיכונים בכל הרמות - מרמת השטח ועד רמת הדירקטוריון. התהליכים כוללים דיווחים שוטפים המועברים בתדירות קבועה ומוסכמת ודיווחים מדידים, המבוצעים כאשר רמת החשיפה לסיכונים חוצה ספי דיווח מוסכמים והם מהווים חלק ממסגרת ניהול ובקרת הסיכונים בבנק, הקובעת את הדרכים למעקב אחר פרופיל הסיכון מול תאבון הסיכון שנקבע על ידי דירקטוריון הבנק.

תהליכי הדיווח קיימים בכל אחד ממרכיביה של מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים של הבנק - זיהוי, מדידה והערכה, ניטור ובקרה והם באחריות קו ההגנה הראשון. תהליכי דיווח נוספים קיימים בחטיבת ניהול סיכונים הפועלת כקו שני לפעילות האשראי. לחטיבת ניהול סיכונים גישה עצמאית למקורות המידע של הבנק, מה שמאפשר לה להפיק דוחות בלתי תלויים בקו הראשון. דיווחים בקשר עם פעילות האשראי ניתנים גם על סיכונים בקרה פנימית, הקשורים למסגרת הטיפול באשראי הבנק כולל סיכון תפעולי והעקרונות שנקבעו לציות, איסור הלבנת הון, איסור מימון טרור, הוגנות וסיכונים בקרה פנימית נוספים, כפי שמתואר בהמשך דוח זה.

כלל הדיווחים ביחס לתהליכי ניהול סיכונים האשראי, לרבות פירוט הרכב הדיווחים השונים, מפורטים בנהלי הבנק.

דיווחים מתבצעים ברמה חודשית לפורום ניהול סיכונים אשראי בהובלת המנכ"ל והם נותנים מבט על רמת הכשלים בתיק האשראי הצרכני והמשכנתאות, רמת המחיקות, התפלגות הדירוגים, פרופיל הסיכון ברמת הסניפים ועוד.

בנוסף, קבעה מדיניות האשראי של הבנק תאבון סיכון הכולל מגבלות המפורטות במדיניות. עמידה במגבלות אלה מדווחות בתדירות רבעונית במסגרת מסמך הסיכונים (על ידי חטיבת ניהול הסיכונים כקו הגנה שני). מסמך הסיכונים נותן מבט גם על התפתחות פרופיל הסיכון של הסגמנטים השונים בתיק האשראי שלו באמצעות ניתוח כמותי ואיכותי, כולל מבחני קיצון. הבנק הגביר באופן משמעותי את תדירות וסוגי הדיווחים בשנת 2023 לאור אי הוודאות ששררה במהלך השנה שהגיעה לשיאה ברבעון הרביעי, עם פרוץ המלחמה, וזאת, על מנת לאפשר לו לנטר שינוי בהתפתחות פרופיל הסיכון מוקדם ככל שניתן. באופן דומה, הותאמה פעילות יחידת בקרת האשראי וכן, יחידת האנליזה, הנמצאות בחטיבת ניהול הסיכונים, בקו השני לפעילות, בהיבטים שנועדו לבחון האם חלו שינויים בפרופיל סיכון האשראי עקב האירועים האחרונים.

ממשל תאגידי לניהול סיכון אשראי:

הבנק אימץ מסגרת עבודה לניהול ובקרת סיכונים המבוססת על מעגל פיקוח ושלושה "קווי הגנה".

נוטלי ומנהלי הסיכון – קו הגנה ראשון

פורום הנהלה לניהול סיכונים אשראי – מטרתו לסקור את הדיווחים המתקבלים מנוטלי וממנהלי הסיכון ביחס למצב החשיפה של הבנק לסיכונים אשראי והתפתחות הסיכון

בתיק האשראי של הבנק. הפירום דן בפעילות האשראי הקמעונאי, לרבות בהתפתחות הפיגורים, המחיקות וההפרשות, תמהיל התיק, פרעונות מוקדמים, ובעת הנוכחית, גם בכל הקשור למתווה ההקפאות. כמו כן, מדווחים בפירום ממצאי בקורות בתחום האשראי הקמעונאי כולל בקורות חיתום אשראי. בנוסף, הפירום דן בסוגיות העולות תוך כדי עבודתם של מנהלי הסיכונים בקו הראשון ובקו השני. בנוסף, מתקיים בפירום דיון מקדים לשינויים מוצעים במדיניות ובנהלים, וכן, בהצעות למוצרים חדשים או עדכון מוצרים קיימים.

ועדת הנהלה להשקעות – הוועדה, בראשות המנכ"ל, מנהלת מעקב אחר עמידה במגבלות החשיפה לסיכונים אותן קבע הדירקטוריון, כמו כן, הוועדה דנה ומחליטה בדבר כדאיות של הצעות להשקעות חדשות ובשינויים בתיק הנוסטרו וזאת, במסגרת המדיניות המאושרת.

פורום 'חוב מהותי' (פח"מ) – משמש כפונקציה המרכזית בבנק לטיפול בחובות מהותיים בקשיים. הפירום יכולת יכנס במקרה הצורך על ידי מנהל חטיבת ניהול הסיכונים. בפירום מתקיים דיון על מצב החוב המהותי שנקלע לקשיים והוא הפונקציה המחליטה כיצד להמשיך ולטפל בחוב מהותי שנקלע לקשיים. פירום זה הוקם בשנת 2022 על ידי הבנק כחלק מהטמעת נוהל בנקאי תקין A314, שעניינה ניהול הסדרי חוב ותהליכי גבייה של חובות מהותיים בקשיים.

מנהל החטיבה הקמעונאית – אחראי לביצוע וחיתום האשראי בהתאם למדיניות הבנק. מנהל חטיבה קמעונאית מנהל בקרה אחר הדיווחים הנערכים על ידי עובדיו או שהגיעו מקווי ההגנה הנוספים, בכל הקשור לסיכון האשראי, סיכון תפעולי, היבטי ציות, הוגנות ואיסור הלבנת הון ומימון טרור בקשר עם פעילות האשראי, ומטפל בחריגות מהותיות לפי מדרג סמכויות. החטיבה הקמעונאית כוללת את פעילות האשראי הקמעונאי, את מחלקת המכירות, מחלקת הגבייה, מוקד הלקוחות ואת מחלקת פיקוח ובקרה המשמשת כבקרת קו ראשון.

מנהל החטיבה העסקית – שותף לניבוי מדיניות האשראי ואחראי ליישומה. תהליך מתן אשראי מגובש באמצעות קביעת קריטריונים למתן אשראי מבוססים ומוגדרים היטב. הקריטריונים יכללו אינדיקציה ברורה לגבי תחומי הפעילות, הבנה יסודית של הלוואה וצרכי האשראי שלו, מטרת האשראי, מבנהו ומקור ההחזר שלו, הרכב וטיב הביטחונות המוצעים.

מנהל מחלקת אשראי עסקי – מנהל מחלקת אשראי עסקי שבחטיבה העסקית אחראי על האשראי העסקי, ביצוע מדיניות הבנק, וגיבוש מסגרת עבודה כוללת לניהול סיכון האשראי לחברות מימון ולאישורה במוסדות הבנק. בנוסף, הוא אחראי לניהול תהליך רכישת התיקים משלב איתור יצרן האשראי הפוטנציאלי לרכישה ועד לאישור הרכישה בהתאם לסמכויות הרלוונטיות. רכישת התיקים לפי מדיניות הבנק דורשת ביצוע תהליך אישור מוצר חדש/פעילות חדשה או שעודכנה באופן מהותי. תהליך זה הוא באחריות מנהל מחלקת אשראי עסקי.

מנהל אבטחת המידע והסייבר – אחראי לניהול, יישום, בקרה ואכיפה של מדיניות אבטחת המידע והסייבר בפעילות הקמעונאי, כפי שאושרה בדירקטוריון וההנהלה.

ממונה הגנת פרטיות – אחראי לניהול, יישום, בקרה ואכיפה של אסטרטגיה, מדיניות ונוהלי הגנת הפרטיות בבנק כשם שאושר בדירקטוריון וההנהלה.

מוסמכי אשראי – תפקידם לאשר בקשות אשראי על-פי קריטריונים שנקבעו במדיניות האשראי המאושרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון ונהלי הבנק.

מערך אשראי – פועל כחלק מהחטיבה הקמעונאית ואחראי על חיתום אשראי קמעונאי ומסחרי, לרבות קביעת מדיניות האשראי ונהלים בתחום החיתום וכן, על ניהול תפעול הסניפים. במחלקה פועלת יחידת החיתום המאשרת בקשות אשראי קמעונאי שמעל סמכות מנהל הסניף, תוך הוספת ניתוח והמלצה, ובמקרה שהבקשה אינה בסמכותה, היחידה מעבירה את הבקשה לאישור גורמי אישור בכירים יותר.

יחידת הנוסטרו – יחידת הנוסטרו בוחנת הזדמנויות השקעה, כגון אגרות חוב, ואחראית על הנעת תהליך אישור ההשקעה בהם. ההשקעה בני"ע ממשלתיים, מניות וקרנות מתבצעת בהתאם למסגרת ותאבון הסיכון שנקבע במסמך המדיניות לניהול סיכונים פיננסיים העולה לאישור ההנהלה והדירקטוריון בתדירות שלא תפחת מתדירות שנתית.

יחידות הגבייה – פועלות כחלק מהחטיבה הקמעונאית ותפקידן לאכוף את גביית החובות הבעייתיים. יחידות הגבייה עוסקות בסיווג, הסדרה, גבייה ומדידת הפרשות לחובות מסופקים בתחום האשראי הקמעונאי, העסקי והמסחרי, לרבות נדל"ן.

מחלקת סקטור נדל"ן – מנהל סקטור נדל"ן אחראי לביצוע מדיניות הבנק, ולגיבוש מסגרת עבודה כוללת לניהול סיכון האשראי העסקי ולאישורה במוסדות הבנק. סקטור נדל"ן מתמקד בשיטת הליווי הפיננסי (ליווי סגור), שיטה זו מקטינה את החשיפה לסיכונים במתן האשראי שכן היא כוללת מעקב שוטף על הפרויקטים הממומנים, תוך ניתוק הפרויקט הממומן מהסיכונים העסקיים הטמונים בפעילויות האחרות של היזם-הלווה.

מנהל החטיבה הקמעונאית ומנהל החטיבה העסקית הינם מנהלי סיכון ריכוזיות האשראי בבנק. במסגרת תפקידם הם אחראים על אפקטיביות ועמידה במגבלות הריכוזיות שנקבעו במדיניות האשראי. מנהל הסיכונים הראשי אחראי למעקב רבעוני אחר עמידה במגבלות אלו ובחינה של פוטנציאל השפעת שינויים בגורמי המקור (כגון, ריבית ואבטלה) על סיכון הריכוזיות בתיק המשכנתאות של הבנק ובתיק האשראי הצרכני.

פונקציית ניהול הסיכון – קו הגנה שני

מנהל הסיכונים הראשי – חבר בוועדת האשראי, ועדת השקעות וכל הפורומים הרלוונטיים לניהול סיכונים ראשי אחראי לביצוע תיקוף למודלים המשמשים להערכת האשראי, בהתאם למדיניות הבנק לתיקוף מודלים, ובנוסף, לתהליך אישור מוצר חדש על פי מדיניות הבנק. מנהל הסיכונים הראשי אחראי לפעילות פונקציית ניהול הסיכונים של הבנק, קרי, מקיים ממשקים מול הקו הראשון ויחידות הבקרה של הקו הראשון, על מנת להבטיח כי מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים פועלת בהתאם למדיניות הבנק, לנטר את התפתחות פרופיל הסיכון לנוכח תאבון הסיכון, ולאתגר את פעילות הקו הראשון, על מנת להבטיח כי מתקיימים בו תהליכי הערכת סיכונים שוטפים ובקורות אפקטיביות.

יחידת בקרת אשראי – היחידה לבקרת אשראי בחטיבת ניהול סיכונים משמשת כפונקציה בלתי תלויה, אשר תפקידה, בין היתר, הינו לספק מידע להנהלה ולדירקטוריון אודות סיכונים האשראי ולחוות דעה כוללת ועצמאית על החשיפות לסיכונים האשראי בכלל ועל החשיפות בתיקים הנרכשים בפרט המאפשרים להעריך את הביצועים של הגורמים העסקיים בתחום האשראי ואת מצב תיק האשראי בכללותו.

משימותיה של היחידה מתבצעות בתיאום ובשיתוף פעולה (תוך שמירת עצמאות הקו השני והגישה העצמאית שלו למערכות המידע של הבנק) עם נוטלי הסיכונים בתחום האשראי כאשר המטרה העיקרית היא להבטיח שפונקציית מתן האשראי ותהליך רכישת האשראי וניטורו מנוהלים באופן תקין ושחשיפות האשראי הינן ברמות שאינן חורגות מהסטנדרטים שנקבעו על ידי ההנהלה והדירקטוריון. היחידה פועלת על פי תכנית עבודה שנתית ותלת שנתית שנקבעה ואושרה מראש. דו"ח בקרת האשראי מוגש אחת לשנה לאישור ההנהלה והדירקטוריון.

יחידת הבחינה המרכזית – בוחנת תיקי משכנתאות עפ"י קריטריונים שקבעה הנהלת הבנק טרם ביצועם בפועל. יחידת הבחינה פועלת במערך העורפי שבחטיבת המשאבים וחדשנות טכנולוגית, כך שנוצרת הפרדה ניהולית בין תהליך האישור והעברת המסמכים לבין בחינתם.

מחלקת סיכונים תפעוליים – אחראית על תהליכי ניהול סיכונים המתייחסים למכלול סיכונים הבקרה הפנימית המהותיים ובפרט סיכונים בפעילויות העסקיות, כולל אשראי. בהינתן מוצר/פעילות/תהליך אשראי חדש או שינוי בו, מבצע הבנק תהליך הערכת סיכונים הכולל: מיפוי מכלול הסיכונים ומיפוי הבקורות (כולל בקורות המפתח) באמצעות כלי הערכה הנתונים בידי הבנק. מחלקת סיכונים תפעוליים אחראית לביצוע סקרי בקרה פנימית להערכת הסיכונים הטמונים בפעילות האשראי של הבנק, בכל אחד מהסגמנטים העיקריים של הפעילות.

יחידת אנליזה ופיתוח מודלים – אחראית לתיקוף המודלים המשמשים להערכת סיכון האשראי על פי העקרונות שנקבעו במדיניות הבנק לתיקוף מודלים, וכן, לתמיכה בפיתוח מודלים לחיתום ולניטור הסיכון בתיק האשראי ויצירת דוחות בקרה לבחינת גורמי הסיכון בתיקי הבנק (כולל תיקים שנמכרו או נרכשו) וניטור פרופיל הסיכון שלהם, אופן התפתחותו והעמידה בתאבון הסיכון. דוחות היחידה נכללים במסמך הסיכונים הרבעוני ומוצגים בפורום ניהול סיכונים האשראי בראשות המנכ"ל, אחת לחודש.

מחלקת ציות, אכיפה פנימית ואיסור הלבנת הון ומימון טרור – פועלת בחטיבת ניהול סיכונים ואחראית לניהול סיכונים ציות, כולל היבטי ההוגנות והאפליה, עמידה במכלול ההוראות הרגולטוריות החלות על הבנק במסגרת פעילות האשראי, ובפרט, פעילות רכישת תיקים ובמהלך השנה – הרכשת הלקוחות, וכן בדיקת אופן יישום הרגולציה הרלוונטית לפעילות האשראי של הבנק, חוק נתוני אשראי ועוד.

מנהלת אגף משפטי – נותנת את הליווי המשפטי והרגולטורי בפעילות אשראי שוטפת ובפרט, בתהליך רכישת תיקים. במסגרת זו אחראי על ניסוח ההסכמים המשפטיים לרכישת ולניהול תיקי האשראי ועל בחינת כל ההיבטים המשפטיים והרגולטוריים בפעילות הנ"ל. באחריות להיות מעודכן באופן שוטף בכל הפסיקה החדשה, תיקוני החקיקה והוראות הרגולציה, לנתח כיצד הן משליכות על התנהלות הבנק בתחום רכישת התיקים, ולתת הנחיות לגורמים הרלוונטיים בהתאם.

מנהל אגף הכספים – אחראי על הרישום החשבונאי, ההפרשה הנדרשת (במונחי CECL, החל מהשנה הנוכחית), הקצאת ההון (RWA) וחישובי תשואה (כולל עלויות תפעוליות לבנק, טרם רכישה ובדיעבד) של התיקים הנרכשים.

בקר אשראי ובטחונות בני"ע – נדרש לפקח על קיום הוראות תקנון הבורסה בעניין מתן אשראי (במסגרת פעילות ני"ע), דרישת בטחונות ומכירות בחסר וכן על קיום הוראות הדירקטוריון בנושאים אלו. הבקרה כוללת בדיקת חסמים והתראות, פעולות קסטודיאן, בקרה על חשבונות מיוחדים, וכן, בדיקות נוספות. בנוסף, מנהל הבקר מעקב שוטף אחר חריגות אשראי ובטחונות בפעולות Short בני"ע.

ועדה פנימית לחובות פגמים – בה נערכים דיונים מקדמיים ללווים/קבוצות לוויים בסכומים שנקבעו במדיניות בטרם מתקיים הדיון בוועדת הדירקטוריון.

פונקציית ניהול הסיכון – קו הגנה שלישי

הביקורת הפנימית אחראית לביצוע ביקורות בלתי תלויות, בהתאם לתכנית עבודה מבוססת סיכון המאושרת על ידי הדירקטוריון, וכן ביקורות על פי דרישת הדירקטוריון וועדותיו. הביקורת בודקת את תהליכי ניהול הסיכונים לרבות סיכונים האשראי, איכות ניהולם ובקרתם, ויש לה תפקיד חשוב בפיקוח על עמידת הבנק במדיניות האשראי, ובכלל זה:

- בחינה והערכה של הנאותות והאפקטיביות של מסגרת הבקרה הפנימית ושל האופן שבו בעלי התפקידים והסמכויות ממלאים את תפקידיהם.
- בחינת עסקאות ובחינת פעולתם ותפקודם של תהליכים ספציפיים בבקרה הפנימית.
- בחינת יישום ואפקטיביות הנהלים לניהול סיכונים והמתודולוגיה להערכת סיכונים.
- בחינה, באמצעות תהליך הסקירה הבלתי תלוי, של תהליך הערכת ההון המתבצע כחלק מתהליך ה- ICAAP ביחס להערכת הסיכונים הגלומים בפעילות הבנק.

ריכוזיות האשראי

סיכון הריכוזיות הוא סיכון הנובע מהיעדר פיזור בתיק האשראי. לסיכון ריכוזיות האשראי בבנק מספר היבטים עיקריים:

- **סיכון ריכוזיות לווים** – סיכון הנובע מאשראי הניתן ללווה או מספר לווים המשותיים לאותה קבוצת לווים. ככל שהפיזור של תיק האשראי בין הלווים השונים רחב יותר, סיכון ריכוזיות הלווים קטן יותר. במסגרת הערכות הבנק לשינויים בסביבה העסקית ומתוך רצון להקטין את חשיפת הבנק ללווים גדולים, צמצם דירקטוריון הבנק יחסית למגבלה שנקבעה על ידי המפקח על הבנקים, את מגבלות לווה בודד ומסגרת לקבוצת לווים. הבנק מנהל מעקב שוטף אחרי הלווים הגדולים והעמידה במגבלות שקבע הדירקטוריון, והם נמצאים בניטור גם לאור מדיניות הטיפול של הבנק בחובות מהותיים, שגובשה לפי הוראה מספר A314 של בנק ישראל שנכנסה לתוקף בשנה האחרונה.

סיכון ריכוזיות ענפי משק – סיכון הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללווים המשותיים לסקטור כלכלי (ענף משק) מסוים. סיכון הריכוזיות של הבנק הוא נמוך יחסית בשל העובדה שכ - 80% מהאשראי ניתן בענף משקי הבית, שבו האשראי מפוזר בין לווים רבים וניתן בסכומים יחסית נמוכים. לצורך הפחתת סיכון האשראי הנובע מריכוזיות ענף הבניה בתחום ליווי הפרויקטים, הבנק משתף פעולה עם חברות ביטוח המנפיקות פוליסות מכר לרוכשי הדירות בפרויקטים ו/או בטוחות לבעלי קרקע בעסקאות קומבינציה וחולקות עם הבנק בטוחות משותפים – "פארי פסו". כמו כן, הבנק משתף פעולה עם גופים פיננסיים בתחום ליווי פרויקטים. גופים אלה מעמידים אשראי יחד עם הבנק ביחס שנקבע מראש.

- **סיכון ריכוזיות גיאוגרפית** – סיכון הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללווים המרוכזים באזור גיאוגרפי מסוים או בטוחות המרוכזים באזור גיאוגרפי מסוים. במדיניות האשראי של הבנק נקבעו מגבלות בנוגע לפיזור גיאוגרפי אשר מטרתן להפחית סיכון זה. עיקר הריכוזיות בבנק הינו במרכז הארץ ובירושלים רבתי.
- **סיכון ריכוזיות מגזרי** – סיכון הנובע מחדלות פירעון של לווים השייכים לאותו מגזר אוכלוסייה. לבנק פעילות רחבה יחסית עם לקוחות המגזר החרדי והערבי. נדגיש כי דוחות הניטור של הבנק בוחנים את גורמי הסיכון בתיק המשכנתאות גם לפי חברות אלה.

הבנק מקצה הון נוסף כנגד סיכון ריכוזיות האשראי במסגרת הנדבך השני של הוראת באזל 2.

במטרה לצמצם את סיכון הריכוזיות פועל הבנק לפיזור תיק האשראי בין לווים רבים מענפי משק שונים. מרבית תיק האשראי הינו הלוואות לדיר ואנשים פרטיים - לא לדיר, יחד עם זאת, וכפי שציינו לעיל, אשראי זה מפוזר בין סגמנטים שונים, מגזרים שונים ואזורי מגורים שונים ומאופיין בסכומים נמוכים יחסית לאשראי עסקי. לאירוע הקורונה, כמו גם לאירועים שהתרחשו במהלך שנת 2022 (העימות בין רוסיה לאוקראינה, ההרעה במצב הביטחוני, עליה בריבית וברמת האינפלציה והחשש ממיתון) וכמובן האימוץ שהתעצמו בשנת 2023, פוטנציאל השפעה על התפתחות סיכון זה, בעיקר, עקב השפעת רמת האבטלה והעלייה בשיעור הריבית על רמת הסיכון של האשראי הקמעונאי והבנת הבנק כי ריכוזיות נמוכה בעת שגרה, יכולה להתפתח לרמת ריכוזיות גבוהה יותר בעת קיצון, עקב פוטנציאל השפעת חלק מגורמי המאקרו הללו על חלקים גדולים מהאוכלוסייה הקמעונאית. לפיכך, הבנק בוחן באופן שוטף את חשיפתו למגזרי האוכלוסייה השונים ברמה של תתי תיקים (שכן, יתכן והשפעת גורמי המאקרו תהיה שונה בין המגזרים השונים), ומבצע ניתוחי תרחישים וניתוחי רגישות כולל תרחישים לחישוב ההפרשה בגינם. בנוסף, מבצע הבנק שורה של תרחישי קיצון הבוחנים את השפעת גורמי הסיכון, כמו האבטלה ושיעור הריבית, על פרופיל הסיכון של התיק, בעיקר, בכל הקשור להפרשה הצפויה (הכלכלית) מהתיק במונחי PD (שיעור הכשל) ו-LGD (שיעור ההפסד בהיתן כשל). תוצאות הבחינה מוגשות לדירקטוריון הבנק, בין היתר, במסמך הסיכונים הרבעוני באמצעות ניתוחי קיצון המתבססים על הערכות מומחה של הבנק, וכן, לפי התרחיש האחד של בנק ישראל (הכולל תנאי מאקרו בתנאי קיצון, שהשפעתם נבחנת על ידי הבנק לפי מתודולוגיה סדורה) הפועלים, בין היתר, על תיק המשכנתאות של הבנק, על תיק האשראי הצרכני ועל תיק הנדל"ן בו נבחן גם היקף האשראי הניתן ללווים או קבוצת לווים, שהיקפו, כאמור לעיל, הוגבל על ידי מגבלות שמרניות בערכים הנמוכים מאלה שנקבעו על ידי בנק ישראל. נכון לרבעון הראשון של שנת 2024, תוצאות הניתוחים והניטורים שבוצעו על ידי תיק האשראי של הבנק מלמדים כי רמת סיכון הריכוזיות ממשיכה להיות נמוכה יחסית ופוטנציאל השפעת גורמי הסיכון על סיכון הריכוזיות בתיקי האשראי הינה נמוכה.

תהליך ביצוע האשראי בבנק

רוב תיק האשראי בבנק מנוהל בחטיבה הקמעונאית. האשראי בתחום ליווי פרויקטים ומימון בניה, מנוהל במחלקת סקטור הנדל"ן הכפופה לחטיבה העסקית. האשראי העסקי ועסקים קטנים (באמצעות הקרן בערבות מדינה) מנוהל אף הוא בחטיבה העסקית. בחטיבות וביחידותיהן קיימת חלוקה ברורה לסמכויות אשראי, סוגי אשראי, סוגי לקוחות וסכומי אשראי. תהליך חיתום האשראי אף הוא מוגדר וכל בקשת אשראי נבחנת ומאושרת על פי מדרג סמכויות ובהתאם למדיניות שאושרה על-ידי דירקטוריון הבנק.

בחטיבה הקמעונאית פועל מרכז חיתום, המאשר או מביא לאישור בפני מדרג הסמכויות לאישור האשראי, כל בקשת משכנתא, החורגת מסמכות אישור מנהל סניף. האשראי הצרכני ניתן במוקד הבנק, בסניפים ובנקודות המכירה באמצעות מערך החיתום החדש של הבנק, כאשר תנאי ההלוואה נקבע על ידי מודל הדירוג ומנגנון קבלת ההחלטות הפועלים בתוך מערך החיתום, כאשר למטה הבנק ולמנהלי המוקד והסניפים ניתנו סמכויות לשנות את תנאי ההחלטה, בהתאם למדיניות האשראי של הבנק.

בנוסף, בבנק קיים מערך בחינה מרכזי הבוחן תיק משכנתא טרם ביצועו בפועל. תהליך הבחינה מתמקד בסקירת מסמכי מתן האשראי והביטחונות, עמידה בהתניות שנקבעו בעת אישור האשראי וכל זאת, מתוך מטרה לנטר את תהליך הייצור של ההלוואה, להפחית את החשיפה לסיכון התפעולי בפעילות המשכנתאות, ולהביא את הבנק כולו לעבודה על פי סטנדרטים אחידים ומבוקרים. מערך הבחינה כפוף לחטיבת המשאבים ובכך קיימת הפרדה ניהולית בין תהליך אישור האשראי והעברת המסמכים, לבין בחינתם.

כפי שכתבנו לעיל, הלוואות לפרטיים במסגרת פעילות האשראי הצרכני, לרבות מסגרות בעו"ש ובכרטיסי אשראי, ניתנות באמצעות מספר ערוצים, ביניהם, סניפים, מוקד ונקודות מכירה. ההלוואות מאושרות ומבוצעות בהתאם למודל דירוג והמלצה לחשיפה הניתנת על ידי מערכת חיתום האשראי.

בסקטור הנדל"ן נערכות בקשות האשראי על-ידי צוות הסקטור, והן עוברות בחינה של יחידת נס"א (ניהול סיכון אשראי) הכפופה למנהל חטיבת ניהול סיכונים בקו השני, בטרם הן מוגשות לאישור בוועדות האשראי הרלוונטיות על פי מדרג הסמכויות שנקבע. במסגרת בחינת תיקי האשראי והביטחונות, יחידת הבחינה בסקטור בודקת את הימצאות כל המסמכים והביטחונות הנדרשים טרם מתן האשראי, ומאשרת לצוותי האשראי להעמיד אשראי ללקוח. במסגרת ניתוח סיכונים אשראי, יחידת נס"א בחטיבת ניהול סיכונים נותנת חוות דעת נוספת ובלתי תלויה על בקשת האשראי המוגשת לאישור במוסדות הבנק במסמך נפרד ועצמאי ("מסמך נס"א"). יודגש כי בקשות אשראי אינן מובאות לדיון במוסדות הבנק ללא מסמך נס"א המוגש במקביל לבקשה. הקו הראשון, וכן, יחידת בקרת האשראי בחטיבת ניהול סיכונים (הקו השני) אחראים בנוסף, לניטור הלוחים הגדולים של הבנק באמצעות דו"ח ייעודי העולה לדיון בהנהלת דירקטוריון הבנק אחת לשנה.

במחלקת ליווי הפרויקטים ומימון בניה מתנהל כל פרויקט בליווי צמוד של מפקח בניה, המדווח דיווחים תקופתיים על מצב התקדמות הפרויקט. אשראי נוסף הנדרש לצורך השלמת הבניה מאושר רק לאחר בחינת דוח החשיפה המעודכן של הפרויקט, בהתחשב בקצב ההתקדמות שלו ובתנאי שהלווה עומד בפרמטרים ובאבני הדרך שנקבעו. במהלך חיי הפרויקט, בדרך כלל אחת לחודש (עם קבלת דוח הביצוע של המפקח), נבדקת איתנותו הפיננסית של הפרויקט על-ידי הרפרנטים באגף.

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

טבלה מספר 12 – איכות האשראי של חשיפות אשראי

ליום 31 בדצמבר 2023				
יתרות נטו (א+ב-ג)	יתרות ברוטו*			
	הפרשות להפסדי אשראי	לא צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר		
		אחרים (ג)	ימים או יותר (א)	אין צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר (ב)
15,311.1	212.1	15,354.1	169.1	חובות, למעט אגרות חוב
1,010.2	-	1,010.2	-	אגרות חוב
2,027.4	2.9	2,030.3	-	חשיפות חוץ מאזניות
18,348.7	215.0	18,394.5	169.1	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2022				
יתרות נטו (א+ב-ג)	יתרות ברוטו*			
	הפרשות להפסדי אשראי	לא צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר		
		אחרים (ג)	ימים או יותר (א)	אין צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר (ב)
14,338.2	160.6	14,353.3	145.5	חובות, למעט אגרות חוב
679.8	-	679.8	-	אגרות חוב
2,284.0	1.7	2,285.7	-	חשיפות חוץ מאזניות
17,302.0	162.3	17,318.8	145.5	סך הכל

* הסכום הינו הערך החשבונאי, ברוטו לפני הפרשה להפסדי אשראי, מקדמי המרה (CCF) ושיטות להפחתת סיכון אשראי (CRM)

טבלה מספר 12 להלן, אליה התייחסנו גם לעיל, מלמדת על ההרעה באיכות האשראי של הבנק בשנת 2023 יחסית לשנת 2022, על עלייה בחובות הלא צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר בשנת 2023 יחסית לשנת 2022. העלייה מתבטאת גם בשיעורם מתוך חשיפת האשראי שגדלו בשנה הנוכחית, 0.91% לעומת 0.84% בהתאמה. העלייה נובעת מהרעה באיכות האשראי של הלקוחות, בעיקר, עקב השפעת העלייה בשיעור הריבית על יכולת ההחזר שלהם. באופן דומה, חלה עלייה בהפרשות להפסדי אשראי שחלקה מבטאת הערה זו, וחלקה (כ-25 מיליון שקלים ברבעון השלישי וכ-10 מיליון שקלים ברבעון הרביעי) נובעת מ"כרית המלחמה" שהוסיף הבנק בשל אי הוודאות שהביאה עלינו המלחמה.

שינויים במלאי החובות הלא צוברים ובמלאי החובות הבעייתיים שאורגנו מחדש (CR2)

לפירוט השינויים במלאי החובות הלא צוברים, ראו **ביאור 29 לדוחות הכספיים לשנת 2023**.

גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי (CRB)

א. כללי

הפרשות להפסדי אשראי צפויים (CECL)

לפירוט על הפרשות להפסדי אשראי צפויים לפי ה- CECL, ראו **פרק 3 לדוחות הכספיים לשנת 2023**.

החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק את ההוראות החדשות בנושא הפרשות להפסדי אשראי תוך זקיפת ההשפעה המצטברת לעודפים במועד היישום לראשונה. המודל החשבונאי שיושם עד כה היה מבוסס על התהוות הפסד ראשוני בפועל – תוך הבאה בחשבון של הפסדים שהתהוו אך טרם נתגלו כבעייתיים במסגרת ההפרשה הקבוצתית. המודל החשבונאי החדש הוא צופה פני עתיד. בהתאם למודל החדש יש להכיר בהפסד הצפוי לאורך כל חיי ההלוואה כבר במועד מתן ההלוואה. משמע, יש לתת ביטוי להסתברות שהלווה יגיע למצב של חוסר יכולת לפרוע את חובו לאורך כל מח"מ ההלוואה.

מטרת הכללים החדשים היא לשפר את איכות הדיווח על המצב הכספי של הבנק באמצעות הקדמת רישום הפרשות להפסדי אשראי, באופן שמחזק את אנטי המחזוריות בהתנהגות ההפרשות להפסדי אשראי, תומך בתגובה מהירה יותר של הבנקים להידרדרות באיכות האשראי של לווים במקרה של אירוע שאינו בשגרה, ולחיצוק הקשר בין ניהול סיכונים האשראי לבין האופן שבו סיכונים אלה משתקפים בדוחות הכספיים. ההפרשה בשיטת ה- CECL היא רלוונטית מאוד בעידן הנוכחי לנוכח השינויים שחווית בתנאי המאקרו בשנתיים האחרונות ואי הוודאות הנגזרת ממצב המלחמה שכן היא מספקת כלי נוסף בידי הבנק לניטור מהיר של פרופיל סיכון האשראי שלו הנוכחי והעתיד. הבנק בוחן הפרשה זו באופן סדיר, מאתגר אותה לנוכח מצב המאקרו והשפעתו על שיעור הכשלים והמחיקות בתיקי האשראי, כל זאת, כדי להבטיח כי רמת ההפרשות שהבנק שומר (גם לעתיד) מספקת גם בתנאי אי הוודאות אותם אנו חווים וצפויה להתמשך. על מנת להבטיח כי רמת ההפרשות של הבנק היא נאותה ושמרנית במצב המלחמה הנוכחי ובהתאם להנחיית בנק ישראל, הגדיל הבנק את ההפרשות בשיטת ה- CECL ברבעון השלישי והרביעי של השנה ("כרית המלחמה") בכ – 35 מיליון שקלים, וזאת, באמצעות מתודולוגיה סדורה.

הבנק מפעיל את מודל ה- CECL על פי ההנחיות של בנק ישראל. כחלק מחישוב ההפרשה נדרש הבנק לחשב את המקדם ההיסטורי של ההפרשות, לפני שיעודכן לעתיד על פי מח"מ ההלוואה. ההפרשה נקבעת גם לפי שינויים איכותיים במדיניות האשראי ובאופן ניהול סיכון האשראי, שינויים כמותיים בפרופיל הסיכון של התיק והשפעות אפשריות של תנאי המאקרו על ההפרשות בעתיד. לחישוב המקדם ההיסטורי בחר הבנק בשיטה שמרנית, **REMAINING LIFE**, כאשר שיטה זו מסתמכת על שיעורי המחיקות שנצפו על פני התקופה שנקבעה. כחלק מבדיקות מודל ה- CECL מאתגרת חטיבת ניהול סיכונים בכל רבעון את החישוב בשיטה זו באמצעות שיטות אלטרנטיביות. נקודה זאת, והעובדה כי חישובי המודל מלווים בבקורות **SOX** מקיפות ופעולות תיקוף, מבטיחים כי הבנק מבצע הפרשה שמרנית יחסית לפרופיל הסיכון שלו.

השיטה החדשה מתבצעת בשלושה שלבים:

בשלב הראשון נבחנת, בדומה להוראה הקודמת, רמת ההפרשות ההיסטורית באמצעות שיטה הנקבעת על ידי הבנק, קרי, הבנק משתמש במודל פנימי על פי החלטתו, כשהשימוש במודל צריך להיות מנומק, מתועד ונמצא תחת בקרה הדוקה. כאמור לעיל, בחר הבנק בשיטה שמרנית לחישוב ההפרשות ההיסטוריות, שיטת ה-

REMAINING LIFE

בשלב השני מותאמת ההפרשה ההיסטורית (שחושבה בשלב הראשון) למצב הנוכחי, על פי מקדמים איכותיים וכמותיים המעידים על שינויים או פוטנציאל לשינויים בתיק האשראי לפי גורמי סיכון שונים היכולים להשפיע על ההפרשות בעתיד, כמו שינוי במדיניות החיתום של הבנק, שינוי בתאבון הסיכון, ליקויים בדוחות ביקורת, ככל שעלו, עלייה במחיקות ברבעון הרלוונטי וגורמי סיכון נוספים.

בשלב השלישי, שכאמור לא נכלל בשיטת ההפרשות הישנה, מותאמת ההפרשה לעתיד באמצעות בחינת השפעת המאקרו על רמת ההפרשות הצפויה מהתיק לטווח קצר יחסית שכן, קשה להניח שניתן להסתמך על תחזיות המאקרו לתקופה ארוכה. זה בוודאי נכון באי הוודאות הנוכחית, והפערים שיש בתחזית המאקרו האחרונות בין האנליסטים השונים ותחזית בנק ישראל ממחישים עובדה זו היטב. המעבר בין תחזית המאקרו להשפעתם על הפרשות הבנק מתבצעת על ידי משוואות מאקרו. שלושה תרחישים משמשים את הבנק בחישוב: בסיס, אופטימי ופסימי. תוצאת שלושת התרחישים הללו משוקללת לפי משקולות לכל תרחיש שנקבעו במצב שגרה על 60%, 20% ו-20% בהתאמה. לאחר מכן, רמת ההפרשה תעודכן לעתיד בהתחשב במח"מ (משך החיים הממוצע) הצפוי של התיק לאחר פרעונות מוקדמים. עקב פרוץ המלחמה ואי הוודאות שהיא יצרה המשליכה על המצב בעתיד (ומכאן, על ההפרשות הנדרשות בגיט), ובהמשך למכתב בנק ישראל המנחה את הבנקים להגדיל את ההפרשות עקב אי הוודאות, פעל הבנק ברבעון השלישי של השנה באמצעות מתודולוגיה סדורה ליצירת "כרית מלחמה". המתודולוגיה ותוצאת החישוב

בכל אחד מענפי הפעילות של הבנק, וכן, התוצאה הכוללת (תוצאת הכרית) אותגרה על ידי חטיבת ניהול סיכונים בשיטות נוספות, כמו הפרשה צפויה, הערכות מומחה ושימוש במבחני קיצון. תוצאות מבחני הקיצון שהתבססו על תזוזה קיצונית ביותר בגורמי הסיכון יחסית למצבם בנובמבר 2023, קרוב למועד פרסום דוחות הרבעון השלישי, שימשו את הבנק כדי לבדוק שההפרשה בפועל קרובה אליהם בצורה סבירה ומספקת, בהינתן אי הוודאות הקיימת ולאור הפוטנציאל להתפתחות תנאי קיצון. השימוש במבחני קיצון והערכות מומחה התבססו בין היתר, על ניתוח פרופיל הסיכון הנוכחי של הבנק שנועד לבחון האם חל שינוי באיכות האשראי של הלווים בתיקי הבנק מתום הרבעון השלישי של השנה עד למועד החישוב. לפירוט נוסף, ראו [פרק 3 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023](#).

השימוש בהערכות מומחה וכן, במבחני קיצון הייתה הכרחית בחישוב הכרית. זה נובע מהעובדה שהנתונים ההיסטוריים הפכו להיות פחות רלוונטיים לאור אי הוודאות הנוכחית, ראו התייחסות בדוח זה להשפעת אי הוודאות על סיכון מודל. המתודולוגיה התבססה על שינוי הטיפול בתוספת המאקרו לחישוב ה- **CECL**. על מנת לאושש נקודה זו, וכן, כדי לטייב את ההיבטים הסטטיסטיים בחישוב משוואת המאקרו, אותגרה סבירות התוצאה הסופית במגוון שיטות. בסופו של החישוב גדלו הפרשות הבנק ב- 25 מיליון שקלים. יחס הכיסוי עלה בתום הרבעון השלישי ל- 1.34. לפירוט נוסף של שלבי חישוב כרית המלחמה וההפרשות ברבעון השלישי, ראו [דוח הסיכונים לציבור ליום 30 בספטמבר 2023](#). נדגיש כי חישוב הכרית התעלם ממתווה ההקפאות ודחיות ההלוואות או פעולות נוספות שהבנק נוקט או יכול לנקוט (צעדי הנהלה) שיש להן פוטנציאל להעלות את איכות האשראי של התיק, ולהקטין את הכשלים. בוצע איתגור של חטיבת ניהול סיכונים לערכה של "כרית המלחמה" ויחס הכיסוי בכל אחד מענפי הפעילות. איתגור זה השתמש בשיטות אלטרנטיביות כמו הפרשה צפויה (הכפלת שיעור הכשל הצפוי בשיעור אי הגביה בהינתן הכשל), בהערכות מומחה ובתרחישי קיצון. השימוש בתרחישי קיצון בוצע על ידי העלאה של גורמי הסיכון (בעיקר, שיעורי הכשל) לערכים גבוהים מאוד יחסית למצבם הנוכחי. הם נועדו לבדוק מהו ההפסד הצפוי במצב קיצון, ולבדוק שפוטנציאל הפסד זה קרוב בצורה מניחה את הדעת לאור אי הוודאות הקיימת, לתוצאת ההפרשה של הבנק. ברבעון הרביעי של השנה, המשיך הבנק לנקוט מתודולוגיה זו לחישוב ההפרשות. יחס הכיסוי עלה ל- 1.41%, בעיקר, בשל עדכון הגורמים הכמותיים בתיק האשראי הצרכני, עלייה במח"מ תיק האשראי הצרכני, וכן, אתגורה של משוואת המאקרו של הבנק (לאור אי הוודאות הנוכחית היכולה להשפיע על יכולת הניבוי שלה) באמצעות משוואה נוספת. כ- 10 מיליון שקלים מתוספת ההפרשה ברבעון הרביעי משוייכת למצב המלחמה, בעיקר, כתוצאה מאתגור משוואת המאקרו.

טבלה מספר 13 להלן, מציגה את מצב החובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח (ראו הערת שוליים 1 לטבלה). הטבלה מלמדת כי סך כל ההטבות שהבנק העניק עומדות על 3.8 מיליון שקלים, נמוך משמעותית מפיטנציאל העלות העומד על 18.3 מיליון שקלים. לאור הירידה בהיקף ההקפאות בתקופה האחרונה, סביר להניח כי עלות ההטבות תישאר במרחק רב מפיטנציאל הניצול. טבלה מספר 13 מפרטת בנוסף, פעולות שביצע הבנק לטובת הלקוחות לאור מצב המלחמה, באמצעות דחיית תשלומים, וכן (בתחתית הטבלה) הלוואות באמצעות הקרן בערבות המדינה במסלול "חרבות ברזל" או במימון המדינה.

טבלה מספר 13 - גילוי על הטבות במסגרת ההתמודדות עם המלחמה:

גילוי על הטבות במסגרת ההתמודדות עם המלחמה*:					
סך הכל	עסקים קטנים	עסקים זעירים			דיוור
		עסקים בינוניים	וקטנים	אנשים פרטיים- אחר	
עלות צפייה של הטבות שהבנק העניק במסגרת ההתמודדות עם המלחמה					
3.4	-	-	0.2	1.5	1.7
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
1.2	-	-	-	0.1	1.1
4.6	-	-	0.2	1.6	2.8
14.8	-	-	-	9.9	4.9
19.4	-	-	0.2	11.5	7.7
מידע נוסף על פעילות לטובת הלווים במסגרת ההתמודדות עם המלחמה					
222.6	-	-	16.7	20.1	185.8
9.4	-	-	0.6	1.7	7.1
5	-	-	5	5	6
5.2	-	-	-	0.1	5.1
-	-	-	-	-	-
יתרת הלוואות שניתנו ללא ריבית או בריבית מופחתת					
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
הלוואות שניתנו במסגרת קרנות בערבות מדינה					
74.4	-	-	74.4	-	-
6.95	-	-	6.95	-	-
מזה:					
35.1	-	-	35.1	-	-
6.14	-	-	6.14	-	-
יתרת הלוואות שניתנו במימון בנק ישראל (לרבות באמצעות קרנות בערבות המדינה)					
35.1	-	-	35.1	-	-
6.14	-	-	6.14	-	-

(*) הנתונים מעודכנים נכון ליום 29 בפברואר, 2024.
 (***) כולל דחיית תשלומים בריבית 0% ופיטור מריבית חובה בעו"ש.
 (****) דחיית התשלומים, לרבות הארכת תקופת פירעון. דחיית התשלומים אינה כוללת דחייה שבה נוצלה זכאות, לה הלווה זכאי לפי כל דין.
 (*****) בדוח לרבעון הראשון לשנת 2024 ואילך- מזה: אשראי ללווים בקשיים פיננסיים שעברו שינוי תנאים. למידע נוסף ראה ביאור 29 בדוחות הנספחים ליום 31 בדצמבר 2023.

טבלה מספר 14 מציגה את סיכון האשראי של הבנק לפי ענפי משק לסוף שנת 2023 ולסוף השנה המקבילה, ומעידה על ההרעה באיכות תיק האשראי של הבנק במהלך השנה הנוכחית. בשנה הנוכחית, חלה עלייה (של כ - 55 מיליון שקלים) בהוצאות להפסדי אשראי, מרביתה נובעת מעלייה משמעותית באשראי לאנשים פרטיים (צרכני) של כ - 53 מיליון שקלים, המהווים כ - 0.29% מסך האשראי של הבנק. ההוצאות להפסדי אשראי באשראי לדיור שומרות על ערך דומה ונמוך, עדות ליציבות פרופיל סיכון תיק זה. עלייה קלה של כ - 2 מיליון שקלים נרשמה באשראי המסחרי. תופעה דומה מתרחשת גם במחיקות (עמודה שנייה משמאל). בולטת בעמודת המחיקות מצב האשראי לדיור. המחיקות בתיק הן פחות מ - 1 מיליון שקלים.

הטבלה מייצגת את שנכתב בדוח זה (ראו גם טבלה מספר 12 לעיל) - הרעה משמעותית באיכות האשראי הצרכני המהווה רק כ - 10% מתיק האשראי. תיק המשכנתאות הוא באיכות אשראי גבוהה מאוד ורמת ההוצאות להפסדי אשראי בו וכן המחיקות היא אפסית. בתיק האשראי המסחרי, למרות העלייה בשיעור המחיקות, עדיין יש לומר כי פרופיל הסיכון שלו הוא נמוך יחסית, לאור שיעור העלייה יחסית לתיק שגודלו מתקרב לכ - 5 מיליארד שקלים. מכאן, נאמר שוב - תיק המשכנתאות וגם התיק העסקי, שניהם מגובים בביטחונות, מייצבים את פרופיל סיכון תיק האשראי של הבנק גם, את פרופיל הסיכון של הבנק, בשל מהותיות סיכון האשראי שהוא הסיכון המרכזי של הבנק. עובדה זו משקפת את הניהול המושכל של תיק האשראי של הבנק שבאה לידי ביטוי במיוחד בשנה שבה התרבו האיומים השונים וגברה חוסר הוודאות. הדגשנו לעיל, כי הבנק פועל על מנת להקטין את שיעור המחיקות באשראי הצרכני, באמצעות צמצום הפעילות, הקשחת החיתום ופיתוח מודל חיתום חדש, בהתבסס על נתונים רבים הלקוחים מלשכת האשראי.

טבלה מספר 14 - סיכון אשראי לפי ענפי משק

ליום 31 בדצמבר 2023										
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾							סיכון אשראי כולל ⁽⁴⁾			
הפסדי אשראי ⁽⁴⁾										
יתרת הפרשה	מחיקות	הוצאות בגין	מזה: סיכון	מזה: בעייתי	מזה: חובות	סך הכל	מזה: סיכון אשראי	מזה: דירוג ביצוע אשראי	סך הכל	
להפסדי	חשבונאיות	הפסדי	אשראי לא צובר ⁽⁵⁾	מזה: חובות	מזה: חובות	סך הכל	בעייתי ⁽⁵⁾	מזה: דירוג ביצוע אשראי	סך הכל	
אשראי	נטו	אשראי	אשראי	מזה: חובות	מזה: חובות	סך הכל	בעייתי ⁽⁵⁾	מזה: דירוג ביצוע אשראי	סך הכל	
במיליוני ש"ח										
פעילות לויים בישראל										
ציבור - מסחרי										
8.2	(0.1)	7.0	9.1	9.1	1,338.6	1,995.2	15.2	1,961.3	2,000.2	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁶⁾
2.2	-	(0.2)	9.8	12.7	1,451.4	1,472.3	12.7	1,459.6	1,472.3	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
17.2	6.9	8.0	2.0	8.0	506.7	627.1	8.0	672.4	680.4	שירותים פיננסיים
-	-	-	-	-	615.4	615.4	-	703.8	703.8	אחרים
27.6	6.8	14.8	20.9	29.8	3,912.1	4,709.9	35.9	4,797.1	4,856.7	סך הכל מסחרי⁽⁷⁾
57.6	0.7	9.3	132.8	132.8	9,834.1	10,985.2	132.8	10,693.6	10,985.2	אנשים פרטיים - הלוואות לדירור
129.8	73.1	109.2	1.3	23.0	1,536.1	1,617.4	23.2	1,484.3	1,617.4	אנשים פרטיים - אחר
215.0	80.6	133.3	155.0	185.6	15,282.3	17,312.6	191.9	16,975.1	17,459.3	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	240.9	240.9	-	1,016.0	1,016.0	בנקים בישראל וממשלות ישראל
215.0	80.6	133.3	155.0	185.6	15,523.2	17,553.5	191.9	17,991.1	18,475.3	סך הכל פעילות בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	74.6	74.6	בנקים וממשלות בחו"ל
-	-	-	-	-	-	-	-	15.0	15.0	אחרים בחו"ל
-	-	-	-	-	-	-	-	89.6	89.6	סך הכל פעילות בחו"ל
215.0	80.6	133.3	155.0	185.6	15,523.2	17,553.5	191.9	18,080.7	18,564.9	סך הכל

⁽¹⁾ סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾ - 15,523.2 מיליוני ש"ח, אג"ח - 1,010.1 מיליוני ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 1.3 מיליוני ש"ח,

וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה - 2,030.3 מיליוני ש"ח.

⁽²⁾ אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח ויטירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

⁽³⁾ כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).

⁽⁴⁾ סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

⁽⁵⁾ סיכון אשראי מאזני וחופץ מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.

⁽⁶⁾ כולל הלוואות לדירור אשר הועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה בסך של 85.3 מיליוני ש"ח ומסגרות שהועמדו לקבוצות אלו בסך של 55.4 מיליוני ש"ח.

⁽⁷⁾ כולל הלוואות המגובות בתזרים הלוואות רכב ואשראי למטרה כללית בסך 176.7 מיליוני ש"ח בגינם בוצעה הפרשה קבוצתית בסך של 13.9 מיליוני ש"ח.

⁽⁸⁾ החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק את ההוראות החדשות בנושא הפרשות להפסדי אשראי תוך זקיפת ההשפעה המצטברת לעודפים במועד היישום לראשונה.

⁽⁹⁾ לפרטים אודות השפעת מלחמת "חברות ברזל" ראה פרק 3 - סקירת הסיכונים וטבלאות 25 ו-31 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023.

טבלה מספר 14 - סיכון אשראי לפי ענפי משק (המשך):

ליום 31 בדצמבר 2022								
סיכון אשראי כולל ^(א)						חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאדני (למעט נגזרים) ^(ג)		
הפסדי אשראי ^(ד)								
מזה:								
סיכון			מזה:			יתרת		
מזה: דירוג אשראי			סיכון			הוצאות		
ביצוע אשראי			בעייתי			מחיקות		
(7)			(5)			להפסדי		
סך הכל			סך הכל			אשראי		
במילוני ע"ח								

פעילות לויים בישראל

ציבורי-מסחרי

1.2	-	0.6	5.3	5.4	1,108.3	1,798.2	9.5	1,783.4	1,798.2	בניי ונדלן-בינוי ⁽⁷⁾
2.5	-	0.6	9.9	12.6	1,239.3	1,262.9	12.6	1,250.3	1,262.9	בניי ונדלן-פעילויות בנדל"ן*
15.9	(0.1)	11.6	1.4	6.5	608.7	703.5	6.5	752.2	758.7	שירותים פיננסיים
-	-	-	-	-	1.0	49.9	-	87.0	87.0	שירותים עסקיים אחרים*
19.6	(0.1)	12.8	16.6	24.5	2,957.3	3,814.5	28.6	3,872.9	3,906.8	סך הכל מסחרי⁽⁸⁾
49.0	-	9.2	116.0	116.0	9,718.6	11,063.1	116.0	10,832.0	11,063.1	אנשים פרטיים-הלוואות לדיוור
93.7	24.9	56.8	1.5	19.5	1,542.2	1,626.2	19.6	1,521.6	1,626.2	אנשים פרטיים-אחר
162.3	24.8	78.8	134.1	160.0	14,218.1	16,503.8	164.2	16,226.6	16,596.2	סך הכל ציבור-פעילות בישראל
-	-	-	-	-	280.7	280.7	-	810.6	810.6	בנקים בישראל
162.3	24.8	78.8	134.1	160.0	14,498.8	16,784.5	164.2	17,037.2	17,406.8	סך הכל פעילות בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	39.7	39.7	בנקים וממשלות בחו"ל
-	-	-	-	-	-	-	-	24.0	24.0	אחרים בחו"ל
-	-	-	-	-	-	-	-	63.7	63.7	סך הכל פעילות בחו"ל
162.3	24.8	78.8	134.1	160.0	14,498.8	16,784.5	164.2	17,100.9	17,470.5	סך הכל

* סווג מחדש.

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾ - 14,498.8 מיליוני ש"ח, אג"ח - 679.8 מיליוני ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 6.1 מיליוני ש"ח,

וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה - 2,285.8 מיליוני ש"ח.

(2) **אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט א"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.**

(3) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).

(4) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(5) סיכון אשראי מאזני וחוסן מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(6) כולל הלוואות לדיור אשר הועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה בסך של 180.5 מיליוני ש"ח ומסגרות שהועמדו לקבוצות אלו בסך של 103.4 מיליוני ש"ח.

(7) כולל הלוואות המגובות בתזרים הלוואות רכב ואשראי למטרה כללית בסך 266 מיליוני ש"ח בנינם בוצעה הפרשה קבוצתית בסך של 13.2 מיליוני ש"ח.

(8) החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק את ההוראות החדשות בנושא הפרשות להפסדי אשראי תוך זקיפת ההשפעה המצטברת לעודפים במועד היישום לראשונה.

טבלה מספר 15 - פירוט החשיפות לפי יתרת תקופה חוזית לפרעון

ליום 31 בדצמבר 2023					
תקופה ממוצעת לפרעון	סך הכל חשיפת אשראי	מעל 15 שנים	מעל חמש שנים ועד 15 שנים	מעל שנה עד חמש שנים	עד שנה
שנים	מיליוני ש"ח				
	חשיפת אשראי מאזני:				
0.6	3,912.1	1.8	4.3	487.3	3,418.7
8.5	9,834.1	4,183.6	3,606.8	1,516.8	526.9
3.9	1,536.1	286.5	409.7	591.2	248.7
0.5	1.3	-	-	-	1.3
	15,283.6	4,471.9	4,020.7	2,595.3	4,195.6
	-	-	-	-	-
	15,283.6	4,471.9	4,020.7	2,595.3	4,195.6
	-	-	-	-	-
0.6	2,030.3	-	0.1	453.4	1,576.8

ליום 31 בדצמבר 2022					
עד שנה	מעל שנה עד חמש שנים	מעל חמש שנים ועד 15 שנים	מעל 15 שנים	סך הכל חשיפת אשראי	תקופה ממוצעת לפרעון
מיליוני ש"ח					
חשיפת אשראי מאזני:					
2,271.4	679.8	4.2	1.9	2,957.3	0.7
מסחרי					
600.0	1,709.7	3,624.5	3,784.5	9,718.6	8.5
אנשים פרטיים-הלוואות לדיר					
294.0	668.7	397.9	181.6	1,542.2	3.6
אנשים פרטיים-אחר					
6.1	-	-	-	6.1	0.5
נכסים בגין מכשירים נגזרים					
3,171.5	3,058.2	4,026.5	3,968.0	14,224.2	
סך הכל ציבור					
280.7	-	-	-	-	
בנקים וממשלות					
3,452.2	3,058.2	4,026.5	3,968.0	14,224.2	
סך הכל חשיפת אשראי מאזנית					
-	-	-	-	-	
מזה: אגרות חוב					
1,883.2	402.3	0.1	-	2,285.7	0.7
סך הכל חשיפת אשראי חוץ מאזנית					

טבלה מספר 16- פירוט חשיפות לפי אזורים גיאוגרפיים:

חשיפות למדינת זרות (על בסיס מאוחד)

ליום 31 בדצמבר 2023													חשיפה מאזנית ⁽²⁾
חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁽²⁾													
חשיפה חוץ מאזנית ⁽³⁾⁽²⁾						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
סך כל החשיפה המאזנית						חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים							
						סך כל החשיפה המאזנית							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						חשיפה מאזנית מעבר לגבול							

הערות:

שורת "סך הכל מדינות LDC", כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים", הסכום כולל את נתוני מדינה ליבריה, כמפורט בטבלה לעיל;

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים; חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחו"ל של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

פירוט ההערות, ראו בטבלת ההשוואה לתקופה קודמת בעמוד הבא.

טבלה מספר 16 – פירוט חשיפות לפי אזורים גיאוגרפיים (המשך):

חשיפות למדיטת זרות (על בסיס מאוחד)

[illegible]

הערות:

שורת "סך הכל מדינות LDC", כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים"; הסכום כולל את נתוני מדינה ליבריה, כמפורט בטבלה לעיל;

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים, חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחו"ל של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

1	על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטחונות דילים וגנדי אשראי
2	סיכון אשראי מאזני חוץ מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות לא צוברים מוצנים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת בטחונות המותרים ליכני לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
3	סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מנבלות חבות של לווה.
4	ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
5	לא קיים סיכון אשראי מאזני או חוץ מאזני בעייתי וכן לא קיימים חובות לא צוברים בחשיפות למדינות זרות.

טבלה מספר 16 מלמדת על ירידה בחשיפת הבנק למדינות זרות. סך החשיפה ירדה לכ – 300 מיליון שקלים, מרביתה, כ – 210 מיליון שקלים היא לתקופות פירעון עד לשנה, לעומת חשיפה של כ – 408 מיליון שקלים בשנת 2022.

חלק ב' - המידע בדבר מדינות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים המאוחד או בין 15% לבין 20% מההון אינו מהותי.

חלק ג' - החשיפה המאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות לתקופות הדיווח אינה מהותית.

א. תנועה בסכום החשיפה המאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות

לא הייתה תנועה בסכום החשיפות בתקופת הדוח למדינות זרות עם בעיות נזילות.

מידע כמותי נוסף בנוגע לאיכות האשראי

- **לפירוט בנוגע לתנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי - ראו ב"אור 213(2) - סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023;**
- **לפירוט בנוגע לניתוח גיול (פגור) של חשיפות אשראי בפגור - ראו ב"אור 29(1) בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023.**
- **לפירוט בנוגע לחשיפות אשראי שאורגנו מחדש - ראו ב"אור 29(2)(ג) - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023.**

הפחתת סיכון אשראי

שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)

במטרה להפחית את סיכון האשראי, הבנק פועל על פי מדיניות, נהלים ותהליכי עבודה לקבלת בטוחות וניהולן, שיעורי הסתמכות על בטוחות, רישום הבטוחות וכד'.
בטוחות - הבטוחה המרכזית הניתנת לבנק היא שיעבוד נדל"ן, בעיקר דירות למגורים והיא מהווה אחד המרכיבים המרכזיים ביכולת הבנק לשמור על רמת הפרשות ומחיקות נמוכה בתיק המשכנתאות והנדל"ן של הבנק. כמו כן, מתקבלים בבנק בטוחות נוספים: שעבוד רכב, צ'קים, פיקדונות וני"ע, ערבויות בנקאיות מצדדים שלישיים, ערבויות אישיות של ערבים לחוב ועוד. במדיניות הבנק נקבעו כללי השענות על כל אחד מסוגי הבטוחות, בהתאם לאופי הבטוחה, סחירותה, מהירות המימוש והמעמד המשפטי של הבטוחה. הבטוחות מותאמים לנסיבות ההלוואה.
בנהלי הבנק נקבעו כללים לניהול הבטוחות ולעדכון ערכם.
בדיקת נאותות הביטחונות מבוצעות כחלק מתהליך חיתום על ידי קו הגנה ראשון. בנוסף, יחידות ההגנה בקו ההגנה השני והשלישי מבצעות בדיקות נוספות לנאותות הביטחונות. הביטחונות נתונים גם לסקרי הערכה, סקרי בקרה פנימית, שמבצע הבנק כחלק ממסגרת הטיפול שלו בסיכון התפעולי.
בחישוב הלימות ההון, פועל הבנק בהתאם להוראות 201-211 להוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים בדבר מדידה והלימות ההון, ומקזז מהאשראי לציבור בטוחות הכשירים בניכוי על פי הוראות אלו. רשימה זו הינה מצומצמת יותר ולא כוללת את כלל הביטחונות שמתקבלים בבנק.
בחישוב זה, על פי הוראה 203, מתייחס הבנק לשלושה מכשירי CRM מרכזיים, על פי הנחיות באזל III, הבהרות בנק ישראל ובהתאם לחוות דעת משפטית. הראשון הוא פיקדונות וחשכונות שהוקמו ומנוהלים בבנק, השני הוא ערבויות צד ג' אשר מבטיחות חשיפות של לקוחות הבנק והשלישי הוא ניירות ערך.
הפיקדונות והחשכונות אשר יכולים לשמש כמבטיחי אשראי הינם פיקדונות אשר מסומנים במערכת הבנק כמשועבדים כאשר בעל הפיקדון הוא גם בעל החשיפה, וכן פיקדונות אשר רשומים במערכת הבנק וזמן הפרעון והמטבע זהים לאשראי המובטח ושועבדו לטובת הבנק, כאשר בנוסף השעבוד נרשם ברשם המשכונות או רשם החברות, לפי העניין. קיזוז הפיקדונות והחשכונות מסך האשראי לציבור נעשה בהתאם לעמידת הבטוחה בהוראות האמורות.

שיטות להפחתת סיכון אשראי – סקירה (CR3)

טבלה מספר 17 - נתונים על הפחתת סיכון אשראי (CR3)

ליום 31 בדצמבר 2023									
מובטחים						לא מובטחים			
מזה: על ידי ערבויות						מזה:	סך הכל	סך הכל יתרה	
מזה: על ידי נסרי אשראי						מובטח	יתרה מאזנית	מאזנית	
מזה:	יתרה	מזה:	יתרה	מזה:	יתרה				
מובטח	מאזנית	מובטח	מאזנית	מובטח	מאזנית				
במיליוני ש"ח									
41.5	41.5	5.3	-	-	129.5	46.8	171.0	15,352.2	חובות, למעט אגרות חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	1,010.1	אגרות חוב
41.5	41.5	5.3	-	-	129.5	46.8	171.0	16,362.3	סך הכל
-	-	-	-	-	-	-	-	169.1	מזה: לא צובר או בפיגור של 90 יום או יותר

ליום 31 בדצמבר 2022									
מובטחים						לא מובטחים			
מזה: על ידי ערבויות						מזה:	סך הכל	סך	
מזה: על ידי נסרי אשראי						מובטח	יתרה מאזנית	הכל יתרה מאזנית	
מזה:	יתרה	מזה:	יתרה	מזה:	יתרה				
מובטח	מאזנית	מובטח	מאזנית	מובטח	מאזנית				
במיליוני ₪									
41.5	41.5	5.6	0.0	-	44.8	47.1	86.3	14,412.5	חובות, למעט אגרות חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	679.8	אגרות חוב
41.5	41.5	5.6	0.0	-	44.8	47.1	86.3	15,092.3	סך הכל
-	-	-	-	-	-	-	-	145.5	מזה: לא צובר או בפיגור של 90 יום או יותר

שימוש בדירוגי אשראי בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי (CRD)

יישום דירוג אשראי חיצוני על פי הגישה הסטנדרטית אשר מיושמת בבנק, מבוססת על דירוגים חיצוניים. שקלולי סיכון האשראי נקבעים בין היתר, באמצעות ייחוס החשיפה לצד הנגדי לעסקה כפי שנקבע בהוראה, תוך הבאה בחשבון של דירוגי האשראי החיצוני הנקבעים על-ידי חברות דירוגי אשראי חיצוניות (ECAI), ומשמשים למדידת סיכון אשראי באופן סטנדרטי.

דירוג ECAI משמשים לקביעת משקל סיכון של הצדדים הנגדיים הבאים:

- ריבוניות
- סקטור ציבורי
- תאגידים
- תאגידים בנקאיים
- איגודים

למטרה זו, משתמש הבנק בנתוני חברת דירוג Standard and Poor's Rating Group. בהתאם לכך, להורדת הדירוג של המדינה והבנקים הגדולים על ידי חברת מוד'ס אין השפעה על נכסי הסיכון של הבנק. כפי שצינו לעיל, גם אם חברת Standard and Poor's Rating Group תוריד את דירוג המדינה והבנקים הגדולים, ההשפעה הישירה על נכסי הסיכון של הבנק איננה מהותית.

טבלה מספר 18 - טבלת המיפוי לדירוגי חברות הדירוג הבינלאומיות המוכרות:

משקל סיכון				
ריבוניות	בנקים	תאגידים	AM Best ^(*)	S&P
0%	20%	20%	AAA עד AA	AAA עד AA
20%	50%	50%	A עד A+	A עד A+
50%	100%	100%	BBB עד BBB+	BBB עד BBB+
100%	100%	100%	BB עד BB+	BB עד BB+
100%	100%	150%	B עד B+	B עד B+
150%	150%	150%	או נמוך יותר C++	או נמוך יותר C++

(*) רלוונטי רק במקרה ולבנק תהיה חשיפה לחברות ביטוח

בתהליך הדירוג מתבצע זיהוי הלקוחות ומציאת הדירוג המתאים על-ידי התאמה בין קובצי חברות דירוג האשראי החיצוניות לבין נתוני הצדדים הנגדיים. הנתונים מוזנים למערכת החישוב ובהתאם לחוקים שנקבעו על-ידי המפקח על הבנקים מוקצה משקל סיכון מתאים.

כאשר לא קיים דירוג לצד נגדי, מחושב משקל הסיכון לפי הגדרת ברירת המחדל שבהוראות בנק ישראל.

משקל הסיכון לחובות של בנקים ישראלים שמועד פירעונם המקורי הוא עד שלושה חודשים או פחות, והנקובים וממומנים בשקלים חדשים הוא 20%.

משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי משקל הסיכון של המדינה בה הוא מאוגד והוא נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה.

עבור השקעה בהנפקות שיש להן דירוג הנפקה ספציפי, משקל הסיכון של החוב יתבסס על דירוג זה, למעט כאשר המנפיק הוא תאגיד או ישות סקטור ציבורי. במקרים אלו, משקל הסיכון יתבסס על דירוג המנפיק ולא על דירוג הנפקה ספציפי.

ביום 26 בדצמבר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון להוראות 203 ו-A208 לפיו, היות וסיכון אשראי הנובע מהחשיפה של התאגידים הבנקאיים לחברות ביטוח, קופות גמל וקרנות להשקעות משותפות בנאמנות ("קרנות נאמנות") נמוך יחסית לסיכון הנובע מחשיפה לתאגידים אחרים וחברות הביטוח מפוקחות יציבותית על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, הוחלט להפחית את משקל הסיכון המיוחס לחברות ביטוח, קופות גמל וקרנות נאמנות ולהשוותו למשקל הסיכון המיוחס לתאגידים בנקאיים.

הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הכחת סיכון אשראי (CR4)

טבלה מספר 19 - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הכחת סיכון אשראי (הגישה הסטנדרטית) (CR4)

ליום 31 בדצמבר 2023						
RWA וצפיפות RWA		חשיפות אחרי CCF ו-CRM		חשיפות לפני CCF ו-CRM		סוגי נכסים
צפיפות RWA ⊘	RWA	סכום חוץ-		סכום חוץ-מאזני	סכום מאזני	
		מאזני	מאזני			
0.0%	-	-	5,443.2	-	5,443.2	ריבונות הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
20.0%	7.9	-	39.4	-	39.4	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
20.0%	45.6	-	225.7	6.8	224.2	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
20.0%	8.7	-	43.3	-	43.3	חברות ניירות ערך
99.0%	2,919.9	356.9	2,597.7	690.1	2,702.5	תאגידים
-	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
77.0%	2,034.7	30.9	2,616.2	180.2	2,617.7	חשיפות קמעונאיות ליחידים
75.0%	219.2	5.9	286.4	20.9	286.5	הלוואות לעסקים קטנים
57.0%	5,675.7	230.0	9,677.0	1,151.1	9,720.9	בביטחון נכס למגורים
125.0%	169.5	-	135.8	-	135.8	הלוואות בפיגור
62.0%	478.4	34.7	737.1	22.9	748.9	נכסים אחרים
51.0%	11,559.5	658.5	21,801.8	2,072.0	21,962.4	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2022						
0.0%	-	-	3,573.4	-	3,573.4	ריבונות הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
20.0%	5.4	-	27.2	-	27.2	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
22.0%	43.3	0.0	197.1	12.1	188.0	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
20.0%	9.2	-	45.9	-	45.9	חברות ניירות ערך
98.0%	2,617.4	384.0	2,276.9	750.1	2,388.3	תאגידים
-	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
75.0%	1,616.5	30.7	2,122.9	179.0	2,121.7	חשיפות קמעונאיות ליחידים
75.0%	118.2	8.9	148.8	23.6	149.4	הלוואות לעסקים קטנים
57.0%	5,664.5	259.0	9,598.7	1,271.5	9,642.7	בביטחון נכס למגורים
128.0%	125.3	-	97.7	-	97.7	הלוואות בפיגור
67.0%	503.8	14.3	740.1	51.8	702.6	נכסים אחרים
55.0%	10,703.7	696.9	18,828.7	2,288.2	18,937.0	סך הכל

(1) מבוסס באחוזים ומחושב כסך נכסי סיכון משוקללים לחלק לסך החשיפות לאחר CCF ולאחר CRM.

טבלה מספר 19 מלמדת על ירידה בצפיפות נכסי הסיכון של הבנק (משקל הסיכון המשוקלל) כתוצאה משינוי בתמהיל האשראי של הבנק, בעיקר, תוצאה של עלייה בביצועי האשראי בסגמנט בו משקל האשראי הוא אפס (ריבונות הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית). משקל הסיכון של חשיפות בביטחון נכס למגורים (הנקבע בעת חיתום האשראי) עומד על ערך של 57%, בדומה לערכו בסוף שנת 2022. זהו ערך שמרני מאוד, המבטא את היציבות בשיעור ה-LTV הממוצע בתיק המשכנתאות מחד, אך גם מעיד על עודפי ההון בפעילות המשכנתאות של הבנק. למרות שהמשכנתאות הן נכס האשראי הבטוח ביותר, צפיפות נכסי הסיכון שלהן, גבוהה מממוצע צפיפות התיק כולו.

הגישה הסטנדרטית – חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)

טבלה מספר 20 - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (הגישה הסטנדרטית) (CR5)

משקל סיכון	ליום 31 בדצמבר 2023											סך כל סכום חשיפת האשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)
	0%	10%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%	250%	אחר	
סוגי נכסים												במיליוני ש"ח
ריבונות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית	5,443.2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,443.2
ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית	-	-	39.4	-	-	-	-	-	-	-	-	39.4
בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))	-	-	231.0	-	1.5	-	-	-	-	-	-	232.5
חברות ניירות ערך	-	-	43.3	-	-	-	-	-	-	-	-	43.3
תאגידים	-	-	9.6	-	83.3	-	-	2,828.9	32.9	-	-	2,954.7
חשיפות קמעונאיות ליחידים	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
הלוואות לעסקים קטנים	-	-	-	-	-	-	2,449.8	197.3	-	-	-	2,647.1
בביטחון נכס למגורים	-	-	-	-	-	-	292.3	-	-	-	-	292.3
בביטחון נדל"ן מסחרי	-	-	-	2,487.0	1,852.2	2,557.8	2,662.4	347.8	-	-	-	9,907.1
הלוואות בפיגור	-	-	-	-	-	-	-	68.5	67.3	-	-	135.8
נכסים אחרים	288.8	-	5.7	-	-	-	-	477.3	-	-	-	771.8
מזה : בגין מניות*	-	-	-	-	-	-	-	84.5	-	-	-	84.5
סך הכל	5,732.0	-	329.0	2,487.0	1,936.9	2,557.8	5,404.5	3,919.8	100.2	-	-	22,467.2

* ראו פירוט נוסף בחלק 16 בדבר "מניות".

טבלה מספר 20 - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקולות סיכון (המשך) (CR5):

ליום 31 בדצמבר 2022												
סך כל סכום חשיפת האשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר	250%	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	10%	0%	משקל סיכון
												סוגי נכסים
במיליוני ש"ח												
3,573.4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,573.4	ריבניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
27.2	-	-	-	-	-	-	-	-	27.2	-	-	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
209.2	-	-	-	-	-	-	12.9	-	196.3	-	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח) (MDB)
45.9	-	-	-	-	-	-	-	-	45.9	-	-	חברות ניירות ערך
2,660.9	-	-	66.2	2,451.7	-	-	128.1	-	14.9	-	-	תאגידים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
2,153.6	-	-	-	5.1	2,148.5	-	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
157.6	-	-	-	-	157.6	-	-	-	-	-	-	בביטחון נכס למגורים
9,857.8	-	-	-	312.4	2,907.1	2,318.1	1,792.7	2,527.5	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
97.8	-	-	55.1	42.7	-	-	-	-	-	-	-	הלוואות בפיגור
789.1	-	-	-	490.8	-	-	-	-	12.9	-	285.4	נכסים אחרים
88.4	-	-	-	88.4	-	-	-	-	-	-	-	מזה: בגין מניות *
19,572.6	-	-	121.3	3,302.6	5,213.2	2,318.1	1,933.7	2,527.5	297.3	-	3,858.8	סך הכל

* ראו פירוט נוסף בחלק 16 בדבר "מניות".

חלק 5 א - סיכוני סליקה וסיכון צד נגדי (CCRA)

סיכון סליקה הוא הסיכון שצד נגדי לא יקיים את חלקו ולא יעביר לבנק במועד הקבוע לכך את הסכום הנדרש בעת סליקת עסקה. החשיפה לסיכון סליקה היא למשך זמן קצר ובדרך כלל היא תוך יומית. טבלה מספר 21 וכן, טבלה מספר 22 להלן מלמדות כי רמת החשיפה של הבנק לסיכון הסליקה היא נמוכה מאוד, וזאת, כיוון שפעילות זו איננה נמצאת בליבת העסקים של הבנק והבנק קבע פרופיל סיכון נמוך מאוד לחשיפות סליקה, כפי שנפרט להלן.

המקור העיקרי לחשיפת הבנק לסיכוני סליקה הינו סליקת עסקאות בנגזרים (OTC). הבנק אינו פועל מול לקוחותיו בנגזרות OTC, אלא במכשירים נגזרים הנסחרים בבורסות שונות בהם סיכון הסליקה מזערי. הבנק חשוף לסיכוני סליקה בפעילותו עבור עצמו ואולם היקפי הפעילות הללו אינם מהותיים. בנוסף, לבנק חשיפה לסיכוני סליקה הנובעים ממסחר בניירות ערך זרים המתבצע מול ברוקרים באמצעות תהליכי סליקה שאינם במקביל לתשלום (Non-DVP - Non Delivery Versus Payment). היקף עסקאות אלו מזערי.

עיקר חשיפות הבנק לסיכון צד נגדי מתהווה מול בנקים בארץ ובחו"ל ומוסדות פיננסיים מוכרים בחו"ל בגין סליקת עסקאות בנגזרים (OTC) ומול ברוקרים ונותני שירות קסטודיאן בניירות ערך בגין סליקת עסקאות בניירות ערך זרים. מסגרות הפעילות עם מוסדות אלו מאושרות לפחות אחת לשנה בדירקטוריון הבנק כחלק ממסגרות האשראי של אותם מוסדות, לאחר בחינה של איכותם הפיננסית של המוסדות במהלך השנה ובדיקה כי לא התממשו סיכוני סליקה או סיכון צד נגדי בבנק. הבנק מפקח דוחות שוטפים על היקפי החשיפה שלו למוסדות אלה והדירוגים שלהם, ועוקב באופן שוטף אחר התפתחויות בפעילות המוסדות. ככל שקיים פוטנציאל להרעה בדירוג שלהם, פועל הבנק באופן מיידי לצמצום החשיפה.

לבנק מדיניות ניהול סיכון סליקה וצד נגדי שמטרתה להוות תשתית לניהול סיכון הצד נגדי והסליקה בבנק, תוך עמידה במגבלות מאושרות של חשיפה לסיכון. הגישה העומדת ביסוד המדיניות הינה הגדרת הדרישות לניהול סיכון הסליקה, ואחריותם של הגורמים המעורבים בבנק בתהליכי זיהוי, מדידה, ניטור ובקרה של סיכון צד נגדי וסליקה שהבנק נוטל. תהליכים אלו ייושמו בשלבי קביעת קווי הסליקה, ביצוע העסקות היוצרות חשיפה לסיכון, תפעול וניהול תהליכי הסליקה. המגבלות נקבעו בקנה אחד עם הצהרת התיאבון לסיכון צד נגדי וסליקה ופרופיל הסיכון הרצוי של הבנק וכוללים מגבלות ביחס לחשיפה המרבית לסיכוני סליקה ברמת צד נגדי (קווי סליקה) ומגבלות ביחס לחשיפה העתידית הצפויה תוך התחשבות בתרחישי קיצון רלוונטיים. המגבלות ביחס לחשיפה המרבית לסיכוני צד נגדי נגזרים ממסגרת האשראי, שנקבעה לכל מוסד פיננסי.

הפחתת סיכון - הבנק חתם על הסכמי ISDA ועל נספחי CSA מול רוב הבנקים מולם מתבצעת הפעילות בנגזרים. הדבר מאפשר קיזוזים של העסקאות, כך שהסכום שיעבור בין הצדדים לעסקה הוא סכום החשיפה נטו, ועל ידי כך להקטין את החשיפה של כל אחד מהצדדים. נספחי CSA מסדירים העברות של כספים בין הצדדים לעסקה כל אימת שהחשיפה מגיעה להיקף מסוים שנקבע מראש, ועל-ידי כך קטנה החשיפה לצד הנגדי.

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

טבלה מספר 21 – ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

ליום 31 בדצמבר 2023					
RWA	EAD לאחר CRM	Alpha ששימש לצורך חישוב EAD רגולטורי	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	
במיליוני ₪					
3.3	6.8	1.4	4.7	6.8	הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי צד נגדי – SA-CCR (עבור נגזרים)
-	-	-	-	-	הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי לעסקאות מימון ניירות ערך (SFT)
3.3	6.8	1.4	4.7	6.8	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2022					
RWA	EAD לאחר CRM	Alpha ששימש לצורך חישוב EAD רגולטורי	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	
במיליוני ₪					
-	12.1	1.4	-	12.1	הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי צד נגדי – SA-CCR (עבור נגזרים)
-	-	-	-	-	הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי לעסקאות מימון ניירות ערך (SFT)
-	12.1	1.4	-	12.1	סך הכל

הגישה הסטנדרטית – חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3)

טבלה מספר 22 – חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (הגישה הסטנדרטית) (CCR3)

ליום 31 בדצמבר 2023									
משקל סיכון	0%	10%	20%	50%	75%	100%	150%	אחר	סך חשיפת אשראי
סוגי נכסים	במיליוני ש"ח								
ריבוניות	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ישויות סקטור ציבורי (PSES) שאינן ממשלה מרכזית	-	-	-	-	-	-	-	-	-
בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDBS))	-	-	6.8	-	-	-	-	-	6.8
חברות ניירות ערך	-	-	-	-	-	-	-	-	-
תאגידים	-	-	-	-	-	1.9	-	-	1.9
תיקים קמעונאים פיקוחיים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
נכסים אחרים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
סך הכל	-	-	6.8	-	-	1.9	-	-	8.7
ליום 31 בדצמבר 2022									
משקל סיכון	0%	10%	20%	50%	75%	100%	150%	אחר	סך חשיפת אשראי
סוגי נכסים	במיליוני ש"ח								
ריבוניות	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ישויות סקטור ציבורי (PSES) שאינן ממשלה מרכזית	-	-	-	-	-	-	-	-	-
בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDBS))	-	-	12.1	-	-	-	-	-	12.1
חברות ניירות ערך	-	-	-	-	-	-	-	-	-
תאגידים	-	-	-	-	-	0.6	-	-	0.6
תיקים קמעונאים פיקוחיים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
נכסים אחרים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
סך הכל	-	-	12.1	-	-	0.6	-	-	12.7

הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)

טבלה מספר 23 – הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)

ליום 31 בדצמבר 2023					
ביטחון שמשמש בעסקאות נכרים			ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך (SFTs)		
שווי הוגן של ביטחון שהתקבל		שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל		שווי הוגן של ביטחון שהופקד
לא מנותק	מנותק		לא מנותק	מנותק	
-	62.2	-	-	-	מזומן – מטבע מקומי
-	-	-	-	-	מזומן – מטבעות אחרים
-	-	-	-	-	חוב ריבוני מקומי
-	-	-	-	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
-	-	-	-	-	אגרות חוב קונצרניות
-	11.7	-	-	-	מניות
-	-	-	-	-	ביטחון אחר
-	73.9	-	-	-	סה"כ

ליום 31 בדצמבר 2022					
ביטחון שמשמש בעסקאות נכרים			ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך (SFTs)		
שווי הוגן של ביטחון שהתקבל		שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל		שווי הוגן של ביטחון שהופקד
לא מנותק	מנותק		לא מנותק	מנותק	
-	75.5	-	-	-	מזומן – מטבע מקומי
-	-	-	-	-	מזומן – מטבעות אחרים
-	-	-	-	-	חוב ריבוני מקומי
-	-	-	-	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
-	-	-	-	-	אגרות חוב קונצרניות
-	8.5	-	-	-	מניות
-	-	-	-	-	ביטחון אחר
-	84.0	-	-	-	סה"כ

חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)

טבלה מספר 24 – חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)

יתרה ליום 31 בדצמבר 2023		
הגנה שנמכרה	הגנה שנרכשה	
במליוני ש"ח		
סכומים נקובים		
-	484.8	עסקאות החלף כשל אשראי על ישות יחידה (Single-name credit default swaps)
-	-	עסקאות החלף כשל אשראי על מדד (Index credit default swap)
-	-	עסקאות החלפת תשואה כוללת
-	-	אופציות אשראי
-	-	נגזרי אשראי אחרים
-	484.8	סך הכל סכומים נקובים
ערכי שווי הוגן		
-	-	שווי הוגן חיובי (נכס)
-	149.9	שווי הוגן שלילי (התחייבות)
יתרה ליום 31 בדצמבר 2022		
ב	א	
הגנה שנמכרה	הגנה שנרכשה	
במליוני ש"ח		
סכומים נקובים		
-	301.2	עסקאות החלף כשל אשראי על ישות יחידה (Single-name credit default swaps)
-	-	עסקאות החלף כשל אשראי על מדד (Index credit default swap)
-	-	עסקאות החלפת תשואה כוללת
-	-	אופציות אשראי
-	-	נגזרי אשראי אחרים
-	301.2	סך הכל סכומים נקובים
ערכי שווי הוגן		
-	-	שווי הוגן חיובי (נכס)
-	58.0	שווי הוגן שלילי (התחייבות)

חשיפות לצדדים נגדיים מרכזים (CCR8)

טבלה מספר 25 – חשיפות לצדדים נגדיים מרכזים (CCR8)

יתרה ליום 31 בדצמבר 2023		
RWA	CRM אחרי EAD	
במיליוני ש"ח		
0.1	0.6	חשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר (QCCP) (סך הכל)
		חשיפות לעסקאות עם QCCP (לא כולל ביטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים) מזה:
-	-	(i) נגזרי OTC
0.1	0.6	(ii) עסקאות נגזרים סחירים בבורסה
-	-	(iii) עסקאות מימון ניירות ערך
-	-	(iv) מערכי קיזוז שבהם אושר קיזוז בין מוצרים
-	-	ביטחון ראשוני מנותק
16.6	82.8	ביטחון ראשוני לא מנותק
-	-	העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	העברות לא ממומנות לקרן סיכונים
-	-	חשיפות לצד נגדי מרכזי שאינו כשיר (QCCP) (סך הכל)
		חשיפות לעסקאות עם CCP (לא כולל ביטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים) מזה:
-	-	(i) נגזרי OTC
-	-	(ii) עסקאות נגזרים סחירים בבורסה
-	-	(iii) עסקאות מימון ניירות ערך
-	-	(iv) מערכי קיזוז שבהם אושר קיזוז בין מוצרים
-	-	ביטחון ראשוני מנותק
-	-	ביטחון ראשוני לא מנותק
-	-	העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	העברות לא ממומנות לקרן סיכונים

טבלה מספר 25 – חשיפות לצדדים נדיים מרכזים (CCR8) (המשך):

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022		
RWA	CRM אחרי EAD	
במיליוני ש"ח		
0.0	0.2	חשיפות לצד נדי מרכזי כשיר (QCCP) (סך הכל)
-	-	חשיפות לעסקאות עם QCCP (לא כולל ביטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים) מזה:
-	-	(i) נגזרי OTC
0.0	0.2	(ii) עסקאות נגזרים סחירים בבורסה
-	-	(iii) עסקאות מימון ניירות ערך
-	-	(iv) מערכי קיזוז שבהם אושר קיזוז בין מוצרים
-	-	ביטחון ראשוני מנותק
13.4	66.8	ביטחון ראשוני לא מנותק
-	-	העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	העברות לא ממומנות לקרן סיכונים
-	-	חשיפות לצד נדי מרכזי שאינם כשיר (QCCP) (סך הכל)
-	-	חשיפות לעסקאות עם CCP (לא כולל ביטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים) מזה:
-	-	(i) נגזרי OTC
-	-	(ii) עסקאות נגזרים סחירים בבורסה
-	-	(iii) עסקאות מימון ניירות ערך
-	-	(iv) מערכי קיזוז שבהם אושר קיזוז בין מוצרים
-	-	ביטחון ראשוני מנותק
-	-	ביטחון ראשוני לא מנותק
-	-	העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	העברות לא ממומנות לקרן סיכונים

חלק 5 ב – הקצאת הון בגין התאמת שערון לסיכון אשראי (CVA)

לפי הוראה A208 תאגידים בנקאיים שאינם מגיעים לסף המהותיות שנקבע בסעיף 50.9(1) רשאים לבחור שלא לחשב את דרישת ההון בגין CVA באמצעות גישות SA-CVA או BA-CVA, ותחת זאת לבחור בטיפול חלופי:

1. כל תאגיד בנקאי עם ערך רעיוני מצרפי של עסקאות נגזרים שאינם נסלקות באופן מרכזי נמוך או שווה ל-100 מיליארד אירו נחשב כנמצא מתחת לסף המהותיות.
 2. כל תאגיד בנקאי שאינו מגיע לסף המהותיות רשאי לבחור לקבוע את דרישת ההון בגין CVA בגובה השווה ל-100% מדרישת ההון של התאגיד הבנקאי בגין סיכון אשראי צג נגדי (CCR).
- הבנק אינו מגיע לסף המהותיות כפי שהוגדר, ולפיכך, הוא פועל לפי אופציה 2. טבלאות מספר 25 ו-26 להלן מציגות את תוצאות הבנק לפי אופציה 2. העלייה בתוצאות הבנק ברבעון הנוכחי, יחסית לרבעון הקודם, נובעת משינוי שיטת החישוב כאמור לעיל, ומעלייה מסוימת בחשיפה.

גילוי איכותי על התאמת שערון לסיכון אשראי CVA (CVAA)

השפעת סיכון אשראי CVA איננה מהותית לפעילות הבנק.

גילוי איכותי על התאמת שערון לסיכון אשראי CVA (CVAB)

השפעת סיכון אשראי CVA איננה מהותית לפעילות הבנק.

הגישה הסטנדרטית (SA-CVA) (CVA3)

טבלה מספר 26 –

יתרה ליום 31 בדצמבר 2023		
מספר של צדדים נדיים	SA-CVA	
	RWA	
-	-	סיכון שיעור ריבית
7	2.2	סיכון שער חליפין
-	-	סיכון מרווח אשראי ייחוס
15	1.2	סיכון מניות
-	-	סיכון סחורות (commodity risk)
-	-	סיכון מרווח אשראי של צד נגדי
22	3.4	סך הכל

דוחות תזרים נכסי סיכון משוקללים (RWA) בגין סיכוני חשיפות התאמת שיערוך לסיכון אשראי (CVA) לפי הגישה הסטנדרטית (SA-CVA)

טבלה מספר 27 –

יתרה ליום 31 בדצמבר 2023	
SA – CVA RWA	
6,807	סה"כ נכסי סיכון משוקללים (RWA) בגין התאמת שיערוך לסיכון אשראי (CVA) ברבעון הקודם
8,757	סה"כ נכסי סיכון משוקללים (RWA) בגין התאמת שיערוך לסיכון אשראי (CVA) בסוף תקופת הדיווח

גילוי איכותי כללי הנוגע לסיכון שוק (MRA)

סיכון השוק הוא הסיכון שנובע מההסתברות ששינויים בלתי צפויים במחירי השוק – שיעורי ריבית, מדדי מחירים, שערי חליפין, מחירי מניות ועוד – יפגעו בהכנסות הבנק או בערך ההון שלו בשל פוזיציות מאזניות וחוז' מאזניות שמושפעות משינוי בשווי ההון של מכשירים פיננסיים עקב שינויים בתנאי השוק. התוצאות העסקיות, השווי ההון של הנכסים, התחייבויות, ההון העצמי ותזרימי המזומנים חשופים לסיכונים שוק שמקורם בתנודתיות בשיעורי הריבית, בשער החליפין, במדד המחירים, במחירי נירות ערך בארץ ובחו"ל ובמדדים כלכליים נוספים.

סיכון השוק כולל מספר סוגי סיכונים ספציפיים, המנוהלים בבנק באופן דומה, על בסיס מסגרת עבודה, מדיניות ותאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון, כדלקמן:

- **סיכון ריבית** (ללא מרווח סיכון האשראי) – הסיכון הנשקף להונ ולרווחיו של הבנק כתוצאה מתנודות שליליות בשיעורי הריבית המשפיעות על הפוזיציות הקיימות בתיק הבנק. כאשר שיעורי הריבית משתנים, משתנים עמם השווי הנוכחי והיעיתי של תזרימי המזומנים העתידיים. אלה, בתמורה, גורמים לשינוי בערכם הבסיסי של נכסי הבנק, התחייבויותיו ופריטים חוץ מאזניים, ולפיכך, הם משנים את ערכו הכלכלי של התאגיד. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים גם על הרווחים של הבנק, על ידי שינוי ההכנסות וההוצאות הרגישות לריבית, דבר המשפיע על הכנסות הריבית נטו, Net Interest Income, NII.
- **סיכון שער חליפין** – החשיפה להפסד ברווחי הבנק כתוצאה משינויים בשערים של המטבעות השונים בהם הבנק פועל במסגרת עסקיו.
- **סיכון אינפלציה** – החשיפה להפסד כתוצאה משינויים לא צפויים בקצב האינפלציה, כלומר בשינויים במדד המחירים לצרכן.
- **סיכונים בסיס אחרים** – חשיפה להפסד כתוצאה משינוי של מחירים של מניות, פרמטרים המשפיעים על שווי של האופציות וכו'.

סוגי סיכונים אלה מנוהלים בבנק על בסיס מסגרת עבודה, מדיניות ומגבלות שקבע הדירקטוריון.

מדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים של הבנק מבוססת על ניהול החשיפות לסיכונים שוק ונזילות על-ידי קביעת מגבלות כמותיות התואמות את תאבון הסיכון של הבנק. האמצעים בהם נעשה שימוש לצורך העמידה במגבלות כוללים, בין השאר: קנייה ומכירה של ניירות ערך סחירים (על פי מדיניות ההשקעות של הבנק – בעיקר, אגרות חוב של ממשלת ישראל), גיוס של פיקדונות לא סחירים (מלקוחות פרטיים ומוסדיים), גיוס פיקדונות סחירים ופעילות במכשירים פיננסיים נגזרים.

פעילותו הקמעונאית של הבנק חושפת אותו לסיכונים אלה, ובעיקר, סיכון ריבית, שכן רמת החשיפה של הבנק לסיכון שער חליפין כמו גם סיכונים מניות ואופציות בתיק ההשקעות שלו היא מצומצמת והוגבלת בתאבון סיכון הדוק שנקבע על ידי הדירקטוריון. סיכון הריבית, שכאמור לעיל נובע מהשפעת תנודות של עקום הריבית היכולות להיות תנודות לאורך העקום (ביניהן, תנודות מקבילות או תנודות בעוצמה שונה בטווחי זמן שונים לאורכו), או תנודות של העקום שבהן קיימת אפשרות כי חלק מן העקום יעלה וחלקו האחר ירד. סיכון הריבית הוא סיכון השוק העיקרי של הבנק והוא נובע, בעיקר, מהנכסים וההתחייבויות של הבנק (התיק הבנקאי) ומתיק ההשקעות שלו, המורכב ברובו מאג"חים בדירוג אשראי גבוה, הנתונים לשינויים בעקומי הריבית הרלוונטיים להשקעה. להגדרת סוגי סיכון הריבית השונים ולפירוט בדבר אופן הטיפול של הבנק בסיכון הריבית, ראו בהמשך פרק זה. סיכון הריבית של הבנק והסיכון הנובע מפעילותו בתיק ההשקעות ובתיק הבנקאי הוגבלו על ידי דירקטוריון הבנק בתאבון סיכון נמוך במונחי שיעור מהון רובד 1.

ניהול סיכון הריבית כרוך גם בניטור הפרעונות המוקדמים בעיקר, בתיק המשכנתאות של הבנק. לשיעור זה יש השפעה על מבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק ועל רמת הסיכון והוא מחייב ניטור והחלטות מושכלות בקשר עם השפעת הפרעונות על סיכון השוק והריבית. בסביבה הנוכחית, לאור המלחמה, התחלת התהליך של ירידת הריבית ומתווה ההקפאות למשכנתאות, אי הוודאות בשיעור הפרעונות המוקדמים בתיק המשכנתאות גדלה ובמצב הנוכחי חלה ירידה מסוימת ברבעון הרביעי בשיעורי הפרעונות המוקדמים. בשנת 2023 היה ניתן לראות עליה בהיקפי הפרעונות המוקדמים אשר נבעו בעיקר מהעלייה במחזורים הפנימיים בתיק וביצוע פריסה מחדש או מעבר למסלולים אחרים או מעבר בין מסלולים במטרה להפחית את ההחזר החודשי. הבנק מנטר את הפעילות ואת מצב המאקרו בקפידה, שכן חוסר הוודאות מתבטא בשווקים וצפוי שיימשך, ולפיכך, קיים סיכוי כי התנודתיות תימשך. ירידת הריבית (והאינפלציה) בחודש ינואר 2024 מסמנת ככל הנראה שינוי מגמה, אך עדיין לא הקלה על אי הוודאות לגבי גורמי מאקרו אלה, ובפרט, לאור העובדה שלא ברור מה יהיה קצב ירידת הריבית במהלך השנה הנוכחית וכמה זמן יימשך תהליך זה. העלייה בשיעורי הריבית בשנים 2022 ו- 2023 הביאה לעלייה בביקוש לפיקדונות והבנק הגדיל את גיוס הפיקדונות, בעיקר ממשקי הבית. לירידת הריבית הצפויה בשנת 2024 יכולה להיות השפעה ממתנת על היקף הגיוס.

עם פרוץ המלחמה החלה בשוק תנודתיות משמעותית במחירי הנכסים הפיננסיים. היה ניתן לראות שינויים מהותיים בשער הדולר, במחירי אג"ח ממשלת ישראל, במחירי המניות ובמרווחים באג"ח קונצרניים ותנודתיות רבה בגורמי סיכון אלה במהלך חודש נובמבר. לתנודתיות בשער הדולר ובמחירי המניות הייתה השפעה נמוכה על פרופיל סיכון השוק של הבנק, כיוון שלבנק יש חשיפה נמוכה לשני גורמי סיכון אלה. התנודתיות בתשואות האג"חים בארץ ובחו"ל השפיעה על תיק ההשקעות של הבנק. יחד עם זאת, רמת הסיכון של תיק זה היא נמוכה יחסית שכן מדיניות ההשקעות של הבנק היא להשקיע בעיקר באג"חים ממשלתיים. להורדת אופק הדירוג של מדינת

ישראל, וכן, הבנקים במערכת (כולל, בנק ירושלים) במהלך הרבעון הרביעי של השנה, ולאחר מכן, הורדת דירוג המדינה וחמשת הבנקים הגדולים בחודש פברואר 2024 לא הייתה השפעה על סיכון השוק של הבנק. עם זאת, לאי הוודאות הנוכחית (המתבטאת בין היתר, בפערים בתחזיות לגבי מצב המאקרו במדינה, בין חברות הדירוג ובנק ישראל) פוטנציאל להשפיע על גורמי סיכון הרלוונטיים לפרופיל הסיכון של הבנק, כמו, המשך התנודתיות במחירי האג"חים, התפתחות מחודשת של תנודתיות בדולר היכולה להשפיע על שיעור האינפלציה במשק ועל מתווה שיעור הריבית במשק. למתווה ההקפאות שנקבע בגין המלחמה השפעה לא רק על פרופיל סיכון האשראי של הבנק אלא גם על שיעור הפרעונות המוקדמים בתיק המשכנתאות של הבנק, ומכאן, גם על תמהיל הנכסים וההתחייבויות של הבנק.

כחלק מהאסטרטגיה הכוללת של הבנק לניהול רמת החשיפה לסיכונים שוק מבצע הבנק בין היתר, עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים כדי להקטין את החשיפה שלו לסיכונים אלו. פעילות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים הינה כמתווך, סוחר או כמשתמש סופי. לבנק מכשירים פיננסיים נגזרים כגון, עסקאות עתידיות להחלפה בין מטבעות (Swap) וחוזים עתידיים להגנה על שערי מטבע (Forward). העסקאות במכשירים הפיננסיים הנגזרים נרשמות לפי שווי הוגן ושינויים בשווי הוגן נרשמים באופן שוטף בדוח רווח והפסד. כמו כן, לבנק חוזים שבפני עצמם אינם מכשירים נגזרים אך הם מכילים נגזרים משובצים.

המדיניות לניהול סיכונים שוק מאושרת מידי שנה על ידי דירקטוריון, ומגדירה את תאבון הסיכון באמצעות מערכת מגבלות, קובעת את תהליכי הפיקוח והבקרה, מתכנת הדיווח, מדרג סמכויות ותפקידיהם של שלושת קווי ההגנה האחראים לניהול ובקרת סיכונים השוק בבנק, וכן, את עקרונות ניהולו של הסיכון. מדידת החשיפה לסיכונים השוק מתבצעת בשימוש במודלים ומדדים נוספים, כגון, VaR ותרשימים המותאמים לתנאי שגרה ולתנאי קיצון (מבחינת קיצון), כאשר המגבלות מתייחסות לחשיפה כלכלית וחשיפה ברו"ה (גישת רווחים) ובהתייחס לתיקים השונים, שיפורטו להלן. התרשימים בעת קיצון נקבעו לפי הערך הגבוה מבין השינויים המקסימליים שנחזו בשנים האחרונות בשווקים, כולל בתקופת הקורונה, לערכים שקבעה וועדת באזל להקצאת ההון בגין גורמי סיכון השוק בשיטה הסטנדרטית. מטרת המדיניות הינה להוות תשתית לניהול סיכונים השוק בבנק, באופן שיתרום לניהול מיטבי של חשיפת הבנק להפסד בגין שינויים בפרמטרי שוק, ולהציג את פרופיל הסיכון ואופן התפתחותו למקבלי ההחלטות. ניהול הסיכון מכוון למזער, ככל האפשר, את התממשותם של סיכונים בלתי צפויים ונזקים שמקורם בנטילת סיכונים בלתי מבוקרת.

מסמך המדיניות מגדיר את מסגרת תיאבון הסיכון שהוגדרה על ידי הדירקטוריון ותוך הבנת פרופיל סיכון השוק של הבנק כדי להבטיח כי קיימת נאותות הונית התואמת פרופיל סיכון זה. מסמך המדיניות קובע גם את דרכי הניטור של תאבון סיכון ואת הדיווחים הנדרשים בעת התקרבות לערכי המגבלות, או בעת חריגה מן המגבלות, לו תתרחש. ניהול הסיכון מתבצע על ידי חטיבת האסטרטגיה וניהול פיננסי ובקרת הסיכון מתבצעת על ידי הקו השני, חטיבת ניהול סיכונים.

עקרונות מדיניות ניהול הסיכונים באים לידי ביטוי בתכנית העבודה של הבנק; בעת קביעת היעדים בכל שנה, נלקחים עקרונות אלו בחשבון. כמו כן, לאור חשיבות נושא זה מתקיימים בוועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים ובדירקטוריון דיונים שוטפים בנושאים הקשורים לניהול הסיכונים. דיונים אלה נערכים כחלק מאישור מסמך הסיכונים הרבעוני וכן, דיון במסמך הנכסים וההתחייבויות של הבנק המופק על ידי חטיבת האסטרטגיה וניהול פיננסי. טרום אישורם של מסמכים אלה בדירקטוריון הבנק, הם עולים לדיון ההנהלה ופורום ההנהלה (צוות נכסים והתחייבויות).

הפעילות בתיק הנוסטרול שלובת באופן הדוק בפעילות העסקית של הבנק בהיבטים של ניהול הנכסים וההתחייבויות, הן בהיבטים פיננסיים על ידי איזון החשיפות והצעת חלופות השקעה לעודפי הנזילות, והן בהיבטים עסקיים על ידי הצעת חלופות לניצול עודפי ההון. ניהול הנוסטרול של הבנק כפוף לפיקוח ולהנחיות הוועדה הפנימית לניהול נכסים וההתחייבויות. עם זאת, פעילות הצורכת נכסי סיכון תתבצע במסגרת הקצאת הון ייעודית לפעילות במסגרת תוכנית העבודה של הבנק, ולוקחת בחשבון גם את התשואה על ההון והיקף נכסי סיכון הנדרשים. פעילות הנוסטרול מבוצעת על ידי יחידת הנוסטרול בחטיבה הפיננסית והאסטרטגיה על פי המדיניות השנתית המאושרת בדירקטוריון הבנק.

הפעילות בתיק הנוסטרול נחלקת לשני תיקים – תיק השקעה ותיק למסחר.

תיק השקעה (זמין למכירה) – ניירות ערך שיוחזקו בתיק זה קשורים ונובעים מכלל הפעילויות השונות של הבנק כגון – רכישה כנגד פיקדונות, כתחליף לנזילות, לניהול עודפי הון ולגידור, אך גם למטרת יצירת פוזיציה.

תיק למסחר – מטרת תיק זה להשיג תשואה עודפת (מעל מחיר הכסף) במסחר לטווח קצר במגוון מכשירים פיננסיים, מנהלי הנוסטרול פועלים בתיק זה על-פי שיקול דעתם בהתאם למגבלות שאושרו בדירקטוריון ותחת הנחיות כלליות של צוות נכסים.

בבסיס החלוקה עומד העיקרון לפיו הנהלת הבנק (באמצעות צוות נכסים והתחייבויות) מתווה את אופי פעילות ההשקעה בתיק הזמין למכירה, שמנוהל בתיק השקעה לטווח בינוני וארוך, ואילו לגבי התיק למסחר, צוות נכסים והתחייבויות מתפקד כמפקח ומנטר את הפעילות, זאת כדי לאזן בין צרכי הפיקוח והבקרה, ובשל ההכרח לאפשר תגובה מהירה בהתאם להתפתחויות בשווקים ומצב הפוזיציות השונות.

מנהלי הנוסטרול רשאים לפעול הן בתיק זמין למכירה והן בתיק למסחר בהתאם למגבלות ומסגרות שייקבעו בצוות נכסים ובכפוף למדיניות הבנק.

דיווח

סקירת מצב החשיפה לסיכונים שוק, נזילות ונוסטרול נעשית בבנק הן באופן שוטף והן במועדים המיועדים לכך, כפי שנקבע במסמך המדיניות של הבנק. הערכת החשיפה לסיכונים השונים מתבצעת באמצעות מכלול רחב של נתונים, מדדים ודוחות, אשר במצטבר מאפשרים לקבל תמונה שלמה של החשיפה. בשל חשיבות הנושא, על חלק גדול מהנתונים מתנהלים מהלכי בקרה שוטפים ולעיתים אף ברמה יומית או תוך יומית. יחד עם זאת, הפורומים השונים מקדישים זמן מיועד לצורך סקירה כוללת של החשיפה לסיכונים השונים ולהתפתחות ברמת המאקרו. תהליך הסקירה מתבצע מדי חודש ומתחיל לאחר איסוף נתוני החשיפה במחלקת ניהול סיכונים שוק וריבית בחטיבת ניהול סיכונים. נתונים אלו נאספים ומדווחים במסמך הסיכונים הרבעוני שמציג מנהל הסיכונים הראשי לוועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון ולדירקטוריון. סיכון השוק נסקר גם במסמך ה- ICAAP של הבנק, ובפרט, הקצאת ההון המתבצעת בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי שאיננה נכללת בנדבך הראשון של באזל.

ממשל תאגידי לניהול הסיכונים

הגופים המפקחים:

דירקטוריון הבנק – במסגרת אחריותו לעסקי התאגיד הבנקאי ולאיתנותו הפיננסית ובמסגרת תפקידיו של הדירקטוריון בהקשר של ניהול סיכונים כמפורט בנוהל בנקאי תקין 301, נוהל בנקאי תקין 310, נוהל בנקאי תקין 333 ונוהל עבודת הדירקטוריון, על הדירקטוריון: להתוות את אסטרטגית הסיכון הכוללת, לרבות תיאבון הסיכון, לסקור ולאשר תקופתית את מסגרת ניהול הסיכון המעוגנת במסמך מדיניות עבור כל אחד מהסיכונים, לעקוב אחרי פעולות ההנהלה הבכירה, ולוודא שהתפתחות פרופיל הסיכונים (החשיפות בפועל) עקבית עם תאבון הסיכון והמגבלות שנקבעו לנוכח ההתפתחויות והשינויים בשווקים הפיננסיים ובסביבה החיצונית בשגרה ובקיצון (כפי שהתרחש בשנה האחרונה וגם בתקופה האחרונה), בנוהגי ניהול סיכונים ובפעילויות הבנק, לבחון את נאותות הבקורות ועצמאות הגופים המודדים את הסיכון, לבחון ולאשר מראש, באמצעות הוועדה לניהול סיכונים, מוצרים חדשים או פעילות חדשה/שעודכנה באופן מהותי טרם הפעלתם, כפי שנקבע במדיניות ייעודית של הבנק.

הדירקטוריון בוחן באופן שוטף כי בידי הנהלת הבנק יש תשתית ראויה לניהול ובקרה על הסיכונים הפיננסיים, המאפשרים לה לנהל את פרופיל הסיכון לנוכח תאבון הסיכון, בהתאם לעקרונות מסמך המדיניות. דירקטוריון הבנק דן לפחות אחת לשנה במדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים, מאשר את מסמך המדיניות, וקובע את תאבון

הסיכון האיכותי והכמותי לשנה הקרובה. עדכון המגבלות הכמותיות מבוצע תוך שמירה על תאבון סיכון נמוך, כפי שקבע דירקטוריון הבנק.

הדירקטוריון מוודא כי תהליכי ניהול סיכון שוק ונזילות הם אפקטיביים ביחס לפרופיל הסיכון ובכלל זה דן בנאותות התשתית לניהול סיכון שוק והמשאבים המוקצים לניהול הסיכון. כמו כן, על הדירקטוריון לבחון, בין היתר, באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני המוגש על ידי חטיבת ניהול סיכונים, וכן, באמצעות מסמך ניהול הנכסים וההתחייבויות המוגש על ידי חטיבת האסטרטגיה וניהול פיננסי, כי מדיניות ניהול סיכון שוק מוטמעת באפקטיביות בכלל הבנק כך שכל העובדים הרלוונטיים מבינים בבהירות את העקרונות שנקבעו במדיניות זו לניהול ובקרת הסיכון ואת המגבלות, ומקפידים על ציות לנהלים ולמדיניות.

ועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים – (להלן: "ועדת הדירקטוריון") – תפקידה ליעץ לדירקטוריון בעניין אסטרטגיית הסיכון הכוללת לרבות תיאבון הסיכון והתפתחות פרופיל הסיכון, ובעניין הפיקוח על האופן שבו ההנהלה הבכירה מיישמת אסטרטגיה זו בפועל.

הוועדה מקיימת דיון מקדים לדיוני הדירקטוריון בכל הנוגע למדיניות החשיפה לסיכונים, הערכת הסיכונים, אופן ניהול ובקרת הסיכונים, והצורך לעדכן את מסגרת ניהול ובקרת הסיכון, עקב התפתחויות בפרופיל הסיכון כפי שחוינו בשנה האחרונה וחווים גם עתה. הוועדה דנה בכל הצעה לפעילות מהותית חדשה או פעילות המשנה את פרופיל הסיכון של הבנק, חריגה של הבנק מתאבון הסיכון או פוטנציאל לחריגה כזו (מצב התרעה), ובכל השקעה יזומה במכשיר פיננסי חדש לרבות עבור חשבון הנוסטרו, תוך כדי בחינת מאפייני סיכון השוק הגלומים בפעילות, ומגישה, במידת הצורך, את המלצותיה לדירקטוריון.

אחת לרבעון מקבלת הוועדה דיווח שוטף בין היתר, באמצעות מסמך הסיכונים ומסמך הוועדה לניהול נכסים והתחייבויות, הכוללים את תוצאות המודלים, המדדים ותרחישי הקיצון, קרי, בחינה של פרופיל הסיכון מול תאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון וההנהלה. הדיווחים כוללים את גובה הפוזיציות במגזרי ההצמדה השונים (סיכון בסיס) והרווחיות הנובעת מפוזיציות אלו, את החשיפה לסיכון הריבית ואת החשיפה לסיכון הנזילות של הבנק. בנוסף, מקבלת הוועדה דיווח על הרכב תיק הנוסטרו ועל תשואותיו. הוועדה אף מקבלת דיווח על עמידה במגבלות אותן קבע הדירקטוריון ועל אירועים הקשורים לנושא החשיפות והנזילות.

במצבי חירום, הוועדה תקבל דיווח עדכני ושוטף על החשיפות המשמעותיות ועל מצב הנזילות.

לוועדה סמכות להמליץ לדירקטוריון הבנק על אישור שינויים במגבלות החשיפה לסיכונים ובמגבלות ההשקעות בהיקף שקבע הדירקטוריון כחלק ממדיניות החשיפה לסיכונים.

וועדת ביקורת – תפקידי ועדת הביקורת וסמכויותיה יכללו, בין היתר, את הנושאים הבאים בתחום ניהול הסיכונים: סקירה ואישור היקף הביקורת הפנימית ותדירותה; קבלת דוחות ביקורת בנושא ניהול הסיכונים; סקירת תהליך ה-ICAAP. הוועדה תוודא כי ההנהלה נוקטת פעולות מתקנות ראויות ובעיתיות הנדרש כדי לתת מענה לליקויים שזוהו על ידי הביקורת הפנימית של הבנק או ביקורת חיצונית.

ההנהלה – ההנהלה הבכירה, בין היתר, באמצעות ועדת נכסים והתחייבויות ופורום נזילות (ראו להלן, בפרק הדן בסיכון הנזילות), אחראית ליישום עקרונות המדיניות, לפתח מדיניות ונהלים לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרה אחר הסיכונים הפיננסיים, ולפעול למזעורם, ככל שפרופיל הסיכון מתקרב לגבולות תאבון הסיכון. עיקרי משימות ההנהלה הבכירה ביחס לניהול הסיכונים הפיננסיים הן: אישור מסמך המדיניות, קביעה ויישום מדיניות ונהלים, הבטחת האפקטיביות של תהליך ניהול ובקרת הסיכונים ודיונים שוטפים בפרופיל הסיכון והעמידה במגבלות.

ההנהלה מתכנסת בתדירות גבוהה לדיון בנושאים שוטפים. מטעם ההנהלה הבכירה, מוסדו מספר ועדות משנה, בהן חברים חברי ההנהלה הבכירה הרלוונטיים לנושאים הנדונים המטפלות בין השאר בניהול הסיכונים של הבנק.

ההנהלה הבכירה אחראית לאישור מקדים של מסמכי המדיניות לניהול סיכונים שוק ונזילות לפני הבאתם לדיון לאישור בדירקטוריון, לקביעה ויישום מדיניות ונהלים הקשורים לזיהוי, מדידה ניטור ובקרה אחרי החשיפה לסיכון שוק והבטחת האפקטיביות של תהליך ניהול הסיכונים, באמצעות הפרדת תפקידים נאותה בין קווי ההגנה השונים.

ההנהלה אחראית לנאותות המערכות המשמשות למעקב ומדידה אחר הסיכונים הפיננסיים, ומקבלת סקירה על נאותות המערכות ממנהל חטיבת ניהול סיכונים במסגרת הדיווח שלו על אפקטיביות ניהול הסיכון.

צוות חירום סילות – משמש כצוות מרכז במצבי כוננות או חירום בתחום הנזילות. אופן פעילות צוות החירום מפורט בתכנית חירום לטיפול במשבר נזילות של הבנק, שתהיה נתונה לתיקוף חטיבת ניהול סיכונים ותרגול תקופתי. בישיבות צוות החירום תתקבלנה החלטות עסקיות לגבי הטיפול במשבר, וינהל מעקב שוטף אחר התפתחות הנתונים ומימוש ההחלטות שהתקבלו. נושא מרכזי בניהול משבר נזילות הינו ניהול המוניטין שמטרתו להחזיר או לשמר את אמון המפקידים. בצוות חירום נזילות תתקבלנה על כן, בנוסף, החלטות לגבי ניהול המוניטין ויחסי הציבור של הבנק. בנוסף, צוות חירום נזילות ידון ויקבל החלטות בהיבטים תפעוליים של משבר

נזילות. כמו כן, בעת התממשות מצבי חירום או לחצי נזילות, באחריות הפורום להחליט בדבר הצורך בזימון הדירקטוריון לשיבות מיוחדות, ואלו להמליץ ליו"ר הדירקטוריון לשקול את הצורך לפנות ולעדכן את בנק ישראל.

נטלי ומנהלי הסיכון – קו ההגנה ראשון

קו ההגנה הראשון כולל את יוצרי הסיכונים, אשר מהווים את הפונקציה העסקית המקבלת החלטות עסקיות הכרוכות בנטילת הסיכונים. הבקורות הנערכות בקו זה מבוצעות במסגרת הפעילות השוטפת, על-ידי הגורמים העסקיים ועל ידי יחידה ייעודית, החדר התיכון, Middle Office. להלן הפירוט:

מנהל חטיבת אסטרטגיה וניהול פיננסי – משמש כמנהל סיכונים שוק ונזילות ואחראי ליישום עקרונות מדיניות הבנק וליבוש מסגרת עבודה כוללת לניהול סיכון זה ואישורה במוסדות הבנק. מנהל חטיבת האסטרטגיה וניהול הפיננסי עוסק בניהול השוטף של החשיפות לסיכונים שוק, בהנחיית היחידות השונות העוסקות בניהול המכשירים הפיננסיים של הבנק וביצירת החשיפות במגזרי הפעילות השונים. מנהל החטיבה, בתיאום עם מנהל הסיכונים הראשי, ממליץ להנהלה, לדירקטוריון ולוועדת הדירקטוריון באשר לכדאיות יצירת הסיכונים באמצעות המכשירים הפיננסיים המותרים ליצירת ולגידור סיכונים, ובכל יתר הנושאים הקשורים ליצירת וניהול החשיפות. כמו כן, באחריותו ניהול תיק הנוסטרול לרבות עמידה במגבלות שקבע הדירקטוריון וטיפול בחריגות מהותיות, תוך בחינת השלכות פעילות הנוסטרול על כלל החשיפות.

ועדת הנהלה לניהול נכסים והתחייבויות – (להלן: "הוועדה הפנימית") בראשות המנכ"ל, מתכנסת מדי שבוע, ומקבלת דיווח מחבריה על פעילות הבנק במכלול הנושאים הקשורים בניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק.

הוועדה מנהלת מעקב שוטף אחר עמידה ביעדי תכנית העבודה ואחר עמידה במגבלות החשיפה לסיכונים, לרבות עדכונים שוטפים על מגבלות הנזילות, אותן אישר הדירקטוריון, מקבלת החלטות אופרטיביות בנושאים שונים וקובעת מחירים יעדי כמויות לכל אחת מהפעילויות השונות. כל חבר ועדה, בתחום פעילותו, אחראי לדווח לוועדה על מגמות עיקריות בשוק הרלוונטיות לפעילות הבנק ולניהול נכסיו. שינויים משמעותיים במגמות מדווחים לדירקטוריון במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני ומסמך ניהול הנכסים וההתחייבויות, הנותן תמונה על התפתחות פרופיל סיכונים השוק והנזילות.

בכל ישיבה סוקרת הוועדה פרמטרים שוטפים של הפעילות הכוללים כמויות ומחירים בכל המגזרים. פרמטרים אלו מהווים אינדיקטורים מרכזיים למצב החשיפות והנזילות. סקירה זו כוללת נתונים בדבר ביצועי אשראי וביצוע גיוסים בחודש השוטף ומחירי הגיוס, יתרות הנכסים הנזילים והרכבם, תמהיל הפיקדונות, פעילות בתיק הנוסטרול, פוזיציות מדד ריבית ומט"ח, רווח הפסד מפוזיציות מדד ומט"ח, מחירי הכסף, תחזיות פיננסיות, תחזית פרעונות, אומדן שיעורי הפרעונות במשכנתאות ובצרכני לצורך יישום ה- CECI ועוד.

הוועדה אחראית למעקב השוטף אחר כל הדיווחים הקשורים לניהול הסיכונים והנזילות בבנק וניהול תיק הנוסטרול של הבנק.

ועדת השקעות פינמית – בראשות המנכ"ל. קיימת בשל הצורך לייחד זמן לניהול ההשקעות (נוסטרול) של הבנק. הוועדה מתכנסת בתדירות חודשית, מקבלת דיווח על הרכב תיק הנוסטרול והרווחיות הנובעת ממנו. הוועדה דנה ומחליטה בדבר כדאיות של הצעות להשקעות חדשות ובשינויים בתיק הנוסטרול וזאת, במסגרת המדיניות המאושרת. ועדת השקעות יכולה לפעול כחלק מוועדת ניהול נכסים והתחייבויות.

מחלקת ניהול פיננסי – מנהלת המחלקה מוגדרת כמנהלת הנזילות בהיבטים העסקיים והתפעוליים, כולל היבטי הציאות. כמו כן, אחראית למדידת סיכונים נזילות קצרה וארוכה בהתאם להוראות רגולטוריות ומודלים פיננסיים של הבנק. באחריות מנהלת המחלקה להתריע על התקרבות למגבלות או במידה ולהערכה יכול להתפתח אירוע המשפיע על סיכון הנזילות של הבנק. המחלקה מעדכנת את מחירי הכסף על פי החלטות הוועדה לניהול נכסים והתחייבויות ועל פי השינויים השוטפים בשוק אגרות החוב הממשלתיות.

במסגרת מחלקת ניהול פיננסי, מנוהלות ונמדדות באופן שוטף חשיפות מאזניות נוספות, סיכונים שוק, חשיפות ריבית וחשיפות בסיס. המחלקה אחראית על הפקת דוחות תקופתיים ועל מסמך הוועדה לנכסים והתחייבויות, המרכז את ההתפתחויות העסקיות של הנכסים וההתחייבויות. המסמך מוגש מדי רבעון לוועדה לניהול סיכונים ומוציגם בו הנתונים השונים עבור החשיפות המאזניות, תוך מתן המלצות לכדאיות החשיפות, התפתחותן ואופן הטיפול בהן.

ככל יחידת קו ראשון, אחראית מנהלת המחלקה גם על בקרה של העמידה בתאבון הסיכון, זמינות הנתונים ואיכותם על מנת לשמר בקרה אפקטיבית, ניהול סיכון הנזילות, כולל תרגול תכניות החירום לניהול הנזילות (בצוותא עם חטיבת ניהול סיכונים ויחידת ההמשכיות העסקית של הבנק), כולל תרגילי נזילות משולבים עם אירוע סייבר. מנהלת המחלקה אחראית לערוך בדיקה באופן שוטף אחר המגבלות השונות, ולהתריע על צורך בשינויים. אפקטיביות הבקורות מאתגרת על ידי הקו השני.

חדר תיכון – (Middle Office) - חדר התיכון פועל במסגרת הבקרה הפנימית בקו העסקים בתוך חטיבה פיננסית ואסטרטגיה (הקו הראשון), והוא אחראי לבקרה על עמידה במגבלות השונות המושגות על פעילויות המסחר שמנוהלות במסגרת חטיבת האסטרטגיה וניהול הפיננסי, על החשיפות לגופים פיננסיים שונים ועל שערך עסקאות לא סחירות ובעסקאות נוסטרו.

מערך עורפי (Back Office) - המערך העורפי מוודא כי תהליכי התשלום והסליקה הנלווים לפעילות פיננסית בבנק פועלים כסדרם. מעבר לכך, המערך העורפי מרכז את כל פעילות התשלום והסליקה של מטח בבנק.

מנהלי הנוסטרו (להלן: "מנהלי ההשקעות") - פועלים לניהול השקעות הנוסטרו של הבנק הכוללים השקעות במוצרים פיננסיים שונים. תפקידם לפתח באופן שוטף ומקצועי את תיק ההשקעות של הבנק. בנוסף, יוזמים מנהלי ההשקעות דיונים בוועדת ההשקעות הפנימית בדבר כדאיות השקעות חדשות. מנהלי ההשקעות משמשים כזרוע מבצעת בתחומי המכשירים הפיננסיים ופיתוח תיק ניירות ערך נוסטרו של הבנק, ומסייעים בניהול הפוזיציה של הבנק תוך שימוש במכשירים פיננסיים ושמירה על תאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון. פעילות הנוסטרו של הבנק מוגבלת על ידי תאבון סיכון נמוך הקובע מגבלות כמותיות ואיכותיות, בין היתר, סוגי הנכסים בהם ניתן להשקיע.

פונקציית ניהול סיכונים בלתי תלוי - קו ההגנה שני

קו ההגנה השני כולל את גורמי הבקרה (חטיבת הסיכונים, אגף הכספים, כולל SOX) אשר הינם בלתי תלויים ביצרי הסיכונים. הבקורות הנערכות בקו זה הינן: התווית מדיניות, זיהוי ומדידה עצמאית (כולל, באמצעות מבחני קיצון), אתגר פעילות הקו הראשון, בחינת תהליכי עבודה נאותים, ודיווח על רמות החשיפה ועל חריגות או התקרבות לתאבון הסיכון. להלן הפירוט:

מנהל חטיבת הסיכונים, CRO - תפקידו של ה-CRO הוא להוות פונקציה בעלת ראייה רחבה וחוצת ארגון של מכלול הסיכונים המהותיים לפעילות הבנק, והסדרת הבקורות שנקבעו למזעור סיכונים אלה, באמצעות יצירת תרבות ניהול סיכונים המשפיעה על כלל הפעילויות של הבנק. במסגרת האחריות של ה-CRO הוא מספק לדירקטוריון ולהנהלה את כל המידע הרלוונטי לשם פיקוח הולם על פרופיל הסיכונים של הבנק ועל אופן התפתחותו ברבעונים הקודמים למועד הדיווח, באופן שיסייע בהכוונת פעילותו, לנוכח תאבון הסיכון שנקבע. ה-CRO מעורב בקביעת מדיניות ניהול הסיכונים בכל תחומי הפעילות, בתכנון האסטרטגיה של הבנק, בתהליך תכנון ההון לאופק של שלוש שנים ב- ICAAP וניהולו ובשלב זיהוי וניתוח סיכונים בפעילויות חדשות או עסקאות מיוחדות, בהתאם לנוהל הבנק בנושא זה. תפקיד ה-CRO כוללים תיאום הפעילות של כלל היחידות הקשורות לניהול הסיכונים, המלצות להנהלה ולדירקטוריון בכל הנשאים הקשורים לניהול החשיפות, הסדרת תהליכי ניהול הסיכונים והמעקב והבקרה על החשיפות ודיווחים לדירקטוריון באמצעות מסמך הסיכונים. למנהל חטיבת ניהול סיכונים וצוותו גישה ישירה למערכות המשמשות את הבנק לחישוב פרופיל הסיכונים, והוא ישתמש בכלי הערכה שבידי, כולל תיקוף מודלים על מנת לוודא עמידה במדיניות הבנק.

מנהל הסיכונים הראשי אחראי לאתגר פעילות קווי הבקרה הבלתי תלויים (נמצאים בקו השני) בכל הקשור לניהול ובקרת הסיכונים המהותיים לפעילות הבנק, ותפקידו לוודא אפקטיביות של מערכת ניהול ובקרת הסיכונים, הכלים, השיטות והמתודולוגיות שנקבעו לצורך ניהול הסיכונים הרלבנטיים לפעילות הפיננסית – סיכון תפעולי, סיכון טכנולוגי, איסור הלבנת הון, ציות ואכיפה, אבטחת מידע וסייבר ועוד. כמו כן הוא מוודא דיווח סיכונים שוטף, מהימן ורלוונטי, בין היתר, באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני, ובדק את הציות לחלוקת הסמכויות ולמגבלות החשיפה שנקבעו.

ניסוח מדיניות הסיכונים הפיננסיים השנתית ועדכונה בעת הצורך הינו באחריות חטיבת ניהול סיכונים והציות ונעשית בשיתוף עם חטיבת אסטרטגיה וניהול פיננסי. בפרט, קביעת תאבון סיכון או עדכון תאבון סיכון קיים, מחייב חוות הדעת של מנהל הסיכונים הראשי.

חטיבת ניהול סיכונים עוסקת בבקרה שוטפת ומעקב תקופתי אחר עמידה במגבלות (בקרת קו שני) שנקבעו לחשיפות ותיקוף בהתאם למדיניות התיקוף של הבנק, של המודלים אשר מודדים את החשיפה לסיכונים השונים ומסייעים בניהול השוטף של החשיפות, בפיתוח טכניקות לניהול סיכונים ותמיכה בניהול השוטף של החשיפות לסיכונים שוק וקביעת מבחני הקיצון וניתוחי הרגישות המשמשים לאתגר סיכון השוק, הריבית והנזילות. באחריות החטיבה להתריע בדבר הצורך לסגירת חשיפות ופערי נזילות שנוצרו, אם הללו אינם תואמים את מדיניות ניהול הסיכונים שנקבעה על ידי הדירקטוריון, ובפרט, את תאבון הסיכון שנקבע על ידו.

בנוסף, החטיבה אחראית למעקב הביצוע אחר ממצאים של סקרי פערים ולתיקוף ולמעקב אחר ממצאי ודוחות תיקוף מודלים שבוצעו בתחום הסיכונים הפיננסיים.

מחלקת סיכונים שוק, ריבית ונזילות – משמשת כבקרת קו שני כדי להשלים ולאתגר את פעילות הבקרה וניהול הסיכון בקו הראשון. המחלקה מבצעת מעקב אחר פעילות הנזילות, הנוסטרו והנ"ה עבור כלל החשיפות בבנק ובחלוקה בין תיק בנקאי לבין תיק למסחר, ומנטרת את פרופיל הסיכון ואופן התפתחותו לנוכח תאבון הסיכון שנקבע.

צוות נזילות – בראשות מנכ"ל הבנק, מתכנס לפחות פעם ברבעון. בכל ישיבה סוקר צוות נזילות את מצב הנזילות. סקירה זו כוללת נתונים בדבר יתרות הנכסים הנזילים והרכבם, הרכב תיק המקורות, פרעונות בסכומים גבוהים צפויים וצפי בתכנון הנזילות, ניצול מסגרות בבנקים, מצב המאקרו ונתונים נוספים. כמו כן, מקבל הצוות דיווח על תוצאות המודלים הרגולטוריים בנזילות המודלים הפנימיים לרבות תוצאות תרחישי הקיצון. תוצאות המודל ותרחישי הקיצון ינותחו על ידי הצוות. הצוות בודק קיומם של נכסים שאינם נזילים, בהם ניתן להשתמש במקרה הצורך לגיוס מימון נוסף. הצוות מקבל ממנהל הנזילות ומחטיבת ניהול סיכונים דיווח על המגמות בשוק, בכל התחומים הרלוונטיים לנזילות הבנק, לרבות שוק הכספים וההון. תמצית הממצאים המשמעותיים (בהתאם למידת השפעתם על נזילות הבנק) מדווחות לוועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים ולדירקטוריון במסגרת מסמך הסיכונים. באחריות הצוות לבחון את הצורך בעדכון נהלי נזילות, ולדון בתוצאות תרגילי הנזילות הנערכים בבנק.

אגף הכספים – אחראי לביצוע של מכלול משימות כגון רישום נכסים במערכות התפעוליות, קליטת נתוני יתרות, תנועות ושערים של הנכסים, ביצוע תהליכי התאמה של הרישום בכל החשבונות הכספיים (בחינת והתאמת הרישום בפועל בחשבונות הבנק להוראות הביצוע של מנהלי הנוסטרו). עוד אחראי אגף הכספים על הכנת דוחות תקופתיים לגורמים הרלבנטיים בבנק וכן דוחות הנדרשים באופן שוטף, על רישום חשבונאי – שיערוך נכסים וכן עדכון נתוני מדדים, שערי חליפין, ציטוטים, דירוגים ונתונים רלבנטיים אחרים. החשבונות שומרת על מסד הנתונים והחישובים אשר שימשו לצורך הורדת נתוני יתרות ותוצאות לדוחות הכספיים של הבנק. בנוסף, אחראי האגף לפעילות ה-SOX, על תהליכים המשמשים לניהול סיכונים השוק והנזילות ולפעילות כמו פעילות הנוסטרו, הדיווח ותהליכי הבקרה.

הביקורת הפנימית- קו הגנה שלישי

קו ההגנה השלישי הינו הביקורת הפנימית בראשות המבקרת הפנימית, הכפופה לדירקטוריון.

הביקורת הפנימית אחראית לביצוע ביקורות על הסיכונים הפנינטיים, בהתאם לתכנית עבודה מבוססת סיכון המאושרת על ידי הדירקטוריון וכן, ביקורות על סמך דרישת הדירקטוריון וועדותיו. הביקורת הפנימית אחראית למתן הערכה עצמאית על מידת האפקטיביות של יישום התהליכים והנהלים לניהול הסיכונים בבנק (אפקטיביות הבקרה הפנימית). במסגרת אחריותה, הביקורת הפנימית בעלת תפקיד מהותי בתהליך הפיקוח אחר יישום מדיניות ניהול הסיכונים תוך אתגור פעילות הקו הראשון והקו השני.

האופן וההיקף של מערכות הדיווח

הבנק מנהל את סיכוניו בין השאר, בעזרת מערכת ניהול הנכסים וההתחייבויות שלו. המערכת חולשת על תזרימי המזומנים של הבנק, הנגזרים ממגוון פעולותיו הפנינטיים. מערכת זו מאפשרת ניהול נכסים והתחייבויות ובין היתר מאפשרת כימות של סיכונים השוק על פי מתודולוגית הערך הנתון לסיכון - VaR. בנוסף, המערכת מאפשרת מעקב אחר מדדי סיכון נוספים כגון: חשיפות ריבית ובסיס ומבחי קיצון. המערכת נתונה לתיקוף על פי מדיניות הבנק.

ה-VaR אומד את ההפסד המקסימאלי הצפוי לבנק בשל התממשות סיכונים השוק בתקופת זמן נתונה וברמת בטחון סטטיסטית קבועה מראש על פי תנאי השוק שנצפו בעבר. החישוב בבנק הינו על פי ה-VAR בשיטה ההיסטורית ומבוצע אחת לחודש על התיק הבנקאי ופעמיים בשבוע על תיק הנוסטרו, לתקופת החזקה של 10 ימים וברמת מובהקות של 99% על פני מספר תקופות זמן היסטוריות. הבנק מודד את הסיכון הכולל שלו באמצעות ה-VaR של סך התיק הבנקאי (הכולל גם את התיק הזמין של הנוסטרו) וכן, את החשיפה לסיכון של התיק למסחר. בנוסף לניהול ובקרה באמצעות מודל ה-VaR, משתמש הבנק גם במודלים אחרים לכימות הסיכונים, שעיקרם, מבוססי ניתוח רגישות ותרשימים המסתמכים על תזוזות בגורמי הסיכון הרלבנטיים לבנק הערוכים בשני מצבי הטבע – תרחישים למצב שגרה ותרחישים למצב קיצון. כפי שכתבנו לעיל, התזוזות בגורמי הסיכון נקבעו על סמך התנודות שאירעו בהם בעבר (בשגרה ובמצבי קיצון), שאותגרו על פי התזוזות שנקבעו במודל הסטנדרטי של בנק ישראל ושל באזל להקצאת הון כנגד סיכונים שוק.

הבנק עמד בכל תקופה זו במגבלת ה-VAR שקבע הדירקטוריון על התיק הכולל. כדי להתגבר על מגבלות המודל (בעיקר, כיוון שהוא מייצג מצב שוק "נורמלי", ומביא בחשבון את הקשרים, הקורלציות, בין גורמי הסיכון, שאינם בהכרח מתקיימים במצב קיצון), קבעה מדיניות הבנק שורה של תרחישים בקיצון, המסירים כל הנחה על הקשרים בין גורמי הסיכון. כחלק מהבדיקות שביצעה חטיבת ניהול סיכונים לתרחישים המשמשים לניהול ובקרת סיכון השוק והריבית, נמצא כי התרחישים שנקבעו לשם חישוב המגבלות הם גבוהים מספיק כדי לכסות את התזוזות בגורמי הסיכון בשוק במהלך השנה האחרונה, על אף שהיו קיצוניות מאוד, וגבוהות ממה שקרה בעת הקורונה. עובדה זו נובעת מכך שהתרחישים חושבו גם לפי המקדמים הגבוהים שקבעה באזל במודל הסטנדרטי עבור הפסד בלתי צפוי.

טבלה מספר 28 מלמדת על רמת החשיפה הנמוכה של הבנק, כפי שהיא מחושבת על ידי השיטה הסטנדרטית בנדבך הראשון של באזל. הקצאת ההון בגין סיכונים שוק היא נמוכה אולם נדגישי כי זו איננה ההקצאה היחידה – הבנק מקצה הון נוסף בגין סיכונים שוק וריבית בנדבך השני של באזל כחלק מתכנון ההון של ה-ICAAP, והון זה מכסה בעיקר, את סיכון הריבית בתיק הבנקאי של הבנק, שאיננו נכלל בנדבך הראשון של באזל.

סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)

טבלה מספר 28 - סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)

ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 31 בדצמבר 2023	
סכומים במיליוני ש"ח		
		מוצרים ישירים
1.2	0.1	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
0.5	0.7	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
0.9	0.5	סיכון שער חליפין
-	-	סיכון סחורות
		אופציות
-	-	הגישה הפשוטה
-	-	גישת דלתה- פלוס
-	-	גישת התרחישים
-	-	
2.6	1.2	איגוף סה"כ

*סכומים בממוני הון

מידע נוסף על סיכון שוק

ניתוח של חשיפות בגין סיכונים שוק וניהול פוזיציות

תיאור מפורט של סיכונים השוק אליהם חשוף התאגיד הבנקאי

סיכונים השוק העיקריים אליהם חשוף הבנק פורטו בתחילת פרק סיכונים שוק לעיל.

עקרונות ניהול מדיניות החשיפה

הבנק מבצע בחינה לנאותות ההון המוקצה בגין הסיכונים הפיננסיים השונים על פי הנדבך הראשון והשני בהוראות באזל ובנק ישראל. הבנק מתאים, באמצעות מחירי המעבר, את שימושי האשראי ליכולת הגיוס שלו בחתך של מגזרי פעילות ומח"מ, במגבלות שנקבעו לחשיפות ריבית, מרווח ונזילות. מדיניות הבנק היא הרחבת בסיס המקורות במטרה להקטין את ההישענות על מפקידים גדולים וכן להקטין את הסיכון מהיווצרות משבר נזילות. הבנק מנהל את סיכון קצר-ארוך (פער המח"מ בין הנכסים וההתחייבויות) - טבע פעילותו של הבנק בגיוס פיקדונות ממשקי בית ומתן משכנתאות, ולאור זאת קיימים פערים מובנים בין מח"מ הנכסים למח"מ ההתחייבויות. פערים אלו חושפים את הבנק לסיכון תמחור מחדש, ולסיכון נזילות. סיכונים אלו מנוהלים באמצעות מודלים שונים, וכן הבנק משית מגבלות על היקפי המימון הנדרשים לגישור על פני הפערים. הבנק מנהל באופן אקטיבי את סיכונים הבסיס במטרה להגדיל את ההכנסות ברמת סיכון נתונה, ותוך התחשבות בפוזיציות הכלכליות והחשבוניות הרלבנטיות, פרופיל הסיכון והמגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון. ניהול סיכונים הבסיס (החשיפה לאינפלציה ולשערי חליפין) מנוהל באופן אקטיבי במטרה להגדיל את ההכנסות ברמת סיכון נתונה ותוך התחשבות בפוזיציות הרלבנטיות, התפתחות תנאי המאקרו, וכפוף להמגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון. ניהול סיכונים הבסיס לוקח בחשבון את תחזיות האינפלציה, שכאמור לעיל, שינתה מגמה בשנתיים האחרונות. הבנק הגדיל את הפוזיציה המדדית שלו. נדיש כי על חשיפת הפוזיציה המדדית הוטלה מגבלת דירקטוריון. חשיפת הבנק לשערי חליפין היא נמוכה, היא איננה בליבת העסקים של הבנק, כך שהשפעתה על פרופיל סיכון השוק של הבנק היא מזערית. הבנק בוחר את מח"מ המקורות לאור הערכותיו את התנהגות הריבית, גודל החשיפה הנוכחי שלו לסיכון הריבית ו/או לסיכון הנזילות לטווח ארוך והעלויות הנוספות הנגזרות מהארכת מח"מ, ביניהן גם העלויות הנובעות מההפרשות במנחי CECI. בחינת מדיניות סיכון הריבית מתבצעת בהתאם לפרמטרים כלכליים ועל פי אומדן ההתנהגות הצפויה של הלוחים ושל המפקידים. לפיכך, הבנק עוקב אחר שינויים צפויים בהיקפי הפרעונות המוקדמים, וזאת במטרה למזער את הסיכונים הכרוכים

בפעילות זו. בעת האחרונה, עקב אי הוודאות בשווקים ובעיקר, עקב עליית הריבית בשנים 2022-2023 (עד לרבעון השני) ולאור מלחמת "חרבות ברזל" ומתווה ההקפאות למשכנתאות, אי הוודאות בשיעור הפרעונות המוקדמים בתיק המשכנתאות גדלה ובמצב הנוכחי חלה ירידה מסוימת ברבעון הרביעי בשיעורי הפרעונות המוקדמים. ההחלטה לגבי שיעור הפרעונות המוקדמים הצפוי (המשמש לפרישת הנכסים וההתחייבויות של הבנק) מתבצעת בצוות נכסים והתחייבויות. עקב המצב הנוכחי, נבדק השיעור החזוי מול שיעורו בפועל בעת דיוני הוועדה, אחת לחודש. הבנק השלים בתחילת שנת 2024 פיתוח מודל לחיזוי פרעונות מוקדמים באשראי הצרכני, והחל במהלך לפיתוח מודל זה לתיק המשכנתאות של הבנק. ירידת הריבית (והאינפלציה) בחודש ינואר 2024 מסמנת ככל הנראה שינוי מגמה, אך עדיין לא הקלה על אי הוודאות לאור העובדה שלא ברור מה יהיה קצב ירידת הריבית במהלך השנה הנוכחית וכמה זמן יימשך תהליך זה.

הבנק נערך לגוון את אפשרויות ההשקעה של הנכסים הנזילים, לאור הגברת הנזילות בשוק, והגדלת מגוון הכלים העומדים לרשותו לצורך ניהול הנזילות. הבנק שוקל גיוס מקורות באמצעות הנפקות סחירות, בהתאם לצרכיו תוך בחינת עלויות גיוס אלטרנטיביות ובהתאם לתנאים שישורו בשוק ההון במהלך השנה והיקף הפיקדונות המגויסים מהציבור, שהגיעו השנה לשיא, עקב יכולת הבנק להציע ללקוחותיו ריבית על הפיקדונות מהגבוהות בשוק. מדיניות הבנק אינה מאפשרת שימוש במכשירים נגזרים ומוצרים מיוחדים, אלא אם-כן ניתן אישור לשימוש במכשירים ומוצרים הנ"ל ע"י וועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים לאחר שעברה תהליך של מוצר חדש לפי מדיניות הבנק. אישור של פעילות במכשירים אלו, יינתן רק בתנאי שוועדת הדירקטוריון קיבלה ניתוח הן של הסיכונים הספציפיים של המכשיר והן ניתוח של השפעתו על כלל החשיפות של הבנק. כמו כן, הבנק פועל לצמצום הצורך בידור הסיכונים באמצעות מכשירים נגזרים, באמצעות התאמת המקורות והשימושים ככל שניתן בעסקי הליבה של הבנק (אשראי ופיקדונות). ההעדפה היא לגידורים שלא גורמים תזוזות חשבונאיות. כל פעילות של הבנק, לרבות פעילות של הבנק עבור לקוחותיו, החורגת באופן משמעותי בהיקף ו/או באופייה ו/או בנסיבותיה, ממהלך הפעילות הרגיל והשגרתי של הבנק, אף אם אותה פעילות אינה יוצרת לכאורה סיכון מיוחד ו/או אינה חורגת ממסגרת מגבלות החשיפה לסיכונים שנקבעה על ידי הדירקטוריון, תובא, על ידי מנהל חטיבת האסטרטגיה וניהול פיננסי לדיון ולהחלטת ועדת הדירקטוריון, טרם ביצועה. ועדת הדירקטוריון תהיה רשאית, לפי שיקול דעתה, לאשר את הפעילות האמורה או לדחותה או להעבירה לדיון ולהחלטת הדירקטוריון.

ניהול הסיכונים של הבנק, לרבות ניהול הנזילות, מבוצע באמצעות רשימה סגורה של מכשירים שאינם מוצרי אשראי (כולל אג"ח סחיר ולא סחיר) ופיקדונות. השימוש במכשירים לשם גידור והן לצורך יצירת פוזיציה, הינו בהתאם לסמכויות ההשקעה שמפורטים בנהלי הבנק ובלבד שעסקאות אלו יבוצעו במסגרת מגבלות החשיפה לניהול סיכונים. כאמור, שימוש לראשונה במכשירים פיננסיים אחרים יובא, טרם השימוש, לדיון ולאישור ועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים. במסגרת המדיניות נקבעו אינדיקטורים אפשריים למצב בשוק אשר יהיו סמן (Trigger) לביצוע בחינות לשינויים נדרשים במדיניות, או לפעולות נוספות הקשורות לאופן הטיפול בסיכון שוק, ריבית ונזילות. בפרט, במצב שאיננו סגור. האינדיקטורים כוללים שינויים מהותיים ב: תחזיות להפסד או ירידה משמעותית ברווח הבנק, סיכוי לירידה של הבנק מיחסי ההון המזעריים, הורדת דירוג או חשש להורדת דירוג למדינת ישראל או לבנק, מעילה או הונאה במערכת הבנקאית המשפיעה על הנזילות, מלחמה, אירוע סייבר ועוד.

טבלה מספר 29 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה:

31 בדצמבר 2023					
			מטבע ישראל		מטבע חוץ(1)
לא צמוד	צמוד למדד המחירים	דולר של ארה"ב	אחר	פריטים שאינם כספיים	סך הכל
במיליוני ש"ח					
נכסים					
4,938.4	-	154.7	64.0	-	5,157.1
644.5	139.7	110.0	116.0	88.6	1,098.8
9,635.6	5,049.8	263.9	120.9	-	15,070.2
-	-	-	-	232.5	232.5
-	0.6	0.2	-	0.5	1.3
63.5	13.0	-	-	189.1	265.6
15,282.0	5,203.1	528.8	300.9	510.7	21,825.5
התחייבויות					
13,900.			308.		
3	1,574.9	695.4	5	-	16,479.1
182.5	14.3	-	-	-	196.8
-	-	-	-	-	-
348.8	3,114.5	-	-	-	3,463.3
0.7	5.5	0.2	0.3	0.6	7.3
281.9	-	-	0.8	28.5	311.2
14,714.2	4,709.2	695.6	309.6	29.1	20,457.7
567.8	493.9	(166.8)	(8.7)	481.6	1,367.8
סך הכל התחייבויות					
191.6	(308.6)	115.7	1.3	-	-
759.4	185.3	(51.1)	(7.4)	481.6	1,367.8

(1) כולל צמודי מטבע חוץ.

(2) לאחר ניכוי הפרשות להפסדי אשראי אשר יוחסו לבסיסי הצמדה.

(3) כולל תכניות חסכון עם רצפה שקלית בסכום של 64.0 מיליוני ש"ח.

טבלה מספר 29 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה (המשך):

31 בדצמבר 2022						
סך הכל	כספיים	מטבע חוץ ⁽¹⁾		מטבע ישראלי		לא צמוד
		אחר	דולר של ארה"ב	צמוד למדד		
				המחירים	פרטים שאינם	
במיליוני ש"ח						
נכסים						
מזומנים ופיקדונות בבנקים	3,360.1	-	76.6	195.2	-	3,088.3
ניירות ערך	1,043.1	3.3	119.2	182.0	67.1	671.5
אשראי לציבור, נטו ⁽²⁾	14,057.6	-	153.6	332.5	3,836.0	671.5
בניינים וציוד	189.6	189.6	-	-	-	-
נכסים בגין מכשירים נגזרים	6.1	0.5	4.7	0.3	-	0.6
נכסים אחרים	250.7	177.8	-	-	8.7	64.2
סך הכל נכסים	18,907.2	371.2	354.1	710.0	3,911.8	13,560.1
התחייבויות						
פיקדונות הציבור ⁽³⁾	14,266.8	-	466.5	681.0	962.3	12,157.0
פיקדונות מבנקים	342.9	-	-	-	18.1	324.8
פיקדונות הממשלה	-	-	-	-	-	-
אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים	2,677.6	-	-	-	2,313.2	364.4
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים	9.5	-	0.2	0.1	5.4	3.8
התחייבויות אחרות	354.4	50.9	0.9	-	-	302.6
סך הכל התחייבויות	17,651.2	50.9	467.6	681.1	3,299.0	13,152.6
הפרש	1,256.0	320.3	(113.5)	28.9	612.8	407.5
מכשירים נגזרים שאינם מגדרים						
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)	-	-	113.2	(23.0)	(204.7)	114.5
סך הכל כלי	1,256.0	320.3	(0.3)	5.9	408.1	522.0

(1) כולל צמודי מטבע חוץ.

(2) לאחר ניכוי הפרשות להפסדי אשראי אשר יוחסו לבסיסי הצמדה.

ניהול פוזיציות בתיק למסחר

ניהול פוזיציות בתיק למסחר מתבצע כפוף למגבלות שנקבעו במדיניות הבנק לניהול החשיפה. המגבלות שנקבעו לפעילות הנוסטרו כוללים הן מגבלות על גודל התיק והן מגבלות על החשיפה (תרחישים וכו'). המערכת למסחר ניירות ערך של הבנק תומכת בבקרה ממוכנת בזמן אמת על מגבלות של גודל תיק. כמו כן, ניתן לעקוב באמצעות מערכת המסחר אחרי כל הפעולות ששודרו ביום המסחר (פעולות שבוצעו, פעולות שטרם בוצעו ופעולות שהתבטלו). מעקב מלא אחר מגבלות תיק הנוסטרו מתבצעת בתחילת כל יום על יתרות הסגירה של יום המסחר הקודם. מעבר למעקב השוטף של מנהלי הנוסטרו, בחטיבת ניהול סיכונים מתבצע מעקב (לפחות אחת ליום) אחר הפעולות ששודרו במערכת המסחר. חריגות מהמגבלות, אם נמצאו, מטופלות במידי מול מנהלי הנוסטרו לסגירת החריגה. אם נעשו פעולות משמעותיות מתבצעת בקרה מלאה על המגבלות גם במהלך יום המסחר. באחריות מנהלי הנוסטרו לעדכן את הגורמים הרלוונטיים בחטיבת ניהול סיכונים בעת ביצוע פעולות כאמור. חישוב מדדי הסיכון על התיק למסחר מבוצעת במערכת ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק.

מידע נוסף על חשיפה לסיכונים שוק ודרכי ניהולם לפי מודלים לניהול סיכונים

לבנק מערכת ALM (ניהול נכסים והתחייבויות) הכוללת בתוכה מערכת לניהול סיכונים באמצעות מודל ה-VaR ואפשרות להרצת תרחישים שונים בשגרה וקיצון. ה-

VaR הוא אומדן שמכמת סיכון כולל של כל התיק הנובע ממספר רב של גורמי סיכון שונים, וזאת לאחר התחשבות במתאמים ביניהם. בנוסף, הוא מוצג במונחים כספיים, דבר שהופך אותו למדד נוח להשוואה ומעקב, הוא מציג את פוטנציאל ההפסד הכלכלי לשווי ההוגן של נכסי הבנק והתחייבויותיו. עם זאת, ל-VaR מספר חסרונות:

- הוא מתעלם מהפסדים שעשויים להתרחש מעבר לרמת המובהקות. בכך, הוא מבטא ברוב המקרים, מצב שוק רגיל (נורמלי).
- השימוש באופק של עשרה ימי עסקים מניח, כי ניתן לגדר ולמכור את הפוזיציות, תוך עשרה ימי עסקים. במוצרים ייחודיים, בהיקפי שוק גדולים או בתקופות משבר יתכן ובעיות הנזילות בשוק לא תאפשרנה סגירה, או גידור מלא, של הפוזיציות בפרק זמן זה.
- הסימולציה ההיסטורית מניחה, כי ההתנהגות ההיסטורית של גורמי הסיכון תחזור על עצמה בעתיד, דבר שעלול לא להתקיים (במיוחד, בעת משבר, כמו בעת הקורונה או באירועים אחרים שחווינו כמו במהלך שנת 2022).

בגין מגבלות אלה, ה-VaR אינו יכול להחליף את כל מדדי הסיכון שקדמו לו. לפיכך, ה-VaR משמש כמדד נוסף במדיניות ניהול הסיכונים ולא כמדד בלעדי, ובוודאי שהוא צריך להיות מגובה על ידי תרחישי קיצון, במיוחד, בשנה האחרונה ובעת הנוכחית, עת גברה התנודתיות של גורמי הסיכון. בנוסף, השימוש בשיטה ההיסטורית רגיש ל"חלון התצפיות" (מספר התצפיות מן העבר) הנלקח לחישוב. כחלק מתהליך התיקוף של המודל הבנק עדכן את אופן החישוב, והתוצאה מחושבת כערך המקסימלי מבין תוצאות שחושבו לחלונות תצפית שונים בגודלם.

כפי שציינו לעיל, במטרה לגבות את מודל ה-VaR, ובפרט, להתמודד עם חולשותיו, נקבעו מגבלות חשיפה המתבססים על תרחישים במצב שוק רגיל והן לתרחיש קיצון. הפרמטרים לתרחיש הקיצון מחמירים יותר ממודל ה-VaR בשני אופנים: הראשון: הפרמטר הנלקח עבור כל גורם סיכון מחמיר יותר והשני: בשונה ממודל ה-VaR אין קיזוזים בגין קורלציות (הקשרים בין גורמי הסיכון הרלבנטיים לפעילות הבנק).

המגבלות להלן המבוססות על ה-VaR מוצעות במדיניות הינן על התיק הכולל הכולל גם את פעילות הנוסטר. מדיניות הבנק הינה שמירה על תאבון סיכון נמוך, המתבטא בערך המגבילה במונחי הון רובד 1 של הבנק.

טבלה מספר 30 להלן מלמדת כי ערך ה-VaR של הבנק, גם בשנה הנוכחית שהיא איננה שנה שגרתית, היה נמוך גם בערכו המקסימלי מערך המגבלה שהוטלה על ידי הדירקטוריון, שגם היא מבטא ערך נמוך יחסית להון רובד 1 של הבנק.

טבלה מספר 30 – פירוט החשיפה במונחי VaR:

לתקופה שהסתיימה ביום				
31 בדצמבר 2022		31 בדצמבר 2023		
ערך מקסימלי במהלך התקופה ⁽¹⁾	סוף תקופת דיווח	ערך מקסימלי במהלך התקופה ⁽¹⁾	סוף תקופת דיווח	
				במליוני ש"ח
34.1	26.8	44.0	36.2	חשיפה בפועל
4.0	2.4	5.3	1.2	מזה: בתיק למסחר
49.5	50.2	53.2	54.6	מגבלת הבנק

(1) המגבלה חושבה לפי מועד הערך המקסימלי

חלק 6 א - סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר

מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי

סיכון הריבית (ללא מרווח סיכון האשראי) הוא הסיכון שנשקף להון ולרווחי הבנקים כתוצאה מתנועות בשיעורי הריבית שמשפיעות על הפוזיציות הקיימות בכל אחד מהבנקים. כאשר שיעורי הריבית משתנים, משתנים עמם הערך הנוכחי והעיתוי של תזרימי המזומנים העתידיים. אלה, בתורם, גורמים לשינוי בערכם הבסיסי של הנכסים, ההתחייבויות והפריטים החוץ-מאזניים ומשנים בכך את ערכו הכלכלי של הבנק. שינויים אלו טמונים באופן שיגרי בעסקי הבנקאות ועשויים להוות מקור רווח. עם זאת, רמות חריגות של סיכון הריבית עלולות להביא לפגיעה ברווחיות הבנק ו/או לשחיקת ההון שלו. רגישות עקום הריבית יכולה לנבוע מעלייה או ירידה בשיעור הריבית, משינוי בעקום או בחלקים ממנו, כשהתזוזות אינן בהכרח מקבילות.

מעקב אחר החשיפה לסיכון ריבית מבוצע ברמת תיק בנקאי ונוסטרו והתיק הכולל וברמה של מגזרי פעילות הבנק, שקלי, צמוד מדד ומט"ח. פעילות הבנק במגזר המט"ח היא נמוכה מאוד. אתגר תכנית העבודה של הבנק לשנת 2024 שבוצע על ידי חטיבת ניהול סיכונים, כלל שורה מגוונת של תרחישים הבוחנים את השפעת סיכון הריבית, בהתאם לסוגי הסיכונים המפורטים להלן. מסקנות האתגר העלו כי רמת סיכון הריבית של הבנק, היא נמוכה יחסית.

לפירוט ניהול סיכון הריבית בתיק הבנקאי, ראו לעיל, סעיף ניהול סיכון שוק הון בגופים המפקחים.

סיכון תמחור מחדש (Repriicing Risk) – סיכון זה נובע מהבדלי עיתוי בתקופות לפרעון (ריבית קבועה) ובמועדי התמחור מחדש (בריבית משתנה) של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניים של הבנק (חשיפה לפער מח"מ). אי התאמות במועדי התמחור מחדש עלולות לחשוף את הרווחים ואת השווי הכלכלי לתנודות בלתי צפויות עקב שינויים בשיעורי הריבית. החשיפה מקורה בתזוזה מקבילה של עקום הריבית (כלומר כל עקום הריבית עולה או יורד בשיעור זהה לאורך כל העקום). לפיכך, המעקב אחר סיכון זה מתבצע באמצעות התרחישים השונים לתזוזה מקבילה של כל עקום הריבית (1%, 2%, 3%, 4%).

סיכון עקום תשואה (Yield Curve Risk) – סיכון הנובע מתזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה שעלולות להשפיע באופן שלילי על רווחי הבנק או על השווי הכלכלי וזאת, בשל שינויים בקשרים בין שיעורי הריבית לתקופות פרעון שונות של אותו מדד או שוק. השינויים בקשרים בין שיעורי הריבית יבואו לידי ביטוי בשינויים לא מקבילים של עקום הריבית- שינוי בשיפוע העקום (התללה או השטחה) או בצורתו (פיתול) (דהיינו, עקום הריבית יעלה או ירד בשיעור לא אחיד לאורך תקופות הזמן). המעקב אחר סיכון זה מתבצע באמצעות בחינת החשיפה בתרחישים לשינויים לא מקבילים:

* תרחיש "חלק ארוך" – עלייה/ירידת ריבית של 0.25% בטווח קצר, 0.5% בטווח בינוני ו-1% בטווח ארוך.

* תרחיש "חלק קצר" – עלייה/ירידת ריבית של 1% עד שנה ראשונה, 0.5% בטווח של החל משנה ועד 5 שנים, ו-0.25% החל משנה חמישית ואילך.

* תרחיש "פרפר" – עלייה/ירידת ריבית של 0.5% עד שנה ראשונה, 1% בטווח של החל משנה ועד 5 שנים, ו-0.5% החל משנה חמישית ואילך.

סיכון בסיס הריבית (Basis Risk) סיכון הנובע ממתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים הפיננסיים השונים או מכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש. הבדלים אלו יכולים לגרום לשינויים בלתי צפויים בתזרימי המזומנים ובמרווח ההכנסות בין נכסים, התחייבויות ומכשירים חוץ מאזניים בעל תקופות לפרעון או תדירות תמחור מחדש דומות.

סיכון בסיס – החשיפה לסיכון הבסיס יכולה לנבוע משינויים בשיעורי הריבית, בשערי החליפין ובקצב האינפלציה. מדיניות הבנק היא לנהל את הסיכונים הנובעים מחשיפת הבסיס באופן מבוקר, במסגרת המגבלות שקבע הדירקטוריון.

סיכון אופציונליות – סיכון הנובע משינוי בעיתוי או בהיקף של תזרימי המזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי הריבית בשוק והתנהגות הלווים/מפקדים. בחלק לא מבוטל מהמקרים הללו, האופציה נתונה בידי הלקוח ומכאן, צרכי ואופן התנהגות הכלכלית, ולפיכך, היא איננה מבטאת שיקולים כלכליים בלבד. במכשירי הבנק קיימת אופציונליות בעיקר במשכנתאות (פירעון מוקדם) ומצד הפיקדונות בעו"ש שקלים, מט"ח ובפיקדונות עם אופציית משיכה (למשל, זמינים למשיכה). המעקב אחר סיכון זה מתבצע באמצעות התרחישים השונים לשינוי בריבית (1%, 2% וכו') בהם כלולים הנחות פירעון מוקדם בהתאם לתרחיש. הבנק מבצע ניתוחים על מנת לאמוד את השפעת הפירעון המוקדם על המשכנתאות ועל הפיקדונות לשימושי העסקיים, ולצורך ניהול הסיכונים שלו. מדיניות הבנק בניהול החשיפה

לסיכון ריבית נקבעת:

- בהתחשב בתיאבון הסיכון ומגבלות החשיפות שנקבעו.
- תוך ניטור ההתפתחויות בשווקים, כולל הציפיות לעליית ריבית, והתאמת המגבלות, ככל שיש צורך.
- תוך בחינת ההכנסות הצפויות מיצירת החשיפה אל מול העלויות של האלטרנטיביות השונות לצמצום או לסגירה של פער המח"מ.
- בהתחשב בהשפעות חיצוניות של שינוי ריבית על התוצאות העסקיות של הבנק.
- בהתחשב באומדן הבנק לשיעורי הפרעונות המוקדמים ולגורמים המשפיעים עליהם.
- תוך בדיקת התפתחויות שיעורי הריבית לאורך זמן.
- תוך התחשבות בהשפעה של חשיפה לסיכון זה על סיכון הנדילות.

החשיפה לסיכון ריבית עשויה להשפיע על הרווחים, על השווי הכלכלי ועל ההון של הבנק. בהתאם לכך, נקבעו מגבלות בגישת השווי הכלכלי, שחיקת ההון, ובגישת הרווחים (רו"ה).

- גישת השווי הכלכלי – ניתוח השפעתם האפשרית של שינויים לא צפויים בריבית על השווי הכלכלי הנכחי של כל תזרימי המזומנים העתידיים. חישוב החשיפה הכלכלית מתבצע הן באמצעות תרחישים שנקבעו למצב שגרה ולמצב קיצון, כגון: שינוי של 1% בריבית (על תיק הנוסטרו) ו- 2% בריבית (בתיק הכולל, בתיק הבנקאי ובתיק הנוסטרו, כ"א בנפרד) ובאמצעות תרחישי שינויים לא מקבילים של עקום הריבית הכוללים שינוי בשיפוע העקום (התללה או השטחה) או בצורתו (פיתול) והן באמצעות VaR ריבית בתיק הכולל.
- גישת הרווחים (רו"ה לשנה) – מתבצעת בהתאם לנב"ת 333 – ניתוח השפעתם של שינויי ריבית על הרווח והפסד של הבנק בהתאם להוראות החשבונאיות לתקופה של 12 חודשים.

הרצת חישוב החשיפה באמצעות מערכת ה-ALM מתבצע אחת לחודש. מתבצע חישוב יומי להערכת החשיפות העיקריות באמצעות ניתוח ההשפעה של השינויים בתיק הנוסטרו הזמין למכירה (שמהווים את הגורם התנודתי ביותר בחשיפה). הבנק עוקב אחר תרחישי קיצון של זעזועים מקבילים משמעותיים של עקום הריבית – 2%, 3% ו-4%. בנוסף, מתבצע מעקב אחר שלושה תרחישים לשינויים לא מקבילים של עקום הריבית: תרחיש התללה / השטחה החלק הארוך של העקום, תרחיש התללה / השטחה החלק הקצר של העקום, תרחיש "פרפר" – תזוזה בחלק הבינוני של העקום.

גילוי כמותי בנוגע לתקופות תמחור מחדש לפיקדונות לפי דרישה:

התקופה הממוצעת לתמחור מחדש המוקצה לפיקדונות לפי דרישה, נכון ליום 31.12.2023:

בשקלים – 1.80 שנים (1.42 שנים ליום 31.12.2022).

בדולר – 2.46 שנים (2.26 שנים ליום 31.12.2022).

התקופה הארוכה ביותר לתמחור מחדש המוקצה לפיקדונות לפי דרישה, נכון ליום 31.12.2023, הינה 3.5 שנים (בדומה לתקופה של 3.5 שנים ליום 31.12.2022).

טבלאות מספר 31 ו- 32 מציגות את השווי ההוגן ואת השפעתם של תרחישים השונים על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים בתיקי הבנק. נדגיש כי הבנק מנהל את הפוזיציות שלו באופן דינמי, בוודאי עקב האירועים בשווקים בשנת 2023, והתוצאות בטבלאות מציגות את ההשפעה לנקודת זמן. עם זאת, ערכי הסיכון (השפעת התרחישים השונים על השווי ההוגן) הם נמוכים יחסית, ונמצאים במרחק סביר מהמגבלות שהוטלו על ידי הדירקטוריון במדיניות סיכונים פיננסיים.

טבלה מספר 33 מציגה את השפעת תזוזות הריבית על הכנסות הריבית של הבנק. בהנחה של עלייה בעקום הריבית, מלמדת הטבלה על כך שהבנק ימשיך לצבור הכנסות ריבית. הכנסות אלה תהינה נמוכות יחסית לתוצאות לסוף שנת 2022, שחלקן הבנק כבר צבר עקב העלייה בריבית בשנת 2023, בעיקר, עקב המעבר של הציבור בפיקדונות לריבית משתנה, ככל שהריבית המשיכה לעלות.

מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

טבלה מספר 31 - שווי הוגן נטו מותאם¹ של המכשירים הפיננסיים על בסיס מאוחד

31 בדצמבר 2023					
	שקל לא צמוד	שקל צמוד למדד	מטבע חוץ דולר	מטבע חוץ אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח					
נכסים פיננסיים ^(*)	15,247.7	5,198.8	534.3	304.0	21,284.8
סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים,					
מורכבים וחופף מאזניים	191.6	-	74.6	42.4	308.6
התחייבויות פיננסיות ^(*)	14,723.1	4,694.5	638.5	363.4	20,419.5
סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים,					
מורכבים וחופף מאזניים	-	308.6	-	-	308.6
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים	716.2	195.7	(29.6)	(17.0)	865.3
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים	-	-	-	-	-
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה	-	-	-	-	-
שווי הוגן מותאם^(*)	716.2	195.7	(29.6)	(17.0)	865.3
מזה: תיק בנקאי	716.2	186.5	(29.8)	(17.0)	855.9
31 בדצמבר 2022					
	שקל לא צמוד	שקל צמוד למדד	מטבע חוץ דולר	מטבע חוץ אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח					
נכסים פיננסיים ^(*)	13,540.2	4,000.9	697.8	348.0	18,586.9
סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים					
נגזרים, מורכבים וחופף מאזניים	114.5	-	60.2	30.0	204.7
התחייבויות פיננסיות ^(*)	13,002.6	3,448.0	733.6	365.9	17,550.1
סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים					
נגזרים, מורכבים וחופף מאזניים	-	204.7	-	-	204.7
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים	652.1	348.2	24.4	12.1	1,036.8
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים	-	-	-	-	-
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה	-	-	-	-	-
שווי הוגן מותאם^(*)	652.1	348.2	24.4	12.1	1,036.8
מזה: תיק בנקאי	652.1	338.3	24.20	9.3	1023.9

1 שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים, ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראו **ביאור 32 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023**

* למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חופף מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

טבלה מספר 32 - השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם¹ של הבנק

31 בדצמבר 2023				
שקל לא צמוד	שקל צמוד למדד	מטבע חוץ דולר	מטבע חוץ אחר	סך הכל ⁽¹⁾
במיליוני ש"ח				
שינויים מקבילים				
עלייה במקביל של 1%	(22.8)	1.1	(5.5)	(59.2)
מזה: תיק בנקאי	(22.8)	0.1	(5.5)	(59.6)
ירידה במקביל של 1%	26.0	(1.2)	6.0	69.4
מזה: תיק בנקאי	26.0	(0.1)	6.0	69.8
שינויים לא מקבילים				
התללה ⁽²⁾	(18.7)	(0.4)	(2.9)	(45.1)
מזה: תיק בנקאי	(18.7)	(0.4)	(2.8)	(44.9)
השטחה ⁽³⁾	13.6	0.7	1.6	33.4
מזה: תיק בנקאי	13.6	0.4	1.6	33.0
עליית ריבית בטווח הקצר	6.8	2.4	(0.8)	9.3
מזה: תיק בנקאי	6.8	2.5	(0.8)	8.9
ירידת ריבית בטווח הקצר	(5.6)	(2.0)	0.6	(7.8)
מזה: תיק בנקאי	(5.6)	(2.1)	0.6	(7.4)
מקסימום				
מזה: תיק בנקאי	(22.8)	0.1	(5.5)	(59.6)

31 בדצמבר 2022					
שקל לא צמוד	שקל צמוד למדד	מטבע חוץ דולר	מטבע חוץ אחר	סך הכל ⁽¹⁾	
במיליוני ש"ח					
שינויים מקבילים					
עלייה במקביל של 1%	(6.6)	(27.2)	0.4	(4.2)	(37.5)
מזה: תיק בנקאי	(7.4)	(26.6)	(0.9)	(6.0)	(40.9)
ירידה במקביל של 1%	9.6	32.4	(0.4)	4.6	46.2
מזה: תיק בנקאי	10.5	31.7	1.0	6.7	49.9
שינויים לא מקבילים					
התללה ⁽²⁾	(25.7)	(19.1)	(0.9)	(2.7)	(48.4)
מזה: תיק בנקאי	(27.0)	(18.9)	(1.0)	(3.3)	(50.1)
השטחה ⁽³⁾	24.1	14.0	1.0	1.8	40.9
מזה: תיק בנקאי	25.3	13.9	0.8	1.9	41.9
עליית ריבית בטווח הקצר	19.5	1.5	0.8	(0.2)	21.7
מזה: תיק בנקאי	20.5	1.6	0.3	(0.7)	21.6
ירידת ריבית בטווח הקצר	(16.2)	(1.3)	(0.7)	0.1	(18.0)
מזה: תיק בנקאי	(17.0)	(1.3)	(0.2)	0.6	(17.9)
מקסימום					
מזה: תיק בנקאי	(27.0)	(18.9)	(0.9)	(3.3)	(50.1)

1. שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים, ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

2. התללה – ירידה בריבית בטווח הקצר ועליה בריבית בטווח ארוך.

3. השטחה – עליה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח ארוך.

טבלה מספר 33 - השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית

ליום 31 בדצמבר 2022			ליום 31 בדצמבר 2023			
הכנסות מימון			הכנסות מימון			
סך הכל ¹	שאינן מריבית	הכנסות ריבית	סך הכל ¹	שאינן מריבית	הכנסות ריבית	
במיליוני ש"ח						
שינויים מקבילים						
22.8	2.7	20.0	10.6	(1.4)	12.0	עלייה במקביל של 1%
18.8	(1.2)	20.0	10.0	(2.0)	12.0	מזה: תיק בנקאי
מקסימום						
18.8	(1.2)	20.0	10.0	(2.0)	12.0	מזה: תיק בנקאי

* לאחר השפעות מקדחות.

מידע כמותי נוסף על חשיפת התאגיד הבנקאי לסיכון ריבית

טבלה מספר 34 – חשיפה כוללת של הבנק לשינויים בשיעורי הריבית

ליום 31 בדצמבר 2023

משך חיים	שיעור	ללא	עם דרישה עד	מל 3 ועד 5	מל 3 ועד 5	מל 3 ועד 5	מל 3 ועד 5	מל 3 ועד 5	מל 3 ועד 5	מל 3 ועד 5	מל 3 ועד 5
ממוצע	תשואה	תקופת	מל 20	מל 10 ועד 20	מל 5 ועד 10	מל 3 ועד 5	מל 3 ועד 5	מל 3 ועד 5	מל 3 ועד 5	מל 3 ועד 5	מל 3 ועד 5
אפקטיבי	פנימי	סך הכל שווי הוגן	כירעון	שנה	20 שנה	10 שנים	שנים	שנים	חודשים	חודשים	חודש
בשנים	באחוזים	במיליוני ש"ח									
1.17	5.3	21,373.9	5.7	32.6	399.9	1,101.5	1,392.3	2,948.1	2,425.3	1,002.2	12,066.3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0.88	2.87	20,420.1	-	-	1.2	725.1	1,704.7	1,781.6	3,586.2	950.4	11,670.9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
0.28		953.8	5.7	32.6	398.6	376.4	(312.4)	1,147.5	1,166.5	51.8	395.4
החשיפה לשינויים בשיעורי ריבית											
פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית											
א. לפי מהות הפעילות:											
0.28		944.3	5.7	32.6	397.0	372.6	(313.8)	1,145.9	1,165.0	51.5	395.2
-		9.4	-	-	1.7	3.8	1.4	1.5	0.6	0.2	0.2
ב. לפי בסיסי הצמדה:											
0.2		545.9	5.7	3.8	89.0	343.5	43.5	89.9	(374.9)	122.2	223.1
2.69		514.1	-	28.7	307.8	(39.9)	(411.9)	1,000.0	(459.9)	74.4	14.9
0.48		(162.7)	-	0.0	1.9	65.9	38.0	57.5	(338.6)	(144.9)	157.5
ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית:											
0.06	0.1	(48.6)	-	-	-	35.1	39.4	320.3	132.1	30.0	(605.6)
0.00		3.0	-	-	-	-	(3.9)	(18.3)	11.2	8.4	5.6

טבלה מספר 34 – חשיפה כוללת של הבנק לשינויים בשיעורי הריבית (המשך):

ליום 31 בדצמבר 2022											
עם דרישה עד	מעל חודש ועד 3	מעל 3	מעל שנה עד 3	מעל 3 ועד 5	מעל 5 ועד 10	מעל 10 ועד 20	מעל 20 שנה	ללא תקופת פירעון	סך הכל שווי הוגן	שיעור תשואה פנימי	משך חיים ממוצע אפקטיבי
חודש	חודשים	חודשים	שנים	שנים	שנים	שנה	שנה	שנים	במיליוני ש"ח	באחוזים	בשנים
נכסים פיננסיים ^(*)	9,837.3	785.9	2,578.2	2,602.5	1,339.6	1,027.6	377.9	4.2	18,584.2	5.35	1.23
סכומים אחרים לקבל ^(**)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.07
התחייבויות פיננסיות ^(*)	8,079.2	777.0	3,681.3	3,186.7	1,325.5	516.2	-	-	17,566.0	1.57	0.96
סכומים אחרים לשלם ^(**)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.15
החשיפה לשינויים בשיעורי ריבית	1,758.1	8.9	(1,103.1)	(584.3)	14.1	511.4	377.9	4.2	1,018.2		0.27

פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית

א. לפי מהות הפעילות:

החשיפה בתיק הבנקאי	1,758.0	8.7	(1,103.8)	(585.9)	12.7	507.3	376.0	4.2	1,008.1		0.27
החשיפה בתקי למסחר	0.1	0.2	0.7	1.7	1.4	4.1	1.9	-	10.1		-

ב. לפי בסיסי הצמדה:

מטבע ישראלי לא צמוד	1,571.3	(6.5)	(465.7)	(1,020.1)	(22.3)	332.6	123.8	6.5	523.8		0.09
מטבע ישראלי צמוד מדד	30.8	99.3	(224.1)	372.8	(96.5)	90.2	252.2	24.4	549.2		2.60
מטבע חוץ (לרבות צמוד מט"ח)	156.0	(83.9)	(413.3)	63.0	133.0	88.5	1.9	-	(54.8)		0.52

ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית:

השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה	(573.0)	89.5	251.2	114.1	40.9	38.7	-	-	(38.6)		0.05
השפעת פרעונות מוקדמים בהלוואות לדיר	64.0	99.1	256.6	337.8	1.4	(50.6)	(410.7)	(162.3)	135.5		(0.00)

* למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. לאחר השפעת פריסה לתקופה של פיקדונות לפי דרישה.

** סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים, לאחר השפעה של ההתחייבויות לזכויות עובדים. מכשירים פיננסיים מורכבים מיון לתקופות לפי משך החיים הממוצע האפקטיבי של כל מכשיר, מאחר ולא ניתן לשקף את החשיפה לריבית שלהם באמצעות מיון לפי תקופות

לפירעון תזרימי מזומנים או למועד חידוש הריבית הקרוב.

*** ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

הערות כלליות:

1. פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל ההתחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסרו לכל מבקש.
2. בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי (למעט פריטים לא כספיים) ושל סכומים אחרים לקבל ולשלם ולאחר השפעת ההתחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה כמוסבר בהערה 3 להלן, נשהם מהוונים לפי שיעורי הריבית שמנקים אותם אל השווי ההוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי בביאור 34א בדוח הכספי, בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים, ראו **באור 32א בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023**.
3. הערך הנוכחי של תזרימי מזומנים הנובעים מפיקדונות לפי דרישה חושב בהתאם להנחות לגבי תקופות לפירעון המשמשות את הבנק לניהול סיכוני ריבית.
4. שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו בבאור 34א בדוח הכספי.
5. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיוגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.

חלק 6 ב - מניות

פוזיציות במניות בתיק הבנקאי

למעט מסגרת מצומצמת שקבע הדירקטוריון לתעודות סל על מניות בתיק הזמין, בבנק אין הן מסגרת והן אחזקה בפועל במניות בתיק הבנקאי.

טבלה מספר 35 - היתרה המאזנית של ההשקעות במניות בתיק הבנקאי ושווין ההוגן של השקעות אלו:

ליום 31 בדצמבר 2023					
מניות וקרנות	של אחרים	הערך במאזן	עלות	רווחים שטרם הוכרו	הפסדים שטרם הוכרו
				מהתאמות לשווי	מהתאמות לשווי
				הוגן	לשווי הוגן
במיליוני ש"ח					
		84.5	85.6	-	0.4
1.5					
ליום 31 בדצמבר 2022					
מניות וקרנות	של אחרים	הערך במאזן	עלות	רווחים שטרם הוכרו	הפסדים שטרם הוכרו
				מהתאמות לשווי	מהתאמות לשווי
				הוגן	לשווי הוגן
במיליוני ש"ח					
		88.4	88.4	-	-
88.4					

* לפרטים אודות המדיניות החשבונאית ראו ביאור 1 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023.

קרנות חוב עוסקות בדרך כלל בחוב שאינו סחיר ובהתאם אינן נזילות.

סיכון ההשקעה בקרנות הינו סיכון שנובע מירידת ערך של ההשקעה בקרנות או ירידה ברווחים ודיבידנדים.

חשיפה זו מנוהלת בכפוף למדיניות ההשקעה בקרנות חוב, לפיה, בין היתר נקבעו מגבלות להיקף ההשקעה הכולל בקרנות ובקרן בודדת.

קרנות החוב מוצגות על בסיס עלות, בניכוי הפרשה לירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני.

הבנק בוחן באופן שוטף את השקעותיו במניות, לאור התנודתיות בשווקים, מתאים את ההשקעות למצב בשווקים, לביצועי המניות והקרנות, ושומר על תיק מניות

נמוך יחסית לאור המצב. על הפעילות במניות הוטלו מגבלות דירקטוריון במונחי תרחישים.

טבלה מספר 36 - השקעות הבנק במניות בתיק הבנקאי ודרישות ההון בדין:

ליום 31 בדצמבר 2022		ליום 31 בדצמבר 2023		
ערך במאזן ושווי		ערך במאזן ושווי		
דרישות הון ^(א)	הוגן	דרישות הון ^(א)	הוגן	
במיליוני ש"ח				
0.4	3.3	0.5	4.1	השקעות המסווגות בתיק למסחר ⁽²⁾
17.0	88.4	15.9	84.5	השקעות המסווגות בתיק זמין למכירה
17.4	91.7	16.4	88.6	סך הכל השקעות במניות וקרנות
0.4	3.3	1.4	11.6	מזה: נסחר בבורסה
16.6	88.4	14.4	77.0	מוחזק באופן פרטי
-	-	(0.0)	(0.4)	רווחים שטרם מומשו הכלולים בהון הפיקוחי

* לפירוט ראו ב"אור 12 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023.

(1) דרישות ההון חושבו בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש לפי המפקח על הבנקים בשיעור של 12.5% ליום 31 בדצמבר 2023.

(2) כולל הקצאת הון בגין סיכון שוק ספציפי וסיכון שוק כללי.

חלק 7 - סיכון נזילות

סיכון נזילות הוא הסיכון הנובע מאי-ודאות לגבי משיכות בלתי צפויות של פיקדונות ומביקוש בלתי צפוי לאשראי שעל הבנק לספק באופן מיידי ושייגרמו לכך שהבנק לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו למפקידים. מקורו בסיכון לרווחי הבנק וליציבותו אשר נובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו. הסיכון נוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגייס מקורות ו/או לממש נכסים באופן בלתי צפוי ובפרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. הבנק מנהל את הנזילות בהתאם לנדרש בנהל בנקאי תקין 221,342 ו-222 וכללי באזל שאומצו על ידי בנק ישראל. כפי הנדרש בהוראות אלו ובהתאם לסטנדרטים המקובלים בעולם, הבנק מקיים מודלים לאמידת סיכון הנזילות קצר הטווח וארוך הטווח, מנתח פערי נזילות ובונה תוכנית גיוס מקורות בהתאם, תוך שהוא מתחזק באופן שוטף את תכנית החירום שלו למקרה של אירוע נזילות מערכתי ו/או ספציפי לבנק.

יחס כיסוי נזילות – גילויים עיקריים (LIQ)

החל מיום 1 באפריל 2015 מיישם הבנק את הוראת ניהול בנקאי תקין 221 בנושא "יחס כיסוי נזילות" (LCR) של בנק ישראל אשר מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס כיסוי הנזילות במערכת הבנקאית בישראל. יחס כיסוי הנזילות בוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון ונועד להבטיח שלתאגיד בנקאי מלאי של נכסים נזילים באיכות גבוהה שנותן מענה לצורכי הנזילות של התאגיד באופק זמן זה בהתאם לתרחיש הגלום בהוראה. במסגרת ההוראה נקבע אופן חישוב של יחס כיסוי הנזילות לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות פעולות ל"מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה" (המונה) ומקדמי הביטחון בגינם, וכן הוגדרו תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים הבאים (המכנה).

תזרים זה כולל, בין היתר, משיכה מסוימת של פיקדונות מסוגים שונים בהתאם למקדמים בתרחיש, ניצול מסוים של מסגרות אשראי שהבנק העמיד ועוד, בניכוי פרעונות במהלך החודש של אשראי שהבנק העמיד במקדמים מסוימים וכו'. הסיווגים של אגרות-החוב, סוגי הפיקדונות, סוגי המסגרות וכו' ומקדמיהם נקבעו בהוראה. בהתאם, שינוי בהיקף הנכסים הנזילים או בהרכבם, שינוי בהיקף הפיקדונות בכל אחד מסוגי הפיקדונות המוגדרים בהוראה, שינויים בהיקף מסגרות האשראי והערבויות מולם יש לשמור נזילות וכיצא בזה יכולים להביא לשינוי היחס. בנק ישראל קבע יחס מזערי של 100% ליחס כיסוי הנזילות. מגבלת הדירקטוריון בבנק נקבעה בהסתמך על היחס המזערי בתוספת שולי בטחון. ככלל, יחס כיסוי הנזילות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין 221 שונה מהמודלים הפנימיים החלים בבנק. היחס הממוצע במהלך הרבעון האחרון עומד על 199%, כאשר מגבלת הדירקטוריון עומדת על 140% (בתקופה של הרבעון המקביל שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022 היחס הממוצע היה דומה ועמד על 202%).

הבנק מנהל פעילות עסקית מול מוסדות פיננסיים. בשנה האחרונה הבנק הגדיל את היקף הפיקדונות הקצרים ממוסדות כספיים (עד חודש). לו יתפתח משבר נזילות, פיקדונות אלה קצרים, וניתנים למשיכה בפרק זמן קצר מתחילת משבר, ביוזמת הבנק או המפקידים, קרי, ערך ה-LCR של הבנק יעלה.

במהלך כל השנה שמר הבנק על יחסי נזילות ועודפי נזילות גבוהים שהם הגבוהים במערכת במהלך השנים האחרונות, כך שלא נדרש לבחון שינוי בתכנון הנזילות שלו. כפי שציינו בתחילת דוח זה, וכן, מתיאור מצב הנזילות של הבנק - הבנק נכנס למצב המלחמה ברמת נזילות גבוהה מאוד. עם פרוץ המלחמה החל הבנק בניטור מוגבר של אינדיקטורים מרכזיים בנזילות. במהלך הימים שחלפו מאז השבעה באוקטובר, המשיך הבנק בצבירה חיובית של פיקדונות מהציבור, כאשר הוא מצליח לגייס פיקדונות חדשים, וזאת, עדות למוניטין ואמון הציבור בבנק לאור הצעות הערך שהציע ללקוחותיו עוד טרום המלחמה. יחס כיסוי הנזילות המשיך לשמור על ערכים גבוהים והוא נע במהלך התקופה הנע בין 180% - 230%. בניכוי הפיקדונות לזמן קצר מהמוסדיים עמד יחס כיסוי הנזילות על ערכים הנעים בין 210% - 350% בהתאם להיקף פיקדונות אלה במועד החישוב. פער הנזילות נשמר על ערך גבוה (כ- 4-5 מיליארד שקלים). לבקשת בנק ישראל מהמערכת הבנקאית, העביר הבנק אליהם תוצאת תרחיש קיצון שבוצע ליחס כיסוי הנזילות. בתרחיש זה, גדלו שיעור המשיכות מפיקדונות הבנק לשיעורים גבוהים מאוד יחסית להנחות ה-LCR כפי שהוא מחושב בשגרה. נציין, שגם בחישוב שבשגרה, מניח ה-LCR שיעורי משיכות בקיצון. שיעורים אלה הוגדלו על ידי הבנק בתרחיש המלחמה. גם בתרחיש זה, שמר הבנק על יחס ה-LCR הגבוה באופן משמעותי מהיחס הרגולטורי שנקבע.

למרות מצב הנזילות של הבנק, לאור אי הוודאות לגבי התנהגות גורמי המאקרו במהלך המלחמה ואחריה, מגוון תחזיות מומחים השונות זו מזו, ואף מתחזית בנק ישראל, ולאור הקשת הנרחבת של התרחישים היכולים להתפתח עקב המלחמה, העלה הבנק בדוחות הכספיים של הרבעון השלישי את דירוג סיכון הנזילות בגורמי הסיכון מרמה של סיכון נמוך לרמה של סיכון נמוך - בינוני.

טבלה מספר 37 - מתכונת גילוי על יחס כיסוי הדיליות (Liquidity)

מאוחד		
לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31.12.2023		
סך ערך לא משוקלל ^(א) (ממוצע)	סך ערך משוקלל ^(ב) (ממוצע)	
במיליוני ש"ח		
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)		
4,450.6		
תזרימי מזומנים יוצאים		
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:	10,054.3	465.7
פיקדונות יציבים	416.4	20.8
פיקדונות כחות יציבים	1,681.4	206.2
פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראה ניהול בנקאי תקין (221)	7,956.5	238.7
מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:	2,613.8	1,873.3
פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשותות של	-	-
תאגידים בנקאיים קואופרטיבים	-	-
פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)	2,523.1	1,782.5
חובות לא מובטחים	90.7	90.7
מימון סיטונאי מובטח	-	-
דרישות נזילות נוספות, מזה:	2,352.3	395.4
תזרימי יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות	102.0	102.0
תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב	-	-
קווי אשראי ונזילות	1,854.0	115.4
מחויבויות מימון חוזיות אחרות	-	-
מחויבויות מימון מותנות אחרות	396.3	178.0
סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים		
2,734.3		
תזרימי מזומנים נכנסים		
הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)	-	-
תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן	562.1	385.8
תזרימי מזומנים נכנסים אחרים	97.0	97.0
סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים		
482.7		
סך ערך מתואם ^(ג)		
4,450.6		
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)		
סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו		
2,251.6		
יחס כיסוי דיליות (%)		
199%		

1. ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
2. ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס או יוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
3. ערכים מתאימים יחושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא (2) כל המבטלות הרלוונטיות (כלומר מבטלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומבטלה על תזרימים נכנסים).

טבלה מספר 37 - מתכונת גילוי על יחס כסיו הכילות (LQI) (המשך)

מאוחד		
לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31.12.2022		
סך ערך לא משוקלל ^(א)	סך ערך לא משוקלל ^(א)	סך ערך לא משוקלל ^(א)
ממוצע		
במליוני ש"ח		
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)		
2,898.9		
תזרימי מזומנים יוצאים		
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:	10,662.3	506.1
פיקדונות יציבים	508.9	25.4
פיקדונות פחות יציבים	1,924.9	233.8
פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראה ניהול בנקאי תקין (221)	8,228.5	246.9
מימון סיטונאי בלתי מובטח מזה:	1,706.6	916.5
פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים	0.0	0.0
פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)	1,636.0	845.5
חובות לא מובטחים	70.6	70.6
מימון סיטונאי מובטח	0.0	0.0
דרישות נזילות נוספות, מזה:	2,285.9	320.4
תזרימי יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות	36.5	36.5
תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב	0.0	0.0
קווי אשראי ונזילות	1,865.7	118.5
מחויבויות מימון חוזיות אחרות	0.0	0.0
מחויבויות מימון מותנות אחרות	383.6	165.3
סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים		
1,742.9		
תזרימי מזומנים נכנסים		
הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)	0.0	0.0
תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן	438.9	275.7
תזרימי מזומנים נכנסים אחרים	31.5	31.5
סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים		
470.4		
סך ערך מתואם ^(ב)		
2,898.9		
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)		
1,435.7		
סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו		
202%		
יחס כסיו כילות (%)		

1. ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).

2. ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס או יוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).

3. ערכים מתאים יחושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא (2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 12 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

הבנק ממשיך באסטרטגיה, שהחלה לפני מספר שנים, של התמקדות בגיוס מקורות ממשקי בית תוך חתירה להרחבת בסיס המפקידים וגרעון הפיקדונות, המבוססת על העיקרון לפיו הישענות רחבה על מפקידים קטנים (משקי בית) תתרום ליציבות מקורות המימון ובכך לחוסנו של הבנק ולשיפור פרופיל הנזילות שלו, הבנק הקצה משאבים לטובת גיוס ממשקי בית, ובפרט מבצעי שיווק. הבנק מגוון את סל המוצרים המוצע למשקי בית, ופועל לשיפור מתמשך ביכולת הגיוס שלו מאפיק זה. כפי שצינו לעיל, העלייה בשיעור הריבית בשנתיים האחרונות הגדילה את סך הפיקדונות שגייס הבנק ממשקי הבית, הודות ליכולת הבנק להציע ריבית גבוהה יחסית לבנקים אחרים על הפיקדונות.

גילויים נוספים בגין יחס כספי נזילות (LIQA)

ממשל תאגידי של ניהול סיכונים הנזילות

דירקטוריון הבנק קבע את עקרונות ניהול הנזילות, את מדרג האחריות והסמכות ואת מערך ההתערות והטיפול בחריגות מהמגבלות שנקבעו. קביעת המגבלות האמורות מביאה בחשבון הן התרחשויות צפויות של אירועים בבנק ובסביבתו העסקית, והן את האפשרויות העומדות בפני הבנק לגבי גיוס מקורות חלופיים במקרה הצורך ואת העלויות של מקורות אלו. הערכת הבנק, בהתחשב בשיעורי מיחזור הפיקדונות בשנים האחרונות, החשיפה לסיכון האמור אינה גבוהה, בין היתר, משום שהבנק מגוון את מקורות המימון שלו, מקפיד להרחיב את בסיס המפקידים ולצמצם את מידת ההישענות על מפקידים גדולים ולשמר כרית נזילות מספקת הבאה לידי ביטוי בכך שיחס הנכסים הנזילים גבוה מהיחס הנדרש. בנוסף, נדגיש שוב, כי הבנק השכיל בשנתיים האחרונות לגייס סכומי שיא ממשקי הבית, על אף השינוי שחל בשיעורי המיחזור על פיקדונות בשנה זו (תוצאת העלייה בריבית) והתחרות בין הבנקים.

להלן עיקרי המדיניות לניהול נזילות:

ככלל, הבנק יעמוד ביחס גבוה מהיחס המזערי שנקבע בהוראות בנק ישראל בנושא יחסי נזילות.

- **טווח ניהול הנזילות:** הבנק בוחן מהו האופק הראוי לניהול הנזילות שלו באופן שוטף. בשלב זה, טווח ניהול הנזילות שלו הוא לחודש במסגרת מודל LCR, לטווח של מעל חודש ועד שנה במסגרת מודל אופק שרידות ו-NSFR, ומעל שנה בתרחיש עסקים רגיל דרך מודל קצר-ארוך.
- **פיזור מקורות:** הרחבת בסיס המפקידים (בעיקר לקוחות קמעונאיים) וצמצום ההישענות על מפקידים גדולים.
- **הלימות המקורות:** התאמת היקפי הפעילות, המגזרים והמח"מ בצד הנכסים ליכולת גיוס הפיקדונות, המרווח הנגזר מפעילויות אלה והשפעת מחירי הגיוס על יכולת הגיוס.
- **מדיניות אשראי:** תוכנית גיוס המקורות נבנית תוך התחשבות בהיקף הצפוי של ביצועי אשראי לזמן ארוך, שיעור הפרעונות המוקדמים, ובחינת יכולת השגת יעדי האשראי ביחס למצב המימון הצפוי.
- **סביבה עסקית ואירועים חיצוניים:** מצב הנזילות של מוסד בנקאי בכלל ובנק ירושלים בפרט, מושפע מרמת הנזילות בשוק ומאירועים חיצוניים כדוגמת התמוטטות של בנק או קשיי נזילות הנגרמים לו וכן מאירועים והתפתחויות שליליות בבנק עצמו. קביעת המגבלות תביא בחשבון סיכונים אלה.
- **חברות בנות:** כל התזרימים הכספיים המשמעותיים של חברות הבנק נכללים בניתוחי הנזילות במעקב השוטף אחר המגבלות (למעט ירושלים מימון והנפקות, חברות הבנות אינן מגייסות פיקדונות).
- **ניהול נזילות במט"ח:** הבנק בוחן את מצב הנזילות הכולל - ש"ח ומט"ח יחד, ש"ח בנפרד ומט"ח בנפרד. הניהול השוטף של הנזילות במט"ח מניח יכולת המרה מיידית במקרה של עודפי נזילות בשקלים למט"ח ובין מטבעות זרים לדולר ארה"ב. בשל גודל הזרמים במט"ח בבנק, גם בתרחישי הקיצון, לשינויים ברמת הנזילות בשוק המט"ח לא צפויה להיות השפעה מהותית על החשיפה של הבנק לסיכון הנזילות.
- **סיכון הנזילות ארוך הטווח:** מניח ודאות לגבי זמינות המקורות אולם מחיר הגיוס אינו ודאי. הסיכון קיים כאשר ניתן אשראי לזמן ארוך ממקורות לזמן קצר, גם אם האשראי ניתן בריבית משותנה. החשש הוא, כי גיוס המקורות החדש (במקום אלו שנפרעו) יהיה בריביות גבוהות יותר¹ מבלי שתחול התייקרות מקבילה באשראי שניתן. יצוין כי עיקר הסיכון קיים במגזר המט"ח וצמוד המט"ח, שכן במגזר זה קיים קושי בגיוס מקורות לזמן ארוך ובמקרה כזה הם עלולים להתייקר בשיעור ניכר יחסית.

¹ התייקרות הריבית אינה נובעת משינוי בריבית הבסיסית (פריים או ליבור), שכן במקרה כזה יתייקר באופן מקביל גם האשראי.

הבנק הגדיר אינדיקטורים שמטרתן לעזור להנהלה לזיהוי מוקדם של עלייה בסיכון או ברמת הפגיעות של מצב הנזילות או בצרכי הנזילות. האינדיקטורים אמורים לזהות מגמות שליליות ולגרום להנהלה לערוך תהליך של הערכת מצב ונקיטת פעולות לצמצום הסיכון. האינדיקטורים כוללים מדדים כמותיים ומדדים איכותיים. כמו כן, האינדיקטורים כוללים מדדים מאקרו כלכליים המשמשים לזיהוי פוטנציאל של משבר מערכתי ונתוני מיקרו של הבנק לזיהוי פוטנציאל של משבר נזילות. לכל אינדיקטור הוגדרו שלושה טווחי נתונים ירוק (רגיל) / צהוב (החמרה קלה) / כתום (החמרה בינונית).

חשוב לציין, שמטרת האינדיקטורים אינה להחליף את שיקול הדעת של המנהלים בבנק, אלא הם מהווים כלי עזר להערכת מצב הנזילות של הבנק. מנהל חטיבת האסטרטגיה וניהול פיננסי או לחילופין מנהל חטיבת ניהול סיכונים אחראים לקבוע את מצב ההערכות של הבנק. אם יוחלט על קביעת מצב כוננות נמוך מאשר מצב הכוננות שהיה מתקבל על פי האינדיקטורים, תדווח החלטה זו ונימוקיה באופן מידי למנכ"ל הבנק, וליו"ר הדירקטוריון. בנוסף יימסר דיווח על כך לוועדה הדירקטוריונית לניהול סיכונים ולדירקטוריון בשיבת הקרובה.

מסגרת עבודה לניהול ובקרת סיכון הנזילות מבוססת על 3 קווי הגנה:

קו הגנה ראשון - יוצרי הסיכונים, אשר מהווים את הפונקציה העסקית המקבלת החלטות עסקיות הכרוכות בנטילת הסיכונים. בהתייחסות לסיכון הנזילות, מדובר בגורמים המנהלים את הנזילות בחטיבת האסטרטגיה וניהול פיננסי. יש לציין כי ביחס לסיכון הנזילות, כל האורגנים הצורכים נזילות הינם בעצם, יוצרי סיכונים.

קו הגנה שני - גורמי הבקרה במסגרת חטיבת ניהול הסיכונים, אשר הינם בלתי תלויים ביוצרי הסיכונים, בוחנים את מצב הנזילות באופן בלתי תלוי.

קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית אחראית לביצוע של מכלול משימות ביקורת בלתי תלויות, ובכלל זה ביקורת על הסיכונים הפיננסיים, בהתאם לתכנית עבודה מבוססת סיכון המאושרת על ידי הדירקטוריון. הביקורת הפנימית אחראית למתן הערכה עצמאית על מידת האפקטיביות של יישום התהליכים והנהלים לניהול הסיכונים בבנק. במסגרת אחריותה, הביקורת הפנימית בעלת תפקיד מהותי בתהליך הפיקוח אחר יישום מדיניות ניהול הסיכונים. תוך אתגור פעילות הקו הראשון והקו השני.

שימוש במבחני קיצון

הבנק נערך להתממשות תרחישי קיצון בנושא נזילות בשני מישורים: 1) שמירה על כרית נזילות מספקת כנגד תרחישי קיצון 2) קביעת תכניות חירום/מילוט להתמודדות עם תרחישי קיצון. הבחינה שיש לבנק כרית נזילות מספקת כנגד תרחישי קיצון מתבצעת באמצעות יחס נזילות המזערי תחת תרחישי הקיצון השונים. לבנק תוכנית מפורטת להתמודדות עם תרחישי קיצון.

תיאור כללי של תכניות המימון בשעת חירום

תכנית חירום לטיפול במשבר נזילות מהווה ריכוז של קווי מדיניות, נהלים ותכניות פעולה שנועדו להגיב לשיבושים חמורים ביכולתו של הבנק לממן את כל או חלק מפעילויותיו במועד ובעלות סבירה.

מוסדות פיננסיים משמשים כ"מתווכי נזילות" בתוך המערכת הכלכלית. משום כך, הם אינם יכולים לעולם להימנע מסיכון נזילות, מאחר ועצם פעילותם הפיננסית גורמת לו. כמו כן, סיכון זה קשה לגידור מאחר והבנק אינו יכול להרשות לעצמו להחזיק באופן קבוע יתרות נזילות שיבטיחו הישרדות בעת משבר נזילות קשה או ארוך. מטרתה של תכנית המגירה הינה להגדיר את האמצעים האופטימליים לזיהוי מוקדם של משברי נזילות- אינדיקטורים, וכן את הכלים האופטימליים לניהול משברים אילו. האינדיקטורים מאפשרים לבנק לקבל התראות על שינויים לרעה במצב הנזילות (פנימיים או חיצוניים) ולהגיב על כל שינוי במהירות האפשרית. חשיבותם נובעת מהעובדה שפעולות לגיוס מקורות שאפשריות בד"כ בשלבים מוקדמים אינן אפשריות כלל בשלבים מתקדמים של משבר. הכלים המיועדים להתמודדות עם משבר נזילות נקבעים בהתאם לגורמים לו ומשכו. בתוכנית החירום מפורטים כלים שונים לגיוס מקורות בשעת חירום, בהתאם לתרחיש והערכת היקפי גיוס. תכנית המימון בעת חירום (תכנית המילוט) נתונה לתהליכי אתגור של חטיבת ניהול סיכונים, והבנק מתרגל אותה באופן סדיר.

מטרות התוכנית הם כדלהלן:

- שיפור מהירות התגובה בזמן משבר.
- הערכת הסיכון.
- שיפור איכות התגובה בזמן משבר.
- הגדרת מצב חירום (כולל דרגות שונות).
- חלוקת אחריות ברורה.
- הסדרת הדיווח.

- הסדרת דרכי התקשורת הפנימיים.
- מיכוי מקורות מימון אפשריים.
- הכנה מראש של מסרים אפשריים הן לגורמים פנימיים והן לגורמים חיצוניים.
- הסדרת ההיערכות התפעולית.
- יציאה ממצב החירום/סיום אירוע
- הפקת לקחים.

יחס מימון יציב נטו (LIQ2)

טבלה מספר 38 – מתכונת גילוי על יחס מימון יציב נטו (LIQ2)

ליום 31 בדצמבר 2023				
ערך משוקלל	ערך לא משוקלל לפי תקופות לפירעון			
	שנה או יותר	מ- 6 חודשים עד שנה	עד 6 חודשים	ללא מועד פירעון ¹
פריטי מימון יציב זמין (AFS)				
הון:				
1,694.5	-	-	-	1,694.5
הון פיקוחי				
-	-	-	-	-
מכשירי הון אחרים				
-	-	-	-	-
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים:				
524.2	-	-	-	551.8
פיקדונות יציבים				
11,471.5	1,025.2	1,937.4	8,745.3	924.3
פיקדונות פחות יציבים				
-	-	-	-	-
מימון סיטונאי:				
-	-	-	-	-
פיקדונות לצרכים תפעוליים				
810.1	143.2	98.6	1,235.1	-
מימון סיטונאי אחר				
-	-	-	-	-
התחייבויות עם נכסים תואמים בעלי תלות הדדית				
-	-	-	-	-
התחייבויות אחרות:				
-	-	-	-	-
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו				
2,442.7	2,441.3	2.7	2,455.7	-
כל יתר ההתחייבויות וההון שלא נכללו בקטגוריות לעיל				
16,942.9	-	-	-	-
סך מימון יציב זמין (AFS)				
פריטי מימון יציב נדרש (RSF)				
532.4	-	-	-	-
סך נכסים נזילים באיכות גבוהה לפי יחס מימון יציב נטו (HQLA)				
-	-	-	-	-
פיקדונות המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים למטרות תפעוליות				
-	-	-	-	-
הלוואות וניירות ערך הנפרעים כסדרם:				
-	-	-	-	-
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה				
-	-	-	-	-
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה שאינם ברמה 1 והלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שאינן מובטחות				
2,605.7	2,270.0	598.0	558.6	-
הלוואות ללקוחות סיטונאיים שאינם פיננסיים הנפרעות כסדרן, הלוואות ללקוחות קמעונאיים ולעסקים קטנים, והלוואות לריבונותיות, לבנקים מרכזיים ולישויות סקטור ציבורי, מזה:				
-	-	-	-	-
עם משקל סיכון של 35% או פחות על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203				

ליום 31 בדצמבר 2023					
ערך משוקלל	ערך לא משוקלל לפי תקופות לפירעון				
	שנה או יותר	מ-6 חודשים עד שנה	עד 6 חודשים	ללא מועד פירעון ¹	
9,490.0	11,462.7	237.5	246.3	-	הלוואות לדיור המובטחות במשכנתא שנפרעות כסדרן, מזה:
1,663.2	2,476.1	52.7	54.7	-	עם משקל סיכון של 35% או פחות על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203
76.7	-	-	-	90.3	ניירות ערך שאינם בכשל ושאין כשירים להיחשב נכסים נזילים באיכות גבוהה, לרבות מניות נסחרות בבורסה
-	-	-	-	-	נכסים עם הקבלה להתחייבויות בעלות תלות הדדית
-	-	-	-	-	נכסים אחרים:
-	-	-	-	-	סחורות הנסחרות פיזית, לרבות זהב
-	-	-	-	-	נכסים שהופקדו כביטחון ראשוני לחוזי נגזרים והעמדות לטובת קרן למימון כשל (default fund) של צדדים נגדיים מרכזיים (CCPs)
-	-	-	-	-	נכסים בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו
-	-	-	-	-	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו לפני ניכוי בטחונות משתנים שהופקדו
53.4	193.0	28.9	(31.8)	-	כל יתר הקטגוריות של הנכסים שלא נכללו בקטגוריות לעיל
97.8	-	-	1,956.7	-	פריטים חוץ מאזניים
12,856.1	-	-	-	-	סך מימון יציב נדרש (RSF)
132%					יחס מימון יציב נטו (NSFR) (%)

טבלה מספר 38 – מתכונת גילוי על יחס מימון יציב נטו (L1Q2) המשך:

ליום 31 בדצמבר 2022				
ערך משוקלל	ערך לא משוקלל לפי תקופות לפירעון			
	שנה או יותר	מ-6 חודשים עד שנה	עד 6 חודשים	ללא מועד פירעון ¹
פריטי מימון יציב זמין (AFS)				
הון:				
הון פיקוחי	1,643.7	-	-	1,643.7
מכשירי הון אחרים	-	-	-	-
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים:	-	-	-	-
פיקדונות יציבים	577.7	-	-	608.1
פיקדונות פחות יציבים	9,713.9	1,548.0	1,901.6	6,109.0
מימון סיטונאי:	1,062.7			
פיקדונות לצרכים תפעוליים	-	-	-	-
מימון סיטונאי אחר	926.4	60.8	184.3	1,546.9
התחייבויות עם נכסים תואמים בעלי תלות הדדית	-	-	-	-
התחייבויות אחרות:	-	-	-	-
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו	-	-	-	-
כל יתר ההתחייבויות וההון שלא נכללו בקטגוריות לעיל	2,092.5	2,092.2	0.6	1,161.3
סך מימון יציב זמין (AFS)	14,954.1	-	-	-
פריטי מימון יציב דרש (RSF)				
סך נכסים נזילים באיכות גבוהה לפי יחס מימון יציב נטו (HQLA)	-	-	-	517.1
פיקדונות המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים למטרות תפעוליות	-	-	-	-
הלוואות וניירות ערך הנפרעים כסדרם:	-	-	-	-
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה	-	-	-	-
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה שאינם ברמה 1 והלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שאינן מובטחות	-	-	-	-
הלוואות ללקוחות סיטונאיים שאינם פיננסיים הנפרעות כסדרן, הלוואות ללקוחות קמעונאיים ולעסקים קטנים, והלוואות לריבונות, לבנקים מרכזיים ולישויות סקטור ציבורי, מזה:	-	2,252.2	383.7	2,464.3
עם משקל סיכון של 35% או פחות על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203	-	-	-	-
הלוואות לדיר המובטחות במשכנתא שנפרעות כסדרן, מזה:	-	9,723.4	338.8	8,311.0
עם משקל סיכון של 35% או פחות על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203	-	2,259.2	79.2	1,602.2
ניירות ערך שאינם כשול ושאינם כשירים להיחשב נכסים נזילים באיכות גבוהה, לרבות מניות	-	-	-	-
נסחרות בבורסה	93.6	-	-	87.4
נכסים עם הקבלה להתחייבויות בעלות תלות הדדית	-	-	-	-
נכסים אחרים:	-	-	-	-
סחורות הנסחרות פיזית, לרבות זהב	-	-	-	-
נכסים שהופקדו כביטחון ראשוני לחוזי נגזרים והעמדות לטובת קרן למימון כשל (default fund)	-	-	-	-
של צדדים נגדיים מרכזיים (CCPs)	-	-	-	-
נכסים בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו	-	-	-	-
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו לפני ניכוי בטחונות משתנים שהופקדו	-	-	-	-

ליום 31 בדצמבר 2022				
ערך לא משוקלל לפי תקופות לפירעון		ערך משוקלל		
ללא מועד פירעון ¹	עד 6 חודשים	מ-6 חודשים עד שנה	שנה או יותר	
-	17.5	24.6	125.8	46.4
-	1,722.0	-	-	86.1
-	-	-	-	11,512.4
-	-	-	-	130%

1 פריטים שידוחו במסגרת הטור "ללא מועד פירעון" הינם פריטים ללא מועד פירעון מוגדר. זה כולל, אך לא מוגבל, לפריטים 1 כגון הון צמית, פיקדונות ללא מועד פירעון, פוזיציות בחסר, פוזיציות בעלות מועד פירעון פתוח, מניות שאינן כשירות להיחשב כנכסים נזילים באיכות גבוהה וסחורות הנסחרות פיזית.

החל מיום 31 בדצמבר, 2021 נכנסה לתוקפה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 222 (יחס המימון היציב נטו), מטרת ההוראה היא לוודא כי במאזן קיימת יתרה מספקת של מקורות יציבים, בכדי לממן את השימושים שיוותרו בתרחיש לחץ נזילותי למשך שנה שלמה ובכך גם למנוע הסתמכות יתרה על פיקדונות קצרים. בהתאם להוראה חישוב יחס מימון יציב המוגדר כסכום המימון היציב הנדרש, שיחושב על פני סך המטבעות ושלא יפחת מ-100%. מודל הבנק עבר תיקוף בהתאם למדיניות הבנק לתיקוף מודלים, והשימוש בו אושר על ידי הנהלת הבנק, הוועדה לניהול סיכונים ודירקטוריון הבנק. יחס מימון יציב נטו בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 222, עמד ליום 31 בדצמבר, 2023 על 132%.

מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון

א. סיכון נזילות

טבלה מספר 39- מלאי נכסים נזילים

ממוצע ל-3 חודשים		
ליום 31 בדצמבר 2023	שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2023	
במליוני ש"ח		
מזומנים	208.7	205.6
רזרבות בבנק ישראל בניכוי חובת נזילות	4,611.6	3,547.5
ניירות ערך רמה 1 ⁽¹⁾	433.1	680.7
ניירות ערך רמה 2 ⁽²⁾	20.4	19.8
ניירות ערך רמה 2 ⁽³⁾	-	-
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה	5,273.8	4,453.6
ממוצע ל-3 חודשים		
ליום 31 בדצמבר 2022	שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2022	
במליוני ש"ח		
מזומנים	183.4	200.8
רזרבות בבנק ישראל בניכוי חובת נזילות	2,528.0	2,317.2
ניירות ערך רמה 1 ⁽¹⁾	375.5	364.3
ניירות ערך רמה 2 ⁽²⁾	19.6	19.5
ניירות ערך רמה 2 ⁽³⁾	-	-
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה	3,106.5	2,901.8

(1) בניכוי ניירות ערך רמה 1 שנמכרו בחסר.

להגדרה של נכסי רמה 1, רמה 2 ורמה 3 ראו טהל בנקאי תקין 221.

מרבית יתרות הנזילות של הבנק הינם בש"ח, זאת בהתאמה לנכחי הפעילות הגדולים במטבע זה. לבנק יכולת גיוס מוכחת בש"ח וכן, נגישות גבוהה לשוק ההון המקומי אשר מאפשרים גמישות רבה בגיוס מקורות וכן התאמה של רמות נזילות בהתאם להתפתחות העסקית של הבנק. יתרות הנזילות הנקובות במט"ח הינם פיקדונות אשר מופקדים בבנקים מסחריים, בבנק ישראל ובניירות ערך ממשלתיים.

הנכסים הנזילים של הבנק כוללים בעיקר פיקדונות בבנקים ומזומנים.

תיק הנוסטרו מהווה יחסית שיעור קטן מסך הנכסים הנזילים. לאורך זמן, ניתן לראות כי הבנק שומר על שיעור אג"ח ממשלתי גבוה מסך התיק. הסתמכות זו, על אגרות חוב ממשלתיות, מבטיחה לבנק רמת נזילות גבוהה ויכולת נזילות נאותה, גם במקרה של לחצי נזילות בסביבה העסקית. גם גודלו האבסולוטי של התיק ופיזורו באג"ח שונות מאפשר, ברמת ודאות גבוהה, לממשו מבלי להשפיע השפעה חריגה על המחירים בשווקים.

ב. סיכון מימון

מקורות המימון של המערכת הבנקאית בשקלים ובמטבע חוץ הם בעיקר פיקדונות ממשקי בית, מחברות, מגופים מוסדיים, מבנקים בארץ ובחוץ לארץ ומגיוס חוב סחיר בשוק ההון.

המקורות כוללים בין השאר פיקדונות בכל מגזרי ההצמדה, הנושאים ריבית קבועה או משתנה, ומופקדים לתקופות שונות. הבנק קבע לעצמו מדיניות ארוכת טווח של הרחבת גיוס המקורות, תוך שמירת משקל המקורות ממשקי בית מסה"כ פיקדונות הציבור, ושמירה על יכולת גיוס המקורות מלקוחות מוסדיים. גיוס פיקדונות לזמן ארוך נעשה בהתייחס להיקף ביצועי אשראי חדש לזמן ארוך. בנוסף, הבנק, באמצעות החברה הבת ירושלים מימון והנפקות, מגייס פיקדונות על פי צרכי הגיוס של הבנק וכתבי התחייבות נדחים על פי צרכי ההון שלו. הבנק פועל להשגת היעדים באמצעות גיוון סל המוצרים והתאמתו לצרכי הלקוחות והתנאים המשתנים בשוק. בנוסף, עורך הבנק מבצעים לציבור המפקידים באמצעות פרסום באמצעי התקשורת השונים ודיוור ישיר ללקוחות קיימים ופוטנציאליים. הבנק גם מציע שירות בנקאות במערכת סגורה המאפשר גיוס כספים מלקוחות כל הבנקים.

לבנק יכולת לקבל הלוואה Overnight מבנק ישראל במקרי חירום. כמו כן הבנק יכול דרך עסקאות SWAP להעביר נזילות ממט"ח לשקלים ולהיפך. הבנק מעריך באופן שוטף את יכולת ההישענות שלו על כל מקור מימון ופועל בהתאם להערכות אלו. בחינה מעמיקה של זמינות מקורות המימון נערכת אחת לשנה במסגרת ההכנה לדין במדיניות ניהול הסיכונים.

יחס קצר ארוך

מבנה המאזן של הבנק כולל שימושים ארוכים. כ-64% מתיק האשראי הינו אשראי לדיור המאופיין בתקופות לפדיון ארוכות. מנגד, התקופה לפירעון של המקורות קצרה יותר. ליום הדוח פער המח"מ בין הנכסים וההתחייבויות הכספיות על פי לוחות הסילוקין הינו כ-2.6 שנים. אולם, פער זה אינו לוקח בחשבון מרכיבים התנהגותיים כגון פרעונות מוקדמים ומח"מ אפקטיבי של המקורות, אשר מקטינים באופן מהותי את הסיכון.

כחלק מניהול הסיכון, מדיניות הבנק שמה דגש על גיוס מקורות ממשקי בית. כ-80% מפיקדונות הציבור של הבנק הינו של אנשים פרטיים. כ-48% מפיקדונות הציבור הינם בסכום של עד 1 מיליוני ש"ח.

הבנק מנהל את פער המח"מ בין הנכסים וההתחייבויות שלו באופן שוטף, על-ידי מודלים ייעודיים לכימות היקף החשיפה. לצורך ניהול סיכון קצר ארוך קבע דירקטוריון הבנק מספר מגבלות, ביניהן:

תקרה להיקפי גיוס נדרשים בשלוש השנים הקרובות, מגבלה על ההפסד המרבי בתרחיש של עליית מחיר הפיקדונות, רצפה ליחס פיקדונות ממשקי בית מסך המקורות וכדומה.

טבלה מספר 40 - סוגי פיקדונות לפי סוג המפקיד על בסיס מאוחד:

ליום 31 בדצמבר 2022			ליום 31 בדצמבר 2023		
במילוני ש"ח					
בישראל					
לפי דרישה:					
אינם נושאי ריבית		1,465.1	2,070.4		
נושאים ריבית		594.1	777.8		
סך הכל לפי דרישה		2,059.2	2,848.2		
לזמן קצוב		14,419.9	11,418.6		
סך הכל פיקדונות הציבור ^(*)		16,479.1	14,266.8		
מזה:					
פיקדונות של אנשים פרטיים		13,179.0	11,468.6		
פיקדונות של אנשים מוסדיים		1,603.2	877.2		
פיקדונות של תאגידיים ואחרים		1,696.9	1,921.0		

טבלה מספר 41 - פיקדונות הציבור לפי גודל על בסיס מאוחד:

ליום 31 בדצמבר 2023		שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2022	
במילוני ש"ח			
תקרת הפיקדון במיליוני ש"ח			
עד 1	7,920.4	6,671.2	
מעל 1 עד 5	4,855.2	4,322.3	
מעל 5 עד 10	377.2	522.4	
מעל 10 עד 50	1,279.7	1,149.0	
מעל 50 עד 100	281.2	367.2	
מעל 100	1,765.4	1,234.7	
סך הכל	16,479.1	14,266.8	

חלק 8 – סיכון סביבתי וסיכון אקלים

הפעילות הנוכחית של הבנק מתמקדת בעיקר בלוחים מהמגזר הקמעונאי אשר להם חשיפה נמוכה לסיכון הסביבתי. כפועל יוצא חשיפת הבנק לסיכון זה אינה משמעותית. גם פעילות הבנק במתן אשראי בתחומי הבניה, הנדל"ן ופעילות מסחרית לתאגידים ויחידים אינה חושפת את הבנק לסיכון סביבתי משמעותי, בין היתר, לאור הימנעות הבנק ממתן אשראי בענפים המועדים לזיהום הסביבה וקבלת אישורים מתאימים לפני מתן אשראי. פעילות זו מעוגנת במדיניות ייעודית, מנוטרת ע"י הבנק. דיווח על השפעת הסיכון על פעילות הבנק מוצג במסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק. בנוסף, ההשקעות שהבנק מבצע בתיק האג"ח הקונצרני בנוסטרו הינן בחברות אשר חשיפתן לסיכון סביבתי זניחה.

ביום 22 בנובמבר, 2020, אומצה על-ידי דירקטוריון הבנק מדיניות ניהול סיכונים סביבתיים.

כחלק מהמדיניות, נקבעו שלושה עקרונות בבחינת הסיכון הסביבתי הפוטנציאלי במתן אשראי:

- סיווג ענפי – שקלול החשיפה לסיכון סביבתי פוטנציאלי, בהתאם לענף הרלוונטי;
- סיווג קבוצות הלוחים – הבנק שואף להימנע ממתן אשראי ללקוחות אשר בפעילותם יכולים לחשוף את הבנק לסיכון סביבתי;
- סוג הבטוחה – הבנק שואף להימנע מהישענות על בטוחות המגלמות חשיפה לסיכון סביבתי.

כמו כן, כחלק מהמדיניות, הבנק סיגל לעצמו מדיניות הימנעות מחשיפה לסיכונים סביבתיים הבנויה משני שלבים:

- זיהוי הסיכון טרם ביצוע העסקה – הכולל וידוא המידע הנאסף;
- זיהוי הסיכון במהלך ניהול האשראי – במידה ונקבעו התניות לאשראי, על מנהלי האשראי לוודא עמידה בהתניות אלו לפני פתיחת שלב קרקע/בנייה לליווי הפרויקט/מתן אשראי.

במקרים בהם קיים חשש לחשיפה לסיכון סביבתי, הבנק בוחן את העסקה ושוקל את צעדיו לאור החשיפה, והוא איננו מבצע עסקאות ליווי או מיזמים עד אשר הנושא נבדק.

בתקופת הדיווח, הבנק או כל נושא משרה בו לא היו צד להליך משפטי או מנהלי מהותי בקשר עם איכות הסביבה.

יזמות בהיבטי איכות סביבה, אקלים ומעבר לכלכלה דלת פחמן מוצגת לעיל בפרק פעילויות מהותיות נוספות בהיבטי ESG שנעשו בשנת 2022.

בהתאם להנחיות בנושא גילוי לציבור הנובעים משינויי אקלים שפורסמו בשנים האחרונות על ידי מספר גופים בעולם, נדרשו התאגידים הבנקאיים לבחון את הצורך להרחיב הגילוי בנושא זה בדוח הדירקטוריון וההנהלה ובדוח האחריות התאגידית כדי לשקף שינויים מהותיים בסיכונים הסביבתיים אליהם הבנק חשוף. הוראות החוזר יושמו החל מהדוח הכספי לשנת 2021. בנוסף, במהלך חודש דצמבר 2022 הורחבו דרישות הגילוי שנקבעו כאמור על ידי הכללת דוגמאות לגילוי כמותי ואיכותי בנוגע לניהול סיכונים אקלים.

הבנק מכיר בחשיבות קביעת היעדים הגלובליים לפיתוח בר-קיימא (The Sustainable Development Goals-SDGs) שאומצו על ידי מדינת ישראל יחד עם 192 מדינות נוספות החברות באו"ם בשנת 2015. לאור זאת, ובהתאם לפעילות הבנק בהיבטי אחריות תאגידית, הבנק מקדם במסגרת פעילותו השוטפת מספר נושאים הנוגעים לנאותות סביבתית. כמו כן, בשנים האחרונות גוברת המודעות בארץ ובעולם לסיכונים הפיננסיים שקשורים לשינויי האקלים ולהשלכות שעלולות להיות להתממשותם על המערכת הבנקאית בפרט ועל הכלכלה בכלל. בחודש יוני 2023 פרסם בנק ישראל את הוראת ניהול בנקאית תקין מס' 345 בדבר עקרונות לניהול אפקטיבי של סיכונים פיננסיים שקשורים לאקלים. הבנק נערך ליישום ההוראה בהתאם ללוחות הזמנים אשר נקבעו על ידי בנק ישראל.

כמו כן, ביום 6 במרץ 2024 פרסמה רשות ניירות ערך האמריקאית (SEC) את כללי הגילוי בנושא אקלים לחברות ציבוריות בארצות הברית. לפי הרשות האמריקאית הכללים נועדו לספק מידע עקבי ושימושי תומך קבלת החלטות השקעה וכן כללי גילוי לשיפור אמינות הדיווחים הציבוריים בנושא אקלים. הבנק עוקב אחר מגמת הרחבת הדיווח והגילוי בהיבטי קיימות ואקלים, לומד את הכללים האמורים ובוחן את הצורך לבניית תשתית דיווח מתאימה.

בהתאם למיפוי שערך הבנק, סיכון האקלים אינו מהווה סיכון מהותי לאור פרופיל פעילות הבנק. הבנק פועל להרחבת המיפוי ועדכן את המדיניות כך שסיכונים אקלים לרבות סיכונים מעבר וסיכונים פיזיים, קיבלו ביטוי במדיניות.

למידע נוסף ראו התייחסות לנושא חשיפה לסיכונים סביבתיים, סיכונים אקלים וסיכונים מעבר ואופן ניהולם בדוחות הכספיים של הבנק לשנת 2023.

חלק 9- סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות, או אירועים חיצוניים. הגדרת הסיכון התפעולי כוללת סיכונים משפטיים וכן סיכונים מעילות והונאות אך היא אינה כוללת סיכונים אסטרטגיים או סיכונים מוניטין.

להתממשות אירוע של סיכון תפעולי יש פוטנציאל לגרום לבנק נזק משמעותי ובמקרים קיצוניים לפגוע ביכולתו של הבנק לעמוד ביעדיו העסקיים. יתר על כן, יש לו פוטנציאל לגרום להתממשות של סיכונים אחרים, ובפרט, להתממשות סיכון מוניטין של הבנק, שהוא לכשעצמו, יכול לפגוע בערך ויעדי הבנק, ולעורר סיכונים אחרים, במיוחד, סיכון הנזילות.

ראיית הבנק לגבי הגדרת הסיכון התפעולי היא רחבה וכוללת שורה של סיכונים ממשפחת הבקרה הפנימית, ביניהם: מיקור חוץ, איסור הלבנת הון, ציות, מעילות והונאות (שהבנק מקצה לו משאבים ייעודיים, ראו להלן), המשכיות עסקית, טכנולוגי, אבטחת מידע וסייבר ועוד, והוא נמצא במהלך לביצוע אינטגרציה בכלי ההערכה, בין סיכונים אלה, במטרה ליצור מפת סיכונים אחת אינטגרטיבית בכל גורמי הסיכון, עם דגש על מוקדי סיכון פוטנציאליים. המפה תאפשר מיפוי של הסיכונים המהותיים לפעילות הקו העסקי, תוך שמירה כמובן, על ניהול ספציפי של כל אחד מהם בהתאם להנחיות.

עם פרוץ המלחמה הפעיל הבנק את מערך הטיפול בסיכון תפעולי וסיכונים בקרה פנימית שלו במתכונת חירום וממועד זה ועד למועד אישור דוח זה, פועל מערך הבקרה הפנימית של הבנק ובמרכזו בעת הזו, מסגרת המשכיות העסקי, כהלכה. להלן, נתאר את אופן הטיפול של הבנק בסיכונים אלה מעת פרוץ המלחמה. תיאור זה משולב במידע לגבי אופן הטיפול השוטף של הבנק בסיכונים הבקרה הפנימית.

סיכון המשכיות עסקית

הבנק נדרש לשמור על רציפות מתן שירות ותפקוד, ומקדיש תשומת לב גבוהה לניהול סיכון המשכיות עסקית מול ספקים אשר עובדים עם הבנק. הבנק ממשיך לשדרג את יכולות ההמשכיות העסקית שלו לנוכח תרחישי ייחוס נוספים להם נערך כבר בעבר, בהם תרחיש מלחמה (שעודכן על ידי בנק ישראל, טרום פרוץ המלחמה) ותרחיש רעידת אדמה, ובהתאם לדרישות בנק ישראל. תכנית ההמשכיות העסקית של הבנק קבעה מבנה ארגוני בחרום ואת הפעולות שיש לבצע בהתאם להתפתחות האירועים, בעיקר בכל הקשור להערכת הסיכון בעת אירוע. הבנק מקפיד לתרגל את התכנית שלו בהתאם לתכנית תרגיל סדורה.

עם פרוץ המלחמה, הופעלה תכנית ההמשכיות העסקית של הבנק באופן מיידי. התכנית פועלת כהלכה. כל התהליכים העסקיים ומערכות המחשוב של הבנק פועלים. פעילות ההמשכיות העסקית בתחילת המלחמה פעלה ברמה יומית ותוך יומית – הערכות יומיות של ההנהלה (דוח יומי), צוות ניהול משבר בראשות מנכ"ל הבנק פועל באופן שוטף, ומבצע מעקב על מדדים תפעוליים ועסקיים ברמה יומית וצוות חדר מצב בחטיבת המשאבים מתכנס ברמה יומית בראשות מנהלת החטיבה. מתקיימות ישיבות סנכרון שוטפות – המשכיות עסקית/ניהול סיכונים/ציות/קמעונאית ומשפטית. בוצע ריענון נהלי חירום של הבנק, בהתאם למתווה מלחמה, עקב אי הוודאות לגבי התפתחות המלחמה והאפשרות להסלמה שלה. כחלק מהערכת המצב, מתקיים דיווח מנכ"ל ליו"ר, הדירקטוריון מעודכן, ונוצר ממשק שוטף עם בנק ישראל (כולל שיחות שוטפות בין מנהל הסיכונים להערכה מוסדית בבנק ישראל) ומענה למידע שביקשו, כולל הצגת תרחישי תכנון הון ותכנון הנזילות. כחלק מפעילות הבנק מטפלות החטיבות הרלוונטיות במתווה ההקלות שנקבע על ידי בנק ישראל בנוהל בנקאי מספר 251, ובפרט, במתווה ההקפאות.

מחלקת לוגיסטיקה ביצעה בדיקות ובקורות לכשירות האתרים בנושאים הבאים: מערכות חשמל, גנרטורים, UPS, מיזוג אוויר, מערכות מים, היבטי בטיחות (מבנה, חשמל, דרכי גישה), ציוד רפואי (תיקי עזרה ראשונה), והיא נערכת להפעלת גנרטורים למשך 72 שעות. דפוס בארי – בוצע גיבוי לבית דפוס בארי בתקופת השבתות באמצעות ארכיב הבנק שהכין ושלח 20,000 מכתבים בתקופה זו. בהיבט התפעול, כספומטים – בוצע מילוי כספומטים למקסימום ומעקב יומי על משיכות ויתרות.

מחלקת הביטחון של הבנק מקיימת קשר רציף עם יחידת אבטחה במשטרת ישראל לצורך עדכונים במצב הביטחון וקבלת הנחיות. הבנק הגביר את האבטחה בסניפים באמצעות מוקדי הביטחון איתם הוא עובד בשגרה. מתקיים קשר רציף של קב"ט הבנק עם המוקדים על מנת לבחון צרכים ולוודא עבודה ע"פ הנהלים. קב"ט הבנק מבצע תהליכים שוטפים למילוי ותחזוקת הכספומטים.

דגש נוסף משמעותי ניתן לניהול ולחזוק חוסן המשאב האנושי ולתמיכה בעובדים מתחילת המלחמה, כולל: מענה מיידי ותקשורת ישירה, מש"א והמנהלים יצרו קשר עם עובדים תושבי עוטף עזה והדרום. הבנק פינה למלון כמה משפחות עובדים בשל חשש לביטחון (עד הסדרת פינוי ע"י המדינה). הבנק סייע ברכישת ושינוע ציוד למשפחות שהתפנו עצמאית לדירות/אזורים מוגנים. חברי הנהלת הבנק ונציגי ועד העובדים ביקרו וחזקו את סניפי הדרום. הבנק עוטר ומחזק עובדים ששכלו בני משפחה במלחמה. העובדים פועלים במתכונת היברידי – נכון למועד דוח זה, רוב עובדי הבנק עובדים ממשרדי הבנק ברוב שעות העבודה. נדגיש כי שיעור העבודה במשרדים מתרחב עם התבססות "שגרת המלחמה". ניתן מענה לעובדים שנבצר מהם לעבוד בשל אילוצי המלחמה. הורחב מערך התקשורת הפנימית למנהלים ולעובדים במגוון פלטפורמות תקשורת. הורחבה משמעותית הפעילות בקבוצת הפייסבוק הסגורה של העובדים. לעובדים ערוץ תקשורת ישיר למשאבי אנוש, ועד

העובדים והנהלת הבנק. לרשות העובדים הועמד שירות תמיכה פסיכולוגית, אשר תוגבר במוקד חירום במלחמה. הועברו לעובדים חומרי הסברה על טיפול בטראומה ואופן ההתקשרות עם מוקדי החירום הקהילתיים (מרכזי חוסן). הועברו סדנאות ייעודיות לעובדי החטיבה הקמעונאית בנושא שירות לקוחות בעת משבר. התקיימו מגוון הרצאות לעובדים ולמנהלים בנושא חוסן אישי והתנהלות בעת משבר, ניהול בעת משבר, וטיפול הורה-ילד במצבי טראומה. מש"א והמנהלים הישירים נמצאים בקשר הדוק עם העובדים/ות המגויסים ובני משפחתם. ועדת תרומות מתכנסת מדי יום ומאשרת תמיכה בכלוגות חיילים הקשורות למשפחות העובדים או בעמותות התומכות בתושבי הדרום והצפון. הבנק רכש ושינע ציוד ומזון לעשרות יחידות עד כה.

סיכון סייבר ואבטחת מידע

הבנק מודע לעלייה המתמשכת ברמת איום הסייבר וממשיך להשקיע המשאבים הנדרשים במסגרת תהליך רציף של שדרוג הטיפול בסיכון, לנוכח העלייה ברמתו ובפוטנציאל הפגיעה שלו בשנים האחרונות. כחלק מתהליכי הניהול והבקרה, הועלתה רמת הסיכון בטבלת גורמי הסיכון בשנת 2022 לרמה בינונית גבוהה. רמה זו משקפת את הבנת הבנק לגבי העלייה באיומי הסייבר, והיא בוצעה על אף הרמה הגבוהה של איכות ניהול הסיכון. מפרוץ הקרבות, חדר ניטור סייבר פועל לפי העקרונות שנקבעו לניטור, מבצע עדכון מול יחידת הסייבר הפיקוחית וגורמים לאומיים כולל מערך הסייבר לגבי אירועים מיוחדים, ומבצעות פעולות להגברת המודעות. הבנק ממשיך לשמור על רמה גבוהה של ניטור ובקרה על סיכון זה, לנוכח פוטנציאל הסיכון והשפעתו על פעילות הבנק והעלייה ברמת הסיכון, והסיכוי כי תהיה הסלמה בפרופיל סיכון הסייבר עקב המלחמה.

מעת פרוץ המלחמה, אגף הסייבר נמצא במוכנות גבוהה לחסימת אירועי מניעת שירות (DDOS) לנוכח העלייה בתקיפות אלה שהחלה עוד טרום המלחמה ונמשכת גם בימי המלחמה. האגף התמודד עם איום זה בהצלחה. בנוסף, אגף הסייבר שם דגש על מודעות עובדים נוכח מצב המלחמה: ביניהם, הפצת ידיעות לעובדי הבנק באמצעות הדוא"ל וקבוצת ה-Facebook, הרחבה וטיוב של חוקי הניטור בדגש על גישה מרוחקת לרשת ולמערכות הבנק (לצד הניטור הקבוע בכל שעות היממה, כוונים נוספים זמינים 24/7 לטיפול בהתרעות ואירועים), קשר רציף עם הפיקוח על הבנקים, מערך הסייבר הלאומי וה-Cert (צוות חירום לטיפול באירועי מחשב, Computer C Emergency Response Team) הפיננסי. האגף מבצע דיווח יומי של סטאטוס הגנת הסייבר ואבטחת המידע לפיקוח על הבנקים. מנהל האגף מבצע עדכונים עיתיים למנכ"ל, מנהלת חט' המשאבים ומנהל הסיכונים. כחלק משגרת המלחמה, מתקיימות שתי הערכות מצב יומיות (בוקר וערב) בראשות מנהל הגנת הסייבר ומנהלי היחידות באגף. מערך ניטור האנומליות של הבנק תוגבר בהתרעות ייעודיות (בשל מצב המלחמה) לצורך ניטור מעילות והונאות, בין היתר על חשבונות מאזור העוטף, עסקאות שמבוצעות בעזה, ניטור כל הפעולות בחשבון עמותות (ישראל / חו"ל), וכן, עמותות חדשות ככל שתהיינה כאלה.

ניהול ובקרת סיכון הסייבר מתבססים, בין היתר, על ניתוח תרחישי ייחוס ומתודולוגיה סדורה לקביעת רמת הבקרה. הבנק מקפיד לתרגל באופן סדיר את היערכותו לאירוע סייבר באמצעות תרגילים המשלבים בין אירוע סייבר ואירוע נזילות, הבוחנים את תכניות החירום של הבנק. אגף הסייבר של הבנק, הפועל בחטיבת המשאבים והטכנולוגיה, אחראי לניבוי מדיניות השימוש בענן, לפי נוהל בנקאי תקין 362 של בנק ישראל, ולביצוע סקרים בחצרות ספקי הבנק, ככל שמיפוי פעילות הספק מחייב זאת, ובהתאם לנוהל בנקאי תקין 359A של בנק ישראל ומדיניות הבנק לטיפול במוצר חדש/פעילות חדשה או שעודכנה באופן מהותי. לאגף הסייבר ממשק ישיר עם יחידת הגנת הפרטיות של הבנק (הפועלת באגף), על מנת להבטיח חסינות מערכות הבנק ומאגרי המידע שהוגדרו והוא שותף, בתיאום עם חטיבת הסיכונים, לתהליכים לשדרוג יכולות הניטור של הבנק לטיפול באנומליות היכולות להעיד על פוטנציאל למעילות והונאות.

במהלך הרבעון הראשון של השנה השלים אגף הסייבר בשיתוף חטיבת ניהול סיכונים פיתוח מתודולוגיה חדשה לניטור סיכון הסייבר במגוון גורמי ומדדי סיכון, המתודולוגיה אושרה ונכנסה לייצור בסוף הרבעון השלישי לאחר תקופת הטמעה. המודל מאפשר הסתכלות כוללת ורחבה על היבטי ניהול סיכון הסייבר ואבטחת מידע בבנק, ומרחיב את היבטי ניהול תיאבון הסיכון, לנושאים נוספים, כגון: ממשל תאגידי, תפעול ובקרה, תהליכי ניהול סיכונים, יכולת התמודדות בזמן אמת עם אירועי סייבר ואבטחת מידע.

סיכונים טכנולוגיים המידע

הסיכון מנוהל על ידי חטיבת המשאבים והטכנולוגיה כאשר בקרת הסיכון מתבצעת בחטיבת ניהול סיכונים המשמשת כקו שני לפעילות. הבנק מינה בקר סיכון ייעודי הפועל בקו הראשון (בחטיבת המשאבים והטכנולוגיה), ופועל בתיאום מקצועי עם חטיבת הסיכונים. הבנק השלים בתחילת השנה את גיבושה של אסטרטגיית המחשוב, הדיגיטל והמידע, כולל תכנית מודרניזציה והוא נמצא בתהליך יישום שלה תחת בקרה של קווי ההגנה והפיקוח שנקבעו בבנק, כולל ההנהלה, הדיקטוריון וועדותיו. העקרונות לטיפול בסיכונים טכנולוגיים המידע עוגנו במסמך מדיניות ייעודי. הבנק נמצא בתהליך להשלמת סקר המערכות. תוצאות הסקר, האמור להיות מושלם במלואו עד תום הרבעון הראשון של 2024, ישולבו במפת הסיכונים הכוללת של הבנק.

עם פרוץ המלחמה, בוצעה היערכות מהירה על מנת לוודא יכולת עבודה מהבית לכלל העובדים החיוניים בכל תרחיש (ביניהם: עובדי יחידת תשלומים, חדר מסחר, מוקד הבנק). לאור המצב בוצע עדכון לתכנית העבודה של הפרייקטים, הם תועדפו, וחלקם הוקפאו לפרק זמן של רבעון. בנוסף, האגף בצע פיתוחים ליישום מתווה ההקלות שפרסם בנק ישראל, הכולל, בין היתר, הקפאת תשלומים ופריסה של הלוואות משכנתא ואשראי צרכני, פטור מעמלות לאוכלוסייה מוגדרת, שינויים בתקנות צ'קים ללא

כיסוי ועוד. כבשגרה, מבצע הבנק כל הפעולות הנדרשות להבטחת תקינות מערכות המחשוב של הבנק שהן מרכיב משמעותי בתכנית ההמשכיות העסקית של הבנק.

מניעת מעילות והונאות

לבנק מדיניות ייעודית לטיפול בסיכון זה, שעקרונותיה נקבעו בהתאם לציפיות והנחיות בנק ישראל. המדיניות קובעת את העקרונות לטיפול בסיכון, הטיפול באירוע או פוטנציאל לאירוע, דרכי הדיווח, ניטור אנומליות באמצעות חוקים עסקיים ושיטות סטטיסטיות מתקדמות. בפרט, קובעת המדיניות את כל אמצעי המזעור הקיימים בבנק למניעת מעילות והונאות. הטיפול בסיכון מעילות והונאות משולב במפת הסיכונים הכוללת של הבנק. ברבעון הנוכחי המשיך הבנק בביצוע סקרי עומק בפעילויות שונות של הבנק שישולבו במפת הסיכונים של הבנק, על מנת לוודא כי אמצעי הבקרה והמזעור הקיימים בבנק מספקים, לנכח תוצאות סקרי המיפוי.

עם פרוץ המלחמה, בוצעה הערכת סיכון ייעודית לסיכון מעילות והונאות (בדומה ליתר סיכונים בקרה פינמית), והוגברו הבקורות (או תדירות הבקורות). בנוסף, בשיתוף עם אגף הסייבר והגורמים העסקיים הוטמעו חוקי ניטור נוספים רלוונטיים לתקופת המלחמה, כפי שציינו לעיל. הגברת הבקורות או הניטור כולל גם ניטור יומי של ניסיונות שימוש בכרטיסים ברצועת עזה, שנלקחו מהעובדים הזרים בשבת של השבועה באוקטובר.

ציאת איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

הבנק פועל בהתאם להנחיות בנק ישראל לטיפול בסיכונים אלה ובהתאם לתאבון הסיכון שקבע הבנק במסמך המדיניות לטיפול בסיכונים אלה. הפעילות מתבצעת לפי תכנית עבודה סדורה במטרה להמשיך ולשדרג את אופן הטיפול בסיכונים אלה, את תהליכי הערכת הסיכון והטיפול של קווי ההגנה בליקויים ככל שהתגלו. בשנה הנוכחית, בהמשך לסנקציות שהוטלו על בנקים רוסיים ואוקראיניים ובהתאם למכתבי המפקח על הבנק, הגביר הבנק את פעולות הניטור בהתאם להנחיות שניתנו בנושא זה. הבנק נותן דגש על עמידה בסיכון ההגנות, בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים.

בדוח בדיקה בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור שביצע בנק ישראל בבנק במהלך החודשים ינואר 2021 – יוני 2022 נמצאו הפרות לכאורה של הוראות הצו הבנקאי לניהול סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור, וכן של הוראות נוהל בנקאי תקין 411. בהתבסס על הממצאים האמורים, הודיע המפקח על הבנקים ביום 7 ביוני 2023 על כוונתו להטיל עיצומים כספיים על הבנק בגין הפרות לכאורה של הוראות ניהול בנקאי תקין 411 וכן על בקשתו מהוועדה להטלת עיצום כספי לעניין תאגידים בנקאים להטיל על הבנק עיצומים כספיים, בגין הפרת הצו הבנקאי. במהלך חודש ספטמבר התקיימו דיונים בשני ההליכים האמורים, האחד בפני ועדת העיצומים והשני בפני המפקח. הבנק ביצע פרויקט מיוחד בשנת 2023 לטיפול בכלל הממצאים שעלו בדוח הביקורת.

עם פרוץ המלחמה, נוספו בקורות ייעודיות לניטור פעילויות עמותות, בדגש על עמותות שעשויות להיות בסיכון גבוה יותר לפעילות עבור ו/או מול תושבים פלסטינאים. כאמור לעיל, מתבצעות בקורות ייעודיות על שימוש בכרטיסים הנטענים למניעת מימון טרור. קצינת הציאת הוציאה הנחיות מתאימות לסניפים, להגברת תשומת הלב ל – "אורות אדומים" ולניטור כל פעולה היכולה להיחשב כניסיון לנצל את המצב למימון טרור או להלבנת הון. כל פוטנציאל לאירוע שכזה, נבדק על ידי קצינת הציאת ומדווח כמקובל. בשל המצב, ניתנת תשומת לב כבשגרה לניטור הסנקציות שהוטלו עקב מלחמת רוסיה – אוקראינה. יחידת הציאת של הבנק מלווה את אופן יישום הנחיות בנק ישראל, ובפרט, מתווה ההקלות ומתווה ההקפאות ודחיית התשלומים.

סיכון מודל

לבנק מדיניות לטיפול בסיכון מודל המגדירה את הממשל התאגידי התומך בניהול הסיכון ואת האמצעים, השיטות והתהליכים הנדרשים לביצוע על מנת לוודא תפקוד אפקטיבי של המודלים. אי הוודאות השורה עקב המלחמה יכולה לשבש את ביצועי המודלים המשמשים את הבנק למגוון פעילויות עסקיות, הערכות סיכון וכדומה. שיבוש זה יכול לנבוע מהעובדה כי ההנחות עליהן מתבססים המודלים בשגרה, כמו גם הנתונים המשמשים את המודלים לחישובים, אינם תקפים או תקפים חלקית לאור המצב שנוצר עם פרוץ המלחמה ואי הוודאות הקיימת בקשר להתנהגות גורמי הסיכון, ומכאן, למצב המלחמה פוטנציאל השפעה על הנתונים וההנחות בעת הנוכחית. בהמשך למכתב בנק ישראל, מיפה הבנק את המודלים המשמשים אותו, ונכללים בקטלוג המודלים שלו, לפי פוטנציאל השיבוש בתפקודם בעת הנוכחית. ככלל, וכפי שציינו בדוח זה, פעל הבנק, מיד עם תחילת המלחמה, לאור אי הוודאות, לבצע הערכות מצב והערכות סיכונים כשהוא משתמש במגוון תרחישים ומבחיני קיצון, וחזק את הערכות המומחה שלו ואיתגורם, כתחליף לשימוש במודלים שמידת תקפותם במצב הנוכחי איננה ברורה.

סיכונים תפעוליים גלומים בכל תהליכי העבודה בארגון, בשל מגוון הפעילויות שבו, בהיות הארגון בעל נכסים, מפעיל מערכות מידע, ובהתקיים קשר עם לקוחות, עובדים וספקים.

המרכיבים המהותיים הנדרשים למסגרת עבודה אפקטיבית של ניהול סיכונים תפעוליים להפחתת נזקים הם:

- אסטרטגיות ברורות.
- פיקוח ע"י הדירקטוריון וההנהלה הבכירה.
- תרבות ארגונית מוכוונת סיכונים תפעוליים.
- תרבות בקרה פינמית לרבות תחומי אחריות ברורים והפרדת תפקידים.

- דיווח פנימי אפקטיבי.
- תכניות להמשכיות עסקית.
- ביטוח הבנק ונכסיו.

בלב ניהול הסיכונים התפעוליים עומד התהליך המתמשך של זיהוי, הערכה, מדידה, ניטור, דיווח ובקרה/הפחתה של הסיכונים. תהליך זה מיושם עבור כל המוצרים, הפעילויות, המערכות והתהליכים. בתוך כך, מנהל הבנק גם סיכוי מיקור חוץ, כלומר, הסיכונים הנובעים השימוש בצד שלישי לביצוע פעילות עבור הבנק. במהלך השנה האחרונה, המשיך הבנק לשדרג את מסגרת הטיפול שלו בסיכון התפעולי ובסיכוי בקרה פנימית נוספים במגוון אופנים שהבולטים בהם:

- א. בחינה ועדכון תפיסת הבקרה, תוך מתן דגש על מיפוי בקרות, הצבת בקרות מפתח, והפעלת אמצעים וכלים מגוונים להערכת הסיכונים.
- ב. ראייה רחבה, כאמור לעיל, של הסיכון התפעולי, עם דגש על מניעת מעילות והונאות. מדיניות הבנק למניעת מעילות והונאות עודכנה, בהתאם לעקרונות וציפיות בנק ישראל לטיפול בסיכון זה, כאשר היא קובעת את השיטות למיפוי והערכת הסיכון, את תאבון הסיכון, הכלים העומדים לרשות הבנק לטיפול בסיכון כולל שיטות לניטור אנומליות וחוקים עסקיים, קווי ההגנה והפורומים התומכים בניהול הסיכון, האמצעים והשיטות לטיפול בסיכון ומזעורו, דרכי הטיפול באירוע או בפוטנציאל אירוע וקביעת תאבון סיכון. הבנק מתייחס לסיכון זה כסיכון ספציפי והמדיניות קובעת כי יהיה לו פרק ייעודי במסמך הסיכונים הרבעוני, הוא ינוהל בפורום הפועל בראשות המנכ"ל, והבנק יפעל ליישום כל הכלים העומדים לרשותו למזעור הסיכון. הבנק נערך להקמת מוקד לטיפול במעילות והונאות שירכז את ההתרעות המגיעות מחוקי ניטור האנומליות שנקבעו ומשיטות סטטיסטיות אחרות שהבנק החל לבחון. הבנק החל במהלך השנה להטמעת עקרונות COSO בקשר עם מעילות והונאות.
- ג. שדרוג התהליך לניהול מוצר חדש בבנק או שעודכן באופן מהותי על מנת לוודא כי טרם הפעלת מוצרים, פעילויות, מערכות ותהליכים חדשים, מופי מכלול סיכוי הבקרה הגלומים בהם יהיו נתונים לתהליך הערכה של מסלול הסיכונים לפי צ'ק ליסט סדור.
- ד. תהליך ארגוני להטמעת תהליכים להפקת לקחים ולמידה מאירועים.

ממשל תאגידי לניהול הסיכון התפעולי

האחריות המרכזית לניהול הסיכונים התפעוליים מוטלת על הנהלות החטיבות ויחידות הבנק (Risk Owners), יחד עם זאת, כל עובד בארגון מודע באופן תמידי למידת אחריותו לזיהוי סיכונים ולביצוע הבקרות הדרושות.

יצירת תרבות ארגונית המדישה את חשיבות ניהול הסיכון התפעולי תוך הטמעת סטנדרטים גבוהים של התנהגות אתית, הכרחית לצורך ניהול אפקטיבי של הסיכון התפעולי ובפרט, למניעת מעילות והונאות. הדירקטוריון והנהלה הבכירה מעורבים באופן פעיל בביקור על מסגרת תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים ומניעת מעילות והונאות.

דירקטוריון הבנק אחראי להתוות את העקרונות לטיפול בסיכון התפעולי במסגרת מסמך המדיניות, ולוודא כי ליחידות האחראיות לטיפול בסיכון יש משאבים מספקים כדי להבטיח קיומה של תרבות ומסגרת טיפול נאותה בסיכון, הכולל מגוון שיטות לניהול ומזעור הסיכון, בהתאם למה שנקבע במסמך המדיניות. הדירקטוריון יקבל דיווח על אירועי כשל מהותיים ודיווח תקופתי במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני על התפתחות הטיפול בסיכון, תוצאות של תהליכי הפקת לקחים והעמידה בתאבון הסיכון שנקבע. הדירקטוריון יוודא כי בגין כל מוצר חדש/פעילות חדשה או שעודכנה באופן מהותי העולה לאישור בבנק, כחלק ממדיניות הבנק לטיפול במוצר חדש, בצעה הערכה לפרופיל הסיכון התפעולי הגלום בו. באופן דומה, וכאמור לעיל, קבע דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות ייעודי למניעת מעילות והונאות, המסדיר את דרכי הדיווח אליו בקשר עם התפתחות הטיפול בסיכון התפעולי, ובפרט, יישום דרכים ושיטות למניעה ומזעור הסיכון.

הנהלת הבנק אחראית ליישום מדיניות הבנק לטיפול בסיכון התפעולי, ומקיימת מעקב שוטף אחר גורמי הסיכון התפעולי, ניטורם ובקרתם. אחת לשנה מתקיים דיון לאישור ותיקוף מדיניות ניהול הסיכון התפעולי. הנהלת הבנק מקיימת בנוסף דיון רבעוני או מקביל דיווח בהתאם לצורך, בנושאים הבאים: דיון באירועי הפסד בגין כשל תפעולי שהתרחשו במהלך תקופת הדיווח, שינויים במפת הסיכונים התפעוליים של הבנק, סקירת הסיכונים תוך דגש על מוקדי סיכון, סיכונים במוצרים ומערכות חדשות. באופן דומה, הוסדרו הדיווחים, כולל דיווחי סטאטוס בנוגע למעילות והונאות.

פורום הנהלה לניהול סיכונים תפעוליים בראשות המנכ"ל, דן במדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים של הבנק לפני הגשתה להנהלה ולדירקטוריון, באישור מוצרים ותהליכים חדשים מהותיים, באישור נוהלי עבודה רלוונטיים הנוגעים לסיכון התפעולי, במעקב אחר יישום ממצאי ביקורת בסיכוי בקרה פנימית שונים, בפרופיל הסיכון, תאבון הסיכון, באופן ובאיכות ניהול הסיכונים והבקרות. הפורום יתכנס אחת לרבעון או במידת הצורך בתיכופות מידית.

שלושת קווי הגנה לשם ממשל תאגידי נאות בתחום ניהול הסיכונים התפעוליים הינם:

קו ההגנה הראשון - הנהלות היחידות העסקיות, אשר אחראיות לניהול הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם:

מנהלת חטיבת המשאבים וחדשנות טכנולוגית - במסגרת תפקידה אחראית בנוסף לניהול הסיכונים התפעוליים במחלקות ויחידות הבנק שתחת ניהולו, לניהול סיכוני טכנולוגית המידע והגנת הסייבר, מיקור חוץ, הגנת פרטיות והמשכיות עסקית.

מערך עורפי - המערך העורפי אחראי על ביצוע פעולות בנקאיות משלימות לפעילות הסניפים כגון, בחינת תיקי משכנתאות לפני אישורן או בבקרה לאחר אישורן, טיפול במשכנתאות לאורך חייהן כולל סילוקן, טיפול בפעילויות אחוריות בכרטיסי אשראי וכן, כל הפעילות המשלימה בעו"ש, עיקולים ופעילות בנקאית אחרת. כחלק מתמיכה במימוש האסטרטגיה להרחבת הפעילות הקמעונאית, מוסטות פעילויות המבוצעות כיום בסניפים למערך העורפי. באמצעות כך צומצמו הסיכונים, התייעלו תהליכי עבודה הנובעים מהתמחות ותיווצר אחידות בתהליכי עבודה, ושודרגה היכולת לבקר תהליכים ולשמור על סטנדרט קבוע בפעולות התפעוליות המטופלות במערך.

יחידת הבקרה וקציני הפיקוח בחטיבה הקמעונאית - אחראית לביצוע בקורות על פעילות החטיבה הקמעונאית בנושאי סיכון תפעולי, ציות ונושאי בקרה פנימית נוספים.

קו ההגנה השני - פונקציית ניהול סיכון תפעולי בלתי-תלויה בחטיבה לניהול סיכונים - פונקציה זו משלימה את פעילות ניהול הסיכון התפעולי של קווי העסקים. לפונקציה יהיה מבנה דיווח בלתי תלוי בקווי העסקים בהם קיים סיכון, והיא תהיה אחראית לתכנון, תחזוקה ופיתוח שוטף של מסגרת ניהול הסיכון התפעולי בבנק. כמו כן, קו ההגנה השני כולל גם את הציות, הייעוץ המשפטי ותהליך ה-SOX המתקיים באגף הכספים.

המחלקה לניהול סיכונים תפעוליים בחטיבת ניהול סיכונים - מנהלת היחידה משמשת כמנהלת הסיכונים התפעוליים (לרבות, סיכוני מעילות והונאות) ובמסגרת זו היא אחראית ליישום מדיניות הבנק ולגיבוש מסגרת עבודה כוללת לניהול סיכון זה ואישורה במוסדות הבנק, מסגרת זו כוללת: תכנון, ביצוע ועדכון של מתודולוגיה לניהול הסיכונים התפעוליים, ביצוע סקרי סיכונים תפעוליים אינטגרטיביים, לרבות סקרי מעילות והונאות, הגדרת תהליכי הדיווח לגורמי הניהול השונים, אתגור אופן ניהול הסיכונים התפעוליים ביחידות הבנק ומעקב אחר ביצוע תכניות להפחתת הסיכון, לרבות אתגור אופן ניהול סיכוני המשכיות עסקית, הגנת הסייבר ואבטחת מידע וטכנולוגית המידע, הנחייה מקצועית של הגורמים השונים, הדרכות, מינוי רפרנטים חטיבתיים לניהול סיכונים תפעוליים והנחייתם, קבלת דיווחים על אירועי כשל ושותפות בתהליכי הפקת לקחים עבור אירועי כשל מהותיים ורוחביים, וכן, שמירה על מסגרת הדיווח על פרופיל הסיכון התפעולי והתפתחותו לדיקטוריון ולהנהלה. בנוסף, אחראית המחלקה לריכוז הטיפול במוצר חדש, טרום קבלת אישור להפעלתו, קרי, הערכת פרופיל הסיכון התפעולי וסיכוני בקרה פנימית הרלבנטיים למוצר החדש.

רפרנט חטיבתי לסיכון תפעולי

רפרנט חטיבתי לסיכונים תפעוליים ממונה בכל חטיבה. הוא אחראי להטמיע ולשפר את ניהול הסיכון התפעולי בחטיבתו והוא כפוף מקצועית בנושא זה למנהל הסיכונים התפעוליים. תפקידיו הם: סיוע בהכנת תכנית עבודה שנחית לניהול הסיכון התפעולי לרבות תכנית להפחתת הסיכונים התפעוליים הקיימים בפעילות החטיבה ופיקוח על יישום התוכנית לפי הלו"ז, זיהוי והערכה של הסיכונים והבקורות בתהליכים עסקיים ותפעוליים מהותיים חדשים בחטיבה, שמירה על עדכניות מפת הסיכונים התפעוליים של החטיבה, דיווח על אירועי הפסד וכמעט הפסד למאגר האירועים של הבנק, הנעת תהליך מובנה של הפקת לקחים בגין אירועים, דיווח סטטוס תקופתי למנהל החטיבה בנושאים - חשיפות עיקריות, ביצוע תכנית הפחתה, אירועים שהיו.

קו ההגנה השלישי - הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורות על הסיכון התפעולי ומערך הבקרה הפנימי של הבנק על פי תכנית עבודה מבוססת סיכונים, וכן, בוחנת את אפקטיביות הבקרה הפנימית.

קיימות פונקציות נוספות, הממלאות תפקיד בניהול הסיכונים התפעולי. פונקציות אילו הכוללות, בין היתר - את הייעוץ המשפטי, אגף הכספים, קצין ציות, מנהל הגנת הסייבר ואבטחת מידע, מנהל טכנולוגית המידע, מנהל המשכיות עסקית-אחראיות לניהול הסיכון התפעולי בתחומן, וזאת תוך תיאום ושיתוף פעולה עם החטיבה לניהול סיכונים, היחידה לניהול סיכונים תפעוליים. ראו להלן.

קו ההגנה הראשון - פונקציות נוספות הממלאות תפקיד בניהול הסיכונים התפעולי

סיכוני טכנולוגיות מידע

טכנולוגיית המידע הינה מרכיב מרכזי בתפעול ובניהול התקין של הבנק לאור היותו של המידע, על כל היבטיו והשלכותיו בעל השפעה מכרעת על יציבותו והתפתחותו. סיכוני טכנולוגיית המידע חלים על תפעול מערכות מידע בייצור, תהליכי טכנולוגיית מידע רוחביים ופעילויות חדשות (פרויקטים ומערכות). מנהל טכנולוגיית המידע - מנהלת חטיבת המשאבים וחדשנות טכנולוגית מוגדרת כמנהל טכנולוגיית המידע של הבנק. אגף מערכות מידע מהווה קו הגנה ראשון בתהליך ניהול סיכוני טכנולוגיית המידע, ומנהל הגנת הסייבר ואבטחת מידע מהווה קו ראשון לנושא אבטחת מידע והגנת הסייבר. ניהול סיכוני טכנולוגיית המידע מתבצע בהתאם לעקרונות וכללי ניהול הסיכון התפעולי מתוקף הוראות בנק ישראל ובהתאם למדיניות הבנק, הערכת סיכונים של מערך טכנולוגיית המידע מתבצעת ע"י אגף מחשוב. הערכה זו מתייחסת למכלול הסיכונים הפוטנציאליים הקשורים בניהול מערך טכנולוגיית המידע, לרבות: משתמשי המערכות הפנימיים והחיצוניים, סביבת המערכות, פעילות המערכות והשלכותיה על עסקי הבנק, רגישות המידע ומיקור חוץ. טרם יישום מערכות וטכנולוגיות חדשות מתבצעת הערכת סיכונים מקיפה.

הגנת הסייבר ואבטחת מידע

בשנים האחרונות התרבו סיכוני סייבר בארץ ובעולם והבנק משקיע משאבים רבים להגנת משאבי הבנק מפני סיכונים אלה ופועל עפ"י הנחיות בנק ישראל תוך סיוע של יועצים חיצוניים, חברות מודיעין וכדומה. הסיכון מנוהל בקו ראשון ביחידת הגנת הסייבר ואבטחת מידע, אשר פועלת על פי נהלים סדורים תוך שימוש במערכות מידע ייעודיות להפחתת הסיכון וניטור. קימת הפרדת אנשי אבטחת מידע מאנשי התשתיות. הבנק פועל באופן תמידי להפחתת סיכוני סייבר ומשקיע משאבים רבים בתחום של הגנת הסייבר ואבטחת המידע החל מהטמעה של מוצרי אבטחת מידע, ביצוע בקורות, ביצוע סקרי סיכונים, סקרי אבטחה וחדירות ועוד. כל מוצר חדש או שינוי בתהליך/פעילות/מוצר קיים עובר בדיקות מקיפות של אבטחת מידע טרם יישומו.

המשכיות עסקית

ניהול המשכיות עסקית מהווה מרכיב משמעותי בניהול הסיכון התפעולי. זוהי מסגרת עבודה מקיפה הכוללת מדיניות, נהלי עבודה בתחומי התשתית, ממשל תאגידי וניהול הסיכונים שתכליתם להבטיח הספקת שירותים בנקאיים מרכזיים חרף התמששותם של אירועים הגורמים לשיבושים תפעוליים חמורים במערכותיהם ובפעילותם. מחלקת תכנון שיטות ובקרה בחטיבת המשאבים וחדשנות טכנולוגית אחראית על בניית מסגרת העבודה הכוללת להמשכיות עסקית בבנק ויישומה. מנהלת היחידה משמשת כמנהלת המשכיות עסקית של הבנק. המחלקה מהווה קו הגנה ראשון. הפעילות בנושא מתבצעת על פי הוראות ניהול בנקאית תקן 355 של בנק ישראל - ניהול המשכיות עסקית. הפעילות כוללת, בין השאר, עדכון שוטף של נהלי עבודה בשעת חירום, וידידא הקמת ואחזקת מערכות גיבוי לשם הבטחת המשכיות עסקית של הבנק, בצוע תרגולים לפעילות הבנק במצב חירום. הבנק מתחזק אתר DR (אתר גיבוי/חליפי) - המהווה אתר מחשב משני אותו ניתן להפעיל בטווח זמן קצר במידה ומתמשש אירוע קיצוני שלא מאפשר שימוש באתר המחשב הראשי.

הגנת הפרטיות

- הבנק מיישם את חוק הגנת הפרטיות ותאבון הסיכון שלו לחריגה מהחוק הוא אפס. לשם כך מונה ממונה הגנת הפרטיות - פונקציה באגף הסייבר בחטיבת משאבים וחדשנות טכנולוגית. להלן תפקידיו העיקריים של ממונה הגנת הפרטיות:
- ניהול, יישום, הטמעה, בקרה ואכיפה של כלל החקיקה והרגולציה הרלוונטית, מדיניות הבנק ונהלי הגנת הפרטיות לתחום הגנת הפרטיות בבנק ובחברות הבנות.
 - הגדרת מדיניות, תהליכים וביצוע בקורות לשם צמצום החשיפה מסיכוני הגנת הפרטיות ולמניעת נזקים כתוצאה מאירועי הפרת הפרטיות.
 - העלאת המודעות בבנק להגנת הפרטיות ולהתמודדות עם אירועי הפרת הפרטיות.
- מסגרת יישום חוק הגנת הפרטיות בבנק כוללת את ההיבטים הבאים:
- יישום מלא של כלל הוראות החקיקה והרגולציה החלה בתחום הגנת הפרטיות, כפי שיתוקנו מעת לעת, לרבות היבטים רלוונטיים של חוקים הקשורים לתחום.
 - הטמעת תרבות ארגונית של שמירה על פרטיות לקוחות הבנק, עובדיו וספקיו בתהליכי העבודה השוטפים.
 - 'עיצוב לפרטיות' (Privacy by Design) של מערכות המידע והתשתיות הטכנולוגיות בבנק על פי דרישות הגנת הפרטיות.
 - מינוי מנהלי מאגרי מידע, טיפול, רישום וניהול מאגרי המידע.
 - העלאת מודעות העובדים לתחום הגנת הפרטיות.
 - טיפול, צמצום ומניעת אירועי הפרת פרטיות בבנק וסיכונים הנובעים מהפרת הגנת הפרטיות.
 - הטמעה ויישום כללים לטיפול באירועים חריגים בתחום הגנת הפרטיות.

הקצאת ההון לסיכון התפעולי

הקצאת הון בנדבך הראשון בגין סיכונים תפעוליים נועדה לשמש כרית ספיגה עבור הסיכונים הבלתי צפויים. ההון הרגולטורי נכסי הסיכון מחושבים לפי הגישה הסטנדרטית של באזל, כדלקמן:

- חישוב "הכנסה שנתי גולמית" – היתרה הממוצעת של 12 רבעונים קודמים במונחים שנתיים.
- רכיבי ההכנסה הנלקחים בחשבון עפ"י נוהל בנקאי תקין 206 – מדידה והלימות הון – סיכון תפעולי.
- ההון מחושב כ- 12%, 15% או 18% מההכנסה השנתית הגולמית הממוצעת, בהתאם לקו העסקים.
- חישוב ההון באחריות אגף הכספים.

כדי לאתגר ולתקף את ההון הרגולטורי שהבנק מחזיק בגין סיכונים תפעוליים מבצעת מחלקת סיכונים תפעוליים אחת לשנתיים, במסגרת תהליך ה-ICAAP, הערכת ההון הנדרש לפי פוטנציאל הסיכון בהתאם למפת הסיכונים התפעוליים של הבנק ולפי תרחישי קיצון תפעוליים. לפי תוצאות ההערכה הזו שבוצעה במהלך שנת 2021, ההון הנדרש לפי פוטנציאל הסיכון התפעולי נמוך מההון שהבנק מחזיק בפועל בגין הסיכון התפעולי, במהלך שנת 2023 ביצע הבנק סקר הערכה כמותי, QIS, לעדכון הקצאת ההון בגין סיכון תפעולי בהתאם למכתב בנק ישראל (בדומה לעדכון שבוצע על ידי וועדת באזל), והבהיר את תוצאות החישוב לבנק ישראל.

ביטוח

הביטוח מהווה אחד מהכלים להפחתת החשיפות לסיכונים תפעוליים. בנק ירושלים רוכש כיסויים ביטוחיים כנגד סיכונים בהתחשב בין השאר בגורמים הבאים:

- מיפוי סיכונים תפעוליים מהותיים – שכיחות אירועים וזיהוי סוגי סיכונים.
- הערכת הסתברות להתרחשות הסיכון, גודל הסיכון וניתוח השלכות למקרה ויתרחש.
- עלות הביטוחים, ביטוח עצמי / ההשתתפות העצמית.
- היקף הכיסוי הביטוחי.
- דרוג הגופים המבטחים.
- השוואת היקף הכיסוי למקובל בבנקים דומים בעולם.

הבנק רוכש מידי שנה ביטוח נושאי ואחריות מקצועית, ביטוח נכסים (ביטוח אלמנטרי רכוש וצד ג') וביטוח סייבר.

פוליסת הביטוח למוסדות בנקאיים BBB אותה רוכש הבנק, נועדה להגן על הסיכונים הנובעים מאופי הפעילות של הבנק, וכוללת מגוון כיסויים ייחודיים, להלן העיקריים מביניהם: סיכוני הונאה חיצונית ופנימית (מעילה), מקרי גניבת כספים ורכוש יקר, נזק פיננסי כתוצאה מזיוף מסמכים כגון: שיקים, שטרי חליפין, אישורי הפקדה, מכתבי אשראי, מכתבי ערבות, שטרי משכנתא ועוד, נזקים כתוצאה מפשעי מחשב רבות חדירה של גורם עוין למערכות המחשב של הבנק, נזקים לנכסים פיסיים. נזקים פיננסיים שנגרמים ללקוחות או צד שלישי עקב כשל חומרה או תוכנה. בשנים האחרונות רוכש הבנק ביטוח סייבר אשר מקנה כיסוי ביטוחי מורחב לנזקים בגין פשעי מחשב ולכשלים בתחום הטכנולוגי. הכיסוי מתבסס על הערכות הבנק לפוטנציאל הנזק, בהתאם לתרחישי הקיצון שהוא מבצע.

סיכון רגולציה

הסיכון הרגולטורי הינו סיכון להפסד הנובע מהוראות חקיקה או הוראות פיקוח חדשות, אשר גורמות לשינויים בסביבה העסקית של הבנק ובעקבותיהן נדרש הבנק לשנות התנהלות בנושא מסוים. שינויים אלו עלולים להשפיע על יכולתו של הבנק להציע שירותים בנקאיים מסוימים ללקוחותיו, או לחייבו לבצע השקעות טכנולוגיות ואחרות בעלות ניכרת.

בכל אחד מתחומי העסקים אותם מנהל הבנק והשירותים אותם הוא נותן ללקוחותיו, עשוי להתממש הסיכון הרגולטורי, כתוצאה מכל אחד מהגורמים השונים המפורטים להלן:

- פעילות הבנק כפופה לרגולציה רבה ולהנחיות הניתנות ע"י מספר גדול של רגולטורים שונים, הן בהיותו תאגיד בנקאי, הן בהיותו חברה ציבורית, חבר בורסה, או חברה בכלל ובהיותו מצוי תחת פיקוח הדוק של הפיקוח על הבנקים, רשות ני"ע, הרשות לאיסור הלבנת הון, ועוד.
- הסביבה הרגולטורית דינאמית, ונתונה לשינויים רבים.
- לבנק עלול להיווצר סיכון רגולטורי כתוצאה מגורמים חיצוניים אשר אינם תלויים בבנק, כגון: שינוי הוראות חוק, תקנות או הוראות פיקוח שונות, או פסיקה חדשה של בית המשפט לפיה נדרש הבנק לפעול בנושא מסוים באופן שונה מהאופן בו נהג לפעול.
- מעצם אופיו של הסיכון הרגולטורי, כמתואר לעיל, קיימת לבנק חשיפה גבוהה להתממשותם של סיכונים רגולטוריים בתחומי פעילותו השונים. הבנק קבע תיאבון אפסי לסיכון רגולטורי. לצורך הקטנת חשיפת הבנק לסיכון רגולטורי, הבנק מלווה מקרוב את הליכי החקיקה והליכי התקנת ההוראות הרגולטוריות (במסגרת איגוד הבנקים, השתתפות בשיבות ועדות הכנסת, והשתתפות בוועדה לנהלים תקינים של בנק ישראל). לבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון רגולציה, וקיימים תהליכים המבטיחים כי רגולציה חדשה הופצה לגורמים הרלוונטיים בבנק, נותחה ונקבעו הדרכים לטפל בה בבנק. כמו כן, הוסדרו בקורות הציות או בקורות קו שני אחרות הנדרשות בנינה.

סיכון ציות

סיכון הציות הינו הסיכון שתוטל על התאגיד סנקציה חוקית או רגולטורית, קנס כספי, הפסד פיננסי מהותי או פגיעה במוניטין כתוצאה מכישלון שלו לציית למכלול הוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק, או על נהלים הפנימיים.

ההוראות החלות על הבנק מחולקות למספר קבוצות עיקריות:

- הוראות חוק כלליות - הבנק הינו תאגיד הפועל בישראל וחלים עליו מגוון חוקים, לרבות דיני עבודה, הגבלים עסקיים ועוד.
- הוראות דיני תאגידים - הבנק הינו תאגיד נסחר ובשל כך חלים עליו דיני החברות, חוק ני"ע והתקנות שתוקנו מכוחו ועוד.
- הוראות בנקאיות - הבנק הינו תאגיד בנקאי וככזה חלות עליו הוראות דין ייעודיות לרבות פקודת הבנקאות, חוק הבנקאות (רישוי), חוק הבנקאות (שירות ללקוח), הוראות הצו הבנקאי בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור הוראות המפקח על הבנקים וכן, הוראות דין זרות כגון, ה- FATCA ותקן ה- CRS.

הבנק מנהל את סיכוני הציות בהתאם לחלוקה הבאה:

- **הוראות צרכניות** - מכלול ההוראות המסדירות את הפעילות הבנקאית בישראל בכל הנוגע ליחסים שבין הבנק לבין הלקוח. הבנק העביר הוראות אחרות של בנק ישראל ורשויות אחרות (שאינן הוראות ליבה כהגדרתן בנבט 308), לקו ההגנה השני (פונקציית ניהול הסיכונים), האחראית כבר היום לביצוע בקרה על פעילות הקו הראשון במספר הוראות, וכן, ליצור מנגנון בהוראות אחרות (שאינן הוראות ליבה כהגדרתן בנבט 308) לפיו הסיכון מנוהל על ידי הקו הראשון, תוך מעקב של יחידת הציות אחר היישום הנדרש והסדרת מנגנון דיווחים שוטף בין קו ההגנה הראשון לציות. יצויין כי מעבר להוראות הצרכניות הבנק עוקב ומיישם את כלל הוראות החקיקה החלות עליו ורלבנטיות לפעילותו.
- **אכיפה מנהלית** - הוראות החקיקה בתחום ני"ע.
- **הוראות איסור הלבנת הון ומימון טרור** - ההוראות החלות על תאגידים בנקאיים שעניינן מניעת הלבנת הון ומימון טרור, לרבות, הוראות בתחום ה- FATCA, CRS והסיכונים הכרוכים בהתקשרות עם גורמים מוכרזים ברשימת הסנקציות הבינלאומיות. הבנק הגביר את הניטור על הסיכון הנובע מהסנקציות הבינלאומיות, בגין העימות בין רוסיה ואוקראינה והסנקציות שהוטלו על רוסיה. הבנק פועל בעניין זה בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים.

הבנק מבצע פעילויות עסקיות שונות היוצרות סיכונים ציית, שעיקריהן מפורטות להלן:

- **פעילות הבנק במימון שוק הנדל"ן:** הבנק מעניק הלוואות לדיור (משכנתאות) מזה שנים רבות, וכן נותן ליווי פרויקטים לבנייה, מימון נדל"ן מסחרי ואשראי עסקי. סיכונים הציית הגלומים בפעילויות אלה הינם בעיקר בתחום ההוראות הצרכניות הנוגעות להלוואות לדיור.
- **פעילות קמעונאית:** חשבונות עו"ש, אשראי צרכני ופיקדונות. פעילות זו גדלה בשנים האחרונות כחלק מיישום התכנית האסטרטגית של הבנק.

סיכונים הציית הגלומים בפעילויות אלה הינם בעיקר בתחומים הבאים:

- תחום ההוראות הצרכניות.
- פעילות חוצת גבולות של לקוחות (CROSS BORDER) לרבות הסיכון של סיוע ללקוח להעלים מיסים (TAX EVASION).
- חובות הדיווח שנקבעו ע"י ה-OECD (CRS) וה-IRS (FATCA).
- סיכון ההוגנות (conduct) - סיכון העלול להתממש כתוצאה מהתנהלות בלתי הוגנת של הבנק או עובדיו כלפי לקוחות ובעלי עניין נוספים (ספקים, עובדים, וכד'), ניצול לרעה של מעמד הבנק אל מול לקוחותיו או בעלי העניין, או כשל בשמירה על יושרת השוק (MARKET INTEGRITY).
- היבטי איסור הלבנת הון ומימון טרור על פי חוק איסור הלבנת הון וחוק המאבק בטרור.
- חשבונות המנהלים ע"י מיופי כוח, לרבות עורכי דין (חשבונות נאמנות). **פעילות בניירות ערך:** פעילות בניירות ערך מחולקת ליעוץ ורכישת ני"ע עבור לקוחות פרטיים בארץ ובחו"ל, ומסחר עבור לקוחות קמעונאים, כשירים ומוסדיים כאשר עיקר הפעילות הינה ללקוחות באמצעות:
 - **מסחר עצמאי:** הבנק מאפשר ללקוח המעוניין לסחור בני"ע באופן עצמאי לבצע זאת, הן באמצעות אפליקציית מסחר/ אתר מסחר או באמצעות העברת הוראות ליועצי ההשקעות/ חדר המסחר.
 - **יעוץ השקעות:** לבנק יועצי השקעות המפוזרים בסניפי הבנק ונותנים שירות אישי ומקצועי ללקוחות בכל סכום השקעה.
 - **ניהול תיקים:** הבנק מאפשר ללקוח המעוניין בשירות זה לנהל את חשבונו בבנק.

כחלק מניהול סיכון הציית מגובשת מדיניות לניהול הסיכון האמור, מבוצע מיפוי של סיכונים הציית, מטופלים מקרים של הפרות ציית, וכן, מתנהל פיקוח שוטף על יישום מכלול הוראות החוק הנהלים והרגולציה החלים על הבנק. הבנק מקפיד על הפרדת בקורות ציית בין הקו הראשון ליחידת הציית. מתוך ראייה זו, הוקמה ביחידת הציית יחידת בקרה ייעודית, הפועלת לשם ביצוע בקורות קו שני על פעילות הקו הראשון, מתוך ראייה של הבקורות המוטלות על ידי ועל פי מדיניות הסיכון של הבנק. בקורות הציית של שני הקווים נקבעו, והם נמצאים בתהליך שוטף של בחינתם והתאמתם לצרכי פעילות הבנק ולדרישות בנק ישראל.

ניהול סיכון הציית מיושם בהתאם להוראות הדין ונהל בנקאי תקין החלים על הבנק בהקשר זה.

על פי הוראות תקנות ה-FATCA, הבנק מינה Responsible Officer (RO) אשר אחראי על הטמעת התקנות בבנק, להוות איש הקשר מול רשויות המס ולתת הצהרות שונות בשם הבנק.

במרץ 2015 הוציא המפקח על הבנקים חוזר בנושא "ניהול סיכונים הנובעים מפעילות חוצת גבולות של לקוחות", CROSS BORDER. חוזר זה טומן בחובו חובות המוטלות על התאגיד הבנקאי בכל הנוגע לחובות המס של לקוחותיו. האחריות לניהול סיכונים ה-CROSS BORDER מוטלת על מנהל חטיבת ניהול סיכונים. כחלק מיישום ההוראה נבנתה מדיניות לניהול סיכון חוצת גבולות, נקבעו כללים לזיהוי לקוחות בעלי סיכון גבוה ונבנתה תכנית עבודה. בעקבות פרסום חוק יעול הליכי אכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, אומץ בבנק ירושלים מנגנון אכיפה מנהלית, אשר חוסה תחת דיני ניירות ערך.

בהתאם לעקרונות שהותמו על-ידי רשות ניירות ערך, גיבש הבנק תוכנית אכיפה פנימית מקיפה אשר נועדה למזער את חשיפת הבנק לסיכון כי יוטלו על הבנק סנקציות כספיות או אחרות בגין אי ציית של הבנק ו/או עובדיו להוראות דיני ני"ע החלים עליו.

יחידת הציית הגבירה בשנים האחרונות את הניטור אחר סיכון ההוגנות והשלמה בשנה האחרונה הסדרה של תכנית למניעת הפלייה. הבנק מייחס חשיבות רבה לנושאים אלה, ומשך - הוסדרו הכללים בקו הראשון, וכן, כלים ותהליכים שנקבעו על ידי יחידת הציית לשם ניטור סיכונים אלה.

ניהול סיכונים הציית בבנק מתבצע ע"י קצינת הציית, הכפופה ישירות למנהל חטיבת ניהול סיכונים. פעילות יחידת הציית מתנהלת לפי תכנית עבודה סדורה, ודיווחים שוטפים על התקדמות הטיפול במשימות היחידה, מדווחות במסמך הסיכונים הרבעוני ובדו"ח החצי שנתי של קצינת הציית. קצינת הציית מחווה דעתה על תכנית התגמול של הבנק, וקובעת את השיטה לפיה יעודכנו ה-KPI של היחידות השונות בבנק, בגין הפרות ציית, ככל שאלה התרחשו.

חלק 11 - תגמול

לפירוט מדיניות תגמול לנושאי משרה, מדיניות תגמול לעובדים ולעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה, הגופים המפקחים על התגמול בבנק, תכנון ומבנה התהליכי התגמול, תיאור הדרכים בהן סיכונים קיימים ועתידיים מובאים בחשבון בתהליך התגמול והקשר בין ביצועים במהלך תקופת מדידת הביצועים לבין רמות התגמול, ראו [ביאור 22 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023](#).

לפרטים בדבר תוכנית תגמול למנכ"ל וליו"ר ראו [ביאור 33 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023](#)

טבלה מספר 42 - תגמול שהוענק במהלך שנת הדיווח (REM1)

ליום 31 בדצמבר 2023 (מיליוני ₪)		סכום התגמול	
עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירה		
2	14	מספר עובדים	
14	17.7	סך תגמול קבוע (7+5+3)	
-	-	מזה: מבוסס מזומן	תגמול
-	-	מזה: נדחה	קבוע
-	-	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים	
-	-	מזה: נדחה	
-	-	מזה: צורות אחרות	
-	-	מזה: נדחה	
2	10	מספר עובדים	
0.25	3.8	סך תגמול משתנה (15+13+11)	
-	-	מזה: מבוסס מזומן	תגמול
-	-	מזה: נדחה	משתנה
-	-	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים	
-	-	מזה: נדחה	
-	-	מזה: צורות אחרות	
-	-	מזה: נדחה	
1.65	21.5	סך תגמול (2+10)	

ליום 31 בדצמבר 2022 (מיליוני ₪)		סכום התגמול	
עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירה		
2	15	מספר עובדים	
1.3	17.4	סך תגמול קבוע (7+5+3)	
1.3	17.4	מזה: מבוסס מזומן	תגמול
-	-	מזה: נדחה	קבוע
-	-	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים	
-	-	מזה: נדחה	
-	-	מזה: צורות אחרות	
-	-	מזה: נדחה	
2	10	מספר עובדים	
0.23	3.6	סך תגמול משתנה (15+13+11)	
0.23	3.6	מזה: מבוסס מזומן	תגמול
-	-	מזה: נדחה	משתנה
-	-	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים	
-	-	מזה: נדחה	
-	-	מזה: צורות אחרות	
-	-	מזה: נדחה	
21	18.4	סך תגמול (2+10)	

טבלה מספר 43 - תשלומים מיוחדים (REM 2)

ליום 31 בדצמבר 2023 (אלפי ₪)						תשלומים מיוחדים
תשלומי פיצויים***		מענקים בעת החתימה**		בונסים מובטחים*		
סך הכל	מספר עובדים	סך הכל	מספר עובדים	סך הכל	מספר עובדים	
468	2	-	-	-	-	נושאי משרה בכירה
-	-	-	-	-	-	עובדים מרכזיים אחרים

ליום 31 בדצמבר 2022 (אלפי ₪)						תשלומים מיוחדים
תשלומי פיצויים		מענקים בעת החתימה		בונסים מובטחים		
סך הכל	מספר עובדים	סך הכל	מספר עובדים	סך הכל	מספר עובדים	
897	3	328	2	-	-	נושאי משרה בכירה
-	-	-	-	-	-	עובדים מרכזיים אחרים

* בונסים מובטחים במהלך שנת הדיווח.

** תשלומים שהוקצו לעובדים בעת הגיוס במהלך שנת הדיווח.

*** תשלומים שהוקצו לעובדים שהופסקה עבודתם במהלך שנת הדיווח.

טבלה מספר 44 - תגמול נדחה (REM 3)

ליום 31 בדצמבר 2023 (מליוני ₪)					תגמול נדחה ותגמול מוחזק (retained)
הסכום הכולל של התגמול הנדחה ששולם (paid out) בשנת הדיווח	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה והתגמול המוחזק שחשוי להחזרתו בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	
1.3	-	-	-	2.5	נושאי משרה בכירה
-	-	-	-	-	מזומן
-	-	-	-	-	מניות
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	-	-	אחר
-	-	-	-	-	עובדים מרכזיים אחרים
-	-	-	-	-	מזומן
-	-	-	-	0.15	מניות
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	-	-	אחר
1.3	-	-	-	2.65	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2022 (מליוני ₪)					תגמול נדחה ותגמול מוחזק (retained)
הסכום הכולל של התגמול הנדחה ששולם (paid out) בשנת הדיווח	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה והתגמול המוחזק שחשוי להחזרתו בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	
0.5	-	-	-	2.3	נושאי משרה בכירה
-	-	-	-	-	מזומן
-	-	-	-	-	מניות
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	-	-	אחר
-	-	-	-	-	עובדים מרכזיים אחרים
-	-	-	-	-	מזומן
-	-	-	-	-	מניות
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	-	-	אחר
0.5	-	-	-	2.3	סך הכל

תוספת א' – קשרים בין הדוחות הכספיים לבין חשיפות פיקוחיות

הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיכילי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1)

טבלה מספר 45 – הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיכילי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1)

31 בדצמבר 2023						
יתרות מאזניות של פריטים ש:						
לא כפופים לדרישות הון	כפופים	כפופים	כפופים למסגרת	כפופים למסגרת	בהתאם לבסיס	דוחות הכספיים
או כפופים לניכוי מבסיס	למסגרת סיכון	למסגרת	סיכון אשראי של	כפופים למסגרת	האיחוד הפיקוחי	שפורסמו
ההון	שוק	איגוף	צד נגדי	אשראי		
נכסים						
מזומנים ופיקדונות						
-	-	-	-	5,157.1	5,157.1	5,157.1
-	4.1	-	-	1,094.7	1,098.8	1,098.8
-	-	-	-	15,282.3	15,282.3	15,282.3
הפרשה להפסדי						
(369.1)	-	-	-	157.0	(212.1)	(212.1)
(369.1)	-	-	-	15,439.3	15,070.2	15,070.2
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	232.5	232.5	232.5
נכסים בגין						
-	-	-	-	-	-	1.3
1.3	-	-	-	(232.5)	(231.2)	266.1
(367.8)	4.1	-	-	21,691.1	21,327.4	21,826.0
סך הכל נכסים						
התחייבויות						
-	-	-	-	-	-	16,479.1
-	-	-	-	-	-	196.8
-	-	-	-	-	-	-
ניירות ערך						
שהושאלו או נמכרו						
במסגרת הסכמי						
-	-	-	-	-	-	-
רכש חוזר						
אגרות חוב וכתבי						
-	-	-	-	-	-	3,463.3
התחייבויות נדחים						
התחייבויות בגין						
-	-	-	-	-	-	7.3
-	-	-	-	-	-	311.2
התחייבויות אחרות						
-	-	-	-	-	-	20,457.7
סך כל התחייבויות						

טבלה מספר 45 – הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1) (המשך)

31 בדצמבר 2022						
יתרות מאזניות של פריטים ש:						
דוחות בדוחות הכספיים שפורסמו	בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי	כפופים למסגרת אשראי	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון שוק	לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון
נכסים						
מזומנים ופיקדונות						
בבנקים	3,360.1	3,360.1	3,360.1	-	-	-
ניירות ערך	1,043.1	1,043.1	1,039.1	-	4.0	-
אשראי לציבור	14,218.1	14,218.1	14,218.1	-	-	-
הפרשה להפסדי						
אשראי	(160.5)	(160.5)	145.0	-	-	(305.5)
אשראי לציבור, נטו	14,057.6	14,057.6	14,363.1			(305.5)
אשראי לממשלה	-	-	-	-	-	-
בניינים וציוד	189.6	189.6	189.6	-	-	-
נכסים בגין מכשירים						
נגזרים	6.1	-	-	-	-	-
נכסים אחרים	250.7	(183.4)	(189.6)	-	-	6.1
סך הכל נכסים	18,907.2	18,467.0	18,762.3	-	4.0	(299.4)
התחייבויות						
פיקדונות הציבור	14,266.8	-	-	-	-	-
פיקדונות מבנקים	342.9	-	-	-	-	-
פיקדונות הממשלה	-	-	-	-	-	-
ניירות ערך שהושאלו						
או נמכרו במסגרת						
הסכמי רכש חוזר	-	-	-	-	-	-
אגרות חוב וכתבי						
התחייבות נדחים	2,677.6	-	-	-	-	-
התחייבויות בגין						
מכשירים נגזרים	9.5	-	-	-	-	-
התחייבויות אחרות	354.4	-	-	-	-	-
סך כל התחייבויות	17,651.2	-	-	-	-	-

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי

טבלה מספר 46 - הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)

הפניה לרכיבי ההון הפיקוחי	ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 31 בדצמבר 2023	
במליוני ש"ח			
			נכסים
	3,360.1	5,157.1	מזומנים ופיקדונות בבנקים
	1,043.1	1,098.8	ניירות ערך
			מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי שאינן עולות על סף הפחתה
14	-	-	מזה: ניירות ערך אחרים
	1,043.1	1,098.8	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
	-	-	אשראי לציבור
	14,218.1	15,282.3	הפרשה להפסדי אשראי
	(160.5)	(212.1)	מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
20	(145.0)	(157.0)	מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
	(15.5)	(55.1)	אשראי לציבור, נטו
	14,057.6	15,070.2	בניינים וציוד
	189.6	232.5	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
	-	-	מזה: מוניטין
6	-	-	מזה: נכסים בלתי מוחשיים אחרים
7	-	-	נכסים בגין מכשירים נכרים
	6.1	1.3	נכסים אחרים
	250.7	265.6	מזה: נכסי מס נדחה
	57.8	68.3	מזה: נכסי מס נדחה למעט אלו המיוחסים להפרשי עיתוי
9	57.8	68.3	מזה: התחייבות בגין מס נדחה בגין נכסים בלתי מוחשיים
8	-	-	מזה: נכסי מס נדחה אחרים
	-	-	מזה: עודף עתודה על יעודה
12	-	-	מזה: נכסים אחרים נוספים
	192.9	197.3	
	18,907.2	21,825.5	סך כל הנכסים

הפניה לרכיבי ההון			
הפיקוחי	ליום 31 בדצמבר 2020	ליום 31 בדצמבר 2023	
במליוני ש"ח			
התחייבויות והון			
	14,266.8	16,479.1	פיקדונות הציבור
	342.9	196.8	פיקדונות מבנקים
	-	-	פיקדונות הממשלה
	-	-	ניירות ערך שהושאלו
	2,677.6	3,463.3	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
	-	-	מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
	202.1	208.8	מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי
18A	202.1	208.8	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
18B	-	-	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	9.5	7.3	התחייבויות בגין מכשירים נצרים
11	-	-	מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
	354.4	311.2	התחייבויות אחרות
13	-	-	מזה: התחייבות בגין מס נדחה המיוחסת לפנסיה
סך כל ההתחייבויות			
	17,651.2	20,457.7	
הון עצמי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי			
	1,221.2	1,329.2	מזה: הון מניות רגילות
1	261.3	260.5	מזה: הון מניות רגילות ופרמיה
3	127.3	127.3	מזה: עודפים
4	994.8	1,093.9	מזה: רווח כולל אחר מצטבר
	(34.9)	(25.2)	מזה: רווחים בגין התאמות בגין הטבות לעובדים
	12.8	1.8	מזה: רווחים שטרם מומשו מהתאמות של ניירות ערך למכירה לפי שווי הוגן
10	(56.5)	13.0	מזה: הפסדים נטו בגין גידורי תזרים מזומנים
	-	-	מזה: הפסדים נטו מהתאמות מתרגום דוחות כספיים
2	-	-	מזה: קרנות הון
	-	-	מזה: הון מניות בכורה
15A	-	-	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
15B	-	-	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	-	-	מזה: מכשירים הוניים אחרים
16A	-	-	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
16B	-	-	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	34.8	38.6	זכויות שאינן מקנות שליטה*
5	34.8	38.6	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי רובד 1
17	-	-	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון רובד 1 נוסף
19	-	-	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון רובד 2
	-	-	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שלא ניתן לייחס להון הפיקוחי
סך כל ההון העצמי			
	1,256.0	1,367.8	
סך כל ההתחייבויות וההון			
	18,907.2	21,825.5	

המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (L12)

טבלה מספר 47 – המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (L12)

31 בדצמבר 2023					
פריטים שחלה עליהם:					
מסגרת סיכון	מסגרת סיכון	מסגרת	מסגרת סיכון		
שוק	של צד נגדי	איגוח	אשראי	סך הכל	
במיליוני ש"ח					
4.1	-	-	21,691.1	21,695.2	סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי (על פי מתכונת גילוי L11)
-	-	-	-	-	סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי (על פי מתכונת גילוי L11)
4.1	-	-	21,691.1	21,695.2	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	821.1	821.1	סכומים חוץ- מאזניים
-	-	-	(114.7)	(114.7)	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שכבר נכללו בשורה 2
-	-	-	(11.1)	(11.1)	הבדלים הנגרמים מהפרשות
4.1	-	-	22,386.3	22,390.4	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות
31 בדצמבר 2022					
פריטים שחלה עליהם:					
מסגרת סיכון	מסגרת סיכון	מסגרת	מסגרת סיכון		
שוק	של צד נגדי	איגוח	אשראי	סך הכל	
במיליוני ש"ח					
4.0	-	-	18,762.3	18,766.3	סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי (על פי מתכונת גילוי L11)
-	-	-	-	-	סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי (על פי מתכונת גילוי L11)
4.0	-	-	18,762.3	18,766.3	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	821.1	821.1	סכומים חוץ- מאזניים
-	-	-	(114.7)	(114.7)	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שכבר נכללו בשורה 2
					הבדלים הנגרמים מהפרשות
4.0	-	-	19,457.6	19,461.6	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות

תוספת ב' – איגוח

אין פעילות איגוח.

אובליגו	מייצג את סך החבות שהועמדה ללקוח ומהווה את החבות הכוללת לבנק.
אופק (ימי) שרידות	אופק השרידות מודד את הזמן שבו הבנק מסוגל לעמוד בכל התחייבויות התשלום שלו הנובעות מפעילות עסקית מתמשכת בתרחיש קיצון חמור. מקדמי המשיכה נקבעו בהתאם לסוג המוצר וסגמנט הלקוח.
אינפלציה	תהליך מתמשך של עליית מחירים, האינפלציה נמדדת על ידי שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן.
אירוע קיברנטי (סייבר)	אירוע אשר במהלכו מתבצעת תקיפת מערכות מחשב ו/או מערכות ותשתיות משובצות מחשב על ידי, או מטעם, יריבים (חיצוניים או פנימיים לתאגיד הבנקאי) אשר עלולה לגרום להתממשות סיכון סייבר, לרבות ניסיון לביצוע תקיפה כאמור גם אם לא בוצע נזק בפועל.
אמצעי שליטה	על פי חוק בנקאות (רישוי), התשמ"א – 1981, כל אחת מאלה: (1) זכות ההצבעה באסיפה כללית של חברה או בגוף מקביל של תאגיד אחר; (2) הזכות למנות דירקטור בתאגיד, ולעניין זה: (א) יראו את מי שמינה דירקטור בתאגיד כבעל הזכות למנותו; (ב) חזקה על תאגיד שנושא משרה בו נתמנה לדירקטור בתאגיד אחר, ועל מי ששולט באותו תאגיד, שהם בעלי הזכות למנותו; (3) הזכות להשתתף ברווחי התאגיד; (4) הזכות ליתרת נכסי התאגיד בעת חיסולו לאחר סילוק חבויותיו.
ארגון מחדש של חוב בעייתי	חוב אשר עבר פורמאלית ארגון מחדש, במסגרתו - מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של חייב - הבנק העניק ויתור ללווה. לצורך קביעה האם הסדר חוב שבוצע על ידי הבנק מהווה ארגון מחדש של חוב בעייתי, הבנק מבצע בחינה איכותית של מכלול התנאים של ההסדר והנסיבות במסגרתן הוא בוצע, וזאת במטרה לקבוע האם: (1) החייב מצוי בקשיים פיננסיים ו- (2) במסגרת ההסדר הבנק העניק ויתור לחייב. לצורך קביעה האם החייב נמצא בקשיים פיננסיים, הבנק בוחן האם קיימים סממנים המצביעים על היותו של הלווה בקשיים במועד ההסדר או על קיום אפשרות סבירה שהלווה יקלע לקשיים פיננסיים לולא ההסדר. בין היתר, הבנק בוחן קיום אחת או יותר מהנסיבות המפורטות להלן: - למועד הסדר החוב הלווה נמצא בכשל, לרבות כאשר חוב אחר כלשהו של הלווה הינו בכשל; - לגבי החובות שלמועד ההסדר אינם בפיגור הבנק מעריך האם בהתאם ליכולת הפירעון הנוכחית קיימת סבירות כי בעתיד הנראה לעין הלווה ייקלע למצב של כשל ולא יעמוד בתנאים החוזיים המקוריים של החוב; - החייב הוכרז כפושט רגל, נמצא בתהליך של כינוס נכסים או קיימים ספקות משמעותיים להמשך קיומו של הלווה כעסק חי; וכן - ללא שינוי תנאי החוב, החייב לא יהיה מסוגל לגייס חוב ממקורות אחרים בריבית שוק המקובלת לגבי חייבים שאינם בכשל.
אשראי בהשגחה מיוחדת	אשראי אשר מתקיימות לגביו חולשות פוטנציאליות שראוי שיקבלו תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק. אשראי חוץ מאזני מסווג כאשראי בהשגחה מיוחדת אם מימוש ההתחייבויות התלויות בגין הסעיף הינו ברמת "אפשרי" וכן אם החובות, שיתכן שיוכרו כתוצאה מהתממשות התלויה, ראויים לסיווג בקטגוריה זו.
אשראי נחות	אשראי מוגן באופן לא מספק על-ידי השווי הנכחי המבוסס ויכולת התשלום של החייב או של הביטחון ששועבד, אם קיים. לסיכון אשראי מאזני שסווג כאמור, קיימת חולשה או חולשות מוגדרות היטב, אשר מסכנות את מימוש החוב. אשראי אשר מוכרת בגינו הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי יסווג כנחות כאשר הוא הופך לחוב בפיגור של 90 יום או יותר. לגבי חובות שנבחרים ומופרשים על בסיס קבוצתי אשר מצויים בפיגור של 90 יום או יותר, הבנק ממשיך לצבור הכנסות ריבית (למעט אשראי לדיור). סיכון אשראי חוץ מאזני יסווג בסיווג נחות אם מתקיימים שני התנאים: (1) קיימת הסתברות, שהינה לפחות אפשרית, לכך שההתחייבות התלויה בגין הסעיף החוץ מאזני תתממש, וכן (2) החובות שיתכן שיתהוו כתוצאה מהתממשות ההתחייבות התלויה ראויים לסיווג שאינו טוב יותר מסיווג כחובות נחותים.

אשראי לא צובר	חוב יסווג כחוב לא צובר, כאשר, בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים, צפוי (expected) שתאגיד בנקאי לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. לעניין סעיף זה, המשמעות של גביית כל הסכומים לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב היא שגם תשלומי הריבית וגם תשלומי הקרן על פי החוזה יגבו במועד שנקבע בהסכם החוב. חוב לא יסווג כחוב לא צובר במהלך תקופה שבה חל עיכוב בתשלום, אם התאגיד הבנקאי צופה לגבות את כל הסכומים המגיעים לו לרבות ריבית שנצברה על פי שיעור הריבית החוזי בתקופה שבה חל עיכוב ובכל מקרה, חוב שנבחן פרטנית יסווג כחוב לא צובר כאשר קרן או ריבית בגיט מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם הוא גם "מובטח היטב" (secured Well) וגם "נמצא בהליכי גביה" (collection of process the In). חוב "מובטח היטב" כאשר הוא מובטח על ידי ביטחון באמצעות שעבוד של רכוש מוחשי או אישי, לרבות ניירות ערך, שערך המימוש שלו מספיק לפירעון החוב (לרבות ריבית שנצברה) או ערבות של צד בעל אחריות פיננסית מוכחת. חוב "נמצא בתהליכי גביה" אם גבייתו מתנהלת באופן תקין באמצעות הליך משפטי, אן, בנסיבות המתאימות, מאמצי גביה שאינם משפטיים אך צפוי שיביאו בעתיד הקרוב לפירעון החוב או להחזרתו למצב צובר. אשראי לדיר מסווג כחוב לא צובר כאשר הקרן או הריבית בגיט מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר.
באזל וו/באזל III	הוראות לניהול הסיכונים של הבנקים שנקבעו על ידי ועדת באזל לפיקוח על הבנקים (BCBS), העוסקת בפיקוח ובקביעת סטנדרטים לפיקוח על בנקים בעולם. הוראות ועדת באזל מהווים קנה מידה (benchmark) לסטנדרטים מובילים שנועדו להבטיח יציבות של מוסדות פיננסיים.
גידור	עסקה פיננסית שמטרתה להגן על משקיע מפני שינויים בערך ההשקעה
הון עצמי רובד 1	הון על בסיס מתמשך - going concern capital. הון עצמי רובד 1 כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מהזכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו (זכויות מיעוט) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים, והכל כמפורט בהוראות ניהול בנקאי תקין 202 "מידה והלימות הון - ההון הפיקוחי", ובכפוף להוראות המעבר שבהוראות ניהול בנקאי תקין 299 "מידה והלימות הון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר".
הון רובד 2	שכבת הון הנכללת בחישוב ההון הרגולטורי הכשיר. הון רובד 2 הינו הון נחות יותר (gone concern capital) והוא כולל בעיקר מכשירי כשירים שהונפקו על ידי הבנק בעבר אשר נכללים בהון זה בהתאם להוראות המעבר ליישום הוראות באזל III וכן מכשירי ההון החדשים הכשירים שמהווים ההון המותנה (contingent convertible- CoCo) שהונפקו על ידי הבנק ושיומרו למניות הבנק בקרות אירוע מכונן (point of non viability). כמו כן, במסגרת הון זה נכללים פריטים נוספים כגון: יתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס עד לתקרה של 1.25% מסך נכסי סיכון האשראי.
הון רגולטורי	הון המשמש לחישוב יחס הלימות ההון של הבנק ויחסים רגולטוריים נוספים (כגון: יחס מינוף, ריכוזיות אשראי ועוד). רכיבי הון חשבונאי ומכשירי הון פיקוחי כשירים נוספים (כגון כתבי התחייבות נדחים הכשירים להיכלל כהון רגולטורי).
הלוואה לדיר	הלוואה המקיימת אחד מאלה, ובלבד שלא ניתנה למטרת עסק: (1) ההלוואה מיועדת לרכישה או לחכירה של דירת מגורים, בנייתה, הרחבתה, או שיפוץ; (2) ההלוואה מיועדת לרכישת מגרש לבניית דירת מגורים או לרכישת זכות בדירת מגורים תמורת דמי מפתח; (3) ההלוואה ניתנה במשכון דירת מגורים; (4) ההלוואה מיועדת למימון פירעון מוקדם של הלוואה במלוואה או בחלקה כאמור בסעיפים קטנים 1 ו-2.
הלוואה ממונפת	(1) אשראי שניתן למימון עסקה הונית (2) היחס בין סך החוב של הלוואה ל-EBIDTA של הלוואה עולה על שיעורים שקבע הבנק, בין היתר בהתחשב ברמות המקובלות בענף או במנר ספציפי (3) לווה המאופייין ביחס גבוה של חוב לשווי נקי (4) רמת המינוף, לאחר המימון, כפי שהיא נמדדת באמצעות יחסי המינוף, גבוהה משמעותית מהנורמות המקובלות בענף או מרמות היסטוריות
הסכמי CSA	הסכמי קיזוז שגורמים לחיחום ולמצער סיכוני האשראי בפעילות זאת, על-ידי התחשבות יומית, לרוב המתבצעת בין הבנק והצד הנגדי בהתאם להסכם.
הפרשה פרטנית	חובות לא צוברים הינם חובות אשר הבנק סבור כי אינם חולקים מאפייני סיכון משותפים עם חובות צוברים, ולפיכך מעריך את ההפרשה בגיט על בסיס פרטי. חובות שההפרשה להפסדי אשראי בגיט נבחנת על בסיס פרטי כוללים בעיקר חבויות בגין אשראי מסחר שיתרתן החוזית עולה על 1 מיליון ש"ח (ללא ניכוי: מחיקות חשבונאיות שלא כרוכות בויתור משפטי, ריבית שלא הוכרה, הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות). הבנק מודד את ירידת הערך בהתבסס על הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים, מהוונים בשיעור הריבית האפקטיבי של החוב. כאשר החוב מותנה בביטחון, או כאשר הבנק קובע שצפויה תפיסת נכס, ירידת הערך נמדדת בהתבסס על השווי ההוגן של הביטחון ששועבד להבטחת אותו אשראי (בניכוי עלויות מכירה).

הפרשה קבוצתית	אמידת ההפרשה נעשית ככלל בשיטת שיעור ההפסד (Loss-rate). תהליך זה מבוסס בראשיתו על ממוצע הפסדי העבר בתיק, המיוצג על ידי מחיקות חשבונאיות נטו (net charge-offs), ככלל, בכל ענף משקי ב-10 שנים האחרונות. הפסדי העבר מותאמים בהמשך התהליך בגין שורה של מאפייני סיכון ומאפיינים כלכליים כגון שינויים במדיניות האשראי, ריכוזיות תיק האשראי, מדדי LTV, שינויים בהיקף האשראי ובסיווג ותנאים נוספים. תהליך זה נועד להתאים את המידע ההיסטורי כדי לשקף את המידה שבה התנאים הקיימים והתחזיות הסבירות והניתנות לביסוס עשויים להיות שונים מהתנאים ששררו בתקופה שבמהלכה הוערך המידע ההיסטורי. בשלב הבא משלב הבנק תחזיות סבירות וניתנות לביסוס לשנה אחת, ולאחריה שב על פני שנה אחת למידע ההיסטורי המותאם בגין תנאים נוכחיים על בסיס ליניארי.
חברת דירוג	חברה הקובעת דירוגי אשראי לממשלות, לחברות ולחובות המונפקים על ידיהן. בישראל פועלות שתי חברות דירוג – "מעלות" ו"מדרוג". הבנק נסמך על דירוגי חברת הדירוג הבינלאומית S&P בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 203, הקצאת הון בגין סיכוני אשראי.
חוב מהותי	"חבות" כהגדרתה בהוראה 313 למעט השקעה במניות, אם מתקיים: (א) סכום חבות העולה על 50 מ' ₪; או (ב) חבות העומדת בפרמטרים כמותיים או איכותיים אשר התאגדי הבנקאי הגדיר לעניין זה, כאשר סכומה נמוך מסעיף קטן (א) לעיל.
חוב מהותי בקשיים	חוב מהותי המסווג כ"סיכון אשראי בעייתי" כהגדרת המונח בסעיף 1 בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח כספי שנתי", או חוב מהותי עם אינדיקציות שליליות המעלות את הסיכון להפיכתו לסיכון אשראי בעייתי (כגון: חוב מהותי הנכלל ברשימות מעקב או מיועד לעבור להסדר חוב), למעט חובות שבטיפול "הפונקציה לטיפול בנביית חובות" כאמור בהוראת נב"ת 450, "הליכי גביית חובות".
חח"ד - חשבון חוזר דביטורי	חשבון עובר ושב עסקי עם מסגרת אשראי.
חשיפות חוץ מאזניות	חשיפות אלו נובעות ממחויבויות שנטל הבנק כלפי הלווים שלו אך לתאריך הדיווח טרם מומשו/נוצלו על ידי הלווים ולאור זאת חשיפות אלו טרם באות לידי ביטוי ברישום נכס או התחייבות מאזנית. דוגמה לחשיפות אלו הן, בין היתר: - התחייבויות למתן אשראי שטרם נוצלו; - מסגרות אשראי לא מנוצלות; - התחייבויות בהתאם להסכמי ערבות; - התחייבויות בהתאם לאישור עקרוני המחייב את הבנק לשמור על ריבית לתקופה מסוימת. - ועוד. בנוסף כולל ערבויות שהוצאו ונגזרים (למעט שווי הוגן חיובי או שלילי שנרשמים במאזן).
יחס הלימות הון	יחס בין ההון הרגולטורי הכשיר שברשות הבנק לבין נכסים משוקללים בסיכון בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי אשר חושבו בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל ומשקפים את הסיכון הנשקף מהחשיפות בהם נקט הבנק במהלך הפעילות.
יחס כיסוי סכילות	יחס כיסוי הנזילות הינו יחס הבוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון ונועד להבטיח שלתאגיד בנקאי מלאי של נכסים נזילים באיכות גבוהה שנותן מענה לצורכי הנזילות של התאגיד באופק זמן זה בהתאם לתרחיש הגלום בהוראה.
יחס מימון יציב	יחס בוחן תרחיש לחץ נזילות בטווח של שנה. יחס המימון היציב נועד לשכר את עמידות פרופיל סיכון הנזילות של התאגידים הבנקאיים בטווח הארוך באמצעות דרישה מתאגידים בנקאיים לשמור על פרופיל מימון יציב בהתאם להרכב נכסיהם המאזניים ולפעילויותיהם החוץ מאזניות. היחס מגביל הסתמכות יתר של התאגידים הבנקאיים על מימון סיטונאי קצר טווח.
יחס מינוף	מוגדר כיחס בין מדידת ההון (המונה) למדידת החשיפה (המכונה) במונחי נכסים מאזניים וחופף מאזניים (ללא מימד סיכון, הנהוג ביחס ההון), כאשר היחס מבוסס באחוזים. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1.
כתבי התחייבות נדחים	כתבי התחייבות שהזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של התאגיד הבנקאי, למעט כתבי התחייבויות אחרים מאותו סוג.
לווה	בעל חבות מאזנית או חופף מאזנית בבנק. לווה עשוי להיות נוטל התחייבות למתן אשראי, ערבות או אשראי בבנק וגם המנפיק של ניירות ערך בהם השקיעה הבנק. לצורך בחינת חשיפת הבנק הלווה מוגדר כ"אדם בעל חבות, לרבות בן זוגו וכן מספר לוויים, כאשר ההחזר הצפוי של החבות מתבסס בעיקרו על אותו מקור החזר, ולאף אחד מהם אין מקור משמעותי נוסף להחזר החבות".
מנג'א - מערכת גילוי נאות אלקטרוני	מערכת מידע לקליטתם והפצתם דרך רשת האינטרנט, של מכלול הדיווחים הנדרשים מגופים הכפופים לפיקוחה של הרשות: תאגידים, מנהלי קרנות נאמנות, נאמנים, חברות יועצי השקעות, חברות לניהול תיקים וחתמים.
מס"ב - מרכז הסליקה הבנקאי	חברה בבעלות חמשת הבנקים הגדולים, המנהלת מערכת אוטומטית לסליקה נטו של חיובים וזיכויים אלקטרוניים
מק"מ-מלווה קצר מועד	נייר ערך ממשלתי המונפק על ידי בנק ישראל, והוא משמש כאחד הכלים המוניטריים שמפעיל בנק ישראל. המק"מ מונפק לטווח של עד שנה, אינו צמוד ואינו נושא ריבית.

משך חיים ממוצע (מח"מ)	משך חיים ממוצע (מח"מ) נמדד בשנים ומשקלל את תשלומי הריבית התקופתיים של המכשיר הפיננסי לאורך חייו עד לפידיון הסופי. ככל שמשך החיים הממוצע ארוך יותר שווי הוגן של המכשיר מושפע יותר משינויים בשיעורי הריבית ומגורמים כלכליים אחרים ולפיכך מסוכן יותר.
נזר	נזר הוא מכשיר פיננסי או חוזה אחר, בעל 3 מאפיינים: 1. שוויו משתנה בהתאם לשינוי בשיעור ריבית, במחיר פיננסי מוגדר, במחיר סחורה מוגדר, בדירוג אשראי או בבסיס דומה. 2. אינו דורש השקעה ראשונית נטו או דורש השקעה ראשונית נטו הנמוכה מההשקעה שהייתה נדרשת עבור סוגים אחרים של חוזים, שחזוי כי יגיבו באופן דומה לשינויים בגורמי שוק. 3. הוא מסולק במועד עתידי.
נזר אשראי	חוזה המעביר סיכון אשראי מקונה למוכר. נזרי אשראי יכולים ללבוש צורות שונות כמו: אופציות להגנה על נשל אשראי, שטר לכיסוי חלקי של סיכון האשראי, SWAP לכיסוי מלא של הסיכון וכו'.
נדבך 1	הקצאת הון מזערי כנגד סיכויי אשראי, סיכויי שוק וסיכונים תפעוליים, בשיטה הקושרת את היקף החשיפות לסיכונים השונים לדרישת ההון הרגולטורית. הוראות נדבך 1 שנקבעו על ידי ועדת באזל אומצו במסגרת הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201 עד 209 והם קובעים שיטה פיקוחית לחישוב נכסים משוקללים בסיכון ואופן החישוב של דרישות ההון בגין נכסי סיכון כאמור.
נדבך 2	מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק (ICAAP – Internal Capital Adequacy Assessment Process) המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים לרבות אלו שאינם נכללים בנדבך 1 (כגון ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכויי סליקה וסיכונים אסטרטגיים) ובמקביל תהליך סקירה שיוצא על ידי הפיקוח על הבנקים.
נדבך 3	משמעת שוק. נדבך זה קובע את האופן וההיקף של המידע שיוצג במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרש מתן מידע כמותי ומידע איכותי כדי לאפשר לגורמי השוק להעריך את מידת החשיפה של הבנק לגורמי סיכון.
נזילות	היכולת של הבנק לממן גידול בנכסים ולעמוד בפרעון התחייבויותיו במועד פירעונו.
נכסים נזילים	נכסים לא משועבדים, הניתנים להמרה למזומנים או ניתנים לפירעון במהירות ובקלות גם בעתות לחץ, ללא אובדן ערך או עם אובדן ערך בשיעור נמוך, כאשר ההנהלה צופה צורך בנזילות נוספת. בפשטות ובעלות סבירה, או ניתנים לפירעון כאשר ההנהלה צופה צורך בנזילות נוספת.
נכסים משוקללים בסיכון או נכסי סיכון (RWA)	נכסי סיכון משקפים חשיפה מאזנית וחופף מאזנית שנמצרת בגין פעילויות הבנק משוקללות בסיכון המיוחס לה בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 203 עד 209 בכל הקשור לסיכון אשראי, סיכון שוק וסיכונים תפעוליים. נכסי סיכון כאמור נועדו לשקף את הסיכון המשוקלל בגינו נדרש הבנק להחזיק דרישת ההון הרגולטורי במסגרת הדרישות להלימות ההון.
סיכון אשראי	סיכון אשראי הינו סיכון הנובע מכך שהלווה או החייב לא יעמוד בהתחייבויותיו לבנק על פי הסכם האשראי.
סיכון אינפלציה	הינו הסיכון משינויים לא צפויים בקצב האינפלציה, כלומר בשינויים במדד המחירים לצרכן.
סיכון בסיס אחר	חשיפה לשינוי של מחירים – כגון: מחירי מניות, אופציות וכד'.
סיכון מטבע	רמת החשיפה הנובעת מכך שחלק מהכנסות, הוצאות, נכסים או התחייבויות של הבנק או חברות הבנות שלו נקובים במטבע שונה ממטבע הפעילות שלהם, לעלייה או ירידה בשערי המטבעות להם הם חשופים. אלה עלולים לפגוע באופן ניכר וליצור הפסדים ובמקרים מסוימים אף להביא להפסדים כבדים.
סיכון נזילות	סיכון נזילות הוא הסיכון הנובע מאי-זדאות לנבי משיכות בלתי צפויות של פיקדונות ומביקוש בלתי צפוי לאשראי שעל הבנק לספק באופן מיידי ושייגרמו לכך שהבנק לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו למפקידים. מקורו בסיכון לרווחי הבנק וליציבותו אשר נובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו. הסיכון נוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגייס מקורות ו/או לממש נכסים באופן בלתי צפוי ובפרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי.
סיכון ריבית (ללא מרווח סיכון האשראי)	הסיכון הנשקף להוננו ולרווחיו של הבנק כתוצאה מתנועות שליליות בשיעורי הריבית המשפיעות על הפוזיציות הקיימות בתיק הבנק. כאשר שיעורי הריבית משתנים, משתנים עמם השווי הנוכחי והעתידי של תזרימי המזומנים העתידיים. אלה, בתמורה, גורמים לשינוי בערכם הבסיסי של נכסי הבנק, התחייבויותיו ופריטים חוץ מאזניים, ולפיכך, הם משנים את ערכו הכלכלי של התאגיד. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים גם על הרווחים של הבנק, על ידי שינוי ההכנסות וההוצאות הרגישות לריבית, דבר המשפיע על הכנסות הריבית נטו (Nil).
סיכון שוק	סיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחופף מאזניות הנובע משינוי בשווי הוגן של מכשיר פיננסי עקב שינוי בתנאי השוק (שינוי ברמת מחירים בשווקים שונים, שיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה, מחירי מניות וסחורות)
סיכון תמחור מחדש (Repricing Risk) -	סיכון הנובע מהבדלי עיתוי בתקופות לפרעון (ברביית קבועה) ובמועדי התמחור מחדש (ברביית משתנה) של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות של הבנק (חשיפה לפערי מח"מ). אי התאמות במועדי התמחור מחדש עלולות לחשוף את הרווחים ואת השווי הכלכלי לתנודות בלתי צפויות עקב שינויים בשיעורי הריבית.
סיכון עקום התשואה (Yield Curve Risk) -	סיכון הנובע מתזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה שעלולות להשפיע באופן שלילי על רווחי הבנק או על השווי הכלכלי, וזאת בשל שינויים בקשרים בין שעורי הריבית לתקופות פרעון שונות של אותו מדד או שוק. השינויים בקשרים בין שעורי הריבית יבואו לידי ביטוי בשינויים לא מקבילים של עקום הריבית - שינוי בשיפוע העקום (התללה או השטחה) או בצורתו (פיתול) (דהיינו עקום הריבית יעלה או ירד בשיעור לא אחיד לאורך תקופות הזמן).

סיכון בסיס הריבית (Basis Risk) –	סיכון הנובע ממתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים פיננסיים שונים או מכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש. הבדלים אלו יכולים לגרור שינויים בלתי צפויים בתזרימי המזומנים ובמרווח ההכנסות בין נכסים, התחייבויות ומכשירים חוץ מאזניים בעלי תקופות לפרעון או תדירויות תמחור מחדש דומות.
סיכון אופציונליות (Optionality) –	סיכון הנובע משינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי הריבית בשוק והתנהגות הלווים/מפקידים. בחלק לא מבוטל מהמקרים הללו, האופציה נתונה בידי הלקוח ומכאן, צרכיו ואופן התנהגותו הכלכלית, ולפיכך, היא איננה בהכרח מבטאת שיקולים כלכליים בלבד.
טינדיקציה של הלוואה	עסקה שבה מספר מלווים חולקים מתן הלוואה ללווה יחיד, אך כל מלווה מעמיד הלוואה בסכום מסוים ללווה ויש לו את הזכות להיפרע ממנו. עסקאות מסוג זה מבוצעות לעיתים קרובות כאשר קבוצות של מלווים מממנות יחד אותן הלוואות כך שהסכום שמועמד ללווה גדול יותר מהנכונות של מלווה יחיד כלשהו להלוות.
סליקה	תהליך פיננסי של חיוב וזיכוי לקוחות ויישוב יתרות.
קבוצת לווי	הלווה, אדם השולט בו וכל מי שנשלט על ידי אלה, למעט בנקים; כאשר תאגיד נשלט על ידי יותר מאדם אחד, יש לכלול בקבוצת לוויים אחת את אותם שולטים שהתאגיד הנשלט הוא מהותי עבורם (כגון: מבחינה הונית), לרבות התאגיד הנשלט וכל מי שנשלט על ידם. כמו כן, כאשר תאגיד מוחזק על ידי יותר מאדם אחד, מחזיק שאין לו שליטה, שהתאגיד המוחזק הוא מהותי עבורו (כגון: מבחינה הונית), יחד עם התאגיד המוחזק וכן כל מי שנשלט על ידם בקבוצת לוויים אחת.
קווי הגנה	ממשל ניהול הסיכונים, מסתמך על שלושה קווי הגנה: (1) קווי עסקים, (2) פונקציית ניהול סיכונים בלתי תלויה, ו- (3) ביקורת פנימית)
שווי הוגן	ערך המשקף את המחיר שלפיו ניתן לממש את הנכס הפיננסי או להעביר את ההתחייבות הפיננסי בעסקה בין קונה מרצון לבין מוכר מרצון. שווי זה נקבע בהתאם להיררכיית השווי ההוגן שנקבעה בתקינה החשבונאית: - רמה 1 - שווי שנקבע בהתאם למחירים הנצפים בשוק; - רמה 2 - שווי שמוערך תוך שימוש בנתונים נצפים; - רמה 3 - שווי המוערך תוך שימוש טכניקות הערכה שכוללות גם נתונים לא נצפים.
שיעור המימון (LTV)	שיעור המימון הינו המימון של הבנק בעסקת הרכישה ביחס לשווי הנכס הנרכש. שיעור המימון משקף את מידת סיכון ההלוואה, כאשר אחוז המימון גבוה ומחירי הדיור יורדים, לוויים עלולים למצוא את עצמם במצב של הון שלילי, בו הם חייבים יותר מערך הבית שבידיהם.
שיעור החזר מהכנסה (PTI) Payment to income	שיעור החזר מהכנסה הוא היחס בין ההחזר החודשי ובין ההכנסה החודשית הפנויה והוא מהווה אחד המדדים להערכת הסיכון של הלוואות לדיור. יחס זה מחושב על ידי חלוקת ההחזר החודשי של הלקוח (קרי התשלום החודשי המשמש לפירעון של הלוואה לדיור המבוקשת) בהכנסה פנויה (קרי ההכנסה החודשית נטו בניכוי הוצאות קבועות) יחס ה-PTI קובע רמת סיכון בהלוואה ובמצבים מסוימים מחייב דרישות הון גבוהות יותר בגין הלוואות לדיור עם שיעור החזר גבוה מהכנסה.
ALM – Asset and Liability Management	ניהול נכסי בנק והתחייבויותיו במגמה ליצור הקבלה מתאימה ביניהם ולהכביר את הונו של הבנק בטווח הארוך, לטובת בעלי מניותיו.
BPV – Basic Point Value	השינוי בשווי ההוגן מתזוזה מקבילה של נקודת בסיס אחת. BPV 100 הינו השינוי בשווי ההוגן מתזוזה מקבילה של 100 נקודות בסיס.
CCF – Credit Conversion Factor	מקדמי המרה לאשראי. פריטים חוץ מאזניים יומרו לשווה ערך חשיפות אשראי באמצעות שימוש במקדמי המרה לאשראי. המרה זו מבוצע לאחר הפחתת סיכון האשראי.
CCR – Counterparty Credit Risk	סיכון אשראי צד נגדי - מהווה תת סיכון של סיכון האשראי הכולל אליו חשוף הבנק, ומבטא את הסיכון שצד נגדי בעסקת חוזה פיננסי ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של העסקה ולא יעמוד בתשלומים הנדרשים על פי תנאי העסקה. סיכון אשראי של צד נגדי יוצר סיכון דו-צדדי להפסד ומשתנה לאורך חיי העסקה. ערך השוק של העסקה משתנה באופן רציף בהתאם לתנודות גורמי השוק העומדים בבסיסה, ויכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים בעסקה.
CECL – Current Expected Credit Losses	מתודולוגיה חדשה לחישוב הפרשות להפסדי אשראי, המבוססת לא על ההפסדים שנגרמו אלא על הפסדים צפויים בעתיד למשך כל חיי מח"מ (משך החיים הממוצע) של העסקה, תוך הערכה של שינויים הצפויים בעתיד בגורמי סיכון המאקרו.
CERT	צוות חירום לטיפול באירועי מחשב, (Computer Emergency Response Team). צוות אזורי האחראי לתאם פעילויות הקשורות לאירועי או איומי סייבר.
CRM – Credit Risk Mitigation	הפחתת סיכון אשראי - מקדמי סיכון המותרים לקיזוז עפ"י הוראות באזל II (בעיקר: בטחונות נזילים משועבדים כנדרש). לפי הוראות אלה הבנק יכול, בעת חישוב דרישות ההון, להפחית את חשיפת האשראי שלו כלפי הצד הנגדי, ובכך להביא בחשבון את השפעת הפחתת הסיכון של הביטחון.

CVA - Credit Valuation Adjustment	חישוב סיכון האשראי בנגזרים משקף את תוחלת ההפסד הצפוי לבנק במקרה בו הצד הנגדי לעסקה יגיע למצב של כשל אשראי.
DVA - debt valuation adjustment	התאמות חשבונאיות בגין סיכון אשראי של הבנק שנכללו בשווי ההוגן של ההתחייבויות בגין מכשירים נגזרים.
ECAI - External Credit Assessment Institution	חברת דירוג אשראי חיצונית כשירה היא יישות, שאיננה סוכנות אשראי לייצוא (ECA), המנפיקה דירוגי אשראי חיצוניים ושהוכרה על ידי הפיקוח על הבנקים כמי שעמדה בדרישות הכשירות שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203 בנושא "מדידה והלימות הון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי".
EAD - Exposure at Default	ההיקף הצפוי של חשיפתו של צד נגדי בעת כשל אשראי.
EDTF - Enhanced Disclosure Task Force	צוות משימה לשיפור הגילוי שהוקם על ידי ה-FSB. מטרת הגוף הינה לשפר את איכות הגילויים על הסיכונים, שיפור יכולת ההשוואה והשקיפות.
FATCA - Foreign Accounts Tax Compliance Act	חוק אמריקאי הנועד לשיפור אכיפת המס, קובע כי גופים פיננסיים מחוץ לארה"ב חייבים בדיווח לרשות המס האמריקאית על חשבונות המנוהלים אצלם ושייכים למי שחייב בדיווח גם אם הוא לא תושב ארה"ב.
FSB - Financial Stability Board	גוף בינלאומי אשר מפקח על המערכת הפיננסית הבינלאומית. מטרתו, לקדם את היציבות במערכת הפיננסית.
ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process	תהליך הערכת הלימות ההון משמש לצורך בחינת היקף ההון הדרוש לתמיכה בסיכונים השונים שהקבוצה חשופה אליהם, על מנת לוודא שהון הקבוצה בפועל עולה על דרישות ההון האמורות בכל זמן.
IRRBB - Interest Rate Risk in the Banking Book	סיכון הנוכחי או הפוטנציאלי הנשקף להוננו ולרווחיו של התאגיד הבנקאי כתוצאה מתנועות בשיעורי הריבית להן השפעות שליליות על פוזיציות בתיק הבנקאי של התאגיד הבנקאי. כאשר שיעורי הריבית משתנים, משתנים עמם השווי הנוכחי והעיתוי של תזרימי המזומנים העתידיים. אלה, בתמורה, גורמים לשינוי בערכם הבסיסי של נכסי התאגיד הבנקאי, התחייבויותיו ופריטים חוץ מאזניים, ולפיכך, הם משנים את ערכו הכלכלי של התאגיד. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים גם על הרווחים של התאגיד הבנקאי, על ידי שינוי ההכנסות וההוצאות הרגישות לריבית, דבר המשפיע על הכנסות הריבית נטו (NII). סיכון ריבית בתיק הבנקאי ברמה מופרזת יכול להוות איום משמעותי על בסיס ההון הנוכחי של תאגיד בנקאי או על רווחיו העתידיים אם לא ינוהל כהלכה.
KPI - Key Performance Indicator	מטרה עסקית רצויה המוגדרת במונחים כמותיים או איכותניים נגזרת מהמגבלות של התיאבון לסיכון.
RTGS - Real Time Gross Settlement	מערכת תשלומים לסליקה מיידיית וסופית של תנועות כספיות בין בנקים לגורמים עסקיים נוספים.
RWA - Risk Weighted Assets	נכסי סיכון משקפים חשיפה מאזנית וחוז' מאזנית שנוצרת בגין פעילויות הבנק משוקללת בסיכון המיוחס לה בהתאם להוראות נוהל בנקאי תקין 203 עד 209 בכל הקשור לסיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי. נכסי סיכון אלו נועדו לשקף את הסיכון המשוקלל בגינו נדרש הבנק להחזיק הון רגולטורי במסגרת הדרישות לעמידה ביחסי הלימות ההון.
SFT	עסקאות מימון נירות ערך שבהן ערך העסקה תלוי בהערכות השוק והעסקה כפופה פעמים רבות להסכמי מרווח.
SREP - Supervisory Review Process	התהליך נועד להבטיח כי התאגידים הבנקאיים יקצו הון הולם על מנת לתמוך בכל הסיכונים הגלומים בעסקיהם, וכמו כן לעודד את התאגידים הבנקאיים לפתח להשתמש בטכניקות משופרות לניהול סיכונים לצורך ניטור וניהול סיכוניהם. במסגרת התהליך בוחן הפיקוח את פרופיל הסיכון של התאגיד הבנקאי וכן התהליך הפנימי שננקט על ידי הבנק להערכת נאותות כוללת של הלימות ההון הרגולטורי המוחזק על ידי הבנק כנגד החשיפות. תהליך זה נועד לתת לרגולטור כלים להערכה עצמאית של פרופיל הסיכון של הבנק וניהול הסיכונים ולקבוע צעדים להתערבות מוקדמות במטרה למנוע פגיעה ביציבות הבנק ואיתנות הפיננסית שלו.
Var - Value at Risk	Value at Risk - ערך הגתון בסיכון, ה VAR אומד את ההפסד המקסימאלי הצפוי בשל התממשות סיכוני השוק בתקופת זמן נתונה וברמת ביטחון סטטיסטית קבועה מראש; השימוש בשיטה זו מצריך שיערוך שוטף של כל הפוזיציות של התאגיד בהתבסס על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות.